PG
5038
N4Z53
1913

Z knih
DR. JAROMÍRA DOLEŽALA.

-0385

Korrespondence a zápisky Boženy Němcové

Vydal Vinc. Vávra

Nákladem J. Otty v Praze

Bož. Němcová
Korrespondence

KORRESPONDENCE
A
ZÁPISKY BOŽENY NĚMCOVÉ.

VYDAL

VINC. VÁVRA.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

LIBRARY
JUN 20 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

Veškera práva vyhrazena.

PG
5038
N4 Z53
1913

Tiskem UNIE v Praze.

SLEČNĚ BOHDANĚ NĚMCOVÉ

V PŘÁTELSKÉ ÚCTĚ

VINC. VAVRA.

ÚVOD.

I. Slečna Bohdana Němcová, učitelka na odpočinku v Jičíně, zaslala mi s přípisem ze dne 1. března r. 1912. Zápisky z vlastního života Boženy Němcové, své matky.

Jsou to úryvkovité poznámky, vlastně jen krátká hesla života jejího se týkající, jež sahají až do roku 1845. Nejsou psány chronologicky, nýbrž často dle nahodilých vzpomínek. Dle domnění slečny Bohdany Němcové psány jsou mezi lety 1845—50.

Slečna Bohdana Němcová o nich píše: „Při shledávání památek pro výstavu, pořádanou Ženským klubem, našla jsem rukopis v matčiných příručních deskách, v nichž ukládala své oblíbené obrázky. Tedy přes 50 roků zůstaly tyto cenné poznámky ukryty a zachráněny.“

„Zápisky“ psány jsou na 3 listech IV⁰, k nimž připojeny ještě dva listy, jež jsem nazval: Aforistické poznámky B. Němcové o typických osobách.

Tak mnohá poznámka B. Němcové jest nejasna a zůstane asi nevysvětlena. Pokud jsem mohl, opatřil jsem je vysvětlivkami všestrannými, prodlévaje v prázdniny 1912 a 1913 v okolí ratibořickém. Zvláště nápomocen mi byl pan řídící učitel Václav Černý z České Čermné u Náchoda.

II. Dne 21. března 1912 došly mne od slečny Bohdany Němcové originály: 1) 8 dopisů Karoliny Světlé Boženě Němcové z let 1850—1853; 2) 3 listy

Žofie Podlipské Boženě Němcové z 1852; 3) 5 dopisů dra Jana Helceleta B. Němcové z let 1851—1856; 4) 20 listů Václava Bendla B. Němcové z r. 1856 až 1861; 5) 29 dopisů Josefa Němce manželce Boženě z Uher (1851—1855); 6) 27 listů Josefa Němce manželce Boženě z Korutan (1856—1857); 6) Korrespondence na Fr. Mat. Klácela; jsou to listy rodinné a přátel jeho literárních, mezi nimi dopisy Palackého, Šafaříka, Vinařického, Hanky, Zahradníka, Chmely atd., mimo to rukopis Klácelův: ,,Der ungeborne Geist Rübezahl. Ein dramatisches Märchen in 3 Akten. Von F. Terebowich (Klácel).

Listy uvedené dosud uveřejněny nebyly a slečna Bohdana Němcová vyslovila přání, abych je do tisku upravil a vydal, ovšem s vynecháním všeho, co by se naprosto pro veřejnost nehodilo neb nemělo významu.

Se svolením slečniným přenechal jsem dopisy K. Světlé, Ž. Podlipské a dra J. Helceleta pro tisk upravené a opatřené poznámkami slečně Marii Gebauerové pro její korrespondenci B. Němcové, vydávanou nákladem dra J. Laichtera, dne 31. května r. 1912. Ostatní listy pečlivě jsem opatřoval poznámkami, pokud mi bylo možno.

K těmto dopisům zaslala mi slečna Němcová ještě originály 21 listů B. Němcové manželu Josefovi a konečně některé opisy podle originálů, takže dopisů B. Němcové dostal jsem celkem 31 (mezi nimi dva listy Dory Němcové matce).

O ceně a důležitosti korrespondence této netřeba se zmiňovati.

Náklad ochotně převzal pan cís. rada J. Otto. Korrespondenci Fr. M. Klácelovi uveřejním později, ač bude-li mi k tomu dopřáno zdraví a síly.

Dopisy jsem opatřil regesty (záhlavími) tak pečlivě, že není třeba připojiti Ukazatele jmen osobních a místních.

Vřelé díky vzdávám panu vl. radovi Františku Bílému, c. k. zemskému školnímu inspektoru v Praze, který se zvláštní přátelskou ochotou celý rukopis před tiskem bedlivě prohlédl, panu c. k. zemskému inspektoru v Brně Al. Vlkovi, jenž se přičinil, abych byl sproštěn vyučování a této práci se věnovati mohl, milým přátelům svým panu říd. učiteli Václavu Černému v České Čermné a panu říd. učiteli Karlu Pleskačovi v České Skalici, kteří tak obětovně byli mně nápomocni při Zápiskách, o nichž není sporu, že pro dobu života B. Němcové do r. 1845 mají vzácnou cenu a důležitost.

Na Hořičkách v Podkrkonoší dne 15. srpna 1913.

Vinc. Vávra.

I.

DOPISY JOSEFA NĚMCE MANŽELCE BOŽENĚ Z UHER.

(R. 1851—1855).

Dopisy Josefa Němce manželce Boženě z Uher.

I.

(Němec vypisuje cestu z Brna na Vídeň přes Pešť do Miškovců, nepohodlnost jízdy, drahotu cestou v hospodách, líčí zcela jiný život než v Čechách, strach do budoucnosti, stesk po dětech; žádá za noviny, zvláště Havlíčkova Slovana; Němec ve Vídni u J. Kollára, dra A. Becka, A. V. Šembery; o českém životě ve Vídni; Němec v Pešti; stopy po revoluci; v Pešti převládá němčina. v Miškolci vše maďarské; o drahotě, o městě, o obtížném úřadování, o Maďarech.)

V Miškolci dne 3. 1. 1850[1]).

Milá ženo! [2])

Abys byla poněkud upokojena, tak ti píšu hned, obšírného ale nic proto, že k tomu potřebuji něco času, a toho nemám na zbyt. Teda začnu. Dnes v noci jsem se dostal šťastně do Miškovce a jsem až na hodnou rýmu docela zdráv. Ve Vídni jsem se zdržel 2 a půl dní, o tom již víš, neb jsem Ti z Vídně psal, v Pešti jsem se také dva dni zdržet musel, neb moje věci, které jsem z Brna po dráze poslal, teprv na nový rok do Pešti přišly a musel jsem od toho platit 8 fl 7 kr. stříbra [3]). Večer na Nový rok jsem z Pešti po poště vyjel a teprv dnes o jedné hodině v noci jsem přijel, byl jsem teda skoro dvě noci a jeden den na cestě. Můžeš si pomyslit, jak jsou zde pošty zřízeny, když se člověk asi 20 mil cesty tak dlouho tlouct musí, a na ten způsob máš tu všecko tak. Já jsem celý omámený, takže se ani zpamatovat nemohu; mně tu všecko připadá jako nějaký sen, jen toliko ti mohu až posud sdělit, že tu je docela jiný a velmi od nás rozdílný svět v každém ohledu. Kvartir žádný nemohu si vzít, protože mé věci až posud nemám, zanechal jsem je v Pešti jednomu špeditéru, který mně je sem po formanech zašle, i můj kufr jsem tam nechat musel, poněvadž bych po poště byl musel mnoho od něho platit; nemám nic více, než co se mně do koženého kufru vesnulo. Kvartiry tu nebudou drahé, ale strava v hostinci je drahá, takže jsem dnes za oběd přes dva zlaté platit musel. Vynajdu si ale něco lacinějšího, jsou prý tu také hostince, kde se jen 30 kr. šajnu za oběd platí. Domácí život má být ale laciný, to také pozoruju, ale maďarčina, a jaká ještě k tomu, no uhlídáme. Ach, milá ženo, nevím, jak to bude dále, já mám před tím strach, ono to nepujde, jak jsem si to představoval, ó, zlaté Čechy, mně se zdá, že ty ani Uhry neuvidíš, že já se dost brzo zas do Čech žejbrovat budu, a věř, že by se ti ani zde nelíbilo, neboť je to podivný lid, a pak po cestě ta náramná drahota, takže jsem velmi málo peněz při tom až na místo přinesl. Ty bys mi nevěřila, co člověk musel peněz vydat, já bych byl kolikrát až plakal. V ouřadě je zde ta největší divokost, žádný neví, co má dělat, a já jsem svůj vlastní pán; jak to uspořádám, tak to budu mít. Každého ale zrazím, aby sem šel, lepší doma 5 grošů, nežli zde 5 fl, to mně věř.

---

[1] Patrně má býti roku 1851.

[2] Němcová rozhodla se nejeti s mužem do Uher, nýbrž z Liberce se odstěhovati s dětmi do Prahy. V. Tille, Božena Němcová str. 103. Němec dostal se nejprve do Miškolce (Míškovce neb Miškovec nad řekou Slanou, přítokem Tisy na úpatí Tater).

[3] 1 zl. stříbra měl 60 kr. stříbra, čili 3 dvacetníky; 1 zl. stř. = 1 zl. c. m. = 2·10 K; 1 zl. šajnů = 60 kr. šajnů (mědi); 1 zl. šajnů = $\frac{2}{5}$ 2 zl. stř. = 0·84 K. 1 groš = 3 kr. mědi = $\frac{0·82}{40}$ K; tedy přibližně = 4 h; také v letech 1857—58 dávány groše za 2 „nové“, t. j. 2 krejcary r. m. (Al. Bezloja).

A co ty mé milé děti, když si na ně vzpomenu, ach! Celou cestu jsem na Vás myslil, jako zařezaný seděl jsem ve voze i ve Vídni mne nic netěšilo; v Pešti si na mne tamnější vrchní inspektor vyjel, proč tak dlouho nejdu, já jsem mu zkrátka odpověděl, pak jsme byli zas dobře.

Mé myšlenky jsou u Vás, nevím ani co píšu. Po druhé ti budu psát něco obšírnějšího, zatím ale předplať mne na večerní list a řekni v redakci, aby mně i za předešlý měsíc od 19.ho sem zaslali, neboť sem nic na mne nepřišlo, a pak stranu Slovana[1]) hleď abys ho dostala, pak mně ho můžeš sem zaslat. Jak obdržím můj plat, tak ti pošlu peníze, zatím to nějak obstarej. Mé drahé děti a Tebe líbám, ať děti poslouchají; piš mně hned; až se pro děti něco hodí, řekni jim, že jim něco pošlu. Kýž se mohu na Vás podívat. Pozdravuj všecky známé. Buďte zdrávi, s Bohem, opatruj on Vás tam v dáli.

K dopisu I. (Dodatek).

Nemohl jsem ti dříve psát, až teprve dnešního dne. Až posud byl jsem jako omámený, takže jsem ani smysly po hromadě neměl. Začnu teda od začátku. Ve Vídni jsem byl půl třetího dne, o tom tě zpravil snad již Müller[2]), se kterým jsem se ve Vídni seznámil, a který s tebou bezpochyby v Brně mluvil. Ve Vídni jsem to všecko pochodil, byl jsem u Kollára a dra Becka[3]). Šemberovi jsem velmi povděčen za jeho laskavost a ochotnost, vynaložil všecko, co by poněkud k mému prospěchu bylo. Kollár zpíval známou píseň o Havlíčkovi, litoval tuto výbornou hlavu. Byli jsme také pohromadě s Riegrem[4]) a že jsem české divadlo nevynechal, můžeš si pomyslit. Měl jsem z toho potěšení, a mohu tě ubezpečit, že je ve Vídni češtější život než v samé Praze. O té demonstraci, co chce vídeňský pracovní lid k vůli Havlíčkovi provést, snad již víš. Pan Beck mne vyzval, abych do Denníku[1]) dopisoval se stanoviště finančního, i také Šembera mne poněkud k tomu měl, abych na něho dopisy zasílal, že je vždy poopraví, Beck že se za to zas o mne ve Vídni postará. Je to pro mne trochu choulostivá koncese. Jak snadno si popudím proti sobě naši stranu. Piš mně, prosím tě, co mám dělat; látky by mně k tomu nescházelo, jen kdyby bylo dost času. V Pešti jsem se zdržel skoro dva dni, takže jsem teprv na nový rok večer o 8 hodině do Miškovce s poštou odjel. V Budíně je náš prozatímný kamerální[2]) úřad. Je to podivný lid. Referent v našich záležitostech je nějaký vrchní inspektor z Vídně, jménem Jehušic, nějaký starý Haudegen.[3]) Ten si na mne vyjel, proč tak dlouho nepřicházím; nebál jsem se ho ale, a byli jsme pak dobří. Obchodil jsem to všecko a řekl jsem jim, že jsem jen proto do Uher šel, abych co nejdříve povýšen byl, by tedy na mne ohled vzali, sice že raději zas domů půjdu. Teď se bude osm vrchních komisarů obsazovat, možná, že se jím stanu, když ve Vídni bude nějakého přímluvčího. Toť by byl nejlepší k tomu Beck. V Pešti a v Budíně je k spatření ještě mnoho zřícenin od času revoluce. Čemu jsem se ale velmi podivil, o nějakém maďarském životě veřejném ani památky, všade jen samá němčina, od nádeníka až do prvního Uhra všechno německé, jen některý sedlák z venku mluví maďarsky, za to ale jsem zde uprostřed ouplné maďarštiny. Nevím, k čemu tento převrat v Pešti připočíst, buďto je to jen nějaká maska anebo nemělo to dřív žádného pevného základu. Je to podivný lid, tito Slováci, nevědí o světě pranic. Je to podivná zem ta uherská. Nevím, jak bych ti ji popsat měl, mně se alespoň až posud nelíbí ani snad líbit nebude. Drahota tu panuje náramná, takže to ani k uvěření není. Pomysli si, já mám platit za dva pokojíky bez nábytku na měsíc 10 fl stříbra. Strava zde jakož i v celých Uhrách neslýchaně drahá; za obyčejný oběd 40 kr. stř., jiné věci mimo stravu ani ke koupi. Nevím, jak to dál bude, jestliže bude možná tu živu být pro mne; s rodinou by to bylo ještě hůř. Musím velmi obmezeně živ být, abych vyšel a rodinu zaopatřil. Město leží v příjemné krajině, je velké, ale ošklivé, z většího dílu samé baráky nečisté, jako v Uhrách všecka města, a plno židů, takže se jich zde na 4000 počítá. Nejlepší, co tu je, to je víno, to ale také není laciné. Co se mého ouřadování týče, to nevím ani, kde mně hlava stojí. Pomysli, mám k obstarání tři komitáty, takže na 16 mil cesty jezdit a následovně koně držet musím. Tu máš zas výlohu, neboť kdybych si jednat měl, přišlo by to ještě dráž. Nejhorší je pro mne, že nemám žádné noviny, nevím ani, co se ve světě děje; zde prý žádný noviny nedrží, ani maďarské. V celku se mně ti Maďaři tak zlí být nezdají, kdyby člověk mohl jim jen rozumět. Pomysli si, byl jsem již u dvou rodin pozván, kde se také po německu mluví, jinak ale maďarské jsou. Na nás divně ten lid hledí a všelicos o nás roztrušuje.

---

[1]) K. Havlíčka v Kutné Hoře od r. 1850 právě vycházel. „Večerní list“ (Prager Abendblatt, příloha Pražských Novin (úředních).

[2]) Snad Jan Bohuslav Müller (nar. r. 1823 v Třebíči), spisovatel, který v oné době ve Vídni žil a působil, osobnost v literárních kruzích ve Vídni i v Praze velmi známá.

[3]) Dr. Ant. Jaroslav Beck (nar. r. 1812) byl v oné době redaktorem českého vydání říš. zákoníku; později se stal ředitelem státní knihtiskárny a dvorním radou. Syn jeho dr. Vladimir Max Beck byl předsedou ministerstva od r. 1906—1908.

[4]) Fr. L. Rieger právě se vracel z Paříže do Prahy.

---

[1]) Vídeňského Denníku, směru konservativního.

[2]) Komorní, nyní finanční úřad.

[3]) My říkáme „starý kozák“.

II.

(Němec dává zprávu o své nemoci, líčí povahu maďarskou, drahotu, nesnáze peněžní a obtíže služby, jak sobě koupil koně pro službu, zrazuje choť od nákladné cesty do Uher, naříká, že se dal vlákati do ciziny, touží po novinách z Čech (Slovan, Večerní listy), vypravuje, co dělá, jak hledí se stýkati se Slováky, komu psal zprávy o sobě, smutní po rodině a dožaduje se brzké odpovědi.)

Dne 11. 1. 851.

Milá ženo!

Již je dnes 11.ho a ještě od tebe žádné psaní. Ani nevím, co o tom myslit mám. Snad ne dostatečně adressované psaní aneb nedošlo mně tvé? Psalas dobře adressu? musíš psát Miskolz v Uhřích, sice psaní někde po světě se toulat bude. Je to kříž, když jsme tak daleko od sebe vzdáleni. Především jiným ti dávám vědět, že jsem dnes třetí den nemocen; dva dni jsem ležel, dostal jsem do celého těla náramnou horkost, ztratil jsem chut k jídlu, včera jsem si poslal pro doktora. Když jsem tak samotinký ležel, ach, to mně bylo ouzko, to jsem na tebe vzpomínal. Myslím, že za dva dni zas bude docela dobře. Ta zdejší strava mně nechutná, má to všecko přepodivnou chut, samé kořeni a všecko s paprikou. Jest to divný lid, ti Maďari. Ten výběrčí má dceru, je vdova; jeji muž byl u Bema[1]) oberstem a padl, ona nosí smutek a je zuřivá Maďarka; večer bylo pohromadě více takových ženských a já jim musel dělat dvůr[2]). Sám ani nevím, jak jsem se při tom choval, myslím, že dost hloupě. Ty Maďarky dělají velmi nobl, ale neumějí to. Zde je veskrz a veskrze všecko zuřivě maďarské, ačkoliv to tuze na jevo nedávají, nenechá se to ale v celém jejich chování zapřít. Až budu mít drobet času, popíšu ti to všecko. Rusové tu ale mají špatnou pověst[3]). Práce mám tolik, že ani nevím, kde mně hlava stojí, a mimo Miškovec jsem nebyl ani krok. Kvartir již mám, musím ale platit za dva pokojíky ne veliké, něco málo nábytku k tomu, 8 fl. stříbra na měsíc. Z toho poznáváš, jaká drahota tu panuje.

Jak ale budeme živi, to ví sám Pánbůh. Až posud mně nevykázali můj plat, a proto ti také nemohu peníze poslat; mám o vás starost, abyste žádnou nouzi netrpěli. Já se nějak zde přesužuju; až budu v mém kvartiru, budu asi každý den čtvrt libry masa vařit a nějaký knedlík k tomu a to bude všecko. Není ani pomyšlení, bys sem táhla, za jedno, co by ta cesta stála, a za druhé, co by bylo z dětí. Pán Bůh zachraň! To já radši teď do pense bych šel, nežli abys ty sem musela jít. Počkám nejdéle rok, až jak to vypadne, déle tu nezůstanu; budu hledět raději někde nějaký groš udřít, jestliže se to dá, a až budu mít pár zlatých pohromadě na cestu, udělám se nemocným a přijedu k Vám. My jsme se velmi zklamali, to nešťastné lákadlo, to oberkomisařství, to mne zavedlo. No, již se stalo. Kdo ví, k čemu je to dobré. Ale až posud jsem nedostal žádné noviny, nevím ani, co se doma děje. Jdi k Pickovi[1]), proč mně noviny nezasílá a večerní lístek také. Snad mne předplatilas? Ať píšou na adressu Miskolz in Ungarn. Mluvil jsem zde již s několika Slováky; ti znají všecky Slováky[2]). Do svého kvartiru se budu 15ho stěhovat; teď ostávám tam, kde až posud je kancelář, a jsem velmi nepořádně živ, protože v celém domě ani člověka není mimo respicienta.

---

[1]) Josef Bem (nar. r. 1791), slavný revolucionářský generál polský, který vynikajícím způsobem se zúčastnil od r. 1848 povstání maďarského na straně Maďarů. Maďaři mu postavili v Maroš-Vasarhely pomník. Zemřel dne 10. pros. 1850 jako turecký Ammet paša v Aleppu.

[2]) Hrubý germanismus podle „Hof machen“ místo dvořiti se, kořiti se.

[3]) Rusové zachránili totiž rozhodnou bitvou u Vilagoše dne 13. srpna 1849 Uhry pro Rakousko.

Ten Miškovec je ošklivé hnízdo, a tolik bláta nenajdeš v Čechách ani na vesnici; větší díl je zde helvetů, je zde také řecký kostel; víno je ale příjemné, ale dost drahé v hospodě. Dusbabovi[3]) a Klácelovi jsem již psal. Psal jsem také na Mináříka[4]), aby sem lifroval sukno pro lid, nebo zde není nic ke koupi. Co pak asi všecky děláte, jestli pak na mne tak často vzpomínáte jako já na vás? Já vás mám pořád před očima; ach, mé drahé děti, jsou tam bez táty. Snad to s pomocí Boží nějak přestojíme, a pak nepůjdu od vás ani krok až do smrti. Jen mně, milá ženo, brzo piš a hodně moc, abych se měl čím těšit. Děti líbám, ať poslouchají, Marie[5]) aby byla hodná, že jí namluvím fousatého maďara. Co nejdříve se podívám do Erlavy[1]), pak ti popíšu to erlavské víno. Chci psát Šemberovi a nevím adressu ani jeho jména křestního. Piš mně to. Šembera je hodný člověk, on skrze mne mnohý krok učinil[2]). Pozdravuj Čejku, Frantu[3]) a ty druhé známé. Je již Rieger[4]) v Praze? Teď tě, milá ženo, líbám, buď zdravší, jsem tvůj

---

[1]) Václav Jar. Picek (nar. r. 1812) byl od r. 1850—52 redaktorem vládních „Pražských novin“, k nimž vycházela příloha Prager Abendblatt (Večerní listy).

[2]) Totiž v Miškovci.

[3]) Vrch. komisař v Nymburce. Koresp. B. Němcové, vyd. od M. Gebauerové I., str. 157.

[4]) Soukenická firma v Liberci.

[5]) Věrná služka Němcových.

upřímný manžel J.

III.

(Němec je rozrušen náhlou nemocí manželčinou, omlouvá se že pro přílišné zaměstnání nemohl ihned odepsati, vyličuje své úřední zaměstnání i postavení a nesnáze s ním spojené, cestu mezi Slováky a radost z nich, rozhovory a jednání s nimi.)

V Miškovci dne 17. 2. 851 večer.

Má milá ženo!

Odpusť, že jsem ti na tvoje poslední psaní hned neodpověděl, čekal jsem, až mně na to psaní odpovíš, v kterém jsem ti těch 40 fl. poslal. Tu obdržím včera, to jest 16.ho psaní od Hynka[5]), datované od 10.ho, které mne velmi zarmoutilo, takže jsem od té doby celý roztržitý. Vždy jsem se toho obával a pořád obávám, aby nebyl někdo z nás nemocný, že nám to oboum bude velké starosti dělat, a ejhle, tu to přišlo na tebe! Je to kříž, když nemůžem být u sebe. Ty máš obsluhu a laskavou pomoc, a to mne ještě tak tak trochu uspokojuje, a doufám, že až toto psaní obdržíš, již zdráva budeš. Jen se, prosím tě, šetři, neboť zimnice může mít zlé následky. Já jsem přestál v mém živobytí už třikrát zimnici, vím, co to je a jaká to je nemoc. Hlavní věc je dieta, to měj na pozoru. Pomysli si, teprv 6.tý den jsem toto psaní obdržel. Podle znaku bylo 11.ho v Praze na poštu dáno, 14.ho bylo v Pešti a 16.ho jsem je teprv obdržel, to je nějaká délka, než se člověk doví, jak to s jedním stojí. Chtěl jsem ti hned včera psát, nebylo ale možná. Byl jsem pozván k zdejšímu výběrčímu solního skladu k obědu, odpoledne chtěl jsem psát; tu jsem se dověděl, že sem přijel finanční rada pro zdejší okres, jako v Boleslavi kamerální rada; šel jsem hned k němu a byl jsem u něho skoro celého půl dne; tu bylo po psaní, protože pošta každý den o 4 hodinách odpoledne odtud do Peštu odchází. Tento rada se jmenuje Čillich, píše se ale po maďarsku Czillich, je maďar, mladý muž; našim věcem pranic nerozumí, protože u nás nesloužil, zdá se být ale hodný člověk, a teď musím pořád okolo něho být, on chce, abych ho ponaučoval. Povídal mně, že jsem mu byl v Budíně od vrchního finančního rady Karlefiho, také Maďara, obzvláštně odporučen, což pro mne veliká poklona byla, neb to povídal před jinými. Podle toho by se zdálo, že v Budíně dobře stojím, jen kdyby to také jinak uznali. Já nevím nic, jak to vypadá stranu těch oberkomisarů, jestliže už návrh do Vídně šel neb ne a jestli já v návrhu jsem. Věř mně, ženo, ne abych se chválil, nevím ale, jestli v celých Uhřích je jeden, který by to tak vedl jako já; sotva že si jiný takovou práci dá a věc tak pojme jako já. Finanční rada má všecka ustanovení schválit, a kdyby i sám finanční rada tu byl, pochybuji, že by to všecko tak trefil jako já. Předešlý týden jsem byl pět dní na cestě, byl jsem až v Tisovci[1]) mezi samými Slováky. To jsem se potěšil, nechtělo se mi ani od nich. Vyjednával jsem ve třech slováckých obcích, Tisovci, Krkově a Klenovci. To je ti lid, já jsem se do nich zamiloval, docela podobní k Bulákům.[1]) Vyjednával jsem po česku, protokoly české, a tak jsem je do Budína zaslal. Měli náramnou radost z toho [2]) a docela mně důvěřovali; co jsem chtěl, to udělali. Všude mne častovali a v Klenovci rychtar strojil hostinu. Když jsem s nimi rokoval a protokol četl, ptal jsem se jich, jestliže mně rozumějí; oni že ano, je prý to vše jedno česky jako slovácky, jen když to není maďarské. A jakou řeč krásnou čistou mají, že by to mohl tisknout. Když jsme v Klenovci obědvali u rychtara — on je stařeček as 70letý — tu jsem drobet kázal; to měl tento radost a povídá, takových Slováků kdyby tu bylo. Jeden byl přece mezi nimi ferina; povídal mně: No, udělajú jako Slovák také něco pro nás Slováky. Udělal jsem, co jsem mohl, to víš. Jak krásný to lid a jaký kroj jednoduchý. Chudý, ale umí mluvit a píše latinkou. Jsou samí evangelíci. Našel jsem také v Tisovci několik horlivých, mezi nimi nějakého Daxnera; dal mně také brožurku nedávno vydanou proti Maďaronům; ještě jsem ji nečetl. Bratr toho Daxnera stál pod šibenicí maďarskou. Ten je v Rimavské Sobotě [3]) fiškálem [4]). Tu chybu mají, že jsou bojácni, veřejně nevystupujou. Jestliže sem, ženo, přijedeš, tam tě zavezu; je to krásná krajina hornatá na začátku Tater. Mermomocí jsem tam měl ostat na hati [5]). Stálo by to za to, aby to člověk do novin dal; to můžeš udělat pak ty. Vesnice jsou čistější a výstavnější nežli maďarské, lid je chudší, a na dobrá jídla nesmí člověk myslit; víno a pivo špatné, ale dobrá voda a zdravé povětří; kopce jsou málem sněhem pokryté. Co nejdřív zas tam pojedu, ale na jinou stranu k Rožnavě[1]). Teď, milá ženo, víš všecko. Dnes tu máme jarmark[2]) Jarmark v Uhřích je něco jiného než v Čechách, všecko na jarmarce k dostání od nejmenšího; neměl jsem ani času, abych si ho prohlédl; trvá tři dni, to je lidstva pohromadě. Zima tu skoro žádná není, drobet mrzne a ve dne taje a na silnici se už práší. Kdybych ti mohl poslat toho červeného vína na posilněnou, to by ti chutnalo. Teď nemám ani času, abych moravské noviny[3]) četl; pomysli si, tak jsem zaneprázdněn Jen, mámo, brzo piš, neb si můžeš pomyslit, jakou starost o tebe mám; o mne neměj starost, já jsem zdráv a doufám, že při zdraví ostanu. Po druhé budu Hynkovi[4]) zvláště psát, věřím ti, že tě ti dva menší[5]) zlobí; nevím, co s tím Karlem počnem. Pozdravuj Čejku. Šumavského, Hanuše a mnohováženého pana Purkyňu[6]). Psal jsem také již do Denníku a zvlášť Šemberovi[7]); nevím, jestliže to vytiskli. Klácelovi jsem také nedávno psal. Teď budu psát do Sagan[8]) a Dusbabovi, pak Borovi[9]), až zase bude drobet pokdy. Pozdravuj Marii a Adolfa[10]). Z Bydžova mně ještě nepsali. Děti tisíckráte i Tebe líbám a jsem tvůj na věky věkův

---

[1]) Jager, jižně od Miškovců, hl. město stolice hevešské, okolí proslulé vínem.

[2]) Viz V. Tille, B. Němcová, str. 102 o prof. A. V. Šemberovi a o jeho přímluvě za Jos. Němce.

[3]) Dr. J. Čejka a J. Franta Šumavský, upřímní přátelé Němcových.

[4]) Dr. Fr. Lad. Rieger dne 18. dubna 1849 odejel do Paříže a vrátil se do vlasti teprve počátkem ledna 1851.

[5]) Nejstarši syn. B. Němcová v lednu 1851 velmi těžce onemocněla. Viz V. Tille, B. Němcová, str. 106.

---

[1]) Město se sloven. obyvatelstvem ve stol. gemerské s památkami z dob husitských, sz. od Miškovce na začátku Tater.

---

[1]) Chodové domažličti.

[2]) Totiž Slováci.

[3]) Hl. město žup gemerské a malohontské na řece Rimavě již. od Tisovce.

[4]) V Uhrách tolik co advokát.

[5]) Hať je prázdný volný prostor mezi kolibou (ovčáckou budkou) a pajtou (místnost pro ovce) na salaši. Na hati se zpívalo a vypravovaly pohádky při ohni.

Něm.

---

[1]) Město v župě gemerské na východ od Tisovce.

[2]) Výroční trh, slov. jarmok.

[3]) Mor. noviny, vydávané F. M. Klácelem a L. Hansmannem v Brně.

[4]) Nejstaršímu synu.

[5]) Karel a Jarouš.

[6]) Jan Ev. Purkyně, prof. fysiologie na universitě v Praze, upřímný přítel B. Němcové.

[7]) Vídeňský Denník, redakcí J. Votky a H. Jirečka od r. 1850 až 1852.

[8]) Zahaň v prus. Slezsku, kde žili příbuzní B. Němcové po odchodu z Ratibořic.

[9]) Viz list 8. V. Bendla Boženě Němcové o rychtáři na Chodsku Borovi, známém z Pohorské vesnice, a o jeho rodině.

[10]) Příbuzný Němcův, jenž později stal se učitelem v Radnici.

Zde je větší díl Kalvínů, také něco Řeků, mají pěkný kostel, a katolíci; je tu klášter Minoritů jako u Svatého Jakuba[1]; ti mají gymnasium. Buď zdráva, piš brzo, abych byl upokojen; již je v noci 9 hodin.

IV.

(Němec oznamuje, že 2 listy manželčinými se uklidnil a že byl osm dní v Jagru za velmi špatného počasí; líčí velkolepou hostinu městské rady, pohostinství Maďarů, poměr jich k Čechům, jejich národní hrdost; dovídá se, že purkmistr města je původu českého z doby pobělohorské, líčí předpojatost Maďarů k finanční stráži, svůj přátelský poměr k nim, povahu jejich. Zve ji do do Miskolče; zprávy rodinné.)

Dne 13. 3. 1851.

Milá ženo!

Obě tvé psaní jsem obdržel, které mne velice potěšily, neb jsem poznal, že zase na nohouch jseš. Byly to pro mne trapné dni v takových starostech živ být. Měl jsem právě na cesty ject, že jsem ale od tebe žádnou zprávu nedostával, tak jsem cestu, která velmi potřebná byla, odkládal, až teprv 3.ho t. m. přišlo psaní a 10.tého druhé psaní. Hned jsem 3.ho odjel do Jagru a 10.ho teprv domů přijel; ouplných osm dní jsem cestoval, a to právě v tom nejhorším povětří, neb zde teprv teď začalo pršet a sníh padat. Třikrát jsem notně promokl, drobet jsem se nastudil a z toho kašel dostal. Poslední masopust jsem ztrávil v Jagru velmi příjemně. Měl jsem tam komis stranu potravní daně z masa a vína. Městská rada uchystala ale pro mne byt s dvěma pokoji, koně zaopatřila, a já jsem byl na samých hostinách uprostřed městské rady a více měšťanů.

Já jsem zde representant Čechů, a oni myslí, že každý Čech takový jest. Bylo by to dlouhé, abych ti to vše popsat měl, dost na tom, mne mají v uctivosti. Jen to mně schází, kdybych uměl maďarčinu, nosili by mne zde na rukouch. Pomysli si, jaká náhoda. Pulmistr v Jagru se mne při večeři ptal, abych mu popsal charakter Čechů; on málo mluví německy tak jako zdejší ouředníci vůbec; já jsem mu to vyličil, on poslouchal s napnutím; když jsem přestal, povídá: Má rodina pochází také z Čech a sice od Chrudimě; po bitvě na Bílé hoře se vystěhovali moji předci. Jmenuje se Boháč, píše se Boháts. Měl z toho velkou radost, že jeho někdejší krajané takový statný lid je a že já také na blízku Chrudimě rodem jsem; to byl zas nový přípitek. Tuto neděli byl jsem dva dni u jednoho faráře na kvartiru blíž Tisy; také jsme hodovali, tu to bez hodování nejde. Připíjeli mně Maďaři na zdraví a všem takovým, kteří tak jako já s Maďary dobře smýšlí. Farář povídal, že nemyslil, že pod takovým kabátem, jako já nosím, také dobrý člověk může být. Z toho poznáš, jak se tu o finanční stráži vůbec smýšlí. Nu vidíš, že to není žádné nebezpečenství pro mne; kdyby celou stráž vyhnali, mne jistě nevyženou tam, kde mne znají a pak zde to mám jako na hranicích; jde všecko v pořádku, není tu nejmenší odpor. Maďar není kurážný tam, kde vidí převahu, a obzvláštně selský lid, ten je věř mně, jako beránek; u nás je horší. Asi za týden ti pošlu 30 fl. stříbra; pak ti budu psát, jak s tou naší cestou to bude, já ale myslím, abys sem přece dřív přijela. Tu bude brzy jaro, neb ve dne je teplo. Poptej se, jestliže v Denníku [1]) byl můj článek, Šembera mně nic nepíše. Kdybych měl času, napsal bych toho dost a ještě víc do Slovana. S tím oberkomisařstvím mně to již dlouho trvá; finanční rada povídá, že se jím stát musím a že nedopustí, abych se dostal z Miskovec pryč; on mne tuze potřebuje. Po druhé budu psát všem dětem, zatím je teď líbám a Jarouškovi o těch koníčkách, jeden je hřebec a druhý kobyla, zrovna párek. To bude něco pro něho. Zatím všecky líbám, známé pozdravuj, Adolfa a Marii. Tebe tisíckrát líbaje jsem Tvůj upřímný [illegible] Jos.

---

[1] Totiž v Praze.

Jager je hezké město a pěkné okolí má.

---

[1]) Vídeňském.

V.

(Manželčinými listy o těžké nemoci syna Jaroslava velmi polekán jsa Němec odpovídá, že do Prahy přijeti naprosto nemůže a posílá 10 fl.)

Dne 24. 5. 1851.

Milá ženo!

Dnes ráno jsem obdržel obě psaní na jednou od 19.ho a 20.ho. Jak jsem psaní do ruky vzal, již jsem se lekl, neboť to sehr dringend něco znamenalo, leknutí bylo ale po přečtení větší. Já ti hned píšu, co ale, sám nevím, neb mně jde hlava kolem, nevím, co se se mnou děje. Já nemyslím na nic, nežli na mého Jarouška [1]), snad již ho tu není, když to psaní číst budeš. Psát ti o tom nic nemohu, neb nejsem v stavu na něco myslit. Odevzdávám všecko vuli boží a tobě Přijít domů není možná, to víš, odkud peníze, a co by to bylo platné. Ach, můj Jaroušek, jestliže já ho víc neuhlídám!

Já jsem zdráv, ale to můžeš pomyslit, jak se mně vede, stýská se mně tu po tobě a raděj bych nebyl na světě.

Zde ti odesílám 10 fl. stř., více nemohu, jsem skoro bez peněz. Líbám vás všecky, buďte zdrávi a piš hned. S Bohem. J.

VI.

(Němec píše o strachu a úzkosti své pro nemoc syna Jaroslava, o možném přeložení, o starostech s koňmi.)

Dne 28. 5. 1851.

Milá ženo!

Myslím, žes moje psaní s 10 fl. stříb. obdržela. Byl bych ti poslal víc, nemohl jsem se až do posled ního groše vydat. Musel jsem kupovat oves a Jánošovi 1) 6 fl. stř. dát. Až po prvním ti pošlu. Včerejší den až do večera jsem strávil v samých ouzkostech, neb tvůj list od 23.ho jsem patřičně neobdržel, až teprv večer v 10 hodin jsem dostal oba listy na jednou, také od 24.ho. Jánoš musel čekat na poště, až přijela pošta, a přinesl o 10 hodinách dvě psaní. První psaní mne zarmoutilo, druhé drobet upokojilo, ačkoliv já si malou naději dělám, že Jarouška zachováme. Já mám již od jeho narození takové divné tušení, že ho nevychováme. Dej Bůh, aby to nebylo pravda. To jsou ouzkosti, které já tu přetrpět musím sám pro sebe, žádnému nemohu sdělit mou ouzkost, který by stejně cítil se mnou, a to je to nejhorší. Já jsem velmi malomluvný, vše mně je lhostejné, nevím ani sám, jaká se to změna se mnou stala, obzvláštně od té doby, cos odjela. Pro děti chci všecko snášet, a to mně polehčuje poněkud. Muj Jaroušek, on si také na tátu vzpomněl a tátovi psal, chudák ubohej. Řekni mu, jestliže je ještě živ, snad je, že mu pošlu pěknou žabku, 2) lepší nežli co ztratil, až jen bude zdráv, a že bych rád mu nosil obkladky, a mimo to že mu ještě něco hezkého pošlu, jen aby poslouchal. Chuderko, máš teď největší kříž, rád by ti ho ulehčil, ale ten nešťastný osud, co nás pořád tak stíhá. Neopomeň mně každý den psát, pokud se to nerozhodne. Co pak myslí asi Čejka 3) tak upřímně, bude-li z něho co.

---

[1]) Němcová odjela za mužem do Miškovce 24. dubna 1851 a zdržela se tam do 14. května. Děti v Praze dala do opatrování J. Frantovi Šumavskému. Z Uher jela do Vídně k sestře Adéle, tu však dočtla se o těžkém onemocnění Jarouška tyfem. Odjela tedy ihned do Prahy a dala zprávu o nemoci Jarouškově mužovi. V. Tille, str. 108 násl.

Jestli pak ti Konečný 4) stranu mne něco určitějšího řekl, jak to as stojí. Kdyby mne dali do Solnoku 5), nedělal bych si z toho tuze moc pro tu pří-

---

1) Kočí Jos. Němce.

2) Ohnutý nůž s dřevěnými střenkami, jaké zvláště Slováci umějí pěkně robiti.

3) MUDr. J. Čejka.

4) Jan Konečný (1815—1887) byl učitelem češtiny na polytechnice ve Vídni, zemřel v Pardubicích.

5) Solnok (něm. Zanegg), městečko v záp. Uhrách v mošoňské stolici, na dráze z Rábu do Rakous, nikoliv stoliční město Szolnok již. od Miškovců při řece Tise.

činu, že může člověk odtamtud ani ne za dva dni být v Praze; ostatně musí to být asi krásné hnízdo, jak slyším. Zde po tvém odjezdu skoro pořád pršelo; ty deště škodily osení a vínu, protože obilí lehlo a na víno bylo zima. Ty koně bych rád prodal, nejde ale žádný kupec; nevím, jak se jich zbavím. Oves byl již za 3 fl. stříbra, a obilí zde připlácí; brzo tu bude dráž než v Čechách. To víno ti teď brzo pošlu, nemohl jsem dřív, neboť skrz peníze od přívozu bude to stát přece kolik zlatých, a ty jsem ti nemohl poslat.

Pozdravuj všecky známé, líbám děti, mého Jarouška celého, i Tebe. Pozdravuj Marii. Piš hned a buďte zdrávi. Něm.

VII.

(Němec oznamuje, jak rád čítává poutavé dopisy manželčiny, vzpomíná krutého osudu K. Havlíčka a Ign. Hanuše, smutných poměrů politických, rozporů ve slovenské literatuře (Lichard, Hurban, Král), pochůzek s básníkem J. Králem. Popisuje přípravy k masopustu, děkuje dru D. Lamblovi za poradu a ptá se po prospěchu dětí ve škole.)

Dne 20./2. 1852.[1])

Milá ženo!

Tvůj dlouhý list jsem včera obdržel, no, to ses, chudáku, napsala. Četl jsem psaní dvakrát, to dělávám vždy, abych snad při prvním čtení něco nepřehlédl, a potom, že rád tvoje psaní čítám; to je má zábava večerní. Čtu teď večer historii; mne to rozjitří, že nemohu pak dlouho usnout, to je zajímavost. Noviny v tvém listu jsou interessantnější nežli všecky tištěné noviny v celém Rakousku. Nebohý Havel[1]) a ubohý Hanuš.[2])

---

[1]) Dekretem ze dne 18. července 1851 Němec jmenován byl vrchním fin. komisařem a přeložen do Ďarmot Balašových na řece Ipole ssv. od Pešti. Přísahu služební vykonal dne 15. srpna 1851. O jeho přeložení a povýšení přičiňovali se A. V. Šembera, Jan Konečný a zdá se, že i Dr. Jos. Beck (1814—1887), později rada nejvyššího soudu ve Vídni. Viz Korresp. B. Němcové od M. Gebauerové I. díl, str. 200.

Žádostiv jsem, jak asi to takhle bude dlouho trvat. V Miškovci měl se stát velký kraval se žandarmy a mělo přijít více lidí o život; některé noviny to vyvracejí, že to není tak zlé; nevím, co na tom je. Ve Šťávnici[3]) se 16ho shlukli havíři skrze plat, také byla demonstrace; nechtějí jít do práce, a tak to pomalounku začíná. Ty havíře vyháněla žandarmerie a nic nepořídila, zatknutí musili být vydáni. Tu posílám dva články do novin[4]); ani jsem to nepřečetl, když jsem to napsal, protože vím, že to opravíš. Nemohl jsem se dlouho odhodlat k tomu psaní a vždy s nechutí píšu; co je do takového handabudí[5]), když člověk nemůže psát, jak by chtěl. Psal jsem to proto, aby se neřeklo, že mám noviny zadarmo. Ten Lichard[6]), co psal proti Hurbanovi[7]), musí být náramný o..., to je v tom sprostota, kdybys to čtla. On chce dokázat, že Hurban zavraždil Kollára1) v Pohladech. Čtlas článek Králův2), co psal proti oboum? Ten je dobrý, ale redakce moc vynechala. Poptej se, je-li báseň Králova3) v Lumíru za Kollára vytištěna; on by to rád věděl, a jestliže Mikovec chce, aby mu do Lumíra Král psal, má mu poslat Lumíra.

---

[1]) V noci na den 16. prosince 1851 Karel Havlíček Borovský nenadále vyburcován byl policejním komisařem pražským Dederou a četníky v bytu svém v Něm. Brodě č. p. 87 (nyní v Palackého ul.) ze spánku a násilně z rozkazu ministra Alex. Bacha zavezen do Tyrol. Tam byl internován v Brixenu, jsa bedlivě střežen. Konečně v květnu 1856 směl se vrátiti do Prahy a zemřel tam již dne 29. července tuberkulosou z dlouhého věznění.

[2]) Dr. Ignác Hanuš, professor filosofie na pražské universitě, r. 1851 dostal se do vyšetřování. Byl podezříván z hegelianismu a vytýkáno mu, že zúčastnil se okázale pohřbu bývalého kněze řádu křižovnického v Praze dra Augustina Smetany, jenž zemřel dne 30. ledna 1851. Hanuš byl r. 1852 professury zbaven.

[3]) Staré horní město ve stolici hontské, sz. od Ďarmot, kde jsou doly na zlato a stříbro. Hornici jsou většinou Slováci.

[4]) Pražských novin.

[5]) handár, slov. = hadrář.

[6]) Daniel Lichard (nar. r. 1812), velmi vzdělaný kněz ev. vyzn. a slovenský spisovatel. Působil jako professor přírodních věd a mathematiky na lyceu ve Šťávnici, později byl farářem v Uh. Skalici a redaktorem Slovenských novin.

[7]) Dr. Josef Miloslav Hurban (nar. 1817), známý vynikající vlastenec slovenský a spisovatel, byl ev. farářem v Hlbokém, založil r. 1846 vědecký časopis „Slovenské Pohl'ady"; v časopise „Nitra" r. 1844 rozhodně se prohlásil pro nový spisovný jazyk slovenský, pro nějž pracoval s L. Štúrem a M. Hodžou. Od

V posledním psaní jsem ti poslal 2 fl. na všelijaké věci; dostalas to? Od Čejky4) a z lékárny to zaopatř, jak jsem ti v psaní psal, a zašli mi to, a nepůjde-li ten člověk sem, tak to budeš muset poslat poštou, a pošli mně „Persekuci5) neb protivenství církve“, zde to neznají.

Byl jsem předešlou neděli s Králem u jednoho evangelického faráře, as malou hodinu cesty odtud; jmenuje se ta ves Sudice, založená od Jiskry z Brandýsa6) i s kostelem. Je trochu při letech, hodný

---

oné doby Slováci užívají výhradně za spisovný jazyk slovenštiny a úplně se odtrhli na škodu svou i naši od spisovného jazyka českého.

1) Jan Kollár (nar. v Mošovcích v trenčanské stolici r. 1793), slavný pěvec Slávy dcery, zemřel již dne 29. ledna 1852.

2) Janko Král (nar. 1822), nadaný lyrický básník slovenský. S ním seznámil se Jos. Němec. Odkazuji k této stati dopisu Němcova na Jar. Vlčka „Dějiny literatury slovenské“, vydané r. 1890.

3) Na smrt Jana Kollára. Ferd. Mikovec, zakladatel časopisu „Lumír“ (r. 1851).

4) V dopise ze dne 28. října 1851 v krátké poznámce na konci listu Němec zmiňuje se o haemorrhoidech, jimiž trpěl.

5) Jan Amos Komenský v Lešně r. 1648 napsal „Historia persecutionum Bohemiae“, kterou r. 1650 vydal německy a r. 1655 česky „Historie o těžkých protivenstvích církve české“. V „Museu Komenského“ v Přerově, založeném od ředitele Fr. Slaměníka, jest české vydání z r. 1756, 1854 a 1902 a latinské z r. 1648, anglické (The History of the Bohemian persecution) z r. 1650 v Londýně, německé (Martyrologion bohemikum oder die Böhmische Verfolgungsgeschichte Joh. Theophil Elsner) z r. 1766 a Das Persekutionsbüchlein, Bern. Czerwenka, 1869.

6) Jan Jiskra z Brandýsa, slavný a geniální válečník i diplomat český v XV. stol. Bojoval s Tábory vítězně proti Turkům, byl poručníkem nezletilého krále českého a uherského Ladislava Pohrobka, ovládl celou slovenskou část Uher, zakládal tam

Slovák, studoval s Palackým[1]) v Prešpurku a dal Palackému jednou kousek sukna z pláště Husova, který v Kostnici[2]) dostal.

Jaro nám už přichází; bylo tu také několik pěkných dní, na to zas pršelo a padal sníh; dnes je zas mráz a pěkně slunečno. Piš mně, třebas to i klepy byly, zde všecko rád slyším. Havlovi[3]) se přece ostýchám psát, kdyby psaní otevřeli a budou vidět, že mu ouředník dopisuje; rozmyslím si to. Lambla[4]) pozdravuj a že mu děkuji; budu to dělat[5]). Tak ho[6]) už tak jako svého syna opatruj, ale jen jako syna, to ti povídám. No, to asi dostanu kapitolu, viď? Jen piš hodné kapitoly, ono neškodí někdy. Děti že líbám, a protože na ně nežaluješ, že jim posílám na masopust dohromady dvacítník, aby se o něj rozdělily a byly hodny. Jaké pak mají asi známky, snad ne špatné?[7]) Co pak všichni jinak děláte? To tvé zdraví, a přece tancovati; jen když ti to neuškodilo; čert to vzal, já bych ti přál, abys se mohla hodně vyrážet.

Teď jsem toho napsal dost, až mne prsty bolí, od rána 6ti hodin až do poledne pořád píšu. Pozdravuj všecky i Marii. Líbám tě a objímám v duchu; kdybych tě tu měl, viděla bys, co bych ti udělal, umačkal bych tě.

Tvůj upřímný Josef.

---

pevnůstky, tvrze a osady, do nichž přiváděl lid z Čech a Moravy, aby se zabýval rolnictvím, obchodem a řemeslem. Viz Fr. Palackého Dějiny národu Českého, II. díl, sv. 1. 2. a Al. Jiráska velkolepý román „Bratrstvo“.

[1]) Fr. Palacký studoval na evang. theol. lyceu v Prešpurku od r. 1812—18.

[2]) M. Jan Hus upálen byl v Kostnici na jezeře Bodamském dne 6. července 1415.

[3]) K. Havlíčkovi.

[4]) MUDra Dušana Lambla, který tak obětavě léčil B. Němcovou v zimě r. 1851.

[5]) T. j. léčit se dle jeho rady.

[6]) T. j. Lambla (nar. r. 1824).

[7]) Viz Korrespondenci Němcové, vyd. M. Gebauerová, I. díl str. 202., kde Němcová prof. A. V. Šemberovi podává zprávu o prospěchu svých dítek.

VIII.

(Němec oznamuje příchod Jos. Daňka, píše o jeho špekulacích a že s ním pojede do sev. Uher, že se uchází o místo úřednické v parním mlýně.)

Dne 20./7. 1854.

Milá ženo!

Je zde Daněk[1]); přijel sem v pondělí, outerý a ve středu tu zůstal a dnes s ním jedu do Bystřice; nerad tam jedu, to mně věř, pro zpáteční cestu, poněvadž mne to bude přece něco stát. Když ale už tu je schválně takcřka, tak mu to odepřít nemohu, nebo když přijel, tak hned řekl, že s ním musím do Bystřice jet a že pak pojedeme spolu do Rosenberga[2]) a Mikuláše[3]); co jsem měl tedy dělat, řekl jsem mu, že pojedu. Ona[4]) je teď v Čechách.

Do 1ho budu zas doma; to on pro ni[5]) zas pojede; nemohu se někde zdržet, abych byl zde, kdyby v tom čase třebas něco přišlo stranu mne, abych tu byl, kdybych měl být třebas vyslýchán[6]).

---

[1]) Krajan Němcův Jos. Daněk (nar. r. 1819), v pozdější době sládek v Chlumci n. C., zakoupil pivovar v Báňské Bystřici ve stolici zvolenské, kam se s manželkou také přestěhoval; rodem byl z Květinova u Něm. Brodu.

[2]) Růžomberk na uher. Slovensku v župě liptovské.

[3]) Liptov, Sv. Mikuláš v sev. Uhrách.

[4]) Manželka Daňkova.

[5]) Pro manželku.

[6]) Němcová, ač dosti churava, počátkem srpna r. 1852 s dětmi odjela za mužem do Ďarmot, odkud dne 4. září konala zajímavý výlet do lázní sljačkých ve stolici zvolenské na řece Hronu, sz. od Ďarmot. Počátkem října vrátila se do Prahy. Němec byl jmenován definitivně vrchním komisařem dne 2. pros. 1852 v Ďarmotech a naléhal na ženu, aby se k němu s dětmi na dobro přestěhovala. Hynka a Karla svěřila péči J. Franty Šumavského, s Dorou a Jaroušem vydala se na cestu do Uher dne 9. května 1853. Tam rodinu Němcových stihla náhlá pohroma. Němec byl někým udán z politických rejdů v r. 1847—48. Dne 2. června 1853 vzat byl do vyšetřování, 1. červencem mu zastaveno služné 750 fl. ročně a na naléhavou jeho žádost povolena mu zatím alimentace 553 zl. V říjnu došel Němcové list dra D. Lambla, že Hynek velmi těžce onemocněl a že leží v nemocnici. Němcová dojela do Prahy dne 17. října, Hynek, velmi

Stranu peněz jsem mu ještě neříkal; četl jsem mu tvoje listy, ví tedy o naší bídě; myslil jsem, aby se sám zmínil. Povídal, že má u Pospíšila v Praze ještě za tu brožurku[1]) o tom pivovarství, co vydal na svůj náklad; co za to Pospíšil utržil, to má u něho k požadování. Máš Pospíšilovi říct, jak to stojí a ty peníze si zatím vzít, dá-li co. Jestliže se nic zvláštního nestane, nebudu ti dříve psát, až se navrátím zas domů; ty mně ale proto piš, však do toho času budu doma. Jen už se na mne nezlob stranu těch peněz a poptej se, jak as naše věci stojí. Zde teď pořád prší a lidé nemohou ani klidit a já se nemohu koupat. Tu obligaci na ty peníze jsem ti poslal v posledním listu předešlý týden. Zatím buďte zdrávi všichni. Líbám tě a děti mnohokráte tvůj upřímný Js.

Adresa:

An die Frau Božena Němec,
Gattin des k. k. Finanzwache-Oberkommissärs
Gerstengasse in Prag,
Nr. $\frac{516}{\text{II.}}$ 2. Stock. Böhmen.

IX.

)Němec oznamuje, že byl s Daňkem ve Sv. Mikuláši zatčen a uvězněn, podává toho důvody, dokazuje svou nevinu a konejší manželku, že se mu nemůže nic státi; jsou uvězněni již 8 dní, a nejméně 8 dní bude trvati, než budou propuštěni. Naříká, že zůstává rodina jeho bez prostředků na výživu; Daněk nabízí Němcové 60 fl., jež má dostati u J. Pospíšila; běduje nad smutným osudem své rodiny a prosí, aby byla klidna a hned psala.)

---

nadaný to žák české reálky, zemřel jí dne 19. října v náručí. Viz dopisy Němcové z r. 1853 a 1854 v koresp. její vyd. od M. Gebauerové, I. díl; V. Tille, B. Němcová od str. 123.

[1]) J. Daněk vydal svým nákladem u Jar. Pospíšila v Praze „Popis pivovarství na spodní kvasnice“ r. 1852.

St. Miklos, am 3./8. 1854.

Theuerstes Weib![1])

Ich musz dir bekannt geben, dasz ich mich in St. Miklos in einer sehr unangenehmen Lage befinde. Nach meinem letzten Briefe in Gyarmot ist dir bekannt, dasz ich mit Daněk auf einige Tage nach Neupest[2]) gefahren bin. Die Ursache ist dir ebenfalls bekannt, nehmlich um mich ein wenig zu zerstreuen und mir einige Gulden zu ersparen; du kennst das gute Herz Daněks. Daněk reiste dann in das Liptauer Komitat und nahm mich mit, was mir auch lieb war, um meist neue Gegend, und zwar um diese hier berühmte kennen zu lernen. Als wir in St. Miklos ankamen, wurden wir von der Gendarmerie der Angabe nach als politisch verdächtig und insbesondere als russische Emissäre arretiert. Dasz ich weder das eine noch das andere bin, wie auch Daněk, das weiszt du, und ich brauche mich vor dir gar nicht zu rechtfertigen, das musz ich dir aber betheuern, dasz wir zu unserer Arretierung weder durch unsere Röcke noch Benehmen keinen Anlass gegeben haben. Erschrecke daher, liebes Weib, über das Wort „arretiert“ nicht; ich habe reines Bewusztsein nichts gethan zu haben, und es kann mir in dieser Hinsicht nichts geschehen. Ich habe keinen Reisepass gehabt, das ist richtig, weil dies ganz auszer Gewohnheit bei mir ist, mit einem Pass zu reisen, dann weil mir die gegenwärtige Strenge gar nicht bekannt war. Dies alles nützt gegenwärtig nichts, und wir sitzen seit acht Tagen hier gefangen. Das traurigste dabei ist, dasz die Prozedur mit uns nicht genug rasch, so wie wir es wünschen möchten, vor sich geht. Ich und Daněk wurden zwar schon einvernommen, unsere Einvernahme muszte aber vor das Militär Distrikts Kommando nach Pressburg gehen, und ehe von dort die Antwort hier anlangt, so können wir nicht früher auf freien Fusz entlassen werden, und dies kann noch acht Tage dauern, wenn es gut geht. Denke dir, noch acht Tage der Freiheit beraubt zu sein; dies ist keine Kleinigkeit für einen schuldlos leidenden. So geht es, mein liebes Weib, man weisz nicht, wo auf einen ein Unglück wartet; tröste dich und sei wegen mir unbekümmert; ungerecht oder unbillig kann man doch mit mir nicht verfahren. Daněk ist sehr um seine Frau bekümmert, die ist noch bei den Eltern und weisz rein nichts, soll aber jetzt bald zurückkehren. Im Anfang war er ganz untröstlich, jetzt ist er etwas ruhiger. Über die Beschrenkung hier könnte ich gerade nicht klagen; wir genieszen im Hause so ziemliche Freiheit, und es wurde uns auch erlaubt im Freien spatzieren gehen zu dürfen, N. B. mit Begleitung, woran wir heute das erstemal Gebrauch machten. Daněk ist so gütig und zahlt für mich die Kost; du kennst unsere Umstände, dasz ich nicht im Stand wäre mich hier zu erhalten.

---

[1]) Němec s Daňkem na cestě do Bystřice byli zatčeni ve Sv. Mikuláši, jsouce v podezření, že jsou emissary ruskými, a poněvadž neměli cestovních průkazů, byli uvězněni, dokud se nevina jejich neprokázala. Němec tento dopis psal ve vězení; německy proto, že všecky jeho listy ovšem úředně se otvíraly a Němcem zasílané musily býti otevřené vyšetřujícímu soudci odevzdány.

[2]) Nový Pešt na levém břehu Dunaje v župě peštské; jsou tam četné villy boháčů budapeštských a vinice.

Nun aber, liebes Weib, ist ein ganz anderer Umstand; das Herz blutet mir, wenn ich daran denke. Bis jetzt konnte ich dir kein Geld schicken, dies ist unmöglich; am 1ten kann ich erst meine Alimentation erheben; bis zu diesem Tage wollte ich zu Hause sein. Von was sollst du arme mit Kindern leben? Das ist das Drückendste für mich. Dieses habe ich dem Daněk gesagt, und er sagte, du sollst dir beim Buchdrucker Pospíšil laut die beiliegende Anweisung Geld erheben; er hat bei ihm 60 fl. zu fordern; wenn nun Pospíšil, wie gewöhnlich, keine Umstände machen wird, was ich befürchte, dann ist Elend fertig. Seit 7. v. Mts habe ich von dir gar keine Nachricht; du kannst dir leicht vorstellen, wie besorgt ich um Euch also bin. Schreibe mir daher sogleich noch nach Neupest unter meiner Adresse und setze hiezu beim H. Josef Daněk Nr. 208. Ich werde nach meiner Entlassung von hier den Brief entweder dort antreffen, oder es wird der Brief hieher nachgeschickt werden. Frage auch nach, ob meine Angelegenheit von Prag[1]) und wohin abgegangen ist. Dies ist eigentlich die Hauptsache, an dem musz mir am meisten gelegen sein, damit Sachen einmahl ein Ende gemacht wird. Wie verfolgt uns von allen Seiten das Schicksal, mit Gottes Hülfe werden wir es doch überstehen, da es schon das höchste Maasz erreicht hat. Durch die gesperrte Luft in dem hiesigen Gefängnisse bin ich wie betäubt, mir brummt es beständig im Kopfe; hoffe aber, dasz mir jetzt, wo wir auf frische Luft gehen können, etwas besser wird; sonst bin ich gesund, sehe aber sehr schofel und schmutzig aus, da ich weisze Kleidung und Wäsche bei mir habe. Sonst habe ich dir nichts zu schreiben, auszer dasz wir unsere Briefe zum Durchlesen übergeben müssen, was mich durchaus in keiner Hinsicht beirrt. Ich bitte dich, säume nicht mir sogleich zu schreiben. Grüsse den Dr. Lambl und die Marie.

Küsze dich und die Kinder vielmahl, tröstet Euch, sowie ich mich tröste, und bleibt alle gesund.

Dein dich liebender Mann

Němec.

X.

(Němec horlí, že zbytečnými průtahy nedostává podílů z důchodkových pokut z Čech a cestovné, píše o loupežném přepadení pošty u Lučence, o své chorobě, o dlouhé chvíli z nedostatku zaměstnání, o svém osudu, o J. Daňkovi, o počasí, úrodě ovoce, vzpomíná na pobyt manželčin před 2 roky v Uhrách se všemi dětmi.)

[1]) Jednalo se o výplatu důchodkových pokut, jejichž část ze služební doby v Liberci a v Nymburce Němcovi dosud nebyla vyplacena.

Dne 10. 8. 1854.[1])

Milá ženo!

Tvůj list od 6ho, pak list Dusbabův jsem obdržel, poslední dnes. Hned jsem šel k Širokému, nebo finanzrath, jak mu tu říkají, není doma, a ptal jsem se ho, jestliže stranu vyplacení těch podílů něco už sem přišlo. Až dosud tu nic není, a jak mile sem to přijde, jsem jist, že to Široký nenechá ležet. Přijde na to, jen kdy to sem přijde. Větší hloupost nemohli v Boleslavi vyvést jako to, že to do Budína k vyplacení poslali; vědí dobře, kde jsem, a když věděli cestu při jiných příležitostech, kam mají za mnou psát, mohli i teď, když toho člověk má nejvíc zapotřebí, sem zrovna psát. Nejspíš ale, že to šlo skrz Pražskou zemskou direkci na Budínskou zemskou direkci, a ta to teprv sem pošle, a touto cestou se to muže ještě as měsíc protáhnout, nežli ty peníze v ruce mít budeš; bude štěstí, dostaneš-li je dříve, nebo znám dobře to jejich . . . ouřadování.

Jaké zbytečné výlohy a běhání ještě k tomu. Nemohli to poukázat k vyzdvihnutí v Liberci, jak jsem žádal a kam jsem kvitance už dávno zaslal? To ale jako by to na vzdor dělali, tak mně to připadá. Mimo těchto peněz mám ještě víc z Liberce k požadování, jenom že to nazpamět nevím, a jestliže by se toho neujal Dusbaba, přijdu o to tak, jako bych byl o toto prvnější byl přišel. Škoda by bylo každého krejcaru. Co mám k požadování ještě za tu cestu, nedostal jsem až posud nic; trvá to dvě léta. To je správa!

Milá brachu, stal se tu pěkný pád. Právě toho samého dne, jak já jsem ti peníze poslal, obrali mezi 9. a 10. hodinou večer mezi Ludaněmi a Sokolovcemi, to jest na cestě do Lučence[2]) poštu s penězi a postiliona zabili; někdo povídá, že bylo 5000 fl., někdo že jenom 3200 fl. stříbra. Co se to stalo, je 2½ míle odtud. Já jsem se nemálo lekl, když jsem to slyšel. Kdyby se to bylo tak stalo Vácovské[1]) poště, jaké by to bylo bývalo štrachání, nežli by jednomu tu ztrátu byli vynahradili a konečně pak ještě kdo ví, jestli by co dali. Žandarmové mají teď běhání; teď, když už pták vyletěl, teď jezdí s poštou.

---

[1]) Datum má býti pozdější (snad dne 10. září 1854.)

[2]) Město severně od Ďarmot. R. 1849 byl od Rusů obležen a spálen. — Němec propuštěn byl po dvounedělní vazbě a vrátil se do Ďarmot. V. Tille. B. Němcová. str. 147.

Stranu mne není toho nejmenšího slyšet, tak jako by to do vody hodil. Kdo ví, co z toho uvaří a kam to všecko poslali, snad do Vídně na Kenysena. Divím se, že ještě na tebe nic nepřišlo. Snad to nedrží za tak velmi důležitou věc, sice by to nenechali tak dlouho ležet a snad by tebe nebo mne už byli dávno sebrali; avšak kdo ví, co se ještě nestane s námi, až oni ty všecky listy[2]) přečtou.

Ptal jsem se, co as stranu těch psaní a té brožurky od Sabiny[3]) se by mně stát mohlo; povídal mně ten, který zákonu rozumí, že nic; je to důvěrná korrespondence mezi ženou a mužem. Budou-li podle zákona pokračovat? Jen kdyby mne ten rada vyslechnout chtěl, aby bylo aspoň jedno odbyto; už to tu leží druhý měsíc; ten týden přijede domů, pak na něho hned půjdu a zeptám se ho, co as míní se mnou dělat, abych věděl, na čem jsem.

Už ani nevím, co dlouhou chvílí počít, kdybych alespoň měl něco k čtení. Teď dvě leta byli jsme všickni na cestách a snad zrovna v Šťávnici. Tenkrát měl jsem Vás všecky pohromadě, a letos — jak se to změnilo, lepší ani na to nemyslit. Zbude-li mně ku konci měsíce pár zlatých, tak ti je pošlu. Nedal ti Pospíšil nic na to Daňkovo písmo? Ať mu píše Fingerhut. Daněk by pak myslil, kdo ví co dal.

---

[1]) Vácov. sev. od Budapešti na levém břehu Dunaje; dráha k Vídni.

[2]) Co byl Němec ve Sv. Mikuláši vězněn, provedena v jeho bytě v Ďarmotech policejní prohlídka a zabaveno vše, co zdálo se podezřelým, i dopisy manželčiny, noviny, knihy a obrazy.

[3]) Karel Sabina (nar. 1813), známý spisovatel český, který byl z následků bouři r. 1848 odsouzen k smrti, cestou milosti na 18 let do žaláře (na pevnost olomouckou) a po 8 letech amnestován. V Lipsku vydal brožurku „Jan Hus“.

Jen abys měla už ty peníze na činži, to je nejhlavnější, a pak s tím stěhováním, samé starosti. Teď se mějte všichni dobře, buďte zdrávi, pozdravuj Dra L. a Marii. Děti a tebe líbám tvůj upřímný Js.

XI.

(Němec dává zprávu o svém propuštění z vězení, co mu bylo vzato při prohlídce bytu, že mu byla zastavena alimentace a slibuje podrobný dopis.)

Dne 12./8. 1854.

Milá ženo!

Včera 11ho[1]) jsem se navrátil do Gyarmoth. Ve středu na večer byli jsme na svobodu propuštěni[2]); jeli jsme hned večer domů, to jest Daněk do Bystřice, a já sem; v Bystřici jsem se skoro ani nezdržel a jel dále. U Daňka a u mne prohledávali, u mne vzali tvoje psaní skoro všecka, pak co z knih to nevím, ještě jsem to neprohlédl. Sl—[3]) ale ne, pak mně vzali ty pistole, co jsem měl od Neyza(?). Tu je křiku až hrůza o tom. Bylo už večer, když jsem domů přijel a Vežnický[4]) mně povídal, že mně finanzrath zastavil mou alimentaci; to bude teď hezké; od čeho být živ! Já mám hlavu jako střep.

To je . . . . život už. Zejtra, až budu pokojnější, budu ti obšírně všecko psát. Dej pozor na všecko, to ti povídám. Líbám vás tvůj N.

Adressa:

An die Frau Božena Němec,
Gattin des k. k. Fzwache Oberkommissärs
Gerstengasse Nr. $\frac{516}{II.}$ in Prag.
2. Stock.

---

[1]) Jest tedy list X. ze dne 10./8. nesprávně datován.

[2]) Němec uvězněn byl podle listu IX. dne 27. července a propuštěn podle tohoto dopisu dne 9. srpna; dne 11. srpna 1854 byl pátek.

[3]) Havlíčkova Slovana.

[4]) U něhož Němec bydlil.

XII.

(Němec svaluje vinu nešťastného zatčení na Daňka, na jeho divné chování cestou; jel s ním pouze, aby manželce mohl poslati peníze; příčiny k zatčení nebylo, stalo se z libovůle četníků, poznámky lidovědné ze Slovenska považovali za tajné zápisky; úřady bály se veliké moci žandarmů a nepropustily zatčené, až na vyšší rozkaz; popisuje život ve vězení, setkání s M. Hodžou, návštěvu J. Kadavého manželky, J. Klemense; naříká, že se ho lidé štítí a bojí; salon Daňkův střediskem intelligence slovenské a české. Píše o prohlídce bytu v Ďarmotech a co mu bylo zabaveno, průtahy s výslechy, zastavení alimentace, starost o rodinu.)

Dne 13./8.[1])

Milá ženo!

Včera jsem ti v krátkosti oznámil, že jsem na svobodě a že jsem v pátek domů přijel. Jsem arci nyní na svobodě, je to ale horší, než-li kdybych byl pod dvaceti zámky zamknut; hlava mně jde kolem samou starostí, jak se ze všeho toho vypletu. Proklatý osud je to, který mne pronásleduje. Oba listy, cos mně sem poslala, odevzdal mně Vež.[2]). Víš, že jsem ti před mým odchodem do Bystřice psal, že s nechutí tam jedu; měl jsem jakési tušení o tom, co mne potkat mělo, celý čas jsem byl mrzutý, neboť chování Daňkovo na cestě se mně nelíbilo samou jeho originálností a podivnými nápady; k. př. nic jiného nejíst než samou brinzu[3]) a chléb a v židovských krčmách přenocovat, a byl bych se už před Lučencem snad domu vrátil, kdybych ho nechtěl urazit. V samé Bystřici se mně pranic nelíbilo, nebo mne takořka tam schovával; byla to zrovna urážka. Co jsem měl ale dělat, když jsem od něho závisel. Když se mne bál, jak ukazoval, neměl ani sem jezdit a mne s sebou brát. Proto všecko mu to ale odpouštím, neboť on je dobrý chlap, dobrého srdce a mínil mně tím ulehčit. Mohl bych o tom celou historii napsat o té celé cestě, o jeho nepraktičných náhledech z celého jeho počínání. Hlavní příčina byla, proč jsem se odhodlal s ním jet, peníze na činži, abych ti pomoci mohl. Chtěl jsem při příležitosti mu o ně říct a myslil jsem, že mně to udělá, jinak jsem o celou Bystřici nestál: pomohl jsem si ale z bláta do louže; jak se z té louže dostanu, to Bůh ví. S Daňkem je něco jiného, toho se ujmulo všecko, magistrát[1]) i sám Trojan[2]) dali mu dobré vysvědčení, a pak u něho nic nenašli nebo vlastně nechtěli, mne se ale žádný neujme. Přijel do Mikuláše kaplan Plošič a professor Gočár, ti též oučinkovali, aby byl puštěn na svobodu; za druhé nebyla vlastně pražádná příčina, aby nás tam déle drželi, neboť můžeš věřit, že ani toho nejmenšího jsme se nedopustili a tak tiše se chovali jako beránci; obzvláštně já jsem na celé cestě skoro ani nemluvil, jenom o Chlumci a o hospodářství. Jak jsem ti byl v prvním listě z Mikuláše psal, tak se to vskutku přihodilo a myslím, třebas bych i pas měl, přece by nás byli zabavili, neboť záleželo hlavně žandarmům na tom, dělat se, jak se říká, wichtig, jak oni jsou ve svých povinnostech bedliví, a konečně když našli tu mapu s tím písmem[3]), pak u mne suspensionsdekret a koncept poslední odpovědi mého výslechu a kousek papíru. Měl jsem poznamenáno na tom vesnici Lískovec, pltě, svezky a pak že nechce jít máslo do gorli, to jest, že se nechce stloucť; neboť tam mají zvyk, když se nechce máslo stlouct, vezmou másnici na záda a chodí s ní po dědině, pak se srazí; to jsem si poznamenal. Ten kousek papírku považovali za tajné poznamenání. Mé vysvětlování nepomohlo nic, věřit nechtěli, stáli na svém. Tamnější stuhlrichter[4]) mohl arci všemu konec udělat, on nahlédl hned, že na tom nic není; jako Němec nebyl nám arci tuze nakloněn, přece ale povídal: Meine Herren, ich sehe, Sie haben Pech, es sind aber gerade jetzt kritische Zeiten und ich musz es weiter vorlegen. Jedním slovem bál se žandarmů. Odevzdal to stoličnímu přednostovi, ten se bál též žandarmů. Tento přednosta zdá se být Čech, jmenuje se Kučera; je velmi solidní, ale v pravém smyslu ouředník a po úřednicku s námi zacházel co nejvíce šetrně, poslal tu věc do Prešpurku na Militär Distrikts Kommando a čekal každý den odpověď, ale dlouho nešla. Stranu Daňka přišla ta nejlepší vysvědčení, pak přišel Plošic a Gočár; ti představovali celou záležitost domácí, jeho tchána a paní, kterou každý den do Bystřice očekávali; na to nás propustil ve středu po 14 dnech našeho vězení, dal nám pasy, a my jsme ještě ve středu o 8 hodinách večer z Mikoláše vyjeli. Peníze a hodinky nám žandarmové odebrali; já arci měl jen 5 zl. 30 kr., Daněk ale přes 100 fl. u sebe a když jsme peníze potřebovali, daly se kastelánovi[1]) do ruky. Proto ale, kdybychom byli chtěli, mohli jsme si peníze odjinud zaopatřit. Po domě nás nechali chodit, jak jsme chtěli, já ale skoro ani hlavu nevystrčil, jen když jsem musel; i u kastelána jsme se mohli zdržovat, je to poctivý Slovák; tam jsme snídali i obědvali a měli jsme se v skutku dobře. Byl s námi v té jizbě jeden zámožný měšťan z Roženberka pro nějaké partiky, co udělal u magistrátu tamnějšího; ten nám vypravoval samé anekdoty a veselil nás jak mohl; byl hodný člověk. Později jsme každý den chodili na procházku, kam jsme chtěli, arci že s hajdukem, a také jsme se několikrát ve Váhu vykoupali. Náhodou byl právě v kanceláři u Stuhlrichtra, jak nás tam doprovodili žandáři, Hodža[2]); ten se ke mně hlásil, já jsem ho ale zapřel, že ho neznám; tak jsem byl prozřetelný, a ani, jak jsme do Mikuláše přišli, se na žádného neptali, aby jsme se tím neudělali podezřelí; Hodža mně pak poslal knihy ke čtení, sám ale nepřišel, co bylo moudré; já jsem ho vskutku na první pohled ani nepoznal, neboť nosí teď bradu zarostlou. Poslal mně knihy ke čtení. Učitel Kadavý[1]) často nás nayštěvoval i jednou paní Klemensová byla u nás. Klemens[2]) není doma, maluje někde kostel. Větší díl v Mikuláši nás litovali a kdybychom byli chtěli utéct, což nám ani na mysl nenapadlo, jistě by nám k tomu byli dopomohli, třebas i samí hajduci; toho jsme ale neměli zapotřebí. Pan Slota[3]) se mne nějak bál. Tys mně dobře radila, abych nejezdil; kdyby byl tvůj list byl jen dříve přišel, byl bych tě byl poslechl; teď se už stalo a není to k napravení. Daněk všecko za mne platil, v Bystřici mně poslal příležitost; ta mne dovezla až do Slatiny[4]) a poslal mi 14 fl. stř. na cestu; musel jsem si potom příležitost najmout, takže jsem to skoro utratil. V domě mají nějakou slečnu, sestru bývalé milenky Františka Lambla[5]), sestru ženy Čecha; tu prý dají teď pryč, nevynáší jim to; nobl to ale v domě nejde; on chce být vždy jen originální; proto je přece u něho salon pro ty Slováky a české professory[6]), všecko to tam k němu chodí; teď snad se ho budou bát, tak jako mne se bojí.

---

[1]) T. j. r. 1884

[2]) Vežnický.

[3]) Brindza ovčí sýr; nejznámější liptovský.

---

[1]) Obecní úřad města B. Bystřice.

[2]) Dr. Al. Pravoslav Trojan (nar. r. 1815), později vynikající právník a politik český.

[3]) Nasbírané mezi Slováky lidovědné poznámky pro manželku s výrazy slovenskými.

[4]) Sudí župní.

---

[1]) V Uhrách vrchní dozorce věznice.

[2]) Michal Miloslav Hodža, ev. kazatel a spisovatel slovenský (nar. r. 1811).

14./8. Já jsem psal z Mikuláše Vežn.[7]), aby všecky listy a knihy někam schoval; na neštěstí nebyl ani on ani ona doma; zatím prohledávali s takovým rámusem 4 žandarmi, stoliční komisař a Stuhlrichter. Všecky listy tvoje, i přání od dětí co jsem měl, mapy, Havlíčkovu podobiznu pobrali, pak ty hloupé plakáty, Duch národních novin[1]), pak fábor s tou darebnou podobiznou K.[2]) našli a s sebou vzali, Palackého historii, cos mně posledně poslala, a „Poutníka" také vzali. Z toho poznáš, jak tomu rozuměli, co mají vzít a co ne. Na štěstí nechali tam ale S.[3]); to nevím, jak to přehlédli; ty pistole, co jsem od (Neyzov?) dostal, vzali též. Vežnický přijel domů druhý den po prohledávání, a to je ten největší malér. Mám teď plnou hlavu toho, jak se z toho vypletu. Po Ďarmotech bylo hned řečí, to si pomyslit můžeš, co všecko se u mne nenašlo; že nás je už 11 zatknutých, že jsme pobouřili celou Liptovskou stolici, že nás odvezli do Komárna[4]) a tak dále. V Bystřici zas o Daňkovi, že u něho našli 10 milionů samých dukátů a tolarů a press na peníze.

---

[1]) Jan Kadavý (nar. r. 1810), horlivý učitel a spisovatel slovenský, rodilý Čech.

[2]) Josef Božetěch Klemens (nar. r. 1817), rodák z Lipt. Sv. Mikuláše, malíř, sochař a přírodozpytec slovenský.

[3]) Jiří Slota (pseudonym Rajecký) nar. r. 1819, básník a spisovatel československý, katolický kněz, byl právě professorem gymnasijním v Báňské Bystřici.

[4]) Mezi Bystřicí a Štávnicí na cestě do Ďarmot.

[5]) Bratr dra V. Dušana Lambla; nar. r. 1819.

[6]) V Báňské Bystřici bylo gymnasium, na němž, jako jinde na Slovensku, působili čeští professoři.

[7]) Vežnickému do Ďarmot.

Co se mně přihodilo, to jsem pravdivě hned oznámil písemně finančnímu radovi z Mikuláše; ten na to hned zastavil mou alimentaci a oznámil to dále do Budína a udal, že jsem šel tajně zur Verfolgung panslavistischer Tendenz. Šel jsem druhý den k němu a myslil jsem, že mne sežere, já jsem mu ale pravdu pověděl, proč jsem do Bystřice šel, že má rodina hlad trpět musí, to že mohu dokázat a jiné věci, jak se mnou zachází; nedal jsem se, mluvil jsem mu do duše. Včera jsem byl též u hraběte Pongráce; ten je vskutku tisíckrát lepší nežli ten potrhlý rada, dal jsem mu dobré slovo, a povídal, jestli on tu věc do ruky dostane, abych byl ujištěn, že on se mnou šetrně zacházet bude. Celá ta věc by nebyla tak zlá, jen když mně věřit budou, co já na všecko udám a lehko se mohu ze všeho vymluvit; mám to už vymyšleno. Nejhorší při tom je, že se ta předešlá věc tím prodlouží. Přišlo to už sem, a mám být ještě jednou vyslýchán, a teď to zůstane zase ležet, kdo ví, jak dlouho; samé neštěstí. Teď jsem poznal nejlepší přátele, jedinký Vežnický a ona si zůstali stejní; nevím, jak se těm lidem odsloužím. Od čeho těď živi budem, to Bůh ví; musím prý zakročit znova o alimentaci, a kdo ví, kdy ji dostanu; já jsem povídal radovi, že teď budu chodit nádeničit, abych mohl být živ; jak ale vy tam živi budete, to je jiná otázka — neštěstí, samé neštěstí, nebylo by divu, aby si teď člověk nezoufal. Jen aby nám Bůh z toho pomohl, já sobě ani tobě rady nevím.

---

[1]) Národní Noviny založil Karel Havlíček r. 1848; r. 1850 byly násilně zastaveny.

[2]) Havlíček věnoval spis „Duch Národních Novin" Fr. Palackému. Podobizna K. (t. j. Kossuthova).

[3]) Havlíčkova „Slovana".

[4]) Pevnost v Uhrách na Dunaji, záp. od Pešti.

Kdyby ti jenom dal ten Pospíšil ty peníze na to, co ti Daněk daroval, on ale snad také bude dělat vytáčky; toho se nejvíc bojím.! Buď jen dobré mysli, já jsem teď pokojnější, a spal všecko, co doma máš, a piš mně sem hned, jen s toho nestonej, toho se obávám nejvíc.! Měl bych ti ještě všelicos psát, hlava mně kolem jde a tak radši končím, neboť pošta už jde. Buďte zdrávi, líbám Vás všecky tvuj upřímný

Js.

Adressa:

An die Frau Božena Němec,
Gattin des k. k. Finanzwache Oberkommissärs
Gerstengasse Nr. $\frac{516}{2}$ in Prag.
2. Stock. Böhmen.

XIII.

(Němec omlouvá osudnou cestu s Daňkem do Sv. Mikuláše a líčí její možné následky, co mu vše v bytě zabaveno a postup vyšetřování; žádost, aby mu bylo prominuto, a alimentace dále vyplácena. Naříká, proč dopisy nespálil, a s úzkostí hledí do budoucnosti pro celou rodinu, píše o své vleklé chorobě, připravuje manželku na úřední výslech její v Praze, činí výčitky Daňkovi, naříká na bidný život z nedostatku peněz, prosí ženu, aby se netrápila a děti konejšila, že se každé práce chce uchopiti, třebas i nádenické.)

V Ďarmotech 19./8.[1])

Milá ženo!

List, kterýs mně odeslala do Bystřice, jakož i pozdější sem,[2]) jsem obdržel a sice druhý dnes bez vší závady, čemuž se věru divím. Druhé listy v mé nepřítomnosti sem zaslané podržel Vežnický a odevzdal mně je. Z těch předhůzek, co v listech posledních mně děláš, jest mnohá věc pravdivá, a zasluhuju to jedním pádem. Na druhé straně mohu ale být také omluven. Vím dobře, v čem jsem chybil, a že jsem chybit nemusel, to mne nejvíc hněte. Poslední čas, věř mně, že jsem byl celý bezhlavý zde, obzvláště od té doby, co častěji na tebe tvá nemoc chodí, a pak, co se jednalo o peníze na činži. Od té doby jsem ztratil docela hlavu. Tu najednou z čista jasna, aniž bych byl na to pomyslil, že by to v skutku udělal, přijede ten třeštěnec sem; ten mně po celé dva dni ani z krku nešel, byl vždy už po 5té ráno u mně a nedal mně ani odechu k myšlení, jenom pořád samé vyptávání, brzo na to, brzo na to, a to samé hloupé nepraktické špekulace. Kdyby to byl moudrý člověk byl by poslouchal, jistě že by se byl musel té hlouposti smát, co on kolikrát za hloupé duvody ke svým špekulacím pronášel. Psal jsem ti, že s nechutí s ním jedu, na druhé straně jsem ale zase myslel, že ho na cestě nebo tam při dobré chuti napadnu a že mu o těch 60 fl. pro tebe řeknu, a to byla ta nejhlavnější příčina, pro kterou jsem se s ním na tu nešťastnou cestu vydal, a proto mně to můžeš už odpustit; že jsem měl být prozřetelnější, to je ovšem pravda, nu, stalo se.

Na tu cestu do Liptova[3]), ačkoliv o tom mluvil, ani jsem nemyslil, nebo ho znám, že je každou chvíli jinačí. Přece mu to tam napadlo. On si z toho může starého čerta dělat, jeho to stálo jen peníze a dost; u mne to je docela jinak; následky toho všeho teprv přijdou. Já jsem měl takové ty věci leckde zastrkané, a když i postel a obrázky v rámech prohledali, našli i to; že nenašli S.[1]), to je div divoucí; to nevím, jak se to stát mohlo. Já jsem mnoho tvých listů a zvláště těch starších, dávno už spálil, a právě jsem chtěl držet revisi druhých listů a popálit to, když ten přišel. Já nerad, co od tebe pochází, zničuju; moc tvých listů je popáleno, z těch posledních ale málo, a v těch moc nenajdou. Buď tedy upokojená.

---

[1]) Roku 1854.

[2]) Do Ďarmot.

[3]) Město Liptovský Sv. Mikuláš.

Co se týče těch plakátů, ty jsem sbíral; chtěl jsem svým časem něco politického o tom napsat a vydat k prospěchu státu a to nesmyslné počínání těch třeštěnců vyvrátit; tak také udám, budu-li stranu toho tázán. Pistole mohl jsem jako financ mít, to není tak velká věc, a dýku mně nechali, Dagerotypy[2]) mám, o ty jsem měl též starost. Odtud poslali to, co mně pobrali, do Mikuláše s tím vyjádřením, že se u mne nic podezřelého na panslavismus nebo russismus nevynašlo, a z Mikuláše přišla zase sem zpráva na Prsg[3]), že se při vyšetřování ani ta nejmenší stopa nějakého podezření protizákonného nevynašla, proto že jsem byl na svobodu propuštěn, že ale, jak nařízeno je, se to muselo udat k Militär Distrikts Commando do Prešpurku a abych se, pokud z Prešpurku odpověď nepřijde, odtud nevzdaloval. Tak až posud věc stojí. Kdybych byl doma býval anebo někdo jiný, který tomu rozumí, nebyli by mně byli snad nic odebrali, ale žádný oud[4]) knihám ani psaním nerozuměl, číst to žádný neuměl, a tak odebrali, co as tak myslili, nebo ten komisar, byl to Fölkl, co tu věc vedl, je hodný dobrý člověk a neškodí žádnému rád. Jen když jsem skoro všecky ty starší listy popálil, jiné neměl jsem žádné, jen několik od Daňka; nu, na těch pak nic nezáleží, naopak, alespoň se přesvědčí o našem poměru.

---

[1]) Havlíčkova „Slovana“.

[2]) Obrazy rodiny. Viz illustrace v díle dr. V. Tille o B. Němcové.

[3]) Prešpurk, jako sídlo vojenského velitelství.

[4]) Vyšetřující komise.

20./8. Včera mne nechal volat finanční rada; choval se docela jinak než prvníkráte. Musel jsem zadat o alimentaci, by mně zas vyplácena byla. Toho nebylo potřebí, alimentace mně vždy, třebas i ve vězení byl, patří; to bylo jenom jeho dílo a důkaz jeho nepřízně ke mně. Já jak živ jsem ho ničím neurazil; nemohu mu poručit, aby mně přál. Napsal jsem na třech archách ospravedlnění, proč jsem šel do Bystřice a dále celý poměr k Daňkovi vypsal, naši bídu, mou dešperaci nad naším tak bídným stavem, takže jsem docela všech smyslů zbaven; aby poznali naši bídu, přiložil jsem tvoje dva poslední listy z posledního času, ty, které jsem přiložit mohl. Hodlám je tím předce obměkčit, že mně to prominou, to jest tu cestu bez dovolení.[1]) Na alimentaci budu muset ještě as týden čekat, než to z Budína přijde; zatím můžeš ty tam a já zde hlady umřít; to do toho jim nic není, jen když oni se najedí. Dnes musím platit nájem za kvartir; ti lidé jsou chudí, čekají na ten groš. Štěstí, že ještě tolik mně z té cesty zbylo, že to zaplatit mohu. Nevím, jak to as budou brát u toho Militär-Commanda v Prešpurku; je tam general Bukstuhl, který to pod mocí má; myslím, že si stranu listů velkou práci nedají, aby každý ouplně čtli. Nevím, kam jsem hlavu dal, že jsem všecko nespálil už dávno; teď mne to tak hryže, že ti ani popsat nemohu. Já jsem vskutku poslední čas celý bezhlavý, můj duch i tělo ocháblo, a mnohokráte tu jsem celý bez vlády; každý se mně diví, jak špatně vypadám. Vežnická povídala, že vypadám teď poslední čas 10 let starší. Lepší, aby bylo už jednou po všem, než takový život; já jsem teď na všecko připraven, i na to nejhorší, a co se týče mé osoby, nedělám si z toho ničeho nic, jen abys ty pokoj měla. Co by pak ubohé děti dělaly, já na to ani myslet nechci;

---

[1]) V době disciplinárního šetření Němec se nesměl z Ďarmot vzdáliti beze svolení úředního; cestou s Daňkem porušil přísný zákaz ten.

já myslím, že na to nepřijde; tak dalece příčinu proti tobě nenajdou; že tě prohledávat i snad vyslýchat budou, to možná, že by tě ale zavřeli, na to ani nemyslím; dost na tom, když se jenom tím naše věc prodlouží; mohlo být teď už brzo všecko skončeno, kdyby byl rarášek toho Daňka sem nepřinesl. Ať Fingerhut[1]) mu píše stranu těch peněz u Pospíšila, já mu psát nebudu, aby nemyslil, kdo ví, co dal. Ty outraty si mohl všecky ušetřit; nejmíň 100 fl. stř. ho to stálo, mne musel vydržovat a pak na cestu dát. Kdybych mu byl řekl, dejte mně pár zlatých, byl by dělal vytáčky; byl by nám byl tím pomohl; teď jako když peníze vyhodí a ještě k tomu takové mrzutosti. Bože, když si to všecko rozvážím, jaké následky to mít může, nebyl by div, abych se nezastřelil, a to jedině příčinou zbrklost člověka, který mně pak ani tím nejmenším nepomůže. Mám strach, abys neměla mrzutost s těmi penězi, co sis vypůjčila, mohlas alespoň na 6 neděl to udělat, 4 neděle to je tuze krátký čas.

Já jsem 2 kvitance na ty peníze už hned v marci[2]) Dusbabovi poslal a tam leží; jen kdyby to ukončili, mohl by Dusbaba peníze vyzdvihnout a zrovna ti je poslat. To by bylo nejkratší, nežli sem a tam posílání.[3]) Záleží to všecko na Boleslavských[4]); ti to prodlužujou, mají zlost, že jsem je žaloval. Já jsem tu teď živ od milosti Vežnických, ti mne skoro živí mimo snídaní; sbírám a vylupuji jim za to bob na poli, abych alespoň něco dělal..

Jen pro Boha tě prosím, netrap se a vymluv to dětem, ať nepláčou; snad to nebude tak zlé, jak si to představujeme, alespoň si poněkud naději dělám. Já bych nejraději šel někam konec světa a nejraději do té Ameriky; tam bych s chutí robotil jako každý nádeník. Kdyby mně dali jenom tu pensi, jak bych byl šťastným; šel bych třebas někam do vesnice a tam i sedlákům robotil, jen abych měl od toho světa pokoj; beztoho do služby se mnou už nic není, duch je sesláblý. Jak tam živa jseš, to nevím; jak tu alimentaci dostanu, pošlu ti co nejvíc budu moci; ten týden to snad přijde. Mám tu sbírku slov, na to je ale dost času ti to poslat, až bouře přestane, přestane-li. Co z nás bude, to Bůh ví; tak to je, když člověk poctivě smýšlí. Slováci mají přísloví: „Se statečností[1] moc nezarobíš,“ to je pravda. Pozdravuj dra L.[2] a zeptej se ho, co mám pro ten krvotok dělat. Vežnických tě též pozdravují a pořád mne jen těší, chudáci; jsou to dobří lidé, jí se vede teď trochu lepší.

---

[1]) S Ferd. Náprstkem (Fingerhutem) Němcová se seznámila v rodině Rottově.

[2]) V březnu.

[3]) Jednalo se o část. důchodkových pokut, připadající na Němce z dob služby v Nymburce a v Liberci, prostřednictvím vrchního fin. komisaře Dusbaby v Nymburce.

[4]) V Ml. Boleslavi bylo finanční komisařství.

Piš mně zas brzo, abych měl mysl upokojenou. Líbám děti, ať nepláčou. Marii pozdravuj. Buďte zdrávi a už se na mne nehněvej. Objímám tě tvůj upřímný Js.

XIV.

(Němec oznamuje, že dostal podíl svůj z důchodkových pokut, a posílá jí 60 fl.)

22./8. 1854.

Milá ženo!

Konečně mohl jsem si peníze vyzdvihnout, ale ne celých 60 fl, nýbrž 54 fl 56 kr., o 5 fl mne zase připravili; ty prý mně na žádný způsob nepatří. Bylo to v Pešti u tamnější Bezirksdirekce, kam to ani nepatřilo a proto tak dlouho trvalo, než to z Pešti sem přišlo. I zde jsem s tím měl, než jsem mohl peníze vyzdvihnout, neboť zdejší rada mně chtěl z nich na Vorschusz[3], co ještě splácet mám, strhnout, takže by mně z nich bylo jen málo bylo zůstalo. Já jsem celý zlostí a lítostí trnul, hodně jsme se povadili, já byl velmi zdvořilý, on ale byl prudký, vytýkal mně Panslav., že dělám úředníkum nečest. Stranu toho ti budu obšírně psát, teď pospíchám, abych mohl ještě dnes peníze na poštu dát, neboť už je dost pozdě. K tomu ti přidávám ještě 5 fl, aby bylo ouplných 60 fl odkud interess zaplatíš, to Buh ví. Bože, už to není ani k vydržení. Povedu si stížnost proti finanzrathovi, abych byl od jiného vyšetřován.

---

[1] Statečnost jako soubor všech dobrých vlastností, tedy také poctivost (řecké *καλοκἀγαθία*); opak českého přísloví: S poctivostí nejdál dojdeš.

[2] Dra Dušana Lambla.

[3] Zálohu.

Buďte zdrávi, líbám vás všecky; piš hned.

Tvůj upřímný J.

XV.

(Němec trpce naříká, že žádost za vrácení alimentace dosud není vyřízena, na svou nemoc, na špatné počasí, píše, jak smutně a trudně žije, vzpomíná loňského pobytu manželčina, podává zprávu o maď. topografii, v níž je česká píseň husitská.)

Dne 28./8. 54.

Milá ženo!

Chtěl jsem ti hned včera na tvůj poslední list od 22./8. odpovědět; doufal jsem ale, že snad stranu mne něco přijde, to jest, že mně poukážou alimentaci a že ti budu moci hned peníze poslat, ono ale ani muk, ani zmínky. Proto tě nemohu zdržovat s odpovědí a píšu raději bez peněz list, abys byla alespoň poněkud upokojena. Už víc než týden, co jsem zadal o tu alimentaci, fin. rada to poslal hned pryč, a doposud nic; to je svědomí! Když mně zde rada zastavil alimentaci a udal to do Budína, bylo v několika dnech zde to zpátky potvrzeno. Nyní ale, co má jít nejrychleji, aby člověk hlady umřít nemusel i s rodinou, tu si dají na čas, a Buh ví, co ještě za ceremonie s tím vyvádět a kam to ještě posílat budou na poptávku. Nemá člověk pak ztratit všecku trpělivost.

Je-li pak potom divu, když se člověk někdy zapomene a ten celý svět proklíná? To je potom výčitek, ospravedlňování a odsuzování. Mne to už mrzí, abych na toho radu pořád běhal, když ještě k tomu vím, že mně dobrý není; neboť, kdyby jeho nebylo, nemuselo by se bylo s tou alimentací to stát, kterou mně nikdy, pokud propuštěn nejsem, odejmout nemohou. Teď ještě budu několik dní čekat, pak ale musím zase poznovu začít, neboť musel bych v skutku pak chodit nádeničit, co bych i také beze všech okolků udělal, jen kdyby mne někdo do práce vzít chtěl. Já mám jen největší starost o Vás tam, od čeho budete živi; to mne trápí. — Bůh jim to všem odplať za ty dobré skutky, co mně prokázali, však ona přijde odplata.

S mým zdravím je to pořád stejné, krev jde ze mne každý den, a už se to dvakrát stalo, že se ze mne i v chůzi odpoledne krev spustila. Já se myju každý den studenou vodou a když je jen trochu možná, koupám se. Je zde ale pořád studeno nebo deštivo a ke koupání velmi nepohodlný čas, může se říct, skoro zima; víno nechce ani zrát; bude letos bída s vínem, nezmění-li se čas. Co se ve světě děje, ani nevím; nejdu nikam než z mého bytu k Vežnickým v poledne, a na večer pak za lávku na procházku někam sám a sám, a není mně možná těch trapných myšlenek se zbavit. Chodím jako tělo bez duše; nejradši jsem, když mne žádný nevidí. Přišla mně maďarská kniha do ruky, je to topografie stolice Novohradské, jedná se tam o Češích a Husitech; je v ní též jedna husitská píseň česká i s notami; tu jsem si vypsal, pak jedno psaní, divnou literou psané; Vežnický udělá toho psaní kopii. Jsou popsány všechny tvrze v tom. Dva řádky jsem zatím opsal toho psaní sám, je při tom toho překlad; doslovně jsem to opsal a zatím ti to na ukázku posílám. Až to všecko budu mít, pak ti to s tou písní pošlu. Teď buďte zdrávi a piš mně; pozdravuj Lambla a Marii. Děti a tebe líbám

Tvůj upřímný

J.

Byl tu dvorní rada Plener[1]) a já o tom nevěděl: když už odjížděl, nemohl jsem k němu jít.

XVI.

(Němec píše, že mu alimentace byla ponechána, posílá 40 fl., více nelze pro mnoho vlastních výloh, o postupu vyšetřování nemá zpráv, žádá za manželčino mínění, nemá-li žádati do pense; starost o děti, o vleklé nemoci své, posílá jí opis husitské písně, kterou v maďarské knize našel.)

Dne 1./9. 854.

Milá ženo!

Přec, že jednou mně zase tu alimentaci povolili, byl ale svrchovaný čas, nebyl bych ani věděl, co si počít. Chtěl jsem za měsíc August už včera si ji vyzdvihnout, abych mohl už dnes ti peníze poslat, neb vím, že jich máš nejvíc zapotřebí, ale panu kasírovi Buschorovi nebylo to vhod, bylo prý u něho už Schluss.[2]) Dnes ráno jsem teprv peníze vyzdvihl a poněvadž na poštu dnes už je pozdě, tak jde psaní teprv zítra pryč. Posílám ti zde 40 fl. Chtěl jsem ti poslat 50 fl, ale co zas se nestalo; odtáhli mně Personalsteuer 1 fl., Grundentlastung 10 kr. Landeserfordernisse 4 kr., Diensttaxe 3 fl. 31 kr, dohromady 4 fl. 45 kr., tak skoro za dva měsíce 10 fl. — to je náramně citelné.

Tak mně budou ještě po dva měsíce odtahovat; musí prý se to stát, anť prý to je ještě z předešlých časů má povinnost. Já už se se žádným hádat nechci, ať dělají, co chtějí se mnou, třeba mně i kůži svlékli, mám už všeho dost. Žebrák má ještě i daň platit a nejkrásnější Grundentlastung. Divno, že mně ještě na tu půjčku nestrhli, nevím, od čeho bychom pak živi byli. S těmi penězi si arci nic nepomůžeš, snad sotva tím zaplatíš dluhy za stravu. Já též zde musím platit za dva měsíce za stravu Vežnickým, za prádlo a jiné caparty, pak potřebuji podšití bot; mám dobrých jen jeden pár a i těch jsou podešve roztrhány. Na sebe co bych potřeboval, se nesmím ani ohlížet, chodím jako šumař, všecko dochází; z toho si ale nic nedělám, za to nemohu. Bože, jak to s těmi penězi, že tak dlouho nic nejde, to je přece svět z té Boleslavi, jedině na těch to záleží. Jak si dál pomůžeš, nevím ani rady. Stranu mé věci je všecko při starém, žádný se nezmiňuje, co dál se stát má; na toho radu pořád dorážet, mně to už mrzí. Budu ještě několik dní čekat, a když se nic nestane, přece se ho zeptám, co hodlá se mnou dělat. On drží všecko tajně, a člověk se nemůže ničeho dozvědět. Nejhlavnější bude, co z toho ze všeho v Prešpurku u toho Militär Kommanda udělají, jak ti tu věc vezmou; snad čeká na tento výsledek. Ať je to už cokoliv, jen aby to bylo co nejdříve. Já pořád chodím s tou myšlenkou, žádat sám o pensi, snad bych tím věc urychlil. Já myslím tak, kdyby i věc dobře dopadla, kdo ví, kam zas mne dají, třebas do takového místa, kde bys ty s dětmi nemohla být. To byla by zas bída. K tomu nejsem skoro ani k službě schopen, celý na duchu i těle zmalátnělý. Bylo by přece lepší s tou maličkostí těch několik let, co ještě na světě mám být, abychom alespoň pospolu a při dětech ztrávili, že by se při tom ještě nějaký groš přivydělat nechal. Piš mi tedy tvé mínění o tom, pak bych hned o pensi zakročil. Nemuseli bychom pak ani v Praze zůstat, jít někam do některého příležitého a laciného města ven, kde by pro Jarouše školy byly. Co, prosím tě, s Jaroušem? Bude chodit do školy? Ten mně leží na starosti, co s ním začít, už je svrchovaný čas.[1]) A co s Dorou? I ta vysvědčení školní o dětech mně pobrali; co s tím budou se vším dělat, to Bůh ví. Krev se mně nechce nikterak zastavit, to mně dělá starost; koupám se teď každodenně i když je nepohodlný čas, a ráno se myju studenou vodou; podat se to nechce.

---

[1]) Známý politik Ignác Plener (nar. r. 1810), vrchní fin. rada v Praze, byl poslán do Uher organisovat finanční úřady. V r. 1854 byl dvorním radou v Prešpurku a přednostou finanč. úřadů.

[2]) závěrka.

---

[1]) Viz V. Tille, B. Němcová, str. 148.

Nepozoruju, že by mně to tak dalece až posud škodilo, jenom v nohách; ty jsou slabší; už tak běhat nemohu, jako dřív, spaní nemám ale také dobré jako dříve; často se budím a nemohu a nemohu pak usnout; to dělají ale nepokojné myšlenky, pořád mám toho plnou hlavu, a co znamenité, že každé ráno škytám; vždy myslím na vás, jestli si o mně povídáte. Jak bych rád při vás byl, bylo by mně lehčeji; tu je smutný den až hrůza se mnou, i když se procházím sám a sám, ale to je ještě horší; raděj sedím doma, abych nemusel lidi vidět.

Při této příležitosti odesílám ti tu píseň, o které jsem ti předešle psal, že jsem ji našel v jedné maďarské knize; opsal jsem to doslovně, jak v knize stojí arci s chybami. Kde a jak se našla, to nevím, musel bych si to nechat přeložit, co v popisu stojí. Nemohlo by to něco vynést, kdyby se na světlo vydala[1])? Ta slovíčka ti po druhé pošlu; nevím, neudělal-li jsem v těch notách nějakou chybu,[2]) to se dá lehko napravit.

Čekám s toužebností na tvůj list a pořád myslím, jestliže tě též do něčeho nepotahovali. Piš tedy hned a jak je s tvým zdravím. Pozdravuj dra[3]) a Marii, buďte zdrávi, líbá tebe i děti tvůj upřímný J.

XVII.

(Němec oznamuje, že papíry a věci zabavené došly stoličného úřadu a že asi bude brzo vyslýchán a jest na výslech připraven; peněz z Liberce dosud nemá a žádá manželku, aby psala do Ml. Boleslavě; nemoc jeho poněkud ustává.)

Dne 18./9. 854.

Milá ženo!

Tvůj list 13.ho jsem předevčírem v sobotu obdržel a podle velikosti listu jsem se hned domníval, že něco zvláštního obsahuje. Žes byla předvolána k policejnímu komisaři, to mne nepřekvapilo; já jsem se tomu divil, že se to už dávno nestalo. Podle těch otázek, jak soudím, bude následovat, že na to tlačit budou, abys šla z Prahy, snad sem ke mně; dobře když to budou chtít, ať ti dají peníze na cestu a ať zaopatří děti, aby se mohly vychovat, pak že ráda půjdeš, bez peněz že nemůžeš ani krok z Prahy udělat. Se mnou se posud nic nezměnilo, jenom toliko to, že pistole a ty druhé všecky papíry sem zas nazpátek k vyšetřování přišly k stoličnému ouřadu a ten to dal zas stuhlrichtrovi, a ten mne bude snad nejspíš tyto dny vyslýchat. Jak slyším, neumí prý Stuhlrichter dobře německy a ani psát; jak pak mne bude tedy vyslýchat? Nemám z toho strachu, všechno se dá dobře ospravedlnit. Nezdá se, že by to bylo dál než v Prešpurku bývalo. Přišly ty všecky papíry z Liptova sem. Jak to spáčím, je po světě, a neptá se žádný, jestliže kdo tím špacírováním zbytečným trpí neb ne. Jsem žádostiv, co za otázky dostanu, odpovědi mám už při hotově.

---

[1]) T. j. vytiskla.

[2]) Viz dopis XV.

[3]) Lambla.

To, co přišlo na stoliční ouřad zdejší z Prahy, to se týkalo jenom tebe a bylo to od žandarmerie; myslím, že tebe žandarmerie málo bude znát, a zdá se, že to souvisí s tvým předvoláním k policii. O to všecko by byla malá starost, člověk je živ jako beránek, nestará se o celý svět a hledí jenom, aby mohl být živ. Větší starost mně dělá to, že stranu těch peněz z Liberce až posud nic nepřišlo; to už je . . . svět, Bůh ví, kam to poslali. Kdybych jenom věděl, na který ouřad to do Budína as šlo, jestliže na Landes- nebo Bezirksdirekci, abych mohl tam nebo tam stranu toho psát, to ale nevím pranic. Bylo by nejlíp, abys ještě jednou psala na Spigla, aby ti vědět dal, kam to z Boleslavi šlo; pak teprv mohu, kdyby to v tom čase nemělo přijít, stranu toho psát, jinak to nechají všude ležet, neboť, jak ze zkušenosti vím, takové caparty, jak se takové věci obyčejně jmenujou, neodbývají se hned. To bys mně musela dát ale pak hned vědět, a popros Spigla, aby ti hned odpověděl, já jiné rady nevím. Tok krve jsem docela ještě neztrátil; už po dvakrát mne to po dva dni nechalo a zas přišlo. Já se koupám každodenně, neboť je tu teď tak teplo, že takové ani v letě nebylo, a jsou velmi jasné dni a voda je teď dost teplá, byla ale před tím tak studená, že jsem sotva vydržel ve vodě; víno dobře zraje, potřebuje ale deště. Kdy bude as s námi konec, půjde-li to tak dál, tu zimu snad sotva; až budu s tímto výslechem hotov, pak se začnu hýbat, aby to šlo ke konci, sice se tu zblázním. Ostatně jsem zdráv až na ten tok; upokojilo mne též, že se tobě líp vede, jen kdyby byl též duch zdravější. Ke konci měsíce budu ti snad moct ještě as 5 fl. poslat; buďte teď všichni zdrávi, piš pak hned. Vežnických tě pozdravujou; dnes jdu zas na pole sbírat kukuřici. Doktora a Marii pozdravuj, děti a tebe srdečně líbám tvůj upřímný J.

Adressa:

An die Frau Božena Němcová,
Gattin des k. k. Finanzwache-Oberkommissärs
Gerstengasse . in
Nr. $\frac{516}{II.}$ 2. Stock. Prag,
Böhmen.

XVIII.

(Němec táže se manželky, dostala-li zaslaných 60 fl.; spor s fin. radou, nesnáze s penězi z důchodkových pokut, cestné; zabavené listy vráceny, vyšetřování vázne, Daňkovi vše vráceno s omluvou; posílá jí 18 fl.)

Dne 1./9. 1854.[1])

Milá ženo!

Tvůj list od 26. obdržel jsem včera a divím se tomu velmi, že neděláš žádnou zmínku o mém posledním listu, který jsem ti 22.ho poslal se 60 fl. stř. Dle mého počtu měla's tento list míti už 25ho v ruce. Nemáš-li tento list až posud, o čemž pochybuju, tak nezbude nic jiného, nežli aby ses po něm na poště sama ptala a mně o tom ihned známost dala, obdrželás-li peníze neb ne, abych já se pak po tom zde ucházet mohl. Byla by to pěkná věc, aby se peníze ztratily, mám ale recepis v ruce, a o peníze přijít nemohu. Měl jsem to s těmi penězi štrachání, než-li jsem je dostal. Široký to hned odbavil, jak to přišlo. Rechnungsabtheilung, to jest revident chtěl mně z těch peněz odtáhnout na Vorschuss, co ještě k placení mám. Tomu jsem odporoval; šli jsme tedy k finančnímu radovi a ten mi přisvědčoval. Tam se stal mezi námi dišput, dával jsem po začátku dobrá slova, a když to nešlo, povídal jsem, chtějí-li, že jim dám i muj poslední kabát. Rada přišel z toho na staré škváry, předhazoval mně mé poslední chování: „Das ist mehr noch wie eine Kritisierung, sie machen den Beamten durch ihr Benehmen keine Ehre; wir haben noch immer eine österreichische und keine böhmische oder panslavistische Regierung," a takové jiné frase. Já na to nic jiného neodpověděl, než „Herr Finanzrath, das gehört nicht hieher." Nechtěl jsem mu patřičně odpovědět, poněvadž mně na tom jenom záleželo, abych peníze dostal; naposled jsem mu jen řekl: Ich bitte mir das Geld ausfolgen zu lassen; dasz ich es für meine Familie unumgänglich brauche, wissen Sie aus den Briefen meiner Frau, a šel jsem na to pryč. Odpoledne jsem si poslal Dvořáka ale pro peníze, a vydali je mně beze všeho. Tak vidíš, jen se musí člověk o své bránit. Bez toho mně při tom už v Boleslavi o víc než 5 fl okradli, z dvou kontrabandů [1]) že mně docela nic nepatří, a to dělá přes 5 zl. a jen mně těch 54 fl. 56 kr. poukázali. Musel jsem k tomu ještě přiložit, aby bylo ouplných 60 fl., abys mohla zaplatit ten dluh. Odkud ale interess, to nevím. Chtěl jsem toho ztřeštěného radu žalovat, teď toho ale nechám; od 30.ho nastane činnost nových těch oddělení finanční direkce, a jestliže do té doby nebude se mnou hotov, pak ho u Plenera žalovat budu; teď to beztoho v Budíně, kde všecko je konfus [1], by to čerta platno bylo. Všecko, co mně pobrali, i tvoje listy, přišly zpátky; pistole dali zdejšímu Stuhlrichtrovi k vyšetřování, knihy a to druhé na okresní soud zur Amtsverhandlung; žádný ale až posud mne nezavolal, a odpočívá všecko v tichosti; hrabě Pongraz není doma, a já nemohu v té věci nic dělat, a čekat, až mne zavolají. Finanční rada čeká na výsledek tohoto vyšetřování a proto prvnější věc ukončit nechce; nu, to se načekám. Jen až začne Plener ouřadovat, však ono to bude jinačí i snad se mnou; alespoň si naději dělám, pak pujdu rovnou cestou k němu do Prešpurku. Daněk je už z Bystřice pryč, ona držela licitaci tam a zustala déle, on dostal všecko, co mu odebrali nazpátek s omluvou, že je jim toho líto, že se nedorozumění stalo. Já jim děkuju za takové nedorozumění. Kdyby byli u mne byli ty hlouposti nenašli, nebylo by bývalo nic. Už se stalo.

---

[1]) Datum má býti pozdější, t. dne 2. října 1854.

---

[1]) Kontraband (fr. contrebande), výraz pro zboží proti zákazu přivážené.

Můj tok už přestal, koupám se teď málokdy, voda je hodně studená. Menzlovi[2]) budu pár řádků psát po druhé, zatím ho pozdravuj. Jak to dopadlo s tebou, nebyla's už víc vyptávána na policii? To Bůh ví, kdy se dohromady sejdeme, mně to přichází, jako by se to ani stát nemohlo. Že by sem císař měl přijet, o tom zde ani žádný nic neví. Piš mně hned stranu těch 60 fl., jestliže's je dostala; zde ti posílám 18 fl., skoro 5 fl. mně zase odtáhli; co mně tedy zůstane? Ten týden ti budu snad ještě jednou psát.

Pozdravuj Lambla i Marii. Děti i tebe líbám v duchu, buďte zdrávi. Tvůj upřímný J.

---

[1]) Konfuse (lat.), zmatek.

[2]) Josef Mencl (nar. r. 1815), velmi dovedný kovolijec a klempíř, byl dobře znám v literárních kruzích v Praze za doby B. Němcové.

XIX.

(Němec projevuje starost, jak zaplatiti činži a zda-li se manželka již odstěhovala z dosavadního bytu; běduje, že vyšetřování vázne, že ani s rodinou sejíti se nemůže, ani hrob Hynkův navštíviti; lká nad osudem svým a rodiny.)

Dne 11./9. [1])

Milá ženo!

Poněvadž ty nepíšeš, píšu tedy já. Tvoje poslední psaní jsem obdržel. Ty peníze mně nadělaly starostí, teď vím, že je máš; jsem upokojen. Druhého toho měsíce jsem Ti poslal v listu 18 fl.; nepochybně žes je též obdržela. V tvých listech se ani nezmiňuješ, máš-li jiný byt a kde, neboť tento měsíc přišlo by ti se stěhovat a zase činži platit. Odkud tentokrát na činži vezmeme, to Bůh ví. Já si rady nevím.[2]) Tu jsem něco naškrábal do novin, prohlédni to a dej to dál. Člověk neví ani, o čem by psal. Myslil jsem, že to čtvrtletí noviny více nedostanu; nedbám tuze o ně, když mně je ale poslali přece, tak zase za to musím něco napsat. Ani nevím, o čem ti psát mám; mám toho tolik, co bych ti měl všecko říct, a když to přijde k psaní, nevím pak ani, jak začít mám; tak jsem ti teď pomaten, beze všech myšlenek. Všecko odpočívá zde v pokoji, finanční [3]) má mou věc zavřenu v almaře, pistole leží v pokoji pana Stuhlrichtra a druhé zabavené, knihy a papíry u Bezirksgerichtu, a žádný z těch pánů nedbá, jsem-li živ nebo co dělám a ani se žádný nebojí, abych se snad odtud neztratil. To je přece . . . život. Trpělivost mne ale teď už přechází a nebude se mně pak žádný divit, když do nich hromy posílat budu. Zima na krku a my posud od sebe vzdáleni a rozděleni. 19ho t. m, není daleko, je ten osudný den; na ten jsem doufal.

---

[1]) Podle obsahu psán list dne 11. října 1854.

[2]) Němcová přestěhovala se z Ječné ulice do nádvorního bytu pod Emausy v říjnu r. 1854.

[3]) Rada.

že se alespoň na hrobě Hynkově budu moct vyplakat,[1]) a hle, ani toho se mně dostat nemůže; to je už osud, který se ani snést nedá. A žádné ustrpení. Co pak není nějaké vševládnoucí moci na světě? Věru musí člověk už o tom pochybovat.

Od 15. budeme patřit pod Prešpurk; nejmoudřejší by bylo, zrovna tam jet, kdyby bylo na cestu peněz. Plener jediný může věc urychlit. Tomu zdejšímu fin. radovi se zrovna vyhýbám, neb vím, kdybych s ním se dohromady dostal, že bychom se se zlým rozešli; hned po 15. hodlám tedy psát na Plenera a všecko mu vypíšu, jak se se mnou zde zachází. Teď byli přede mnou 4 oberkomisaři, tři se stali vrchními inspektory a místo pro oberkomisara je teď uprázdněno. Já bych si hlavu vyrval, když na to všecko pomyslím, že bych mohl teď ještě do Prešpurku přijít, možná, že bych se i byl vrchním inspektorem stal, a kdyby nic jiného při tom nebylo, byl bych byl teď postoupil do 900 fl. Tak je všecko zmařeno, a já jen k tomu trápení odsouzen. To všecko dovršuje naše neštěstí — nu, Bohu poručeno, když to k změnění není. Já jsem teď zdravější, ten tok mně už dávno přestal, však jsem se nakoupal; ještě naposled 7. t. m. a voda ještě prošla. Máme zde pořád překrásné počasí, jen teď už chladné noci, na den ale dost teplo.

Já když na to všecko, na ten náš bídný stav pomyslím, tak bych se zbláznil.

Zatím s Bohem! Mám pořád strašné sny; nedávno se mně zdálo, že jsem umřel, a tys nechala udělat z našich postelí rakev, a byl na ní český nápis ve verších — jsou to hlouposti. Pozdravuj všecky, Lambla i Marii. Piš brzy, děti líbám i tebe v duchu.

Tvůj upřímný

Js.

Jak pak nějaké ty knihy?

---

[1]) Syn Hynek zemřel dne 19. října 1853.

XX.

(Němec píše, co vše podnikl, aby vyšetřování bylo urychleno, ale marně, má starost, jak manželka zaplatí nový byt, vzpomíná smrti Hynkovy.)

Dne 24./9.1)

Milá ženo!

Tenkrát ti na tvůj poslední list dlouho neodpovídám. Čekal jsem, budu-li přece jednou k tomu výslechu předvolán, abych ti mohl pak psát, nač jsem as tázán byl. To se ale až dotud nestalo. Předešlou neděli byl jsem u finančního rady, prosil jsem ho, aby to se mnou přece jednou ukončil; on se vymluvil, že čeká, až co mu o těch zabavených věcech sděleno bude, pak že mne hned převezme. Toto poslední nemá ale žádný potah2) na prvnější věc; on mne má vyslechnout, ať je to druhé cokoliv; to jsem mu povídal, on ale stál na svém a povídal, abych se ucházel, aby byla druhá věc vyřízena. Šel jsem předně stranu těch pistol k stuhlrichtrovi, ten že nemá času, že má jiných důležitějších věcí, z toho že bez toho nic nebude. Když mně to už dlouho trvalo, napsal jsem si odpověď sám a podal jsem mu ji, aby ji tak do protokolu napsal; byl s tím spokojen a zítra půjdu k podpisu. Včera jsem byl zas u okresního soudce, tam jsou ty knihy a papíry. Okresním soudcem je tu teď jeden Čech, nějaký Rychlík, pravý to úředník. Ten zas, že jak dostane druhá akta od stuhlrichtra, že mne také hned předvolá. A tak to máš, jeden se vymlouvá na druhého. Teď musím běhat od jednoho k druhému a všemožně hledět, aby mne vyslechli. To je .... správa a ouřadování; to je strašný byrokratismus. Věř mně, že je mně milejší takový uherský úředník, nežli ti cizí; to jsou puntikáři až strach. Jestliže ten týden nebude to u konce,

---

1) Podle obsahu psán dne 24. října 1854.

2) Hrubý germanismus, Keinen Bezug — nevztahuje se, netýká se.

píšu zrovna do Prešpurku na místodržitelství a na Plenera; už mne trpělivost prešla. Zima na krku, a já posud zde a u konce nic. Arci, že bych teď už byl věděl, na čem jsem, kdyby bylo nebylo té cesty do Bystřice. Pro tu cestu musím nyní hodně pykat; no, už se stalo. Ten týden se snad už stěhuješ, odkud ale peníze vezmeš pro Boha tě prosím, já ti ani krejcaru poslat nemohu. To mně pusobí starost, třebas bych tam ani nebyl a bojím se, abys se zas samou starostí nerozstonala. Že jsi tak daleko vybrala byt, je to mně divno, myslím, za ty peníze, co tam platit budeš, že bys přece byla někde nějaký obstojný byt dostala; to bude nějakého běhání pro děti a pak budeš mít Hynka pořád na očích. Jak mně bylo 19ho, ani ti popsat nemohu. Byli jste na hřbitově? Mně není ani dopřáno, abych alespoň to mohl vidět, jak jeho hrob vypadá, snad's ho přece pořádně okrášlila! Do Sagan jsem psal, list přišel ale po svátku. Když jsem to dříve nevěděl; na Marii [1]) jsem přiložil lístek. Stranu těch věcí ze Sagan, nevím ani, jak ti radit mám; já ani nevím, jak je to s tím zollvereinem.[2]) Já ale myslím, že za staré věci se nemusí nic platit a že by to lepší bylo po dráze nežli po poště; to bude nejlepší, když se sama v Praze někoho optáš; za čaj arci že bys něco platit musela, moc ale také ne.

Nezapomeň něco k čtení, pak mně kup Koledu[3]) na rok 55; zde ti na ni posílám peníze 2 fl. stř. Letos jsem neměl ani kalendář.

Já jsem teď tak dalece zdráv; mám strach před tou zimou, to zas bude bída se mnou, nebudu vědět, co dělat. Pozdravuj Lambla a Marii. Děti líbám a Tebe v duchu objímám.

Tvůj upřímný

Js.

---

[1]) Sestra B. Němcové, jež byla provdána v Zahani v prus. Slezsku.

[2]) Celní jednota, t. s Pruskem.

[3]) Kalendář, který vydával v Brně dr. Jan Helcelet.

XXI.

(Němec oznamuje, že pistole byly mu vráceny, ale vyšetřování že dosud vázne, posílá manželce 20 fl. a vypisuje, jak skrovně třeba mu žíti, a touží po návratu k rodině.)

Dne 1./11. 1854.

Milá ženo!

Tvůj poslední list velmi na spěch psaný jsem obdržel a doufám, že mně budoucně, jak sama připomínáš, obšírněji o všem psáti budeš. Vyšetřování stranu pistol je ukončeno, není z toho nic a pistole mi byly vráceny. Stoliční ouřad sám rozhodl. Nevěděli, kudy do toho, já jsem jim musel z rozpaků pomoct; přečetl jsem pozorně zákon a dle toho museli mně pistole navrátit; však mně to dalo dost běhání. Teď aby se to jen brzo ukončilo stranu těch papírů. Byl jsem kolikrát stranu toho, abych byl vyslýchán, a až posud jsem nebyl. Dnes jsem byl zas u finančního rady, on vede pořád stejnou, až prý budu u soudu hotov, pak že mne taky hned vyslechne. Já jsem mu povídal, že to nemá žádný potah na předešlou věc, on si ale nedá říct. On ani nemá to právo disciplinárně mne stranu poslední věci vyšetřovat, neboť nepřišlo mu žádné nařízení z vyššího místa, a v jeho okresu to neleží takto samostatně jednat a kdybych ho žaloval, dostal by hodný nos; nechci se s ním ale teď už handrkovat, ačkoli by to za jeho chování ke mně zasloužil, a chci ještě několik dní čekat. Bude-li se mne při disciplinárním vyšetřování na něco z posledních věcí ptát, pak vím, co odpovědět mám, že toho bude mít dost.

Kdybych měl peníze, spakoval bych své věci a šel bych do Prešpurku, řekl bych všecko oustně Plenerovi a zůstal bych tam tak dlouho, dokud by nebyla má věc ukončena; poprosil bych ho, aby ta akta zdejšímu finančnímu radovi vzal, a aby to tam v Prešpurku ukončili; to by bylo nejmoudřejší a nejkratší; vzal bych si tam kvartýr a byl bych tam živ jako zde, ale peníze na cestu mně v tom vadí. Jestliže se mně něco horšího stane, než by se mně bylo při prvním pádu stalo, bude na tom jen zdejší rada příčinou. Posílám 20 fl. Bože, kdybychom mohli být už jednou pohromadě, ať to je už jak koliv. Já jsem čím dál tím pořád tupější, takže ani k nějakému myšlení nejsem schopen, jsem živ jako pouhá mašina; co ze mne konečně bude, to ani sám nevím, tak jsem otupen. Zejtra je Dušiček; půjdete snad navštíviti Hynka, ne? Nevím, co bych ti měl víc psát; zdráv jsem, mám ale náramnou rýmu a kašel, to ale zas přejde; už musím topit, neboť máme už mrazy, ale na den je pěkně a dost teplo.

Piš tedy brzo, jak to v kvartýru novém máte a co všichni děláte; z Bydžova jsem už od zimy nedostal psaní, nevím ani, jsou-li tam živi. Pozdravuj Marii a Lambla. Buďte zdrávi, líbám tebe i děti mnohokrát tvůj upřímný Js.

XXII.

(Němec je znepokojen, že od manželky dlouho nedostává dopisu, vyšetřování o cestě s Daňkem bylo příznivě vyřízeno a zabavené věci mu vráceny; líčí postup vyšetřovacího výslechu o politickém chování v Domažlicích, Všerubech a v Nymburce, podává otázky vyšetřujícího rady i své odpovědi; stěžuje sobě do nepřátelství svědků a stálých průtahů vyšetřování, ale doufá ve spravedlnost.)

Dne 12./11. 854.

Milá ženo!

Dnes je už 13ho a až posud nemám žádnou odpověď na můj poslední list od 1. t. m., v kterém jsem ti byl 20 fl. stř. poslal. Tvůj poslední list je od 26ho předešlého měsíce, to je už tedy hodná délka, co nemám žádné zprávy od vás. Takové dlouhé mlčení mne vždy dělá nespokojeného, to nepotřebuju ani podotýkat. Člověk obzvláštně v našich okolnostech si dělá všelijaké myšlenky, co se as děje, že žádný tak dlouho nepíše. Tentokrát se domnívám, že snad příčina je stěhování nebo že snad chceš poslat knihy, pak to pro Vežnických a proto že snad nepíšeš, až pošleš toto, a to mne poněkud upokojuje, sice bych věru jiného nic nevěděl, proč tak dlouho nepišeš. Také jsem se domníval, že snad zase zabavujou psaní na poště; tomu ale není tak, neboť jsem se dnes poptával stranu toho. Proto tě prosím, budoucně mne bez příčiny netrap a piš k mému uspokojení, třebas to jen pár řádků bylo, a kdyby ti scházelo těch 9 kr. za mark, pošli raději list nevyplacený; těch 12 kr. zde vždy rád za list vydám, raději nebudu po dva večery víno pít. Teď musím začít popisovat, jak daleko naše věc přišla. Že mně byly pistole beze všeho nazpátek dány, to jsem ti v předešlém listě oznámil. Písemnosti, knihy a jiné papíry byly odevzdány k vyšetřování k okresnímu soudu. Okresní soud mne ani nepředvolal k výslechu, nýbrž dal všecko krátce nazpátek k stoličnímu úřadu s tím podotknutím, že tato celá věc není proti zákonu a tedy ani trestuhodná. Finanční rada žádal, aby mu výsledek toho vyšetřování sdělen byl. Od stolice bylo mu to sděleno a k tomu mu odevzdali všecky ty zabavené papíry. Musím ti ale říct, že ani neměl finanční rada právo ty zabavené věci požadovat a že on též právo nemá stranu té věci mne disciplinárně vyšetřovat bez vyššího nařízení, a to nemá, to je v té věci jen osobní náhled. Mohl jsem proti tomu důvodně protestovat, mně ale na tom nezáleží; aby šla věc jednou ku konci, raději jsem tedy k tomu mlčel, aby se to déle ještě neprodlužovalo. Předešlý týden v pondělí 6.ho mně ustanovil finanční rada, abych přišel k výslechu. Dvořák byl aktuárem, což je též proti předpisu; mně podřízený nemá býti mému výslechu přítomen, nýbrž některý z úředníků; nechal jsem ho též při tom; to všecko se mně hodí, až bude po všem a já proti němu budu moct vystoupit. Při posledním výslechu zadal jsem mou konečnou obranu písemně na dvou archách; v té jsem řekl, proč děkan Nymburský a Prüker byli moji nepřátelé[1]) a co vlastně za lidi jsou; byl jsem nejvíc o té obraně tázán.

---

[1]) O příčinách nepřátelství toho viz V. Tille, B. Němcová, na str. 95. násl.

1. Sie haben angegeben, dass, als eine gewisse Klasse von Menschen gegen Prag ziehen wollte, [1]) der Nymburger Dechant eine heilige Messe lies und sie mit dem Hochwürdigsten segnete. Was waren das für Menschen und sind sie wirklich gegen Prag gezogen? Odpověď: Das erstere ist wahr, von dem letzteren kann ich keine Auskunft ertheilen, weil ich nicht in Nymburg war.[2])

2. Sie haben angegeben, dass, wenn ihnen solche Eigenschaften,[3]) welche man ihnen beifügt, wirklich eigen wären, sie hiefür in Ungarn genug Nahrung gefunden hätten; erklären sie das. Odpověď: Es ist mir zu gut bekannt, dass in Ungarn genug regierungsfeindliche und revolutionäre Elemente vorhanden sind; ich hätte mich können ihnen anschlieszen und mit ihnen gemeinschaftlich handeln; solche Menschen habe ich gemieden und verabscheut, was nun zu gut bekannt ist.

3. Sie geben an, zum Beweis ihrer patriotischen Gesinnung, dass sie während des Aufstandes in Ungarn zu dessen Bezwingung in die Reihe der Vertheidiger der Rechte ihres Monarchen treten wollten. Wie verstehen sie das? Tu jsem řekl, že jsem chtěl vstoupit jako dobrovolník proti Maďarům a že jsem sám i v okolí Nymburském k dobrovolníkům verboval, což vskutku tak jest.

4. Sie haben in ihrer Vertheidigungsschrift angegeben, dass sie in der Gegend von Neumarkt und Taus[4]) gegen die Wahlen für das Frankfurter Parlament gewirkt haben. Auf welche Art geschah das?

Odpověď: Ich habe Gemeindevorständen und anderen einfluszreichen Menschen vorgestellt das Ziel des Frankfurter Parlaments, dass es Österreich

---

[1]) Roku 1848.

[2]) V době bouří pražských r. 1848 byli Němcovi ve Všerubech (Neumarkt) na bavorských hranicích.

[3]) Němcovi se vytýkaly regierungsfeindliche politische Umtriebe. Viz koresp. vyd. od M. Gebauerové I. str. 242 násl.

[4]) V okolí Všerub a Domažlic.

schwächen und endlich zur Republik[1]) und es durch meine Vorstellung dahin gebracht, das angestellt, dass die Kauther [2]) Wirtschaftsbeamten dafür waren, nicht gewählt worden ist.

5. Aufs. Seemann sagt bei seiner neuerlichen Einvernahme, dass Sie mit ihm meistens über politische Gegenstände sprachen und mit den damaligen Verhältnissen nicht zufrieden waren.

Na to jsem řekl, že je Zeman . . . a jeho výpověď že pranic nevyznamenává.

6. Oberkommiss. Dusbaba sagt, dass Sie auch in Reichenberg manchmal aber selten slavische Kleider getragen habe. — Über das Tragen der sogenannten slavischen Kleider habe ich mich schon früher geäussert. To neměj kmotrovi za zlé, že to psal, něco musel přece psát, a co na tom záleží.

7. Respicient Weber bestätigt, dass Sie im Bierhause zu Volkmann sich als Republikaner ausgegeben haben und gegen Se. Majestät den Kaiser Ferdinand unanständig sich ausgedrückt haben . . . Das ist nicht wahr. Weber kann gegenwärtig nicht mit Bestimmheit sagen, was vor 5 Jahren gesprochen wurde.

Potom byla otázka, že jsem často do Domažlic [3]) chodil a že jsem byl bez dovolení v Klenči [4]) při volbě, a proč prý jsem byl ten den po volbě nemocný, že prý to bylo následkem Geistes und Körperaufregung — no, toto je věru k smíchu.

Osm dní na to, to jest dnes, jsem byl zas vyslýchán, a tento výslech stál teprv za to.

Ano, byl bych zapomněl. Po otázce, že jsem chtěl jít jako dobrovolník do Uher, přišlo: Dieses scheint nicht wahr zu sein, da bei einer polizeilichen Durchsuchung in ihrer Wohnung ein Bild des Kossuth und das Lied Marseles [1]) vorgefunden wurde. Na to jsem řekl, že ten obraz patří k brožurce, ta že není revoluční ani zapovězená, a ta píseň že ani nevím, jak ke mně přišla, já že nejsem muzikant ani že neumím francouzsky, abych jí upotřebit chtěl. — Unter ihren Papieren wurde auch eine Porzion Plakate aus der Revolutionszeit 1848 vorgefunden — Diese Plakate wurden theils von den Regierungsorganen, theils vom Reichstage herausgegeben, und ich habe sie als ein historisches Andenken aufbewahrt, dann als ein Material zur Bearbeitung einer populären Schrift zur Darstellung der dermaligen Verhältnisse zu Gunsten der Regierung.

---

[1]) Dle rukopisu doslovně podáno.

[2]) Kouty, osada již. od Domažlic; fid. panství se zámkem patřilo hr. Bedř. Stadionovi.

[3]) Ze Všerub.

[4]) Kleneč, městečko na Šumavě, záp. od Domažlic.

Dnešní výslech byl:

1. Es kommt hervor, dass ihre Kinder, als sie in Neumarkt und Taus stationiert waren, kein Wort deustch kannten. — Ja, sie hatten bis zur dermaligen Zeit keine Gelegenheit gehabt deutsche Sprache zu erlernen; zu der Zeit waren noch sehr jung.

2. Ihre Gattin ist eine wüthende Čechin und aufwiegelisch. — Sie schreibt zwar čechisch, weil sie gegenwärtig grössten Theils genöthigt ist davon zu leben. Was sie schreibt, kann sich jeder überzeugen; etwas anderes ist mir nicht bekannt.

3. Sie haben sich ihrer Gewohnheit nach mit ihrer Familie in dem Bache bei Neumarkt öffentlich und unbedeckt nach der Angabe des gewesenen Oberkommis. Prüker gebadet und hie zu Anstoss zu verschiedenen Reden gegeben.

Das ist ein Weibergewäsch — popsal jsem Prükera.

4. Es wird Ihnen ein Brief, den sie an ihre Gattin aus dem Gefängnisse geschrieben haben, vorgezeigt, in welchem sie anführen, dass sie ihn deshalb deutsch schrieben, damit die Herren ihn besser verstehen; was meinen sie damit?

---

[1]) Marseillaisa, nár. hymna franc., již složil r. 1792 Rouget de l'Isle i s nápěvem.

Ich vermuthete, dass er aufgefangen wird, und weil derjenige, der ihn lesen wird, kaum böhmisch verstehen wird.

NB. Já jsem ti psal hned druhý den z Mikoláše, a nejspíš že to psaní zadrželi; nebylo v něm ale pranic. Pak přišlo zas na naši známost se sedláky, obzvláště tvoji, dass sie politische Tendenzen verfolgte, oder wenigstens das Band zwischen Grundherren lockerte. Konečně zas na Prükera, nach seiner Aussage sollten sie ein hitziger und auffahrender Charakter sein, und meistens Untergegebene böhmischer Zunge an sich gezogen und bevorzugt haben.

Na to jsem řekl: Prüker kannte mich gar nicht, er hat sich um den Dienst gar nicht gekümmert, ich habe seinen Umgang gemieden, weil er meistens betrunken war.

Závěrka výslechu byla tato 140.tá otázka, kterou ti zde doslovně jsem opsal, nebo na tu odpovím písemně sám, as ve dvou dnech.

140.

Es geht aus der gepflogenen Disziplinaruntersuchung und den ihnen gemachten Vorhalten hervor:

a) dass Sie eben eine feindselige Richtung gegen die Deutschen beurkunden und gegen die Ausbreitung der deutschen Sprache gerichtete Artikel aus Nymburg in No. 178 der Prager Narodni nowiny vom Jahre 849 verfasst und der Publizität übergeben haben;

b) dass Sie den Ihren Hass gegen die magyarische Nationalität beurkundeten Brief B. Gyarmoth am 4. Mai 852 geschrieben haben, worin Sie die Vertilgung der Magyarenbrut in Aussicht stellen;

c) dass Sie sich aus Anlass der Deputiertenwahl im Jahre 1848 nach Klenč, welches damals auszer ihrem Kommissariatsbezirke lag, ohne höhere Bewilligung entfernt haben;

d) dass Sie im Monate July d. J. von B. Gyarmoth als ihnen angewiesenem Standorte sich eigenmächtig und heimlich ohne Bewilligung ihrer Vorgesetzten und ohngeachtet Ihr Urlaubsgesuch nach Prag selbst vom hohen Finanzministerium rückgewiesen war, absentierten, und ihren Ausflug ohne Pass bis in das Liptauer Komitat zu Fusz ausdehnten, wodurch sie sich einer die Ehre des Finanzkörpers abtrünnigen Arretierung aussetzten;

e) dass in Ihrer Wohnung die Bildnisse regierungsfeindlicher Personen Kossuth und Havliček und das revolutionäre Lied Marseliese vorgefunden wurde;

f) dass gegen Sie die vom Fzwache Respizienten Weber als Augen und Ohrenzeuge bestätigte, in der schriftlichen Eingabe dto 10. Mai 1853, Z. 288 ausgeführte Angabe des kurz darauf verstorbenen k. k. Fzwache Komms. Ignatz Kirschner von Klenč vorliegt, gemäsz welcher Sie in Gegenwart dieser zwei Zeugen sich in Bierhause zu Volman[1] nach Ausbruch der Wiener Revolution im Jahre 848 offen als Republikaner erklärt und sich erniedrigenden Ausdrücke gegen Se. Majestät den Kaiser Ferdinand erlaubten.

Diese Thatsachen verletzten die von Ihnen beschworne Dienstpflicht und erscheinen daher nach § 331. der Verfassung und Dienstvorschrift als Dienstvergehen, worüber Sie sich rechtfertigen wollen, zu welchem Ende Sie auch eine Bedenkzeit verlangen können.

Ta závěrečná otázka za skončení vyšetřování a tak nazvaná Schlussvorhaltung, to jest, v tom je obsaženo, čeho jsem se dle mínění pana rytíře Litzelhofa vinen. Já jsem na to všecko beztoho už dost zřetelně odpovídal a nebudu moc psát, jenom krátce a důkladně. Jsem rád, že to přece jednou už tak dalece přišlo, že alespoň těmi výslechy nebudu snad víc trápen; na čerta, co by se mne více toho ptali, vždyť se mne toho naptal pan Litzelhofen, a zbytečných věcí, jako stranu toho koupání, až dost. Že se ale nestydí o takových věcech řeč vést, vždyť se mu budou muset smát ve Vídni, až to číst budou a sám se blamuje. Kdyby toho člověka nebylo, bylo by už dávno po všem, jen jemu mám všecko co děkovat; on sám je dost černý a snad se mnou chce očistit. Prükera už . . . vzal; toho tuším vyhnali a Kirschner . . . .; na každého dojde, však Nymburský děkan ještě tomu neušel. Já jsem chtěl, aby mně finanční rada ty papíry nazpátky dal, jenom tu brožurku s tím Košutem a tu Marselésu si nechal; to že prý neudělá, už se beztoho Poutník ztratil; ten jsem mezi tím ani neviděl; mohou se ještě i druhé knihy takto ztratit. Také se mně ztratily formy na kulky k těm pistolím; každý si nechá, co chce. Jak to as ve Vídni všecko vezmou, to Bůh ví, přijde na to, do jakých rukou to přijde; jestliže ten Litzelhofen, pak arci bude zle, alespoň ne tuze dobře. Už jsem na to odhodlán, jen ať to je brzo, aby si to zas tam nenechali tři měsíce ležet, jako to zde leželo. Jinak bude velké štěstí, bude-li to do Vánoc rozhodnuto; snad to dají ještě policii k posouzení, pak arciže by to hezky dlouho trvat mohlo. Teď arci by pomohlo, kdyby měl člověk někoho ve Vídni, aby na to hleděl, aby brzo rozhodli, ale kde koho vzít, o to je nejhůř; sám tam jít, to je nemožná věc, alespoň pro mne. Ta poslední otázka je náramně hloupě sestavená, beze vší důslednosti; to všecko se vyvrátí. Ostatně, když to koncem a koncem vezme, a budou-li jen trochu spravedliví, nemůže se mně pranic stát; kde je ale nyní spravedlnost, to beztoho víš. Doufejme a těšme se alespoň blahou nadějí, už Bohu poručeno. — Nahlédl jsem do kalendáře a viděl jsem, že byl Jaroušův a Dory svátek; chudákům ani jsem nic neposlal, až po druhé přece každému as 10ník pošlu . . . Nového jiného nevím; tu začíná být hodná zima a v Pešti je též cholera. Vežnická pořád churaví, nevím jak to s ní bude; mně je jí líto, dobrá žena, můžeš-li, pošli jí tu mašli hotovou, ona na to čeká. Jen brzo piš a nenech mne v starosti. Já jsem zdráv, pozdravuj Lambla a Marii. Děti a tebe v duchu objímám, tvůj upřímný

---

[1] Již. od Klenče při hranici bavorské; na mapě J. Srpa Folmava.

Js.

Dokončeno 14.

XXIII.

(Němec chlácholí manželku, aby se neznepokojovala pro dluh u krejčího P.; odpověď na poslední otázku výslechu odevzdal písemně, ve své věci poslal dv. radovi A. Plenerovi promemoria; o choleře; vzpomíná syna Karla.)

Dne 22./11. 1854.

Milá ženo!

List tvůj od 18. jsem obdržel a nemeškám ti hned odpovědět. Nedělej si stranu toho . . . žádnou starost. Není to ani k víře podobné, že by ten . . . snad sem chtěl přijet do Uher ani že snad u Kappla[1]) byl. Ta celá věc se mně zdá být jenom štrych od jeho ženy, aby ti hodně strachu nadělala a od tebe nějaký groš vynutila. Já mu nic jiného dlužen nejsem, než za můj letní kabát a pak to, co pro děti dělal, a toho nebude moc. O erárních penězích není ani řeči, toho se nestrachuj. Ale velmi hloupě ten štrych vymyslili, když povídají, že by mu byl Kappel dal poukázání na nějakou kasu ve Vídni a pak list, aby se bezplatně na železnici sem dostal. Takového něco jen ten může říct, který takovým věcem pranic nerozumí. Doufám, že tu Pažouta neuhlídám, neboť třebas by i . . . byl, přece tolik rozumu má, že by sem nadarmo jezdil.

Ta práce pro aufsehry byla mu patřičně zaplacena, na to mám recepisy z pošty, a když mne poslední čas několikrát v psaní upomínal, o tom nedělal ani zmínky; to je důkaz, že za to nic k požadování nemá. Já na tvém místě bych byl ke Kapplovi ani nešel; přesvědčíš se, že ta celá věc je jenom finta od té . . . Já bych mu nepřál, aby sem takhle přijít chtěl, věděl by, co bych mu udělal, on ale bude se chránit sem přijít asi pro 30 fl. stř., tolik, co by ho cesta sem a nazpátek stála. Mně je tě líto, že sis to tak hned vzala a že máš zas novou ouzkost. Konečně nemůže tu o nějaké erární peníze ani řeč být; to co on pro lidi sem pracoval, nebylo ani za erární peníze, kdyby i toto pravda být měla, jako že ne. Nemysli ani na to a nech to být; celý svět ví, že mu teď zaplatit nemohu, a sám jsem mu posledně psal, aby mne žaloval; on už posledně, bylo to v zimě, šel na mne štrychem; nechal psát psaní od jednoho žida, jako by byl tomu můj dluh odkázal. Žid mně také hrozil se žalováním; odpověděl jsem mu, ať žaluje; od té doby měl jsem pokoj. Žena a on, myslím, že to bude všecko stejné.

---

[1]) Představený fin. úřadů v Praze.

To je ta nejmenší starost; kdyby nebylo jiných, byl bych spokojenější. — Na tu poslední otázku mého výslechu jsem odpověď na dvou archách ve dvou dnech odevzdal finančnímu radovi; prosil jsem ho, aby to hned odeslal pryč, což on připověděl. Tenkrát byl nadobyčejně milostiv ke mně, povídal, že co jeho možného bude, udělá.

Zatím ale, jak jsem slyšel, psal prý ještě stranu té věci na politický úřad, na který, to nevím, snad na stoliční, a věc se zase prodlužuje. Mne ta trpělivost ale už přešla; předevčírem jsem poslal Plenerovi promemoria, nic jsem nezatajil, jak se ke mně choval, jak věc prodlužoval zbytečně; i to jsem udal, že proti předpisu oberaufseher aktuiroval při výslechu. Ať to vypadne teď jakkoliv, on si sblízne něco, mně víc udělat nemůže nic; dost mně toho nadělal, on mně nejvíc uškodil. Kdyby jeho nebylo, mohlo být už po všem, on jediný do toho posledního šťuchal a nemusel. Psal jsem též Plenerovi, aby mne do Prešpurku povolal a tam mne až do rozhodnutí nechal, to ale sotva udělá. Před Plenerem má zde všecko respekt, jako v Čechách před Kapplem. Co se toho republikanismu a snad zlehčování císaře týče, za jedno není tu důkaz a za druhé to ani pravda není; je to věc docela překroucená. To už odporuje pravdivosti svědectví Webra, že při prvním výslechu o tom ani zmínku nečinil, za druhé, jak může po 6 letech dokázat, jaká slova jeden mluvil. Weber je . . a má takovou řeč na svědomí, jako ten druhý . . Kirschner, kterého už Pán Bůh potrestal. Kdyby ten . . byl zůstal živ, ten by byl dělal bryndy. Myslím, že si tohohle puntíku ani tuze nevšimnou. Místodržitelství v Prešpurku psalo na Pongráze, aby mu byl výsledek mého vyšetřování toho posledního sdělen, dozvěděl jsem se, že se mně při té příležitosti Pongráz ujal a dobře o mně psal. To Bůh ví, kam a co se bude ještě psát o mně; není toho ještě dost?

Já jsem byl rád, že alespoň jednou ta věc tak daleko přišla, že jsem s tím výslechem hotov, a ten . . . to zase protahuje bez příčiny. Kdyby to byl hned zaslal pryč, možná, že na druhý měsíc bylo by po všem bývalo, teď se to zase protáhne, kdo ví jak dlouho. Kdo jen trochu té věci rozumí, každý povídá, že to žádný disciplinární pád není, a dle zákona by se mně pranic nemohlo stát; na to ale všecko já nic nedám a jsem připraven na to nejhorší, leda by ten ve Vídni, který to dostane, právě dobré vůle byl.

Růži stolistou [1]) mám, ale Poutníka mně odebrali, a ten se mně ztratil, neboť jsem ho mezi těmi spisy, co mně odebrali, neviděl. Někomu se ty obrázky snad líbily a nechal si to; kde ho mám teď hledat? Ten můj hnědý kabát je už tak špatný, že ho ani nosit nemohu, musím si ho dát přešít, to jest rozpárat postřihačovi, je zde v trestnici jeden krejčí a ten to udělá lacino. Vežnický mně ho odporučil. To kvítko, cos mně poslala v předešlém listě, mám dobře schované, bude to pro mne památka. Máš, milá ženo, pravdu, že jsem mrzutý, jak se ti zdálo, kolikrát tak, že bych se radši neviděl. Koupil jsem si 2 centy kamenného uhlí, cent za 30 kr. stř. a topím teď také uhlím, mám zimu v mém pokojíčku, dřívím se nemohu dotopit.

Rád bych ti poslal pár zlatých, ale není mně možná, pořád nějaký čert na člověka leze, brzo tu pár grošů a tu, a zlatý je hned v pekle, tu zas mám hodinky u správy, zase peníze, a když jednomu ještě strhnou, pak kam s tím.

Jak psalas, tak by mohly ty věci, cos poslala, zítra už tu být, však Vežnická na to čeká; chudák pořád churaví. Tam dole[1]) je to asi divoké! Mužák[2]) je přece jednou skutečným učitelem; bylo to v novinách. Víš, že ve Vídni Sprengler z Ratibořic, hofbaurat na choleru zemřel? V Pešti bylo také několik pádů cholery, povídal Faltis. Fialovi[3]) budu psát budoucně; na Karla často vzpomínám, a jako bych ho viděl, jak asi laškuje a jaké komedie vyvádí, však na škodu mu to nebude. Ať všemu zvyká, jen abychom ho od té vojny osvobodili, to mám největší starost; do té doby, kdo ví, co se stane. Já jsem teď zas zdráv a jedl bych jako vlk, jen kdybych měl co; po obědě, který bývá slabý, mám už ve 4 hodiny hlad. Stranu toho Pažouta neměj žádnou starost, to jsou jen pletky, piš mně hned, co ti Kappel říkal, byla-lis u něho. Buďte zdrávi, pozdravuj všechny, líbám děti a tebe mnohokráte. Tvůj upřímný J.

---

[1]) **Fr. L. Čelakovského.**

XXIV.

(Němec si stěžuje, že prádlo i šaty docházejí a že nelze to hraditi novým, že nemůže peněz poslati než vypůjčených na hodiny 10 fl., postavení jeho i rodiny že je zoufalé; věc jeho disciplinární zaslána do Vídně; o válce krymské.)

Viz dopis B. Němcové I.

Dne 29./11. 854.

Milá ženo!

Paklík po poště jsem předvčírem obdržel, platil jsem od toho 54 kr. stříbra. Vežnická chtěla sama psát, to ale trvá, nežli se ona k něčemu přiměje, a já jsem déle nemohl na psaní čekat; času by měla dost, to chození do visit je přednější, obzvláště když on doma není jako teď. Báchorky jsem též odevzdal, myslil jsem, že to bude dělat větší dojem na obě. Ti lidé jsou pro takovou věc velmi sprostí a nevědí, co to vyznamenává; no, nechme je při té sprostotě.

---

[1]) Na Krymu.

[2]) Petr Mužák, manžel Kar. Světlé.

[3]) Syn Němcův Karel (nar. r. 1839) dán byl do učení Jos. Fialovi, známému zahradníku v Praze, na podzim r. 1854.

Všecko dochází a není možná dosazovat novým; půjde-li to tak, budu naposledy celý sedřený. Kdyby bylo peněz, koupil bych si zatím as 2 košile hotové, ty barevné; koštuje zde u Garbů jedna 2 fl. 30 kr. stř., jen že jsou tuze krátké. Milá ženo, tys psala, kdybych to mohl zařídit a ti do 2ho peníze poslat. To je věc těžká, 1ho se fasuje, ten samý den nemohu je na poštu dát, protože pošta hned ráno pryč jde. Napřed kasír nedá a vypůjčit od koho, to víš, že na můj Ksicht teď žádný nic nedá. Špekuloval jsem na to všelijak, nic se nedalo dělat, Vežnický není doma a teď k tomu pořád sám potřebuje, má všude k požadování a nic nedostává. Abych ti alespoň poněkud pomohl, vypůjčil jsem si dnes na hodinky až do prvního 10 fl. stříbra, a to ti posílám, abys aspoň bez groše nebyla na 2ho. Druhých 10 fl. ti pošlu až po fasování a ty dostaneš snad as 4ho. Jestliže to ještě s námi dlouho bude trvat, tak přijdeme na mizinu a budeme horší nežli žebráci. Stranu toho Pažouta jsem hned věděl, že je to štrich, u mne nemá, jen co pro mne a děti dělal, víc ani krejcar, všecko je zaplaceno; i ty kravatle; na štěstí mám všecky recepisy z pošty v ruce, ty jsem si dobře schoval. Dělá to ke 200 fl. stř., co jsem mu poslal; kdyby ona k tobě přišla, hodně ji vyhubuj, na krejcar je zaplaceno. Fialovi budu též psát, v tomhle listu bylo by toho moc najednou, když též dětem psát musím. Ty knihy od Skřivana [1]) mně můžeš poslat po druhé, z dlouhé chvíle je všecko dobré. Prozatím mám dost ke čtení. V Musejníku se mně nejlíp líbí článek od Lambla [2]): Ryby adriatické. Je v tom humor, a přec vědecké a dost zábavné. Na takový způsob vědecké věci psát, to si nechám líbit, ale ne tak suché, jak obyčejně to bývá. — Přece že jednou už tu mou věc poslal ten . . . as před týdnem; kdyby ve Vídni chtěli, mohlo by být do svátků [1]) po všem, ale oni to nechají zas ležet a kdo ví, co ještě s tím počnou. Že jsem psal na Plenera, to nic neškodí, snad sám na to bude tlačit, aby se to urychlilo. Kdyby bylo někoho teď ve Vídni, aby to pošťouchl, se Šemberou není nic, ten se ostýchá, a jiného nevím. Sám jsem žádostiv, co se mnou počnou. Neslyšíš nic o Daňkovi? Mám několik slov, ta ti pošlu. Je tu jeden Slovák adjunktem, mladý, pořádný hoch, ten někdy ke mně večer přijde a trochu rozprávíme.

---

[1]) Ant. Skřivan (nar. r. 1818), zakladatel názvosloví účetnického, vydal hojně knih do oboru obchodního spadajících. R. 1856 založil v Praze soukromou školu obchodní.

[2]) Vilém Dušan Lambl (nar. r. 1824). R. 1848 byl v Dalmacii, kde studoval zvířenu moře Jaderského, a na Černé Hoře.

Letos budeš mít svůj svátek v těch samých a ještě horších okolnostech než v loni. Bože, nebude už nikdy nám slunce svítit? Přát ti nebudu, znáš mne, ale na tebe i děti myslit, jenom kdybych mohl i na to, co nám schází, zapomenout.

Nevím, co bych ti pro dnešek měl víc psát; tu též bylo už dost zima. Ipel [2]) byla skoro zamrzlá, teď je zas odlev a prší. To psaní dej dětem, je v něm dvacetník, aby měly na tvůj svátek něco. Piš brzo, to ti povídám. Nepíšou nic ze Sagan, to jsou lidé! Pozdravuj Lambla i Marii. Líbám tě mnohokráte tvůj
upřímný J.

XXV.

(Svátek manželčin; článek Němcův v Pražských novinách o cigánech; Němec zapsán mezi kompromitované; almanach Lada Niola; válka krymská.)

Dne 17./12. 1854.

Milá ženo!

Tak strávilas svůj svátek na oko tak dalece dobře; já jsem světil tvůj svátek tím, že jsem skoro celý den na tebe myslil. Neodpovídám ti dlouho na poslední list, však mne dost mrzí, budeš mít starost, co as se stalo. Chtěl jsem tento článek při jednom poslat a nežli já se k tomu přiměju, trvá to; už jsem nevěděl, co bych psal, až mně napadlo: Cigáni. Čtvrtleto jde ke konci, proto to posílám, abych dostával zase noviny. Jen to brzy do redakce pošli, aby ještě tento měsíc do novin přišel. Nového ti nemohu nic zvláštního psát, má věc šla teprv 27ho př. m. pryč. Plener to ale už dvakrát urgiroval.

---

[1]) Vánočních.

[2]) B. Ďarmoty leží na řece Ipole, levém přítoku Dunaje.

Od guvernera přišlo na stolici, abych byl mezi kompromitovanými poznamenán a aby se mně pistole jako kompromitovanému odebraly. Teď teprve mne vydávají za kompromitovaného, když se o pistolích rozsoudilo, jen aby měli příčinu pistole mně vzít, které ale já už dávno nemám; ať si hledají, až je budou chtít mít, až posud tu ale žádný ještě pro pistole nebyl a snad ani nepřijdou. Z čeho ale vzali důvod mne za kompromitovaného považovat, to nevím, však je to vojenský úsudek, a pro ten se nechodí daleko. Ať mne vydávají třeba za čerta, to je jedno, ať jen udělají se mnou jednou konec. V Pražských novinách je kritika o almanachu[1]), rád bych to četl, jsi tam chválena; můžeš-li, tak mně to pošli. Svátky jsou už za dveřmi, a já už posud zde; v loni jsem byl na štědrý večer v Prusku, letos nikde; už povídal Vežnický, že se nebude štědrý večer strojit. Mně to jedno, když nemohu být mezi vámi doma, pak ať jím to nebo to, nebo ať třeba o samotě jsem. Rád bych ti něco na večeři k štědrému večeru zaslal, abyste alespoň vy něco měli, když já nebudu mít nic, mimo tento 1 fl. nemohu víc; zas musím ten měsíc dříví koupit, a to mně hned udělá v mé kase díru. Chtěl jsem uhlí, tu ale není k dostání pro špatné cesty, neboť tu skoro pořád prší. Že si na štědrý večer na mne vzpomenete, to vím napřed, já jistě budu na Vás vzpomínat. Ta aliance [2]) mate zde l.du hlavy, a není na tom nic; kdo ví, co v tom všecko vězí. Piš mně hned, ne tak dlouho jako předešle; mně to dělá zbytečné starosti pak; pozdravuj Lambla a druhé známé, též Marii. Děti i tebe mnohokrát líbám, buďte zdrávi a o svátcích veseli.

---

[1]) J. V. Frič se svou mladou družinou vydal počátkem prosince r. 1854 almanach „Lada Niola“. Němcová pode jmenem Ludmila z Hrádku napsala do almanachu povídku „Sestry“ a pod svým jmenem rozkošnou slovenskou pohádku „O dvanácti měsíčkách“.

[2]) Za války krymské (1853—1856), kterou vedli Rusové proti Turkům a spojencům jejich Anglii, Francii a Sardinii. Dne 2. prosince 1854 Rakousko připojilo se k nepřátelům Ruska.

Tvůj upřímný Js.

Na ty věci pro Vežnickou nezapomeň.

XXVI.

(Němec vyčítá manželce, že mu příliš dlouho nepíše; jeho štědrý večer, svátky vánoční; různé zprávy, zvláště z N. Bydžova; manželce vytýká kouření, posílá jí 20 zl.)

Dne 1./1. 1855.

Milá ženo!

Nevím, čím mám tento list dříve začít, jestliže přáním k novému roku nebo hubováním, že mně tak dlouho nepíšeš, což vskutku, jsi-li zdráva a jestliže se ti žádná jiná nehoda nepřihodila, zasluhuješ. Předešlý měsíc psalas mně jen jedenkráte, a to už hned 10ho; od té doby o tobě a dětech ani slechu. Co mám si o tom myslet? Já aspoň si to nemohu vysvětlit, proč tak dlouho nepíšeš, a myslím si krátce tolik, že snad o mne ani nedbáš, sice kdybys dbala, našla bys vždy tolik času, mně několik řádků napsat, třebas i bez postporta, kdybys na to neměla; když dlouho nepíšeš jako nyní, to zvýší teprv mé trápení a činí mou samotu nesnesitelnou; proč to děláš? vždyť si to pomyslit můžeš. Pro budoucnost si to tedy pamatuj a netrap alespoň ty mne a piš vždy patřičný čas. Žes můj poslední list obdržela, vím, neboť je článek o cikánech v novinách. Byla v tom listě též zlatka, víc jsem neměl. Na štědrý večer jsem na Vás vzpomínal.

Jak pak jste as vy strávili ty svátky? Myslím, že dost špatně; měl jsem Vás pořád na mysli. Starý rok jsme přečkali a víme, jak se nám vedlo; jak se nám povede v tomto novém roce, to Bůh ví, snad ještě hůř. Tento měsíc mohla by být má věc už rozhodnuta, neboť je to už víc nežli měsíc, co to šlo pryč. Ještě něco. Psal mně tyto dny Váša bratr, umřely mu ve čtrnácti dnech obě děti na šarlach, on sám je prý bídný, že sotva chodí; ten nebude dlouho živ; ještě dobře, že je tím oberaufsehrem. Psal mi též, že Adolf, jak byl v Bydžově, tam všude roztroubil, že jsem zavřený, matka je prý celá polekaná a psala Vášovi, je-li prý to pravda, ode mne se jí nikdá psaní nedostanou.

Tak ty také fajčíš cigara, no, to budem dohromady si kupovat a kouřit, až budem jednou pohromadě; rád bych tě viděl, jak ti to as sluší a jak ti to as chutná. Já alespoň, kdyby nebylo tabáku, musel bych ze zoufalství pojít, to je má jediná zábava.

Zde máš přiložených 20 fl., 4 pětky; dřív jsem ti poslat nemohl, dnes odpoledne jsem peníze teprv dostal, ráno nevydávali, protože je velký svátek. Že mně máš hned zas psát, dostala-lis peníze, netřeba ti připomínat, to víš. Ostatek jsem zdráv tak dalece, a to je to jediné, co člověk při té trampotě má; nemám dříví, to je také zas bída, když na ně skoro není a přece musí být. Teď se mějte všichni dobře a buďte zdrávi, pozdravuj všecky. Děti a tebe v duchu objímám tvůj upřímný

Js.

XXVII.

(Němec píše, že je hned klidnější, dostává-li pravidelné zprávy od manželky, vytýká jí opět kouření, má starost, jak sežene nájemné; bojí se nových průtahů u vyšetřování, naříká na bídný život; o válce krymské, o smrti Koubkově; opětné starosti o nájem z bytu Němcové; o kritice Lady Nioly.)

Dne 11./1. 1855.

Milá ženo!

V pondělí 8ho obdržel jsem tvůj list, však jsem na něj s toužebností už čekal. To se mně ještě nestalo, abych po celé čtyři neděle ani řádky od tebe byl nedostal, jako tenkrát. List, o kterém píšeš, žes ho poslala před štědrým večerem, ztratil se buďto na poště nebo přišel k ztracení už zde; možná, že ho aufseher, co pro psaní na poštu chodí, někam pohodil a více nenašel. Jsem hned spokojenější od té doby, co jsem tvůj list obdržel, neboť si ani pomyslit nemůžeš, jak mne to trápí, když dlouho od tebe žádné zprávy nedostávám. Bolesti hlavy bude příčina tvé namáhání, nebo snad kouření cigar, ne? Toho nech, je to přece jen svinstvo, a pak pro tebe na každý pád škodné. Kdo pak asi ten pán byl, co ti tu pětku poslal; ještě nevíš? Je to dobré, ale když chtějí, abys psala, mohou ti pomoct stále a přece vydatně.

Teď přijde brzo zas hromnic, přijde činže, a já trnu, když na to myslím, odkud peníze. Jen kdyby alespoň do té doby byl se mnou už konec, tomu se ale nepodobá. Včera jsem zadal žádost, aby mně dovolili jít do Prahy až do rozhodnutí, záleží to na Plenerovi; mohli by mne pustit, vždyť je vyšetřování u konce, pochybuju ale, že mně dovolí. Bylo by nám to dobré, přispělo by nám alespoň něco na činži. Kdo ví, co ale zase hledají, neboť mně Hauchy[1]) povídal, že zdejší stoliční soud mu psal, aby dal ty revoluční spisy, co mně odebrány byly, soudu nazpátek. Nevím, co v tom zas vězí, a odkud to přichází a co pod revolučními spisy rozumějí, vždyť jsem žádné neměl, a okresní soud již beztoho uznal, že mezi těmi spisy nic závadného není. Já si to ale vysvětluju tak, oni by rádi mermomocí mne hleděli pro něco politického odsoudit, aby měli příčinu mne pak jednoduše propustit; na tom jim nejvíc záleží. Mezi těmi spisy nenajdou ale nic, že by mne odsoudit mohli. Ty spisy nejsou ale tu, nýbrž při vyšetřování; možná, že tím zase věc prodlouží. Budu hledět, abych se dověděl, s které strany to as přichází; myslím ale, že od guvernera. Už jsem nad tím vším tak rozzloben, že bych nejradší, ať se mně vede jakkoliv, se vším praštil, a šel, kam by se mně líbilo, oni mne ještě utrápí. Já jsem beztoho už celý pitomý, takže kolikrát sedím o samotě hodiny bez myšlenek. Před polednem ještě ten čas nějak ujde, ale po poledni a večer to se klátím s těmi nejmrzutějšími myšlenkami.

---

[1]) Finančního rady zástupce.

Co jsem už tak nevinně přetrpěl, to není ani k popsání a divím se kolikrát sám nad sebou, že to ještě snést mohu. Kdybychom mohli být pohromadě, bylo by arci všecko jiné, tak musím všecko sám v sobě žrát. Mohla bys přece tomu Šemberovi psát, aby se tam alespoň poptal, je-li to ve Vídni, a co se s tím asi stalo; to by se mohl lehko dovědět od Vosláčka. Věř, kdybych věděl, že bych dostal nějakou stálou službu u té dráhy, že bych se jim hned poděkoval, aby bylo tomu tahání už jednou konec. My máme pěkné živobytí na tom světě, pravé mučedlnické; snad přijdem za to do nebe, peklo si odbudeme beztoho na světě. Abys byla jen ty zdravější, pak si nedělám z ničeho nic; ať to druhé čert vezme. Právě teď odpoledne dozvěděl jsem se od jednoho poctivého Sl., proč žádali ty mně odebrané spisy. Přišlo to znova od ministerstva spravedlnosti, dal mně to ten samý číst, a začátek zní: Nach einer dem Finanzministerium zugekommenen ämtlichen Anzeige hat das B. Gyarmother Bezirksgericht die Untersuchung wegen Besitz revolutionärer Abzeichen und Schriften, dann Pistolen gegen den Obk. N. aufgetragen. Já se domnívám, že buďto někdo (snad Gendarmerie) znova u ministerstva udal, že se mně pro tu věc nic nestalo a že snad se ne dle zákona rozsoudilo, anebo snad se dotazovalo finanční ministerstvo, jestliže se dle zákona rozsoudilo, a teď se chce finanční ministerstvo přesvědčit, co na té věci je, spíš bude ale to poslední. Šlo to na spěch, ve 24 hodinách to musilo být zasláno. Ať je to už jak chce, jen aby to bylo u konce.

Z toho dolejšího rámusu [1]) nemůže být žádný moudrý zde, a poznáš, jak se zde smýšlí: jeden pán se vsadil, že do Merce[2]) budou už R. tu; to je přec největší pošetilost, a přece tomu mnohý věří. Tak

---

[1]) Války krymské.

[2]) Března.

Koubek[1]) už také dodělal; tak se ztrácí jeden po druhém. Noviny dostávám, ale bez té ouřední přílohy; co se týče zpráv z bojiště a politiky, jsou dost dobry. Čtlas ten ruský manifest poslední? Ten hne člověkem, to je jiná řeč nežli jiné podobné manifesty.

Dnes první den, co trochu mrzne, dřív pořád samé bláto, že člověk nemohl ani z domu. Chodí Jarouš do školy? A jak se chová Karel? Jak pak přišel Jarouš ke kalhotám od Taxise, snad ne od knížete? Jen mně brzo piš, to ti povídám a třebas nefrankuj, abych byl bez starosti, a hodně mnoho, a dělej, ať nestůněš. Na ty knihy nezapomeň, pak mně napiš, kolik sešitů mně tu nechalas; zdá se mně, že mně něco chybí. Lambla a Marii pozdravuj, buďte všickni zdrávi, líbám Vás všecky srdečně.

Tvůj upřímný Js.

Kde vezmeš nájem, pro Boha tě prosím, já na to ani myslit nemohu. Kdybych alespoň na druhý měsíc mohl domů jet, přece by pár zlatých přibylo.

Slovenské [2]) noviny tu žádný nemá, nemohu si tu krásnou kritiku přečíst. I tebe sklepali? Já se těším, až mně ten almanach a tu Klácelovu kritiku[3]) pošleš; nepíše ti nic Klácel? Píšou-li ze Sagan a co? O tom cestování, co v plánu máš, bylo by pro tvé zdraví dobré; dá-li se to provést, to je otázka; já bych proti tomu nic neměl. Já vím, že nemáš třebas ani krejcar doma, a já ti nemohu nic poslat, to je to nejhorší, až teprve zas 1ho a do toho je daleko. Piš, to ti povídám; buďte zdrávi a pamatujte na mne. Líbám děti a tebe mnohokráte tvůj upřímný Js.

---

[1]) Jan Pravoslav Koubek, básník český, zemřel dne 28. prosince 1854.

[2]) Slovanské Noviny (nikoli Slovenské) bratří Jirečků ve Vídni odsoudily Ladu Niolu po literární i mravní stránce hned počátkem ledna tvrdými slovy. V. Tille, B. Němcová, str. 155.

[3]) V Týdenníku v Brně. Viz Dr. M. Hýsek, Literární Morava, str. 31.

XXVIII.

(Němec zmiňuje se o své duševní stísněnosti, příjemné jsou mu chvíle ztrávené u rodin jemu nakloněných; záležitost jeho dosud není vyřízena.)

Dne 24./1. 1855.

Milá ženo!

Tvůj poslední list jsem obdržel. Ty mne jen pořád těšíš, to, milá brachu, málo mně pomůže; v tom okamžení, co list čtu, ano, to cítím jakousi úlevu, druhý a třetí den je zase ta stará malátnost ducha. Já se dost přemáhám, to mně musí každý dokázat, přijdou ale okamžení, že nejsem v stavu těm trapným myšlenkám se ubránit. Jen kdybych mohl být pořád mezi lidmi, to arci to pak projde; člověk mluví o všeličems a zapomene lehčeji. Mezi lidmi nemohu ale pořád být, a tak je to bída se mnou. Ještě dobře, že tu mám Garbu[1]); tam jsem mimo doma nejvíc; obyčejně tam čtu, neboť povídat není vždy co. Jsem tam teď skoro každý den u večeře až do $9^1/_2$ hodiny; při večeři mám mu krátit chvíli; to je pro mne veliká úloha, žvástám pak všelicos; on teď ukazuje, jako by beze mne nemohl ani být; je-li to upřímnost, to nevím, dělá se alespoň tak. U Vežnických je mně též dlouhá chvíle, a když jsem tam, hraju si nejradši s Emou[2]); ta zábava je mně nejmilejší. Buď upokojena, v těch odebraných spisech není nic. Jeden večer jsem zas strávil s doktorem Faltisem, byl tu, přišel ke mně. Byli jsme pozváni k jednomu ouředníkovi; je to poctivý Slovák, jmenuje se Štefanovic; byl dříve purkmistrem ve Zvoleni.[3])

Čas utíká, a naše věc nejde ke konci, nevím pranic ani stranu dovolené jet do Prahy. Dle tvé rady dal bych se rád do toho psaní, ono to ale sotva půjde, mne už i to čtení omrzelo; za druhé je mně líto topení, mám studenou jizbu a nemohu se dotopit; ten měsíc jsem dal už beztoho 10 fl. šajnů za dříví a uhlí, snad to přece zkusím. Ten týden se mně o vás zdálo, jednou něco o Hynkovi; odvedli ho na vojnu. Chudák hrozně plakal . . . já jsem ho pořád hladil a těšil, on ale pořád plakal . . .

---

[1]) Bohatý obchodník.

[2]) Dceruška Vežnických; její matka byla rozená Srbka, otec rodem Čech.

[3]) Král. město na řece Hronu s většinou slovenského obyvatelstva; sev. jsou lázně sljačské, jež navštívila též B. Němcová (v létě r. 1855).

Nového nemáme u nás nic, ten dopis prohlédni, musím vždy všecky klepy sebrat, když něco napsat chci; teď budu mít zas na nějaký čas pokoj. Můžeš to o té Lucii[1]) potřebovat, co ti tu posílám? Mne to tak napadlo a napsal jsem to.

XXIX.

(Němec posílá 20 zl., líčí, jak tráví zimu; zprávy novinářské o válce; věc jeho ani dovolená do Prahy není dosud vyřízena; zmínka o „Babičce“; starost o zdraví manželčino; stesk po rodině.)

Dne 1./2. 1855.

Milá ženo!

Tu ti posílám 20 fl. stř., poněvadž je dnes prvního. Měl jsem Vás pořád teď na mysli, co ta tuhá zima nastala, jak jste as živi a že snad zimu trpíte. Mne vyžene zima z domu a nepřicházím domů až spat. Kdybych měl být doma, spálil bych za měsíc sáh dříví, neboť mám studený pokojík. Okolo 9té jdu ke Garbovům a jsem tam skoro celý den; sednu si ke kamnům a čtu, při tom pořád přikládám. Když přijdu večer obyčejně okolo půl 10té domů, je u mne jako v lednici, jsem za minutu v posteli a spím v tom studenu dobře. Po několik dní hodně tu mrzne a tolik sněhu napadlo, že tu je teď ta nejpěknější sanice, což tu už mnoho roků nebylo, dnes ale trochu ulevilo.

Dle novin přijde prý do Čech 150.000 Francouzů za posádku; to se budete muset naučit dobře francouzsky a budete mít dobré časy. To asi bude pravda; co teď za lži se v novinách dočte, to je až hrůza.

---

[1]) B. Němcová v Babičce líčí pověry a zvyky o Lucii (dne 13. prosince) a v poznámce praví: „I na Slovensku pověra ta známa, že Lucie rozsochatá, v plachtě zaobalená žena, řešeto na hlavě, chodí po městě.“

Se mnou všecko při starém; tento měsíc vyčkávám, že snad přece něco už jedenkráte přijde, vždyť jde už na třetí měsíc, co to je odtud pryč; či snad s tím budou čekat až do vypovězení války? To bych asi musel ještě dlouho čekat. Ani stranu toho dovolení jet do Prahy nepřichází nic, snad přijde všecko najednou.

Doufám, že po obdržení tohoto listu, jestliže mně dříve nepsalas, jistě hned psát budeš, a to hodně mnoho. Z Novin[1]) jsem se též dozvěděl, že na ukončení povídky „Babička" pracuješ; myslil jsem, že to máš už hotovo. Jak je to s tvým zdravím? To je má největší starost, o to druhé se ani tak velice nestarám; jen aby už to jaro zde bylo, abys mohla ven, a pak, kam bys chtěla.

Co dělají děti a Marie? Jen kdybych mohl často s někým o vás mluvit, bylo by mně lehčeji, a to ani nemohu; u Vežnických málo kdy se o vás zmiňujou, a tak musím všecko sám v sobě žrát, a to je nejhorší. Zatím se mějte všichni dobře a buďte alespoň tak zdrávi, jako já jsem teď. Líbám tě a děti mnohokráte

tvůj upřímný

Js.

---

[1]) Z Pražských Novin.

II.

DOPISY JOSEFA NĚMCE MANŽELCE BOŽENĚ Z KORUTAN.

(R. 1856—1857.)

II. Listy z Korutan.

Josef Němec počátkem dubna r. 1855 konečně se vrátil do Prahy; alimentace byla mu ponechána. V červnu byla Babička vytištěna a Němcová se rozhodla odjeti sama na Slovensko, chtějíc poznati život slovenského národa a vylíčiti ho věrně a pravdivě. Odjela z Prahy koncem června, ale koncem července se zase vrátila. Konečně na podzim r. 1855 vynesen byl nad Josefem Němcem rozsudek, jímž byl „pro politické rejdy“ ze stavu finanční stráže vyloučen a degradován na místo bez samostatného vedení v některé neslovanské zemi s platem 700 zl.; dokud takového místa neobdrží, dán jest na dočasný odpočinek s poloviční pensí, tedy 350 zl. V dubnu r. 1856 Němec dostal zprávu, že nedostane pense, dokud částka 94 zl. za zálohy a taxy nebude splacena. Tím octla se rodina Němcových opět v zoufalé bídě. Bydlili tenkráte v chudičkém bytě na Štěpánské ulici. Pro účast na pohřbu K. Havlíčka (jenž zemřel dne 29. července 1856) Němec odsouzen byl na 8 dní do vězení, ode dne 16. do dne 23. září 1856. Štyrskohradecké fin. ředitelství jmenovalo ho provisorním oficiálem v Běláku v Korutanech se 400 fl. služného. Němec odjel dne 18. listopadu 1856 na nové působiště. V. Tille, B. Němcová, str. 166. násl.

XXX.

(Příjezd do Brna, poptávka po F. M. Klácelovi a Leop. Hansmannovi; přátelské uvítání u Hansmannů, setkání s Klácelem; s drem J. Helceletem mluviti nemohl o honoráři z „Koledy“; o Fr. M. Klácelovi; schůzka s Helceletem a Klácelem v klášteře; příjezd do Vídně; návštěva u tety Johanny, nemoc její; u refer. min. Neuwalla a min. rady Hocka; potíže s kaucí; strach do budoucnosti.) Viz dopis B. Němcové II.

Sr. list B. Němcové XXXVI. v Koresp. vyd. od M. Gebauerové II. str. III.

Ve Vídni dne 21./11. ráno.[1])

Milá ženo!

Ve středu ráno o 3. přijeli jsme do Brna. Já zatím šel do hostince se trochu vyspat, neboť jsem na celé cestě nemohl ani oka zamhouřit pro samé myšlenky. Před 9. byl jsem v klášteře[2]), Klácel nebyl ale doma, v kondici, jak povídal fortnýr, u nějakého barona, a že nepřijde až k 12té domů. Ptal jsem se na Hansmannův[3]) byt; fortnýr mně ho popsal, Nr. 95. na Starém Brně též, blízko Milosrdných. Šel jsem tam. Hansmann nebyl též doma, nýbrž v kanceláři. Jak jsem řekl, kdo jsem, paní Marie plná radosti hned pro Hansmanna poslala; tak prý jí to nařídil. Po 11té přišel teprv Hansmann domů, neboť též v kanceláři nebyl, chodil někde stranu toho italianského učitelství, které nedostane, poněvadž se to místo neobsadí. No, to bylo radosti, že jsem tam. Marie chystala už oběd. Hansmann udělil k tomu tolik rozkazů, že bys ty mne za to byla jistě notně vyhubovala, a šli jsme ke Klácelovi, on ale ještě doma nebyl. Čekali jsme. Hansmann povídá, aby se nám neschoval, pojďme mu naproti; šli jsme, na jednou se soudek valí. Přivítali jsme se ještě tak dost srdečně, šli jsme do kláštera; mně neřekl, abych tam zůstal u stolu, což Hansmanna rozzlobilo; on by mne byl beztoho ani nepustil, ale jen ze zdvořilosti. Až do 6 měl zas hodiny; rád bych byl s ním přece pár slov promluvil; ujednali jsme, že o $6^1/_2$ h. večer do kláštera přijdem, neboť Hansmann povídá, dnes že tam musím zůstat a teprv ráno o 3. jet. Hansmann je hodná, upřímná duše, ale potrhlý, jeho Marie též hodná, upřímná, líbí se mně ve všem, hraje i fortepiano a je dost hezká, a jak vidím, musí si nechat od střeštěnce Poldy mnoho líbit, což jak pozoruju, ona necítí. Ty arci bys to nesnesla; má tři kluky jako čamrdy. Při obědě dali, co měli; bylo to nějakého povídání při tom obědě. Šli jsme pak na dráhu, abych si to na ráno zařídil, a k Helceletovi[1]), nebyl ale doma, což mne mrzelo, rád bych byl s ním mluvil stranu Koledy, toho honoráru[2]); Helcelet do toho nemá prý co říct, oni prý jen 16 fl. za arch ti počítali, víc prý žádnému nedají, takže žádný jim víc nechce psát za ten pakatel; Klácel se docela zařekl víc jim co psát. Zanechali jsme u Helceleta, aby přišel večer ku Klácelovi, on ale nepřišel, tak jsem nemohl s ním mluvit. O Klácelovi mně mnoho povídal Polda. Večer jsme šli do kláštera. H.[3]) myslil, že nám dá pak Matouš[4]) nějakou večeři a sklenici dobrého vína, a ani jsme na to konto nevečeřeli. Matouš nebyl ani slaný ani mastný a nedal nám nic. Já začal o svých nesnázích stranu kauce[5]) a výloh na cestu, a on povídal zas, že je v tom bídně, neřekl ale pravou příčinu. H. měl náramnou zlost a šli jsme o $^1/_2$10. od něho. Je to velmi upřímná, srdečná duše ten Polda, takových je málo. Ráno o dvou jsem vstal a po 3tí odjel do Vídně, kam jsem včera 20ho po 8. přijel. Dvě noci jsem nic nespal, lehl jsem si hned, jak jsem do hostince k „bílému koni" v Leopoldově přišel, a spal až do poledne skoro, pak jsem se převlékl, obědval a šel k tetě[1]) na Wieden[2]). Když jsem přicházel k tetčinu bytu, viděl jsem pohřeb; mne napadlo, nevím ani jak, snad to není tetka; koukám za rakev, jestliže tam není Toník, nebylo to ale tak. Přijdu k tetce, Toník mně otvíral kater[3]) a povídá, že tetka stůně. Přijdu do pokoje, tetka leží, sotva mne poznala, má horkou nemoc, na polo už mrtvá. První otázka byla: Was macht Bettel[4]), ist sie gesund? Chuďas, sotva z toho vyvázne. Toník chuďas je celý utrápen. Byl jsem tam asi hodinu, bylo mně ouzko pro lítost. Druhá sestra sotva chodí, má v nohách dnu, a tak je to tam bída. Povídal jsem, že ti to budu hned psát a že tam ještě dnes přijdu. Je teď 10 hodin a já jdu k ministerstvu.

---

[1]) Roku 1856.

[2]) V klášteře Králové na St. Brně, kde byl Fr. M. Klácel.

[3]) Leopold Hansmann, přítel B. Němcové, redaktor „Mor. Nár. Listu“; byl mimo to kancelistou při okr. úřadě.

---

[1]) Dr. Jan Helcelet, professor techniky a redaktor „Koledy", známý přítel B. Němcové.

[2]) Za povídku „V zámku a podzámčí" a za pohádky měla dostati z „Koledy" 60 fl.

[3]) Dr. J. Helcelet.

[4]) Fr. Matouš Klácel.

[5]) Němec měl složiti kauci rovnou ročnímu služnému 400 fl.

Odpoledne. Byl jsem u pana Neuwalla.[5]) To je chlapík, ten se mně líbí. První bylo o Havlovi[6]) na přivítanou, neb to u ministerstva vědí, bylo jim to ouředně sděleno. Řekl jsem, jak ta věc je, on se divil, jak mne mohli pro to odsoudit; řekl jsem všecko, jak se věc přihodila a že se tomu celá Praha divila, pak to šlo dále. On mně řekl, že mně nic jiného nezbývá, než jít do Villachu[7]); divil se, proč mně nedali místo se 700 fl., to že mně patří, abych ale, jak první místo se 700 fl. prázdno bude, hned zakročil a zároveň na ministerstvo psal a také privátně na něho, že místo se 700 fl. dostat musím; povídal jsem, že kauci posud nemám a ani na cestu, o mé bídě a všecko jiné. Dlouho jsem u něho byl a o všeličems jsme mluvili, co ti po druhé všecko popíšu. Povídal: Sie sind ein geschickter, ehrlicher Beamte gewesen, sie können ihre Karriere beim Zollfache machen, wenn Sie die Politik bei Seite lassen, das Wort Politik lassen Sie niemals mehr aus dem Munde. Ich allein habe Sie gerettet, sonst wären Sie entlassen. O tobě mluvil moc, to až po druhé; divný pojem má o tobě. Die Kaution müssen Sie sich wo verschaffen. Poslal mne k ministernímu radovi, který je Sektionschef, Hockovi; ten je přednosta odboru; ten též o mně a o Havlíčkově pohřbu věděl a mně velice domlouval. Prosil jsem ho o nějakou výpomoc na cestu; on řekl: Das geht nicht. Wenn Sie dort beiläufig zwei Monate sein werden, trachten Sie, dass man von Ihnen lobend spricht, dann können Sie um eine Aushilfe (ansuchen), dann kann man etwas für Sie thun, jetzt nicht. Též mne chválil ve službě a připověděl, že se mně neukřivdí, když zanechám vší politiky. Wir sind ja nicht so hart und unempfindlich, povídal. Všecky podrobnosti nemohu ti teď vypsat, až po druhé, jen tolik, že je p. Neuwall hodný muž; podal mně ruku a reisen Sie glücklich, lieber Němec, to byla jeho slova. In Villach lassen Sie nichts bemerken, dass Sie eine slavische Sprache sprechen, mir ist es nicht lieb, dass Sie hinkommen, dort sind auch Slaven. Tak tu to máš v krátkosti. Teď, milá ženo, zítra chci odjet do Gratzu,[1]) nezbývá mně nic jiného; jenom tu kauci. Jdi teda k Staňkovi,[2]) řekni mu všecko, já se na to spoléhám, že mně kauci do Gratzu poste restante pošlete. Tam se několik dní zdržím, a kdybych tam nebyl, řeknu, aby za mnou psaní do Klagenfurtu poslali. Mám strach a ouzkost, ani ti to vypsat nemohu, jak to všecko dopadne; mně to připadá, jako bych šel na moře bez vesla. Jen prosím tě, odpiš hned do Gratzu, abych nezustal v bryndě. Hochovic Kati[1]) tu není; ona se rozkmotřila se švakrovou a odjela pryč. Toník neví kam, nemůže od tetky z domu a nemůže mne tam dovést a Nro domu neví. Polda mně povídal o nějakých klepech, které na tebe Ohéral nadělal,[2]) však ti o tom psal; až po druhé víc; u Šembery jsem až posud nebyl, neměl jsem času; snad tam ani nepůjdu. Teď psaní zavírám. Vás všecky líbám, známé pozdravuj; po druhé víc.

---

[1]) Teta Hany Bajerová, mladší sestra Jana Pankla, u níž Němcová bydlela, kdykoliv přijela do Vídně; Toník byl její syn.

[2]) Nyní IV. okres scelené Vídně, již. od vnitřního města, Leopoldov je sev. od vnitřního města.

[3]) Zkomolenina z něm. Gitter, přepážka z chodby k bytu ve starých domech městských.

[4]) Betty, Barbora, totiž Bož. Němcová.

[5]) Referent v min. financí. Viz V. Tille, B. Němcová, str. 195.

[6]) Týká se pohřbu K. Havlíčka.

[7]) Villach, slov. Bělák, okr. město v Korutanech, jz. od hlav. města Celovce (Klagenfurt); okolí Béláku jest na mnoze slovinské.

---

[1]) Št. Hradec.

[2]) Jan Bohdan Staněk (nar. r. 1828 v Praze) slíbil půjčiti Němcovi na kauci 100 fl.; ostatní 300 fl. měl Němec splatiti ve 3 letech.

Tvůj upřímný

Js.

Jsou 4 hodiny odpoledne, jdu k tetce, jak jí dnes je. Buď zdráva.

XXXI.

(Němec návštěvou v rodině prof. A. V. Šembery; smrt tetina; zůstane ve Vídni na pohřeb a navštíví některé známé.) Viz dopis B. Němcové II.

Ve Vídni, dne 22./11. ráno.[3])

Milá ženo!

Myslím, že můj list od včerejška, v kterém ti oznamuju, co jsem zde pořídil, už máš. Píšu ti v tom listu, že dnes odjedu do Št. Hradce. To se změnilo. Včera, totiž 21., nesl jsem o 4. hodině odpoledne list na poštu, šel jsem pak k Šemberovi, který mne věru rád viděl, neboť byl žádostiv se o nás něco dovědět; v krátkosti jsem ho o všem zpravil a co jsem zde pořídil, povídal. On to považuje za velmi příznivé pro mou budoucnost a byl spokojen; musel jsem s nimi svačit, pospíchal do školy, neměl času, a já ho doprovodil. Pak jsem šel k tetce se ptát, jak jí je. Přijdu tam, co jsem ale našel, teta leží — v rakvi. Chuďas ráno o $^1/_2$9. skonala. To mne velice dojalo, a mé tušení s pohřbem, který jsem potkal, se vyplnilo. Včera ráno as o 8. chtěla čistou košili, sama vstala s postele, šla na noční stolici, převlékli ji; najednou přišlo jí zle a už do postele nemohla, museli ji zdvihat a v okamžení skonala. Ani jsem věřit nechtěl, že je umrlá; tváře má červené jak růže, jako vždy mívala, a směje se. Toník je celý pryč, to si můžeš myslit; chuďas je samoten, nemá nikoho, jen trochu dluhů, jak povídal. V rakvi leží jako jeptiška ustrojená a je ještě po smrti hezká. V neděli po 3. odpoledne je pohřeb; prosil mne Toník, abych tam zůstal na pohřeb, což mu odepřít nemohu, bylo by to neslušné, když mne sem zrovna náhoda k tomu přivedla. Nemám nic zmeškáno, mám zde nebo v Hradci čekat, to je už jedno. Schiedl taky tam včera večer byl a mne k tomu měl, abych tam zůstal. Proto ti to hned píšu, abys věděla, co a jak, a odjedu až v pondělí. Divná náhoda, že se zde trefím zrovna na tetky pohřeb, což jsem si nepomyslil. Piš to hned do Sagan, aby o tom věděli. Toník snad ani teď psát nebude. Ona pamatovala na smrt a peníze na pohřeb, měla uschovaných as 50 fl., sic by ji ani Toník nemohl nechat pořádně pochovat. Poněvadž se zde zdržím, navštívím Kodyma,[1]) je v Augarten, povídal mně to Šembera, abych k němu šel, on k Šemberovi někdy dochází. Šembera ho chválí. Musím se zde též zeptat po Vášovi, kde je a je-li živ; už dlouho o něm nic neslyším. Šembera i ona tě pozdravujou; kdybys měla jednou do Vídně, máš k nim přijet. Povídal, že už na mne myslil skrze privátní službu u toho Kreditbanku neb u železnice Linecké, má prý tam známé; chtěl o tom dru Staňkovi psát. Myslím, že s tím též budeš srozuměna, že tu na pohřeb zůstanu. Švagr ze Sagan byl z jara u tety ještě. Když jsem od tetky předevčírem odcházel, tiskla mně ruku, jako by byla věděla, že to naposled; umřela na organischen Herzfehler, jak doktor řekl. Jen prosím tě, nezapomeň na mne a do Grazu mně to pošli, neboť mám starost velkou.

---

[1]) Dcera správce chvalkovického Aug. Hocha.
[2]) V. Tille, B. Němcová, str. 194.
[3]) Roku 1856.

---

[1]) Josef Kodym, nar. r. 1828, studoval filosofii v Praze, vyučil se zahradnictví ve spolkové zahradě; r. 1854 vydal se na cesty jako proslulý zahradník. R. 1860 stal se ředitelem zahrad zámku Arenenberku cís. Napoleona III. Augarten (Lužánky), známý park císařský ve Vídni s palácem (II. okres).

Nyní s Bohem, milá, líbám tě i děti tvůj

J.

Pozdravuj Mencla i Šlenkrtku.¹) Ostatní jsem ti v krátkosti včera vypsal.

XXXII.

(Němec u pošt. úředníka F. Hajniše, u fin. ředitelství, kde mu bylo na cestu poukázáno 30 fl.; naříká na velké vydání cestou, na starosti s kaucí a o budoucnost.)

V Grácu dne 26./11.²)

Milá ženo!

V pondělí večer po 6té jsem přijel do Hradce a včera v úterý jsem navštívil Hajniše³) a bratra Vežnického, abych se drobet poptal, co to asi za lidi u té zdejší direkce jsou. Dnes ráno jsem šel na poštu se ptát po psaní, a Hajniš mně sám tvůj list přinesl. Šel jsem pak hned k zdejší direkci, nejdřív k dvornímu radovi; jmenuje se Flick. Ten mne po čertech přijal, divil se, že jsem to místo přijal: Mir wäre es lieber, wenn Sie gar nicht gekommen wären, denn man giebt mir auf den Hals alle Sträf-

---

¹) Známí B. Němcové, kteří jí pomáhali, seč byli. V. Tille, B. Němcová, str. 199.

²) 1856.

³) Fr. Hajniš (nar. r. 1815), známý humoristický spisovatel; byl poštovním úředníkem.

linge. To mne po čertech rozmrzelo. Já jsem mu řekl: Hätte ich das gewusst, dass ich so empfangen werde und dass meine Anwesenheit Ihnen unlieb ist, ich wäre gewiss nicht gekommen und ich kann gleich umkehren; pak byla dlouhá rozmluva, řekl jsem mu, že já žádný darebák nejsem, a co mně řekli u ministerstva, to jsem mu otloukl kolem hlavy atd. atd., až konečně přišel na jiné myšlenky; povídal, že tam do Villachu musím jít a hned mně poukázal 30 fl. na cestu als eine Unterstützung, neboť se mne ptal, mám-li peníze; já že ne. Pak jsem šel k druhým radům; až na jednoho — nějaký baron Spiegelfeld — všickni mluvili se mnou jinak velmi srdečně, rozuměli mně a litovali mne a řekli, abych si nezoufal, že se všecko podá, až jen mne poznají. Mohu říct, že jsem se všemi spokojen. I ten dvorní rada nebude takový, jak se zdá; je to vidět z toho, že sám od sebe 30 fl. takořka mně daroval. Však bych s penězi byl nevystačil, to je hrůza, co se vydá; v té Vídni mne to hodně kouslo, neb za pokoj 4 dní platil jsem přes 5 fl. stř. a pak ty zatracené diškerece. Tu též budu muset notně platit, a pak se platí na pošty z Marburku[1]) až do Celovce přes 8 fl. Pohřeb tetky a Hradec ti popíšu po druhé. Zítra tu bezpochyby ještě budu muset zůstat, neboť ty peníze nebudu moct dnes ještě vyzdvihnout, pozejtří ale odjedu do Celovce, a tam se zas budu po psaní ptát. Já budu mít ještě s tou kaucí bryndu; zde to mají s těmi obligacemi jinak, musí prý být na jméno toho, kdo kauci skládá, a to nevím, jak v Celovci s tím pochodím; hotové peníze byly by nejlepší arci, ale kde je vzít. Ještě ani nevím, jak to vyvedu, dělá mně to náramnou starost. Tu posílám na štemplu tu obligaci na těch 100 fl. a jméno té paní tam připiš. Často tu, skoro pořád, na Vás myslím. Jak je to s věcmi, co Karel[2]) poslal, nemáš žádnou odpověď z Děčína? Tu je zase docela jiný svět. Až budu na místě, popíšu ti všecko. S nohou [1]) je líp, už se to celí a nebolí to. Co si později počnem, jestliže se nám naše naděje nevyplní, to sám Bůh ví. Jen ty buď zdráva. Děti líbám, Mencla a Šlenkertku pozdravuju. S Bohem, tebe v duchu objímám

---

[1]) Slov. Maribor, již. od Št. Hradce, na řece Drávě, odkud bylo přímé poštovní spojení s Celovcem; má značný počet slovinského obyvatelstva.

[2]) Syn; byl tenkrát v Zahani v zámecké zahradě zaměstnán.

tvůj upřímný

J.

XXXIII.

(Němcův příjezd do Celovce; potíže s kaucí, dokud jí nemá, nemůže složiti přísahy; služba bude asi dosti příjemná; vypočítává útraty cestovní; vzpomíná Fr. Hajniše a J. Kodyma; návštěvou u Bož. Staňkovy a ve společnosti slovinské; poměry v Celovci a v Běláku; jest dosud bez kauce i bez peněz; vzpomíná svátku manželčina; o počasí.)

V Celovci, dne 1./12. ráno.[2])

Milá ženo!

Jsem dnes už třetí den v Celovci, přijel jsem sem v sobotu odpoledne k 3tí hodině; je sem z Marburku, kde jsem celý den na poštu čekat musel, 17 mil. Každý den chodím dvakrát na poštu se ptát po psaní, a ono až posud nic. Jsem ve velkých rozpacích, co a jak to bude, neboť jsem se dle tvého listu, který jsem v Hradci obdržel a na který jsem ti hned odpověděl a tu kvitanci na 100 fl. poslal, spoléhal, a hle, ono až posud nic. Já vím, jak to s vypůjčováním peněz, obzvláštně v Praze, chodí, proto jsem tomu moc nedůvěřoval. Bylo by arci nejlepší bývalo, kdybych byl hned kauci s sebou měl; nemusel jsem pak nikde tak dlouho se zdržovat a dávno už na místě být. Teď jsem už 14 dní na cestě a ještě nejsem na místě. Co jsem s tím zdržováním po hospodách jen peněz utratil, mohl jsem mít alespoň 15 fl. nejméně v kapse. Staněk má arci dobrou vůli, což je to ale platno, když často je zbrklý a neuváží jak by měl. Já se zde déle nemohu zdržet, za jedno abych byl jednou už na místě, za druhé povídal zdejší finanční rada, velmi dobrý, hodný stařeček, abych se zde dlouho nezdržoval a šel do Villachu, že mne tam tuze je potřeba, a tam službu konal, a až si to s kaucí zařídím, že pak mohu i tam složit přísahu, což v skutku je od něho rozumné. S těmi obligacemi na národní půjčku všude tomu jinak rozumějí, zde jinak než v Čechách, a ono to bude muset nejspíš jít až k ministerstvu, aby byla přijata jako kauce a bude to nejspíš déle trvat, než-li odpověď přijde. Bylo by nejlepší bývalo, kdybych byl mohl těch 100 fl. v hotovosti složit, dnes byl bych složil býval přísahu a od dneška dostával větší plat; tak se to všecko skaňhalo. A také bych měl tu výhodu, že bych byl mohl hned zakročit o místo s větším platem, neboť je jich zde více prázdných. Nepřijde-li dnes žádné psaní od tebe, pak zítra v úterý odjedu do Villachu a řeknu zde na poště, aby listy za mnou tam poslali. Jak jsem to zde všecko prohlédl, nebude zde zle. Tu je vše jinačí, v Čechách to jsou zrovna rasi ti ouředníci, zde o byrokratismu ani památky; našel jsem lidi všude vlídné a přívětivé a outrpné. V tom ohledu je to zde o moc lepší nežli v Čechách.

---

[1]) Němcovi po návratu do Prahy otevřela se rána na noze. V. Tille, B. Němcová, str. 193.

[2]) Roku 1856.

O mně mají už napřed dobré mínění. Zdejší finanční rada mně povídal: Sie sollen ein sehr geschickter und braver Beamte sein, es ist Schade, dass Sie das Unglück getroffen hat, a hned sám se mnou po kancelářích chodil. Myslím teda, že by se svým časem, až mne poznají, dost dobře zde vedlo, neboť nenašel jsem moc nějakých zvláštních lidí; jsou to dobráci, ale moc toho nevědí. Že mám tu zkoušku[1]) odbytou, to je dobrá věc, tu jich není moc; musejí odbývat zkoušku v Terstu i až z Hradce, a to stojí moc peněz každého. Převoz až sem mne stál 37 fl. 36 kr., z Marburku až sem stojí pošta

---

[1]) **Němec, dříve než mohl nastoupiti u celního úřadu, byl povinen vykonati zkoušku, které se podrobil v Praze 31. května 1856. V. Tille, B. Němcová, str. 174.**

*

8 fl. 48 kr. Hajniš v Hradci byl tak dobrý, dal mně lístek do Marburku na jednoho úředníka, abych nemusel nic za věci, co obnáší víc než 30 liber, platit, a tak jsem tím uspořil přes 2 fl. stříbra. Hajniš tě a všecky v Praze pozdravuje, vyřiď jim to; každý den jsme byli pohromadě a jednou jsem byl u něho na večeři; je už dvě léta vdovcem a má tři malé děti, paní jim umřela po porodu. Ve Vídni jsem za kvartýr platil přes 5 fl. a v Hradci též 5 fl., poněvadž mně topili a snídaní přinesli. To máš už skoro 40 fl.; co se těch diškerecí člověk naplatí a jinak utratit musí, to je hrůza. Všech peněz jsem měl z Prahy 54 fl. a teď nejsem ještě na místě; to bude též několik zlatých stát. Odtud po jezeře[1]) jde parník, to trvá 3 míle, pak se jede po dostavníku dvě hodiny cesty ještě. Každý oběd mne stojí, a to jen to nejlacinější si dám, nejmíň 30 kr. i také víc; kde je večeře a snídaně! Abych především nezapomněl, mám vyřídit poručení od Kodyma. Toho jsem našel v Augarten,[2]) on dal zde výpověď, půjde as na 8 neděl domů,[3]) dodělá své dílo o zelenářství pro hospodyně, které chce vydat tiskem a pak jde do Belgie. Bude ho podporovat zdejší[4]) stavitelský mistr Šebek, švakr Nevole; ona je ve Vídni i s dětmi. Než půjde do Belgie, staví se v Praze. I Pater Flejšar tě pozdravuje. Byl jsem dvakrát v klášteře Milosrdných u oběda, mohl jsem tam třebas každý den jíst, oni ale obědvají o 11 h., a to jsem nemohl.

Včera v neděli před polednem byl jsem u Boženky Staňkovy.[5]) Tos měla vidět tu komedii. Jak jsem vstoupil do pokoje, Boženka vykřikla, popadla se u srdce a práskla sebou na postel a tím překvapením nemohla až za chvíli promluvit; tak ji můj příchod dojal. Já měl při tom jundu. Měl jsem se u nich ubytovat, to jsem odepřel, až na po druhé; odpoledne jsem tam musel přijít a zůstat tam u večeře; Boženka nemohla dost mně toho vypravovat, jak je šťastná, že má ideál muže; v skutku je on dobrý hodný chlapík, líbí se mně, jen trochu ještě mladý. Boženka velmi dobře vypadá, lepší nežli doma, červená, a to nažloutlé v tváři ztratila. Mají pěkný byt za 100 fl., 3 pokoje a celé jiné pohodlí, jsou oba spokojeni. Přišel tam katecheta a jeden professor z realky. Božena hrála fortepiáno, on zpíval, má dobrý hlas tenor, a tak čas ušel. Jsou oba, jak katecheta i ten professor, horliví Slovinci, proto se tam táhnou. Živobytí je tu o polovici skoro lacinější, o třetinu jistě nežli v Praze, a tak povídala Boženka, že s 600 fl. velmi dobře vyjdou. Ve Villachu má být ještě laciněji, takže se 400 fl. malá rodina vyjít může; to já také věřím, co jsem až posud pozoroval. Divný svět je to tu, ale přece jen pouhá taková massa bez všeho života, nejsou to Čechy ani Uhry. Celovec není ani město ani ves, to nemá na sobě pražádný ráz, je dost pěkně stavěno, a nemůže se se žádným městem u nás porovnat. Včera a dnes padal sníh ustavičně, nemohl jsem město projít. To zatím vyřiď paní Staňkové k jejímu upokojení. Šetlík tu má jen 600 fl., poněvadž je realka 2. třídy.

---

[1]) Jezero Vrbské (Wörther See) mezi Celovcem a Bělákem.

[2]) T. j. ve Vídni.

[3]) Byl rodem z Bezděkova v Čechách.

[4]) T. j. vídeňský. František Šebek (nar. r. 1814 ve Vlašimi), vynikající stavitel ve Vídni, horlivý Čech a mecenáš Čechů vídeňských; zemřel r. 1862.

[5]) Dcera dra Václava Staňka, provdaná za professora Jos. Šetlíka (nar. r. 1833 v Pardubicích), jenž r. 1856 dostal se na reálku do Celovce. Zemřel již r. 1860.

Je večer a jsem u Boženky se rozloučit, byl jsem tam až do 8. Sněhu je tolik, že ani není možno přes ulici. V skutku je ten její muž výborný člověk a hezčí nežli ona. Jdu zas na poštu se ptát po listě, a ono zase nic. Zítra do poledne čekám, pak odjedu po dostavníku, je prý to po parníku teď nepříjemno; tedy dobrou noc zatím, Baruško.

Dne 2./12. ráno. Jdu zas na poštu, ale jaksi se strachy, a ejhle, ono zase nic.

Jak jsem o tom soudil v Praze, tak se i stalo. Povídal jsem ti kolikrát, že tomu nedůvěřuju stranu té kauce. Pošlete mne do světa zrovna jen tak na zdař Bůh. Nechci o tom všem mé mínění pronést, ty možná že bys se na to mrzela, a to nechci, neboť ty za to jistě nemůžeš, mělas mně ale přece sem psát, jak věc stojí, abych věděl, podle čeho se řídit a alespoň můj měsíční plat sem poslat, neboť teď nedostanu ve Villachu prozatím nic, až zase měsíc uplyne, a do toho času je ještě dlouho, a já tam budu k posledu bez peněz v cizině. Tak jsme se všichni přepočítali. Pozejtří je tvůj svátek, bude to asi divný svátek, viď? Budu na tebe jistě myslit. Stýská se mně dost po Vás. Až z Villachu, kam dnes o 12. dostavníkem odjedu, budu ti o všem obšírně psát. Dnes je náramný mráz a sněhu až po kolena, je to zde jako v Sibíři. Děti líbám, ať jsou hodny, Mencla a Šlenkertku pozdravuj. Měj se dobře, buď zdráva, líbá tě tvůj J.

Piš do Villachu, kdyby možná bylo těch 100 fl. v hotovosti.

XXXIV.

Příjezd do Běláku; trpké výčitky manželce, že nedostává ani dopisu ani slíbené kauce; podává zprávu o svém pobytě a úředním postavení; podrobný popis najatého pokoje a stravy; poměry životní, společenské; Slovinci; popis města; úřednictvo; nepříznivé Němcovo postavení; Neuvallův úsudek o B. Němcové a politické činnosti úřednictva, o poslancích z Čech; chválí krajinu, podnebí, životní poměry; A. Trojan.)

Ve Villachu dne 6./12. odpoledne.[1])

Milá ženo!

Já nevím, s jakou mám začít, s potěšitedlným nemohu a s jiným nechci, pročež ti jen tolik ve vědomost uvádím, že jsem sem v outerý 2ho večer přijel. Psal jsem ti jednou ze Št. Hradce a v psaní tu obligaci na tu kauci poslal, před mým odjezdem z Celovce psal jsem ti z Celovce, a to bylo 2ho a tebe tak dalece o všem zpravil. V Celovci jsem čekal, jaks mne v psaní ujišťovala, na odpověď a na tu kauci; když ale nic nepřicházelo, nezbylo mně nic jiného nežli sem odjeti, neboť peníze ubývaly, a já bych byl už jednou rád na místě býval, abych se nemusel po hospodách potloukat a draho být živ. V Celovci jsem na poště zanechal, aby listy pod mou adressou tam přišlé za mnou sem odeslali. Zde chodím každodenně dvakrát na poštu, ptám se po psaní, a ono až do dneška nic nepřišlo. Už ani nevím, jak si to vysvětlit mám, co v tom asi vězí, domýšlím se ale, žes až posud tu připovězenou kauci nedostala a proto že nepíšeš. Proto ale všecko, kdyby i tento pád byl, mělas mně přece o tom vědomost dát, abych alespoň věděl, podle čeho se řídit mám; to ale nevím pranic a můžeš si lehko pomyslit, v jakých rozpacích se zde nacházím. Přede vším musím ti dát zprávu o mém zdejším životě a o mém ouředním postavení. V outerý odpoledne jsem vyjel z Celovce po dostavníku; to stálo 1 fl. 30 kr. Pro sníh jsme sem teprv o 8. hod. večer přijeli; toho zde leží tolik jako v Siberii. Jeden ouředník v Hradci mně povídal, abych zůstal v hostinci „U zlaté koruny", a tak jsem ho poslechl. Druhý den jsem se představil v ouřadě panu přednostovi Einnehmrovi a pak hledal kvartýr, při čemž mi jeden ouředník nápomocen byl. Našel jsem brzo pěkný pokoj s nábytkem nobl i s postelí za 5 fl. měsíčně. V té hospodě, co jsem slezl, ačkoliv je jen pro prostřední lid, je více pokojů; zmínil jsem se, jestli bych tam nemohl obydlí dostat; hospodská, stará vdova, povídala, že mně může jeden pokoj přepustit, poněvadž teď málo pasáže je, a sice i s topením jednou za den za 4 fl. měsíčně. Nechal jsem tedy první kvartýr a vzal jsem v té hospodě za 4 fl. a zrovna jsem si tam objednal obědy. Pokoj mám dost hezký, postel vystlanou až do stropu, kamna ale kachlová z předešlého století, jak zde až posud ve všech domech jsou, do kterých se $^1/_2$ sáhu dříví vejde. Topí mně každý den večer a spálí se hodná náruč dlouhého dříví, a přece je do rána dost zima. Za oběd platím 6 fl. na měsíc, to je denně 12 kr. Až posud nevím, jak si to zařídit, aby to moc nestálo a aby mně přece trochu čas večerní ušel. Byty jsou zde laciné, to je pravda, i dříví; dostane zde pořádný byt za 60 fl. a sáh tvrdého dříví stojí 4 fl. Za to se ho ale dost vypotřebuje, kamna všade jako pekla a málo kde plotna. V celém městě se mluví německy, kterým rozumět není; i Slovinci, co sem přicházejí, mluví německy. Uhry jsou proti zdejším ještě vzdělanci, i každý Slovák je proti zdejším v každém ohledu chlapík. Společenský život je prý tu nějaký, podíl nemohu ale na něm brát, poněvadž je pro mne drahý a pak se chci všemu dozorství vyhnout. Město není velké, ale hezky výstavné, domy pěkné a má pěknou polohu; leží v kotlině, okolo samé krásné vrchy, a v létě tu musí být pravá rozkoš. Dráva teče skrz město a je splavná. Mé úřední postavení je přepodivné. Poněvadž nejsem ještě pod přísahou, jsem zde jako v podruží. Výběrčí je divný člověk, posud ho málo znám, s kontrolorem jsem ještě skoro nemluvil. Jsou zde mimo tyto dva ještě čtyři ouředníci, 3 officiálové a jeden assistent. Zdá se mně, že jsem se tu chytil na lep a že bych byl lepší udělal a místo sem raději byl do Salcburgu šel; tu se zdají být špatné vyhlídky postoupení; je tu mnoho míst se 700 fl. prázdných a nechávají se neobsazené a žádný neví proč; i tu je místo se 700 fl. neobsazené. V Salcburgu byl bych měl příležitost se ve cle zdokonalit, co zde není, a pak jsou v Rakousku lepší vyhlídky. Ti pražští páni mně nabulikovali s tou resignací; kdybych byl sem byl nešel, nestalo by se mně nic, neboť sám ministerialní rada v Hradci mně povídal: Ich kann nicht begreifen, dass Sie die Stelle mit 400 fl.[1]) angenommen haben; wegen 50 fl. steht es Ihnen nicht dafür eine so weite Reise zu machen. Mir wäre es lieber gewesen, wenn Sie gar nicht gekommen wären. Já mu na to: Hätte ich das gewusst, ich wäre gewiss nicht hieher gekommen, und ich kann, wenn es darauf ankommt, gleich umkehren. Později byl ale jinačí, on nejspíš myslel, že má před sebou nějakého tuláka. Já mu neostal nic dlužen a konečně mně sám od sebe 30 fl. dal, aniž bych ho byl o něco prosil; nezdá se být takovým, jak se mně zprvu zdál. Salcburg je o mnoho lacinější a příjemnější, pak bych byl tolik peněz neutratil a také tím docílil, co docílit zamýšlím. Neuvall mne takto přivítal, neboť on věděl, že jsem to místo zde dostal: Sie gehen erst jetzt nach Salzburg, Sie sollten längst schon dort sein; natürlich Sie mussten warten auf die[1]) Begräbniss des Havlíček; tak se začal náš diškurs a pak to šlo dále. Když jsem mu celou věc vysvětlil, povídal: Ich weiss nicht, warum Sie in Prag geblieben sind, das konnten Sie sich leicht vorstellen, dass ihnen dort die Polizei auf die Kappe gehen wird; ich an Ihrer Stelle wäre aus Ungarn nicht nach Prag gegangen. Přišla řeč na tebe; tu povídá: Wie ich bemerkt habe, ist ihre Frau etwas exaltiert, das habe ich aus ihren Reden, wie sie bei mir war, entnommen, und es scheint, dass sie viel zu ihrem gegenwärtigen Schicksal beigetragen hatte; ich verachte solche Frauen, die sich in die Politik mischen und Romane schreiben; einer Frau gehört der Strumpf, Küche und die Kinder und Punktum. Sie waren nicht genug Mann um ihre Frau in die gehörigen Schranken zurückzuführen und haben sich von ihr in den Strudel hineinreissen lassen; jetzt haben Sie davon. Sie wären jetzt auf einem anderen Platz, denn sie sind gescheit, ich glaube, sie sind gar ein Jurist, wenigstens hätten Sie jetzt 1000 fl., sie waren ja ein tüchtiger Oberkommissär. Já jsem mu řekl, že ty ses nikdy do politiky nemíchala, a že píšeš, to žes nucena, že bychom jinak nemohli být živi, a tak to šlo dále. Die Sache ist jetzt vorbei. Ich muss ihnen sagen, dass ich Sie nur gerettet habe, es war nahe daran, dass sie entlassen worden wären, es waren einige Stimmen dafür, a jak jsem pozoroval, byl proto pan Hock pan Sectionschef, neboť ten mně povídal: Ich wollte Sie strenger behandeln lassen, denn das Herumreisen, Propaganda machen, Reden halten, wissen Sie, das sind Sachen, die sich mit der Stellung eines Beamten nicht vertragen und die strengste Behandlung verdienen. Neuvall povídal: Wenn Sie brav sind, können Sie auch beim Zoll ihre Karriere machen, nur kein Wort von der Politik. Sie können um Stellen mit 700 fl. in alle deutschslavischen Provinzen kompetieren, nach Ungarn kompetieren sie nie, dort sitzt ihnen der Guverneur Albrecht am Knack. Vidíš, jak otevřeně se mnou mluvil a co za měřítko vzali při mém rozsudku, totiž návrh Albrechta. Prošel všecky poslance z Čech, jak Čechy i Němce. Na ty pány doktory advokáty má s kopce: Es waren da einige Rechtsgelehrte aus Böhmen, das waren wahre Kinder in der Politik, von diesen will ich gar nicht sprechen. Nejvíce huboval na Sidona[1]) z Jičína; das war ein . . . ., da war mir viel lieber der Bauer aus Koeniggrätz, wie hiess er denn? Palacký ist ein gelehrter achtbarer Herr, ein Ehrenmann, aber unpraktisch wie ein Kind in der Politik, Havlíček ein begabter Zeitungsschreiber, Spassmacher, etwas überspannt, schlechter Politiker, aber ein ehrlicher Charakter. Schauen diesen Jelen, gewiss ein schwacher Mensch, nicht viel im Kopf, aber er liess sich sagen, liess sich belehren und hat itzt sein Fortkommen gefunden. Wie hiess aber dieser Pfarrer?, já na to Vinařický[2]); ja, der Vinařický, das war auch ein braver Mann, ich habe ihn gern gehabt, a tak to šlo dále. Mnohou věc jsem už zapoměl, poslal mne k panu Hockovi, podal mně ruku a povídal: Nun, lieber Němec,

---

[1]) Roku 1856.

---

[1]) Němec dostával pense 350 fl.

---

[1]) J. u. W. Grimm, Deutsches Wörterbuch, sub v. Begräbnis: *f* und *n*.

---

[1]) Jan Sidon (nar. 1792) byl od r. 1820 professorem gymnasia jičínského, zvolen za poslance r. 1848 a účastnil se živě politického hnutí. R. 1851 byl úřadu zbaven a vyměřeno mu pense roč. 500 fl. Zemřel r. 1868.

[2]) Karel Vinařický (1803—1869). R. 1848 zvolen byl za poslance.

reisen sie glücklich und sind sie nur brav, nun keine Silbe über Politik, a já šel. Hock je křtěný žid z Prahy, jeho bratra znám; ten je pomatený, sem a tam se toulá a bývá často u Mencla. Jiných více podrobností ti ani nevypíšu, potřeboval bych k tomu mnoho času, a nejsou též důležité. Na celé cestě se mně též nic zvláštního nepřihodilo a krajiny ti popisovat též nebudu, neb teď v zimě není moc k pozorování. To jezero u Celovce je 3 míle dlouhé, ale úzké, podél jezera se jede, a v letě to musí být pěkné. Zima tu ale musí být větší nežli u nás, neboť po dva dni bylo 19 stupňů zimy, teď zas ulevilo. Zde obyčejně padá sníh až v lednu, letos je ho už teď až hrůza; i v Italii napadlo hodně sněhu, není tam daleko odtud. Italianů je zde dost, a pracovný lid jsou skoro samí Italiani. Kaštany jsou zde laciné, pečených dostane za 1 kr. 15. Lázně teplé[1]) jsou malou půl hodiny odtud, ale teď se tam žádný nekoupá, poněvadž jsou pokojíky studené. Tobě by se zde jistě lepší líbilo nežli mně, je to krajina poetická, a ty to miluješ. Kdyby člověk měl zde 700 fl., mohl by být dobře živ, ať by to bylo v kterémkoliv místě mimo Terst, a člověk by se zbavil alespoň té žebroty; to mně nejvíc na mysli leží. Zdrávo tu též musí být, to pozoruji na sobě, já jsem úplně zdráv a nohu budu mít brzo zahojenou. Jak to s námi dál bude, to Bůh ví, já si alespoň moc dobrého v služebním ohledu nepřipovídám, a v skutku, jestli tu kauci nedostanu, nebudu zde moct ani zůstat; k čemu bych se zde taky mořit měl, raději bych šel na nějaký čas do toho Salcburgu. Škoda jen těch peněz, co jsem na cestě utratil. Vidíš, ženo, jak ono to je s těmi přípověďmi, já jsem ti povídal v Praze, že tomu nevěřím, a tak se to i stalo. Jen mně, prosím tě, piš, abych věděl, na čem jsem, a ten měsíční plat mně pošli, neboť kdo ví, kdy zde peníze budu moct vyzdvihnout, sotva ještě tento měsíc, a já mám jen několik zlatých a jsem v cizině. Bude se muset teprv psát stranu toho do Prahy, a to bude hodně dlouho trvat, než odpověď přijde. Kdybych tu i zůstat měl, bylo by zbytečné, abys mně sem postel posílala, když tu postel dobrou mám a ne drahou. Často na Vás myslím, co as děláte, a o tvém stavu přemýšlím, jak krušný je, když já ani s nejmenším ti přispět nemohu. Kdyby jen ten Lana¹) slovo držel, byla by nám hned pomoc, tak ale nevím, jak to dál bude. Ve Vídni jsem slyšel, že Trojan se stal notárem a přijde do Rakovníka,²) to jsem ti zapomněl psát. Ministr ho nechtěl ničím udělat, ale ministeriální rada Kulhánek to přece prorazil; on to snad už vědět bude, a jestliže neví, tak mu to řekni.

---

[1]) T. zv. Beljašské teplice s vodou 30° *C*; jsou nyní krásně zařízeny.

Co dělá Karel a děti? Jak pak s věcmi, dostali jste je z Děčína nebo jsou-li tam? Pořád na to myslím, jak strávilas tvůj svátek; zpomínal jsem na tvůj smutný stav.

Dne 7./12. ráno. Myslil jsem, že dnes ráno přijde psaní, a ono zase nic, to je přece něco hrozného. Snad se nám psaní ztrácejí. To by arci bylo něco podivného, abychom se ani o sobě něco dovědět nemohli. Nemeškej tedy a odpověz alespoň na tento list, neboť můj stav je tu hrozný. Vyřiď Menclovi, že ho pozdravuju a často na něho zpomínám, též Šlenkertce. Nemohu a nemohu si to vysvětlit, proč nepíšeš, a pořád a pořád jen o tom přemýšlím. Nyní buď s Bohem, děti i tebe mnohokráte líbám, ať mi píšou pár řádků. Tvůj upřímný

Js.

XXXV.

(Němec projevuje velikou radost, že na kauci půjčil dr. Jos. Frič 100 fl.; bude moci vykonati přísahu jako celní officiál; o dru Jos. Fričovi; úřední návštěvy Němcovy; o úřednících

---

¹) Vojtěch Lanna (1805—1866), proslulý velkoprůmyslník v Budějovicích a v Praze, přítel a podporovatel umění.

²) Dr. A. Pravoslav Trojan dostal se r. 1856 za notáře do Rakovníka, roku 1880 do Prahy.

celních; vypisuje, jak je zařízen, jak žije, o úpravě a životu města; o stavbách, o podnebí, o teplicích; o tetině pohřbu ve Vídni; přemýšlí o zoufalém stavu svém a manželky, láska k ní ho poutá pouze k životu.)

Viz dopis B. Němcové II.

Dne 12./12. 1856.

Milá ženo!

Můj list s tou lamentací, pak s popisem mého zdejšího živobytí máš dávno snad už v rukách. Já též jsem tvůj list od 5. a 6. s tou trochu zasloužilou důtkou obdržel, která z té příčiny se hned osladila, poněvadž mně v tom samém listu oznámilas, že dr. Frič[1]) se nad námi smiloval a že kauci půjčí. Věř mně, že jsem ještě tak brzo s takovou toužebností na tvůj list nečekal, jako tenkrát, neboť pozorovalas z mého posledního listu dobře, v jakých nesnázích jsem zde byl a že bych málem byl odtud utekl. Já tobě, že se to tak nevedlo s tou kaucí, jak umluveno bylo, vinu nedávám ani nedával; ty jistě za nic nemůžeš, Staněk to neměl ale tak určitě připovídat, a kdyby konečně tebe bylo nebylo, kdo ví, jestli by byl on sám byl pořídil. Já alespoň nepřipovím žádnému nic, dokud nemám věc tak jistou, že slovo držet mohu, když chci. Včera 11ho přišlo konečně psaní s penězi; s jakou radostí jsem psaní popadl, ani ti popsat nemohu. Těch 100 fl. jsem hned odevzdal Einnehmrovi[2]) a napsal žádost, aby mně ten ostatek v měsíčních lhůtách, pokud v stavu nebudu kauci doplnit, stahovali, a dnes šla žádost do Celovce. Na těch 100 fl. mám kvitanci ouřední v ruce. Myslím, že za několik dní přijde odpověď, abych zde přísahu složil; tak to alespoň finanční rada v Celovci povídal; pak budu teprv tím slavným officiálem a snad mne pak ti zdejší páni do toho svého cechu, o který nestojím, přijmou. Ať si posuzuješ starého Friče jak chceš, já o něm vždy jinak smýšlel, a ačkoliv je liška, přece mně o mnoho milejší nežli mnohý jiný, a sotva kdokoliv jiný by to byl udělal, co on, zač jsem mu velmi povděčen a zvláštně se mu poděkuju. Teď jenom, aby bylo ještě alespoň druhé sto, abych nebyl zase v takových rozpacích, kdyby se stát mělo a já v platu postoupil. Zkus to, kdyby mně chtěl, jak psalas, ten prof. Kučera[1]) těch 100 fl. ještě k tomu půjčit, složil bych k tomu ještě těch 100 fl. a měl bych pro budoucnost pak kauci pojištěnou; nemusilo by to být hned, toto by mohlo už i několik neděl čekat; pak bych měl při tom i to k lepšímu, že by s tím odtahováním to tak dlouho netrvalo. Proč ta místa se 700 fl. neobsazujou, žádný neví; v Čechách je to též tak, budou se ty ouřady regulovat a proto nejspíš nic neobsazujou, a tu kdo ví, kdy as s tím regulováním hotovi budou. Kdyby i obligace na národní půjčku byly, neškodilo by, možná že by ministerstvo al pari[1]) je přijmulo, alespoň se to tak při několika pádech stalo. Především ti musím oznámit, že jsem tyto dva svátky dělal visity. První byla u zdejšího podkrajského, jakožto politické vrchnosti. Není ani podoben těm českým podkrajským; mluvil jsem s ním o mé záležitosti zřejmě, řekl jsem mu, že beztoho vím, že dostal rozkaz, aby vedl nade mnou dohlídku atd. On se tomu smál a povídal: Ja, das darf ich Ihnen nicht sagen, übrigens wird Sie diese Beaufsichtigung gar nicht genieren, und wenn Sie auch wollten etwas unternehmen, hier finden Sie gar keine Gelegenheit dazu; für politische Sachen sind hiesige Leute zu einfach. Erwähnen Sie hievon Niemanden etwas und nach einer Zeit werden wir schon machen, dass Sie davon erlöst werden. Je dobrosrdečný Krajinec, jak jsem na něm pozoroval, a zde oblíben. Druhá visita byla u rytmistra od žandárů, též docela jiný žandár, nežli jiní žandáři, zde také oblíben. Byla to samá rozprávka jako u podkrajského; mluví dobře česky, jeho matka pocházela z Nymburka, rozená Všetečková, otec jeho byl ale Polák, a je výborný malíř; právě seděl při malování. Též mně řekl, abych si z toho nic nedělal, že on dobře ví, jak to na světě chodí, takových pádů že mu je více povědomo; zavání sám, jak jsem pozoroval, vlastenectvím slovanským. Mluvili jsme všelicos o Čechách, o literárním počínání, já se ale tuze neprozradil. Je vzdělaný, to jsem na něm pozoroval. Pak jsem byl u purkmistra, ten je zdejší apatykář a má řád Franz Josefs Orden, dobrý chlapík, jak obyčejný zdejší lid a nic zvláštního; byl tomu velmi povděčen, že jsem ho poctil. Konečně u paniček, pana přednosty, kontrolora a jednoho officiála; o těch nebudu moc mluvit, jsou to ženské zdejšího kalibru a dost. Tak jsem si to v nejlepším pořádku a ve fraku odbyl a jsem tomu velmi rád, že to mám s krku. Až posud tu nejsem v ouřadě moc platným, abych tu skoro jen seděl. Výběrčí je prajednoduchý člověk a k tomu v ouřadě slaboch, kontrolor ve svých věcech dost zběhlý a také ještě dost o světě ví, ale takový nemluvný neruda. Mezi officiály je zde jeden Čech jménem Sedláček; to je prohnaná liška, ten se ke mně jako ku krajanu náramně lísá, až je mně to protivné . . . Ostatně mají mne všichni v dost velké vážnosti a nepovažujou mne přece tak jako sobě rovného; já si umím přece ještě jakýsi rešpekt zjednat. Tomu Sedláčkovi docela nedůvěřuju, proto také jsem velmi opatrným, ačkoliv on dost upřímně mne o svých záležitostech, jakož i jiných zpravil. Rád česky se mnou mluví, já ale obyčejně, věren napomenutí pana Neuvalla, po německu; mluví dobře slovinsky, neboť je tu už přes 20 roků a má ženu Slovinku; má 5 dětí a musí být od 500 fl. živ.

---

[1]) Dr. Jos. Frič (1804—76), vynikající právník a účastník českého obrození.

[2]) Výběrčí, berní.

---

[1]) Jos. Kučera, nar. r. 1829, v oné době a později známý spisovatel národohospodářský.

[1]) Al pari — v rovni — t. j. za naznačenou sumu v papírech touž sumu v kovu

Dne 13. ráno. Jsem právě v kafírně u snídaně, a tu mně přináší listonoš tvůj list od 10ho. Dle toho čekáš ode mne na tvé listy už dnes v sobotu nebo zítra, a já teprv dnes list dopisuju. Tento nepřijde dříve do Prahy až snad v outerý, neboť od železnice je sem daleko, a proto to jde poštou dlouho. Tuto máš tedy odpověď na tři tvé listy. List s penězi, jak ti už píšu, obdržel jsem teprv 11ho. Ten samotný den nemohl jsem ti hned odpovědět, byl jsem toho dne po celý čas v kanceláři zaměstnán a večer bylo na psaní už pozdě. Teď nemám pro sebe nežli večer, poněvadž v tom kanceláři, třebas moc posud jsem nepracoval, přece sedět musím. Pokud tomu nepřivyknu, bude to dost protivné; doufám, že se to svým časem všecko podá, jen trpělivost. Večer jsem nejraději doma v mém pokojíčku; mám teplo, neboť v kamnech hořívá jako v pekle, kamna jsou tak velká, že se tam naházejí celá nerozštípaná polena, já když chci, si ještě přiložit mohu. Škoda toho dříví a tepla, co jde pecí pryč. Vy byste ho měli na celý týden dost, co se ho na jedno zatopení zde spálí. Jsou to tu hloupí lidé, a to máš tak zde v každém domě skoro. Bohatství je tu dost, je to nejlépe vidět na stavbách; pořád tu staví pěkné domy a jen pro sebe, neboť obyvatelstvo počítá as 2500 duší. Je tu velký obchod a nejvíce Speditionsgeschäft. To jsou samí bohatí lidé, buďto Vlaši nebo Němci ze Šváb. Druzí mají také dost výživy a proto dost utrácejí, a ouředník, který to s sebou dělat nemůže, není ve velké vážnosti. Tomu množství hospod jsem se podivil, zde je hospoda vedle hospody, a v té ulici, co já zůstávám, je jich jen 10, a tak to máš skoro ve všech ulicích; a ve všech těch hospodách se jí a pije, na to se tu drží; i v těch 5 kavárnách jsou lidé, neboť tu i sedláci do kaváren chodí. Jsou zde tři kostely a při každém kostele fara; proč, to nevím. Hlavní kostel je tu znamenitý, krásná gotická stavba, je velký a uvnitř tolik krásných náhrobků z mramoru, starožitných, že ani v žádném kostele v Praze jich tolik není; musím si to jednou pořádně prohlédnout. Druhý kostel s nějakým zázračným Ježíškem ve vlaském slohu též krásná stavba, má pěkné malby na oltářích a fresky, po kterých ale moc není; v třetím kostele jsem ještě nebyl. Jak jsem ti už psal, krajina je tu rozkošná, a až přijde léto, musí to tu být radost. Všickni, i cizí, to nemohou dost vynachválit, a pak zdravo; povětří bylo po několik dní tak čisté, že bylo radost venku být, slunce zrovna pálilo. Je tu ale často změna povětrnosti, z největšího parna je najednou zima, a to dostávají cizí často dnu. Tak mně povídal rytmistr žandarmů; on také zde dnu dostal; až se člověk aklimatisuje, pak je dobře. Zdejší lázně mají 24 stupňů tepla a mají železo a síru v sobě, málo jsou ale navštěvovány. Kdybys tu mohla strávit jen jedno léto, jistě, že bys se zotavila jak na těle i třebas na duchu. Do Terstu je odtud 31 mil, jede se buďto přes Lublaň nebo skrze Italii na Udine; je to jedna cesta a stojí to as 13 fl. Jak by mohl člověk všeho toho užít, kdyby byly na to peníze. Zde je centrum spojení, z Terstu a z Italie do Tirol a do Horního Rakouska; proto tak živý obchod a výdělky, pak je zde velký obchod s dřívím.

Z největší zimy, neboť bylo už 19 stupňů, máme teď odlev a sníh taje, takže bude brzo po sanici. Na horách leží prý skoro sníh až do máje. Nu uvidím, jak as dál se mně tu povede, snášet chci všecko, jen aby to vedlo k lepšímu. Teď nemohu až posud nic jiného začínat, až jak bude dál. Pak až se mně příčiny najdou, budu se moct ozvat a hledět, abych přišel někam jinam; pak tu musím nějaký čas pro to vydržet, abych dostal tu nějakou náhradu za cestu, jak mně to ve Vídni připověděli.

O tetině pohřbu ti musím ještě psát, že ten den byl ve Vídni náramný liják a vichřice, sešlo se proto málo lidu. Já jsem byl na skrz promoklý, takový kus cesty jsem tam měl. Z domu až do kostela ji nesli, jak je to zvyk ve Vídni; nesli ji mladí cukráři, Toník je pozval. Já šel se Schiedlem,[1]) ten plakal, dali mně na klobouk též smutek. Na hřbitov ji vezli a já jel se Schiedlem ve fiakru; byly čtyři vozy všeho. Z příbuzných byl na pohřbu Pankl se svou dcerou; je to syn po bratru tatínkově a pak sestra, co byla u tety, žádný jiný. Pak přijely as 3 paničky z Badenu, co se tam Toník u nich učil; bylo dohromady as 30 lidí. Bylo by více přišlo, ale pro ten čas nemohl žádný z domu. Tak jsme chudáka pochovali s dost velkou parádou. Co as Toník počne, to nevím, bezpochyby že ve Vídni zůstane; on je posud velký dětina. Tetka ho rozmazlila. Mám dvě parte, které ti jednou odešlu, pošli pak jedno do Sagan na památku. Zde se mluví moc italiansky; až budu drobet známější, musím hledět, abych zase do toho přišel. Krajinsky[1]) sotva se naučím, schází k tomu příležitost. Když tak si náš stav chladně rozvážím, k čemuž se mně v mé samotě každodenně večer příležitost poskytne, divím se sám sobě, že ještě na světě jsme a že jsme se buďto neusoužili nebo sami všemu konec neučinili, neboť je to hrozné, jak osud s námi hraje a právě v tu dobu, když už člověk na sklonku života takořka je. Jsme my to oba nešťastná stvoření a já bych i nešťastnější byl, kdybych tebe neměl; věř mně, že ty jediná duše na světě jsi, která mně síly v této bídě podává, bez tebe kdo ví, kde bych už byl; proto jsem nejradši jen tobě na blízku a bez tebe je mi svět planý, třebas i dost pohodlný život mohl na něm vést. Nepřipisuj mou nesdílnost, jak mně v psaní vytýkáš, ničemu jinému, než mé povaze; já mnohou věc dobře cítím a si ji myslím, jak by být měla, ale nedá mi to, bych se tak, jak cítím, vyjádřit mohl, a proto se kolikrát zdám jinačí být, nežli v skutku jsem. Já předobře nahlížím tvé nynější postavení, a věř, že si nic více na světě nepřeju, nežli abych byl v stavu to změnit a k tvému spokojenějšímu živobytí přispět. Už s ohledu mé

---

[1]) Slečna Bohdana Němcová v listě ze dne 13. list. 1912 napsala mi o svých příbuzných: Z dopisu matčina soudím, že teta Hany a Lény byly sestry dědečka Pankla, Toník byl syn tety Hany. Schiedl byl přítel dědečkův ze Zahaně. Švagr, který

---

tetu ve Vídni navštívil, byl asi Michnet, muž matčiny sestry Mári. Jezdíval do Paříže a do Vídně s kněžnou jako její hofmistr. Váša byl nejmladší bratr otcův.

[1]) T. j. slovinsky.

přirozené hrdosti je to dost trapné; to jsou takové nahodilé šlechetnosti, spíše dobrosrdečnosti jednotlivců s dětmi. Mám toho tolik na mysli, co bych ti rád všecko řekl, že ani nevím, kde začít a kde přestat. Až já se jen do těch ouředních věcí jednou vpravím, mnohá věc mně z hlavy vyjde. Není divu, když člověk přes tři roky takhle zahálí, jako já zahálel, aby poněkud nezdivočel. Doufám, budu jen s chutí pracovat, že za tři měsíce tak daleko to přivedu, že se v ouřadování žádného nebudu muset bát a že tu všecky do kapsy strčím; to si alespoň troufám, vždyť to nejsou žádné čáry a člověk potřebuje jen trochu zdravého rozumu a bystrý přehled, a to mám obojí. Řekni dětem, že jim, co budu moct zaopatřím; už jsem se po tom ptal, je tu zkamenělin a rud dost k dostání, jen až bude dál. Na svátky rád bych do Celovce. Boženka Staňkovic mně povídala, abych k nim častěji přišel. O svátcích bych se tu dlouhou chvílí ukousal, neboť v ouřadě nebude nic. Dostávník stojí do Celovce 40 kr. a zpátky zas tolik; utratím za ty dni zde také, tam mne to nebude nic stát a budu mezi svými. Možná, že tam na svátky půjdu.

Nemyslím, že by mně tu listy otvírali, tu o tom takovém ani snad nevědí; až posud se to nestalo a snad ani nestane, nejsou zde ti lidé k tomu. Na ty noviny nezapomeň, abych je od nového roku dostával, budu mít alespoň něco k čtení. Mencla[1]) je mi líto, on všude tak oškrabe se svou dobrotou kolečka; já bych ho přece trochu popichoval, kdybych tam byl byl, aby byl jiný; pozdravuj ho, budu mu brzo psát. Jinak jsem zdráv, až na tu nohu, posud je ještě malá rána, ale už bude brzo zahojena. Mrzí mne, že se tu nemohu studeně koupat, nemám vlastní posluhu, jen co ustelou a zatopí.

Tak, má milá ženo, dost jsem ti toho zas naškrabal; děti ať poslouchají, líbám je i tebe srdečně, buďte zdrávi, s Bohem!

Tvůj Js.

---

[1]) Josef Mencl, výtečný kovolijec, byl štědrým podporovatelem B. Němcové v největší bídě její.

*

Tu přikládám tu obligaci a list panu dru Fričovi a řekni mu, jestliže chce, jako jistotu že mu tu ouřední kvitanci, co jsem u kasy dostal, odešlu. Pozdravuj též Šlenkertku a Staňka, bude-li se na mne ptát. Piš zas brzo.

XXXVI.

(Zpráva Němcova o návštěvě na svátky vánoční u Boženky Staňkovic v Celovci; služební přísaha Němcova jako officiála; starosti o syna Karla; Němec sám obdivuje se síle a statečnosti manželčině v nezměrné bídě; touží po soukromé službě v Čechách, nejlépe u V. Lanny; práce kancelářské, postavení jeho úřední; blahobyt soukromého úřednictva a zřízenců; společnost; naděje v udělenou amnestii účastníkům revoluce; zachovalý kroj slovinský; neuvědomělost Slovinců; Kossuth L., Görgei A.; starost o děti.)

V Běláku dne 29./12.[1])

Milá ženo!

Tvůj list mne nezastihl zde, byl jsem už v Celovci. Jak jsem ti psal, jel jsem tam na štědrý večer o 10 hodinách před polednem a po 4té byl jsem tam. Byli tomu oba rádi, že jsem k nim přišel, neboť žijou také jen sami pro sebe v domácnosti a nemohou přece se žádným otevřeně promluvit jako se svým. Byli jsme živi ty svátky po česku. Na Boží hod jsme se měli zas po česku, odpoledne jsme šli na procházku a večer zas hráli v karty. Na svatého Štěpána šel jsem k finanční direkci se hlásit, a právě ten den přišlo ze Št. Hradce, že se moje kauce přijímá a že se mně povoluje to druhé v měsíčních lhůtách splácet. Složil jsem tedy při té příležitosti tam přísahu, což mně bylo milé, protože mohu dostat na prvního peníze. Bude se mně každý měsíc 8 fl. 40 kr. srážet a zbude mně 25 fl. Mohu říct, že jsem s těmi pány v Celovci spokojen, nejsou takoví copaři jako u nás. Boženka připravila časně oběd a o 1. po poledni jsem zase na sv. Štěpána odjel domů, neboť v sobotu jsem zas musel být v kanceláři. Chtěli, abych tam ještě celý den zůstal, a pozvali na odpoledne několik známých učitelů a také katechetu a direktora, a chtěli zpívat kvarteta. Šetlík se mně velmi líbí, je to poctivá, dobrosrdečná, upřímná duše, k tomu velmi příjemný v chování, a Boženka nemohla lepší terno udělat jako s ním; to můžeš paní Staňkové k jejímu uspokojení říct. Jeho mají tam rádi, musí být šikovný člověk, to jsem pozoroval. Teď máš co paní Staňkové k povídání a k vypravování, což ji potěšit může. Boženka věděla, že dr. Frič mně kauci půjčil, stará jí to psala, a měla z toho radost. Tak jsem nyní slavným officiálem. Připadalo mně to dost divně, že jsem se s svým předešlým titulem loučit musel. Čert aby všecky ty titule vzal, co je do nich, když není peněz. Když jsem přijel domů, bylo na mne v kanceláři psaní od tebe, které jsem v sobotu obdržel. Nemohl jsem ti hned odpovědět, poněvadž právě ty dva dni bylo v kanceláři trochu na pilno a večer to jde s psaním bídně pro oči.

---

[1]) Roku 1856.

Teď víš, jak já jsem svátky strávil, jak ale tobě as bylo, mohu si pomyslit. Často jsem na Vás myslel o štědrém večeru a s Boženkou jsme o Vás všech mluvili, co asi ti naši dělají. Když po 6té večer přijdu z kanceláře, tu jsou myšlenky ustavičně u Vás. Kdybych tu aspoň někoho měl, s kým bych mohl o Vás mluvit, tu ale ani dušičky. Také jsem si na lonskou večeři zpomněl, jak jsme na Karla čekali. Chuďas, kde se octnul. Mám strach o něho a dělá mně to též starost, že není zdráv a že, jak se zdá, tam tuze rád není; jen aby ještě rok tam vydržel, a domluv mu, aby nechodil pryč, dokud nemá jinde ještě místo. Stranu té vandrovní knížky se poptej nejlépe u Ruperta, on tě nejlíp o tom zpraví. Myslím ale, že se bude muset sem poslat, neboť jsem teď sem zuständig, jak tomu říkají. Tam by třebas dělali vytáčky, tu vím napřed, že ne. Bude dost času, když as s polovic druhého měsíce sem knížka přijde; a bude lepší, když mně ji sem pošlete, neboť musí se u místodržitelství písemně o prodloužení žádat, a ty nevíš, jak do toho. Rád bych, aby se seznal ve stromoví a v zelenině, aby ho mohli pak všude potřebovat. V Št. Hradci bylo by arci zdrávo pro něho a pak by byl mně víc při ruce. Je to kříž s těmi dětmi. S Dorou ta samá starost, je svrchovaný čas s ní, aby se něčemu učila; léta utíkají, a kdo ví, jak to s námi dál bude. Kdybych byl vám mohl alespoň na tu večeři poslat, abyste nemuseli čekat na milost jiných.[1]) To je ta věc, která mne nejvíc rmoutí, že se s krejcarem ani hnout nemohu. Bohu díky, že ještě ty tolik síly máš a sneseš to; já sám tě obdivuju. Bude-li pak nám přec nějaká pomoc? Já teď chci zakročit u ministerstva o Personalzulage; odvolám se na dekret, že mám 700 fl. službu pojištěnou, teď že mám jen 400 fl. a že mně následkem toho dekretu 300 fl. jako Personalzulage patří. Konsekventně mně musejí ten Personalzulag dát. Když nedocílím tím to, tak alespoň tím hnu, že mne nechají postoupit do 700 fl.; já teď pokoj nedám, žádost po žádosti budu posílat pořád o něco, až je to omrzí, neboť takhle to dlouho jít nemůže; to raději vším zde praštím; já zde a ty tam v nouzi. Jak pak, ženo, kdybych zde zůstat musel a snad bych těch 700 fl. dostal, jak pak potom, zůstali bychom tak rozděleni do smrti? Po nějaký čas chci všecko snášet, ale na dlouho nebo na vždy přece bych nerad. Víš, léta ubíhají, člověk není mladý, a má jediná touha těchto několik let alespoň abychom pospolu byli. Rozvaž si to, a proto dle mého mínění, aby se naše přání vyplnilo, že by nejlepší bylo, abys ty mohla dle tvých žádostí živa být, to jest, v tvém oboru, abych mohl být v Čechách, a to je privátní služba; pak můžeme být oba šťastnější nežli nyní jsme. Já bych také nerad na vždy se z Čech rozloučil, to víš, že ta hruda je člověku nejmilejší, a pak je tam náš Hynek; od toho bych se nerad vzdálil. To je moje mínění. Proto se jen přičiň, aby se nám naše přání brzo vyplnilo, a v tom pádu by nám mohl nejlepší Lana pomoct, pak bychom mohli, když ne při sobě, alespoň na blízku být, a byla by také pomoc dětem. Kdyby mne Lana blíž poznal, jistě že by nelitoval toho, že mne do služby vzal; s větší chutí a ochotou bych jistě pro něho pracoval, nežli zde pracuju. Tu mám takovou nudnou práci až hrůza, vpisuji do knih náramně velikých samé Anweisungy a vedu žurnály, to je všecko; samé cifry, mám přivtěleno: Grundentlastungsfond, Landesfond, Religionsfond a Normalschulstand, samé fondy. Není k tomu nic jiného zapotřebí, nežli trochu pozornosti, aby se v cifrách nezmýlil; některé dni nemám skoro nic na práci a jenom si s tím tak hraju. Musím ale přednostovi říct, aby mně víc přivtělil, abych se s celým tím Geschäftem seznámil. Řekl jsem to také v Celovci, jak to zde se mnou stojí, neřekli ale na to nic. Einnehmer je . . ., s tím není nic, já s ním také moc ceremonií nenadělám, jako i s těmi druhými, dělám svou věc a basta. Jedním slovem jsem buchhalterem a dost za 400 fl. — vlastně jen za 300 fl. Zde platí zdejší kupci buchhaltérům po 1000 fl. a jsou to jen malí kupci proti jinde. Jak jinak tu živ jsem, to už víš, večery jsou mně dlouhy, to nevím, co počít. Jedinké dobro, že mám večer teplo, někdy až tuze. Kdybych Vám ho mohl někdy trochu přepustit. Večer si přece někdy vyjdu mezi zdejší společnost; jmenuje se Frohsinn, jsou to skoro samí mladí lidé, kupci, buchhaltéři a několik ouředníků.

---

[1]) Němcová po smutných hladových vánocích se roznemohla. V. Tille, B. Němcová, str. 196.

Obyvatelstvo pozůstává zde ze samých obchodníků, šenkýřů a ouředníků; ti všichni mají dost peněz mimo ouředníky; proto si jich žádný zde neváží, mně to je ale jedno. Mne by si přece víc vážili nežli druhých, kdybych mohl mezi ně chodit, to pozoruju dobře.

Pan rytmistr od žandarmů byl u mne visitou, protože já u něho byl, a jsme dobří kamarádi, je v skutku vlídný člověk. Povídal mně, že není možná něčím proniknout, to jest se zákony; dost že si dal práce a teď že to nechá všecko běžet, jak to běží, že si nechce dělat mrzutosti s lidmi. U nás by to tak nešlo, jináč by do toho hromem uhodili. Ve všech novinách stojí, že dal císař Albrechtovi[1]) plnomocenství, aby nedělal těm, kteří se revoluce oučastnili, žádné překážky, když chtějí do státní služby vstoupit, když jináč jsou ke službě způsobilí, a to se já též teď odvolám, až budu o tu Personalzulage žádat. Divím se tomu, že ty máš v Praze až posud pokoj, že se tě neptají, co tam v Praze sama děláš.

Kdybys chtěla dostat pas odtud do Uher, dostala bys ho jistě a podaří-li se tvůj plán, přál bych ti to i sobě, alespoň bychom se z jara snad viděli, ne? Že ty věci od Karla nemáte,[2]) mrzí mne, aby se to neztratilo; jsou to ale lidé na tom světě. Ty dni tu padá pořád sníh, je ho tu až hrůza, ani se nemůže po ulici sněhem, a je teď po mých procházkách. Jaroušovi a Doře vyřiď, že jim budu kameny sbírat, teď je ale ještě zima, až později, a že je oba líbám, a aby po druhé Jarouš tak neškrabal, sice že ho nebudu mít rád a bude-li hrubý, že nedostane žádné kameny. Teď musím Menclovi už psát, zatím že ho pozdravuju i Šlenkertku. Zdráv jsem, až posud jsem tu neměl rýmu a noha se zahojila; je na tom strup a svědí mně to. Do novin pošlu něco co nejdřív, teď čtu Wiener Zeitung a Oesterreichische Zeitung, a tak přece vím, co se ve světě děje. Až budeš psát Bendlovi,[3]) tak ho pozdravuj. Jak to vypadá s tím klepem se Štulcem? Co bylo na tom? S tou kaucí druhou to arci není na spěch, až při příležitosti se na to poptej. Divně mně to až posud připadá a nemohu se s tou myšlenkou spříznit, že sem patřím; zde budu pořád cizincem; v Uhřích to nebylo tak, tam jsem byl dřív doma. Je tu přepodivný poměr v každém ohledu. Zde by bylo pro tebe dost sbírání. Jsou zde osady na blízku ještě zachovalé, slovinské, mají ještě svůj originální kroj. Když tu byl císař, líbil prý se velmi císařovně při národní slavnosti, kterou jí uspořádali. Děvčata složily jeden oblek dohromady a darovaly císařovně, a ten si vzala s sebou do Vídně. Bude mezi těmi lidmi ještě mnohý poklad. Tu si toho ale pražádný nevšimne jako na Slovácku, a tak se to svým časem všecko ztratí. O jakémsi národním citu není tu ani památky, a to slovo Windisch, jak tu jmenujou Němci Slovince, je tu tak v opovržení jako v Uhřích Slovák. Tu je jen ten rozdíl, že Windischi jsou obyčejně bohatší nežli ti Němci, což v Uhřích naopak. Není divu, že to na takovém stupni zde stojí, neboť před r. 1848 byla ve všech školách, i ve vesnických, němčina zavedena, takže se ani číst po slovinsku nenaučili. O tom by bylo ještě moc k vypravování. Ten katecheta, to ti je mordský chlapík, ten by se i tobě líbil, s tělem i duší Slovinec, a pak má kuráž a je velmi solidní. Štěstí pro Slovince je, že mají za školního radu horlivého Slovince, sice by bylo po krátkém čase po nich veta. Až budeš po druhé psát, pošli těch pár řádků Božence, ona bude mít radost, já jí to odtud pošlu; mám tě od ní jakož i od něho pozdravovat.

---

[1]) Arcivévoda Albrecht (nar. r. 1817). Císař udělil úplnou amnestii účastníkům vzpoury r. 1848 a 1849 dne 12. července 1856 za příčinou narození dcery arcivévodkyně Gisely.

[2]) Z Děčína do Zahaně a odtud do Prahy.

[3]) Václav Bendl byl již bohoslovcem v Č. Budějovicích.

Dne 30: Pozejtří máme nový rok, tak nám zas jeden uplynul v samých nehodách a trampotách. Co nám as přinese ten nový, já moc neočekávám dobrého, jenom kdyby bylo nějakého ulehčení, víc si nepřeju. Manku¹) též pozdravuj, když ona mne pozdravuje. Co as dělá Staněk? Je už hraběnka Kounicová²) v Praze? Sejdeš-li se s Vrbou a se Skřivanem, pozdravuj oba; jsou to oba dobří lidé, Vrba je ale ráznější, je to zarytý Husita, on je

---

¹) Služka B. Němcové.

²) Hraběnce Eleonoře Kaunicové B. Němcová věnovala svou „Babičku“.

Kalvín a starším ve sboru, hubuje ale na to: Košut[1]) je též v Celovci, žádný prý si ho tam ani nevšimne, a Görgey[2]) je v jedné tamnější fabrice na sukna chemikem; chodí prý často do musea, Šetlík ho už několikrát tam viděl.

Nyní jsem si s tebou zase jednou v duchu pohovořil a je mně nějak lehčeji; kdyby to mohlo být oustně! Když to ale nyní jinak být nemůže, musím se těšit na pozdější čas. Prosím tě, jen nezapomeň s psaním, a kdybys i snad neměla na marku, pošli psaní tak. Jen děti, ty děti mně největší starost dělají, ať se to jen učí, aby z nich něco bylo. Buď tedy s Bohem, přeju Ti šťastnější nový rok, nežli byl starý. Líbám tě tvůj upřímný Js.

XXXVIII.

(Němec zalkal nad listem manželčiným o její bídě a nouzi; Kletzenbrot v Korutanech místo vánočky; české koláče v celoveckém museu; starosti se synem Karlem; o Jaroušovi a Doře; o sbírce rud a kamenů pro děti; nový rok; koupele, zdraví; nudná práce úřední; o selském kroji.)

Dne 10./1. 857.

Milá ženo!

Jak jste svátky strávili a jak jste se všichni měli, to dle tvého listu zevrubně vím, a jak já jsem se měl a svátky strávil, také víš, neboť jsem ti zevrubně všecko popsal. Když jsem tvůj list četl, polily mne slzy nad tvým mizerným životem. Až dosud byli jsme v stavu každý rok si tu rybu koupit, až na letošek. Když jsem samoten, je mně to jedno, ať jím to neb ono, neboť v Uhřích jsem také nemíval rybu, ale takhle v rodině přichází to arci divné bez toho našeho už tak uvyklého štědrého večera. Kdybych byl nebýval u Boženky, také bych byl nedržel štědrý večer, neboť tu nedrží ho tak jako u nás, najedí se v poledne a také na ryby tu nic nedrží a ani to neumějí připravit. Pak o vánočkách tu též nic nevědí. Dělají tu Klecenbrod[1]) ze žitné mouky, to není skoro k jídlu: je to hatlanina z mouky, z rozinek, ořechů a perník, pak nějaké koření. Jedl jsem to na nový rok, dala mně kousek má domácí. Ačkoliv mne Boženka i Šetlík rádi viděli, přece mně tam bylo nějak smutno. To dělalo, že jsem ten celý čas pořád na vás myslil, obzvláště při večeři. Boženka by byla si snad ani na domov nevzpomněla, kdybych já byl nezačal, co asi naši dělají. Byl bych také byl si na vaše zdraví připil, nebylo víno, jenom pivo. I punč jsme měli, a Boženka takového nic nepije . . . Také něco pro zábavu. Učení páni v Celovci mají v sobotu v museu schůzku. Když se duch namáhá, musí také tělo něco mít pro posilu, a jeden z oudů má na starosti pokaždé něco k posilnění žaludku zaopatřit. Přišla řada na Šetlíka, a poněvadž vedle masných musí být též něco od mouky, napekla Boženka českých koláčů a ty chutnaly těm učeným pánům tak, že je jako nějakou delikatesu měli a co zbylo, vzal každý s sebou domů paničce k okušení, a Boženka se stala v museu se svými koláči českými znamenitou osobou. Řekni to těm našim učeným pánům, aby se též dle způsobu Celoveckých řídili. Je to poněkud charakteristika zdejšího lidu. O prodloužení Karlovy knížky vandrovní jsem to už u podkrajského zadal, musí to jít do Celovce k zemské vládě, proto že to je pro Ausland, a bude to nějaký čas trvat, než to přijde zase sem. Žádal jsem, aby mu na dva roky prodloužili, aby se to nemusilo každý rok opakovat; chtěl jsem na tři roky, ale právě v tom čase by se měl stavět k odvodu, a tu by třebas snad knížkou mohli být na něho upozorněni, a tomu jsem se chtěl vyhnout; prozatím jsem udal na dvě léta a k tomu, že chce do Belgie. Ať tam jde nebo ne, to nic nedělá, možná třeba, že by to mohl potřebovat, a vždycky lepší, když už dovolení bude mít. Domovní list též dostaneš, dnes si o něj půjdu, a abys byla v každém ohledu kryta, budou v něm též obě děti obsaženy. Jak to budu mít pohromadě, pošlu ti to pak najednou. Podkrajský je ke mně přívětivý, také byl u mne visitou, já nebyl ale právě doma, a nechal u mne kartu. Jdu teď pro ten domovský list. Už ho mám, je na 4 roky pro celé rakouské mocnářství; můžeš se teď zdržovat, kde chceš. Do té doby, nežli ti ho pošlu, odvolej se, že ho já u sebe mám, kdyby snad v tom čase byla nějaká poptávka.

---

[1]) Kossuth Lájos (nar. r. 1802), původce a vůdce maďarského povstání r. 1848 a 1849. R. 1851 utekl do Ameriky, r. 1852 do Anglie, r. 1859 do Italie. Zemřel v Turině. V Celovci ovšem nebyl.

[2]) Arthur Görgei (nar. 1818), vrchní velitel maďarské revoluční armády, vzdal se Rusům u Világoše 13. srpna 1849. Dostav milost, žil delší dobu potom v Celovci.

---

[1]) Kletze, f., planá hruška; Kletzenbrot, chléb se sušeným ovocem; „janský chléb“ (na Moravě).

O novém roce jsem též přemýšlel, jako ty, co as přinese, obzvláštně pro nás; mnoho as ne; já alespoň neočekávám mnoho. S tou smůlou už tak umřu; jen ať se dětem lépe vede. Karel mně dělá starost. Jen mu, prosím tě, domlouvej, ať se nehýbá z místa, pokud nemá něco jiného a pořádného, aby nepřišel konečně ti na krk; já myslím, že se mu tam asi nelíbí, a proto odtamtud tak pospíchá; kdo ví, co v tom vězí, on se nepřizná, a druzí se ani o něm nezmiňují, jak s ním spokojeni jsou; pak je těžko pravdu najít. Kdyby alespoň ještě jen as rok tam zůstat chtěl, a aby trochu té francouzštině se naučil; o tom ani zmínky nedělá, učí-li se neb ne. Že jste přece jednou ty věci ze Sagan dostali, jsem věru rád, pořád jsem na to myslil a se obával, aby se to neztratilo; bylo by to škoda bývalo dost velká pro nás. Že s Jaroušem jsou spokojeni, mne též těší, jen aby byl stálý; smál jsem se Dořiným nápadům, ta holka je vlastně nejchytřejší, ačkoliv se nezdá, a má dobré srdce, a to mne vždycky u našich dětí těší... Jen kdyby se mohla té francouzštině naučit, bylo by škoda toho, co se naučila, dost se tím namořila. O ty rudy budu se starat, o ty nebude nouze, jen kdybych se mohl někde do těch dolů podívat. Jsou zde na 3 hodiny cesty znamenité hory na olovo, kde se dobývá nejčistší olovo v celém Rakousku; jmenujou se také Bleiberg.[1]) Odtamtud bych toho dostal dost, až jen tu trochu známější budu a až ta zima přestane. Pro sníh nemůže člověk nikam, zas ho ty dni přibylo; několik dní po sobě pořád padal sníh, dnes pak je hodný mráz as 10 stupňů.

... Až posud mně tu na zdraví nic neschází, jenom cítím každé ráno svědění kotníků palců u noh, to je omrzlé a proto mne to bolí někdy, pak u pravé ruky první prst mám opuchlý trochu, je to rheuma .. Však ono se to podá. Ostatně jsem zdráv a posud jsem neměl rýmu, což v zimě obyčejně mívám. V tomto ohledu jsem spokojen, jen kdybych mohl jinak býti spokojen, to ale ne. V tom ouřadě mne nic netěší, to není zaměstnání pro mne. Je to zrovna tak, jako kdybys ty měla psát samé pobožné, modlicí knihy a nic jiného, také by tě to dopalovalo; to je tak na ten způsob se mnou. Též mám takovou nudnou práci ... Málo kdy, co by musel člověk něco přemýšlet. To je náramně nudné pro mne. Některý den se toho nahrne tolik, že musím celých 8 hodin pilně pracovat, až mne to unaví, neboť to musí ten samý den být hotovo, aby se to srovnalo s kasou, a některý den zas skoro nic, a tu si zas jen hraju. K tomu ještě ta starost, a za to všecko takový pagatel služby. I tu nudnou práci bych s větší chutí vykonal, kdyby za to byl člověk alespoň pořádně placen, tak ale odpadne chut při takových okolnostech.

Je jedno místo v Rakousku se 700 fl. prázdné bez kauce, officiálství kancelářské, chci o to žádat; dají-li mně to, nevím. Kdyby už do jara nemělo se to se mnou změnit, musíme myslet na něco jiného. Tak to nemůže být, jak pro mne i pro tebe, obzvláště ale ty takové živobytí nemůžeš dlouho vést. Nebude-li až do jara nějaká naděje, že se to změní, musíme myslet na něco jiného, zatím ale mít trpělivost. Noviny [2]) od nového roku už dostávám, jsem tomu rád. Spekuluju na nějaký článek a nevím, co bych asi napsal, však mně něco napadne. Ten nový časopis ¹) může být dobrý podle programu, rád bych ho měl; jde mně tu o peníze. Chci si vyplatit hodinky, a proto musí všecko jiné na stranu. Též budu potřebovat brzo boty, to všecko je přednější. To jsou z brusu noví spisovatelé i nakladatel při tom programu, o těch lidech nebylo nikde ani slechu, kde se to všecko bere?

---

[1]) Bleiberg (slov. Pliberk), záp. od Běláku, proslulé doly na olovo, známé přes 300 let.

[2]) Pražské Noviny.

Božence Staňkovic líbí se kroj selský, je to více německý, ale dost pěkně to mladým holkám sluší. Nosí dlouhé sukně, obyčejně tmavobarevné, špencrlata ²) též černé a na hlavě mužský klobouček, a ty kloboučky pěkně stojí těm ženským, takže Boženka chtěla si takový klobouk koupit a nosit, on jí to ale nedovolil. Máme tu teď jarmark, a ten trvá 14 dní, až z Vídně a z Pešti jsou zde kupci, tak je znamenitý. Litzelhofen ³) pochází odtud; žijou zde jeho 4 sestry svobodné, samé staré panny. Starého Frantu⁴) pozdravuj; to on dal ty verše? Kdybych tu měl něco pořádného k čtení, ty večery nevím ani jak strávit od 6 až do 10 hodin; málo kdy jdu mezi lidi. Pomysli si, ruský časopis, co vychází v Belgii, Nord⁵) je v Rakousích zapovězen: dostali jsme to ouřadně, tak daleko to už přišlo v Rakousku, že ruské listy jsou jim tuze radikální.

Ani se mně nezmiňuješ, co to bylo za škandál s tím Štulcem;⁶) rád bych to věděl, nebude to snad pro mne žádná tajnost. Dra Lambla pozdravuj i Staňka, pak mou úctu u Palackých . . . Psal jsem také tyto dny Vežnickému a Garbovi, aby věděli, kde jsem; budou se tomu divit. Že ta Manka je tak upřímná, jsem tomu rád, jenom jestliže také zůstane takovou, když bude vidět, že není pořádně do žaludku nic; ona je navyklá, pak snad se jí to nebude líbit a nechá

---

¹) Posel z Prahy. Založil Fr. Šimáček (Vojtěch Bělák).

²) Spencer (slovo angl.), živůtek.

³) O němž Němec se zmiňuje v listech ze Slovenska.

⁴) J. Franta Šumavský byl tehdy nemocen.

⁵) Ruský francouzsky psaný politický list „Le Nord“.

⁶) Viz V. Tille, B. Němcová, str. 162.

tě na holičkách. Jak pak s domácími stranu činže, mám o to strach; teď zase druhé čtvrtletí. Vím, že budeš už čekat na odpověď. Já bych byl už první den, jak knížku poslali, psal, čekal jsem ale, jak pořídím s tím domovským listem, a to jsem mohl teprv tyto dni zaopatřit. Nyní, milá ženo a děti, mějte se všichni dobře, já Vás všecky líbám, piš brzo zas a mnoho. Tvůj upřímný Js.

XXXVIII.

(Němec rád čte listy manželčiny pro jich klidný obsah; stať Němcova o výročním trhu v Běláku do Pražských Novin; zajímavost Běláku a okolí po stránce přírodní; touha po ženě a dětech; rozmluva s drotary; žádost za jiné místo; nemožné živobytí se 300 fl. služného; Eisschiessen, zábavy zimní; projevuje bol, že manželce v bídě její pomoci nemůže.)

V Běláku dne 23./1. 1857.

Milá ženo!

Tvůj list od 16. jsem obdržel a ne jednou, nýbrž kolikrát jsem ho přečetl, jak to obyčejně s tvými listy dělávám. Ačkoliv v nich nebývá nic potěšitelného, najdu v nich přece vždy něco, co mne těšívá a trudnou chvíli zapuzuje, proto vždy tvé listy několikrát přečítávám. Zde ti posílám dopis do Pražských novin; prosím tě a přejdi to, pak to odevzdej co nejdříve do redakce, abych měl pro tento měsíc pokoj. Musím si udělat takový rozvrh, o čem bych každý měsíc dopisovat měl a už na několik měsíců mám plán hotov; bude to kus po kuse popis města a zdejší krajiny, jestliže se k jinému příležitost nenaskytne. Pro prvníkrát jsem začal s popisem zdejšího jarmarku, co tuze zajímavé není, alespoň ne pro každého. Kdybych měl obratné žurnalistické péro, zdejší krajina by dala dost látky k zajímavým článkům přírodovědeckým. Divno je mně, že i s německé strany až posud se žádný o to nepokusil o přírodních věcech ze zdejší krajiny psát, kde tolik příležitosti k tomu je. To bys tu měla být, jistě že bys toho líp použila. Kdybych uměl jen trochu kreslit, vzal bych si tu práci, a vykreslil bych si zdejší krajinu pro její neobyčejnou zvláštnost. Kdybyste tu mohli takhle s Jaroušem a Dorou prázdniny strávit neb celý podzim, který tu zvlášť příjemný být má, jistě by se Vám odtud nechtělo a přišli byste jako ryba zdraví nazpátek. To by Jarouš koukal po těch zvláštních pěkných vrchách, hledal kameny, brouky, a byliny, kterých tu jistě dost bude. Tyto dny jsem viděl překrásné železné rudy a jeden kus zkameněliny. Poslal je jeden doktor ze Splitu jednomu hornímu ouředníku do Bleiberka, a pocházely z ostrova Elba; též bylo při tom několik oblázků zvláštních. To jsem myslil na Jarouše a museum; kdybych byl mohl takto něco z toho uzmout, nedalo se to ale dělat. Každý kus byl pro sebe ve vatě zaobalen, jeden kus byl při tom též Eisenoxyd.[1]) Přišly zur zukünftigen Beamtenhandlung, poněvadž šly přes Terst. Mně tu nic jiného neschází nežli ty a děti, pak bych mnohou (věc) snáze přetrpěl. Takto nemám ani živou duši, s kým bych mohl trochu upřímně promluvit, a to si můžeš pomyslit, jak mně tak samotnému je. Ani mne pan Neuvall nemusel napomínati, abych nenechával na sobě znát, že mluvím slovanské nářečí, tu se to samo sebou zapovídá, neb není tu žádné příležitosti jinak než německy mluvit, a k tomu velmi krásně. Aby mně jazyk nestupěl, dávám se někdy alespoň s některým drotarem, když ho potkám, do řeči: Ako že se máš, Juro, Štefan? a ten pak na mne vyvalí oči, kde se tu Slovák vzal a k tomu ještě pán. Musím se tomu pak sám smát.

Ty se ptáš, do kterého města jsem žádal. Konkurs byl vypsán für den Dienst der FzBezirksdirektion in Österreich a místo nebylo určené. V Rakousích, kde okresní direkce jsou, jsou z většího dílu hezká místa, jako Wiener Neustadt, Vídeň sama, Linec, Wels, Salzburg, Ried, tam všade bylo by obstojně. Tu nevím, jak ještě dlouho bych čekat musel, neboť čert ví, proč tak dlouho už ta vyšší místa neobsazujou; kdo ví, co to zas za spekulaci mají, proto nemám zde pražádnou jistotu brzo dál přijít, a tak tu živ být nemohu od 300 fl. Já jsem si to vypočítal, ty tři sta fl. stačí při té největší šetrnosti sotva na byt a stravu, kde pak šatstvo a jiné vydání, které též potřebné bývá. Jen co toho světla spálím, neboť od 6 hodin večer už svítím až do 10. K posluze nemám žádného, kromě ustlání, všecko musím sám si zaopatřovat, a to mne nejvíc dopaluje. Ve velkém městě, to je vše jináč, tam neznají žádného, ale tu mne už každé dítě zná, a často se ostýchám tu neb tu věc kupovat. Posluhu si držet nemohu, nevynáší to ani k čištění bot a šatů. Je to bída se mnou na má stará léta. Toho jara se ani dočkat nemohu, abych si pak nějaké jiné hospodářství zavést mohl. Ty hospody jsou drahé pro mne, tomu se musím vyhýbat. Stranu toho místa jsem také na ministerstvo zvláštní žádost zaslal, uhlídám, bude-li Neuvall slovo držet a jaký Bescheid dostanu. Já bych radší když už jednou někde mám být, zde zůstal, jen kdybych měl těch 700 fl., neboť po tom cikánování po světě není moc, to ale, jak povídám není velká naděje. Žádost o Personalzulage mám též hotovou; tu tyto dni zadám a nebude-li jedno, bude snad druhé, pokoj nedám, až je to omrzí a nepůjde-li to, nezbude pak nic, nežli zase domů. Jen kdyby děti nějak zaopatřeny byly, s námi by to už nějak šlo. Bylo by to arci nejlepší, jak píšeš, že bys šla ke mně, kdybych více dostal, tak bychom se přece protloukli, to by mně bylo to nejmilejší. Prozatím těšme se alespoň tou nadějí. Karlovu knížku až posud nemám; také s tím tak dlouho dělají, snad to naposled poslali z Celovce do Prahy. Jak to dostanu, pošlu ti tvůj pas; s tím pasem můžeš pak po celém Rakousku cestovat, a kdybys chtěla s ním do Uher jít, můžeš jim vytřít zrak, když si necháš pas v Praze vidirovat jen až do Vídně, a ve Vídni pak dál; ve Vídni tě neznají a nebudou vědět, co a jak, tak by další stíhání odpadlo. Snad už dají jednou pokoj, když sám císař nařídil, aby se ouředníkům přestupky od roku 1848 více nepřipomínaly. Či snad jsou Češi od té milosti vyjmuti? Ta bolest v kotníkách u palců u noh pochází od zmrzliny, to mám už dlouho, ale nikdy jsem necítil bolest až letos; teď mně to zas přestalo a u prstu to bude též omrzlina. Jinak jsem zdráv a až posud bez rýmy, co je u mně v zimě něco zvláštního. Po několik dní nemám skoro žádnou práci, a to psaní i článek píši v kanceláři. Mám skoro dlouhý čas. V neděli bude tu veselo: bude velká šlitáž.[1] Padesát saní je objednaných, já jsem též k tomu pozván, pojede se as 1 míli cesty, pak odtamtud do lázní, těch teplých; tam je velký sál, a tam bude bál. Ta společnost, co já také někdy mezi ni chodím, to uspořádala a outraty skoro sama zapraví; nevím ještě, půjdu-li, možná, až se vyptám, co by to stálo; podle toho se budu řídit. V neděli odpoledne je mně vždy nejdelší chvíle. Do kanceláře se nejde, doma zůstat nechci a jinde skoro žádného pro mne nenatrefím, neboť všecko chodí na Eisschiessen,[2] co já neumím a ani žádné zalíbení v tom nemám. To Eisschiessen musím jednou v novinách popsat. Jen kdybych mohl tobě něčím pomoct, myslím kolikrát, jak ti musí být, když nemáš krejcaru na to nejpotřebnější, a já že ti pomoct nemohu; to mne pak bolí, a to je nejhlodavější můj červ. Zatracený život takový i s tím mizerným lidem na tom světě. Mám radost z Jarouše, jen ať se nezmění. Psal bych ti víc, ale pro ten článek nemohu, bylo by to velké psaní, až po druhé; zatím pozdravuj všecky známé i Manku.

---

[1]) Kysličník železitý ($Fe_2 O_3$); ostrov Elba mezi Sardinií a Italií, na rudy bohatý.

Piš jen, prosím tě, zas brzo, a nedělej si z toho nic, žes psaní nevyplatila. Děti i tebe srdečně líbám a jsem tvůj upřímný Js.

---

[1] Schlittage, jízda na saních.

[2] Zábava na ledě o závod, při níž se hází určenou drahou kotouči.

XXXIX.

(Němcova úzkost, že nedostává zpráv od manželky; z té příčiny roztržitost v práci úřední; nesnesitelný stav býti vzdálen od rodiny bez vyhlídky na lepší budoucnost třeba ukončiti; touží po dětech a manželce; úsilí o vyšší služné; o počasí; o půvabu krajiny; zábava na saních; o české rodině blíže Běláku; plesy; o stravě; Italové; vzpomínka na narozeniny manželčiny.)

Viz dopis B. Němcové III.

Dne 10./2. 1857.

Milá ženo!

Už jsem myslil, že jste všichni pomřeli nebo že se mně psaní někde na cestě ztratilo. Tak dlouho jsem nedostával od tebe žádný list. Ustavičně jsem to měl v hlavě a velkou starost mně to dělalo v kanceláři i doma, jen pořád přemýšlel o vás. Při těch cifrách musí být člověk pozorný, maličká chyba dělá pak velkou bryndu, obzvláště pak při měsíční závěrce; to je hledání, kde ten nějaký zlatý neb kolikrát krejcar vězí. Roztržitý nesmí člověk při tom být, po tyto dni byl jsem ale hodně, udělal i nějakou chybu, kterou jsem ale i opravil. Dnes jsem si vzal do kanceláře s sebou papír a pečeť a chtěl ti už psát, co to je, že nedostávám žádnou odpověď, an tu právě při snídaní mně listonoš psaní odevzdal. Byl jsem tomu rád, když jsem jen tvoje písmo viděl a běžel hned do kanceláře si tvé psaní přečíst. Ačkoliv v něm pranic potěšitelného není, jsem přece poněkud pokojnější, jen když vím, že jste živi a že se vám žádná zvláštní nehoda nepřitrefila. Je to kříž na tom světě, ty tam a já tu trápení a k tomu nezasloužilé, a to je jedinké, že to člověk lehčeji snese. Tak to ale dlouho trvat nemůže s námi, kam by to přišlo, změna se stát musí. Já pořád jen přemýšlím, jak si pomoct, mám plánů plnou hlavu a nikterak to nejde dohromady, ve třech měsících se to musí ale rozhodnout, jak a co; do té doby myslím, že nabudu jistoty, mám-li nějaké vyhlídky k zlepšení nebo ne. Zakročil jsem o ten Personalzulag, to bych dostal 300 fl. podle práva, měl bych potom 700 fl. anebo do té doby se rozhodne, dostanu-li větší plat. Kdyby do té doby jedno nebo druhé se nevyplnilo, viděl bych pak, že jsou všichni lháři, i že nemám zde žádnou vyhlídku na zlepšení, alespoň ne v krátkém čase. Pak bych tu nezůstal, šel bych zas s 350 fl. domů a se vším usilováním se o to staral, si něco k tomu vydělat, na ten neb jiný způsob. Léta ubíhají, člověk stárne a nechci od vás vzdálený konec mého života očekávat, zvláštně v této krajině, kde nemám ani jedno stejně smýšlející srdce. Chci býti u dětí, abych měl alespoň v těch potěšení, když jiného nemám. Aby se nemusely děti s jejich dráhy vytrhovat, není pro mne jiného místa nežli v Čechách. Musíme hledět, abych se tam mohl někde usadit kdekoliv. Ten Lana by mohl nejlepší mně pomoct, jen hleď, abys s ním promluvila. V novinách byl konkurs vypsán pro místo důchodního v Bydžově, co jsem už jednou žádal, je s 500 fl., a pak kontrollierender Amtsschreiber s 200 fl.

Mám už žádost napsanou a dnes neb zítra ji do Bydžova odešlu. Odtud vždy mohu vyváznout, mám k tomu důvod postačitelný; řeknu, že mně není možno dalších 300 fl. na kauci sehnat a stahovat že si nemohu nechat, poněvadž od 300 fl. s rodinou nemohu být živ; k tomu přidám vysvědčení od lékaře, pak mne nemůže žádný nutit v této službě zůstat a musejí mne dát buď do pense nebo předešlý kviescent.[1] Tato dvířka mám otevřena s tou kaucí. Bylo by vyhráno, kdybych to místo v Bydžově dostal, měl bych tu dohromady 850 fl., tu by člověk se přece nějak protloukl a ty děti dochoval. Pak bych byl též bez starosti s Karlem stran vojny, to také je jedna z těch nejhlavnějších věcí, o kterou se dbáti musí, a proto se musí obět přinést. Možná dost, že to v Bydžově dostanu, jestli se toho Otto ujme, vzal bych třeba i to místo s 200 fl. prozatím, však ono by se dál něco jiného hodilo a pak si tam může na patřičné cestě k tomu i hezký groš do roka vydělat, pak by to s námi už šlo. Kdybych byl do té doby v Praze byl zůstal, byl bych do Bydžova teď jel, a myslím, že bych to tam prosadil; teď to půjde tížeji. Jak jsem to tu prohlédl, nedělám si tu naději na nějaké zlepšení, alespoň ne v brzkém čase; čert ví, proč žádná místa vyšší neobsazujou, mají se zde ty ouřady též organisovat, a bezpochyby některé zruší; pak je tu po vyhlídce, a to vše, kdo ví, kdy se ještě stane. Ouředníci zdejší také na to bručí a jsou nespokojení. Tak ty věci tu stojí, a dost nepříznivě pro mne. V mé žádosti o Personalzulage jsem ten císařský reskript od 16. Novembru, dle kterého uherským ouředníkům rok 1848 a 1849 se více na paměť uvádět nemá, doslovně udal; řekl jsem, že myslím, že také na mne potah má. Ať je to platné co nebo ne, ať to vědí. V Pešti jsou místa u Hauptzollamtu s 800 fl prázdná; chci tam o jedno žádat a na ten reskript se odvolat. Uhlídám, jak to s tím reskriptem myslí; 30 kr. na štempl na to obětuju, čert to už vzal. Neuwallovi jsem privátně napsal, však on mou žádost bez toho do ruky dostane, a bude-li chtít, může dost oučinkovat. Tento měsíc chci také žádat o tu Aushilfe, co mně ve Vídni připověděli. Kdybys sem chtěla jít, podotknul bych, abych dostal zadarmo pro tebe a děti dráhu, ono se to též stává, že to ouředníkům darujou při stěhování. O tom mně piš, co hodláš dělat, vím, že se v tomto pádu nenechá něco určit, když člověk neví, co a jak, není-li pravda? Kdybych mohl já jenom tvou bídu nějak ulehčit, to jedinké mně na srdci leží, v tom jsou až posud nemožnosti. Přichází pořád jedno za druhým. Teď budu moct zas nejspíš 25 fl. nahražovat. Pomysli si, přišlo z Uher, že peníze, co měly jednou do Kaniže[1]) přijít, tam nepřišly. Já se dobře na to pamatuji, že jsem je dal aufsehrovi, co v kanceláři psal; býval dříve expeditorem na poště, a ten darebák je nedal. Teď je už dávno propuštěn a kdo ví, kde běhá. Nevím ještě, jak se to skončí, a tak chodí jedno za druhým. Recepisy na ty peníze prý tam nalézt nemohou a důkazů jiných není, že ty peníze na poštu byly přišly, bude to na každý pád pro mne brynda. Po tak dlouhém čase to přijde. Zde máme už po celý týden náramnou zimu, po celý čas nebyla Dráva zamrzlá až teď, poněvadž velmi rychle běží. Dnes je 19 stupňů. Je to pravá Sibíř, co se týče zimy, a tento měsíc bývá prý nejstudenější, a v Aprilu se tu musí ještě topit, poněvadž sníh s vrchů nesejde dlouho a to dělá zimu. Léto je prý tu krátké a horké a v Oktobru mají zase často zimu, že musejí topit. Tu se spálí něco dříví, ještě dobře, že ho kupovat nemusím; večer si vždy hodně přiložím a v peci hoří jako v pekle kolikrát, a do rána to zas vychladne. Škoda toho dříví, co se ho zde zbytečně spálí.

---

[1] Quiescent; plat na odpočinku jako vrch. komisaře.

---

[1]) V již. Uhrách na Dunaji.

Dni jsou jasné, a to je radost na ty krásné vrchy sněhové se dívat. Je to překrásné panorama, ty zdejší vrchy, to je pravda, takového něco jsem ještě nikde neviděl. K vůli té zdejší krajině bych tu rád to léto zůstal a dál ne, jen pryč odtud; ten lid není tu pro mne, je to přepodivná směs, zlá ale ne, to se jim musí nechat tato přednost. Na té šlitáži jsem byl; bylo asi 50 saní, všecka noblesa zdejší a všecko zadarmo. Ty lázně leží velmi pěkně, jsou ale málo navštěvované. Tam jsem se seznámil s jednou rodinou z Čech, as 1½ hodiny odtud, mají dům a vinopalnu v pachtu a dobře se jim vede.

Tu knížka pro Karla ještě nemám, odtud to poslali . . . do Prahy, a z Prahy to přišlo nazpátek, že tam už nepatřím a teď to teprve poslali do Celovce; snad to teď už přijde, pak ti hned i s tvým pasem odešlu. Já vím, že bude mít Karel starost o to.

V těch novinách to je hluku o té slávě v Italii,¹) nemůže to být ale přece tak slavné, jak se píše; už samé noviny se několikrát notně podřekly a samy píšou, že prý je mezi vlaskou šlechtou a intelligencí ještě velká oposice, na to Piemontsko mají ale s kopce,

---

¹) Akce „Mladé Italie“ (Giovine Italie) a hr. C. Cavoura o sjednocení národa italského; Piemont, záp. část Italie při hranicích franc. s hlavním městem Turinem.

tomu nemohou přijít na jméno. Tu si té politiky málo kdo všimne, ani ti zdejší Italiani, to je ale samý kramář a vede se jim dobře tu; co oni pak dbají o svět. Já ani neceknu, čtu ale všecko, co zde je k čtení i Wiener Zeitung. Bylo by o tom všem mnoho co povídat. Čert ví, co do těch . . . vlezlo. Ten Verger [1]) musel být znamenitý chlap a umřel ještě dost hrdinsky; jeho konec byl dobře dost popsán.

Já pořád povídám, že Italiani napálejí vládu a že je to jen samá přetvářka od nich. Z nenadání, že si žádný ani nepomyslí, ukážou se docela jinak.[2])

Abych něco dětem za to, co ti chudáci půjčili, vynahradil, posílám jim zlatku v tomto psaní; vyřiď jim, že si na ně často vzpomínám, ať se dobře chovají a ať mně píšou. Snad se v psaní neztratí ta zlatka. Mencla, Šlenkertku a druhé všecky pozdravuj, mně ale zase brzo piš a už to nějak trp; mně není lepší, snad v mnohém ohledu i hůř.

Na den tvého narození [3]) jsem na tebe celý den myslel, ten si dobře pamatuju; chuďase, jak ti as bylo při té bídě. Nějak bylo a nějak snad bude, já skládám celou svou naději na Bydžov a snad na Lanu; o to druhé věru ani tuze nedbám. Nyní se měj, milá ženo, dobře, jen abys byla zdráva, líbám tě i děti. Jsem tvůj upřímný Js.

Piš brzy, to ti povídám. Na ty knihy nezapomeň.

XL

(Němec posílá pro Pražské Noviny článek a domovský list manželčin; zprávy politické; nynější poměry jsou pro oba neudržitelné, nesnesitelné; teskní nad krutou bídou rodiny, zaplakal nad listem ženiným; vypisuje, jak žije; o knězi M. Majarovi; o slovinčině; Slovinci a Němci; vrch Dobrač.)

---

[1]) Pietro Paolo Vergerio (1498—1565), výtečný theolog ital., studiem reformace odvrátil se od církve římské jako biskup koperský a jsa stíhán stolicí papežskou, utekl se do Tubiny, kde zemřel. Stal se národním hrdinou a mučeníkem italským.

[2]) Stalo se roku 1859.

[3]) Dne 5. února.

Dne 28./2. 1857.

Milá ženo!

Tenkrát jsem se s odpovědí na tvůj poslední list trochu zdržel. Každodenně čekám na tu Karlovu knížku a pořád ji nedostávám. Nevím, co s tím tak dlouho v tom Celovci dělají, že to zdržujou. Chtěl jsem ti při tom tu knížku poslat, proto jsem se s odpovědí zdržoval. Článek do Novin jsem také teprv tyto dny kul, nevěděl jsem ani vlastně, o čem bych měl psát, až mně to napadlo, o čemž píšu. Budeš si to museť ale opsat, a snad předělat, obzvláštně ta jména jezer po česku dát; já nevím je po česku jak jmenovat. Bylo by tu dost k popisování, nechci se ale do něčeho pouštět, pokud se o všem sám nepřesvědčím, a teď v tom sněhu a mokrých cestách nemůže člověk skoro ani z domu, ono to jde v samém městě pro vodu sněhovou, která se po ulicích všude hrne, dost špatně. Musím to nechat, až budou lepší cesty, to bude jistě as 4 neděle trvat, neboť sněhu a ledu všude ještě dost; k tomu bude ještě času potřeba, nežli to trochu vyschne. Tak to všecko u nás v zimě vypadá. Je to tento čas už protivné, všecko okolo sebe holé vidět, kde jinde mají naději na zelenání přírody. Abys měla alespoň tam ty pokoj před tou slavnou policií, posílám prozatím tvůj pas, vlastně domovský list. Teď snad to nebude s těmi pasy tak přísné, neboť vyšel tyto dny nový zákon stranu pasů, který celou tu proceduru trochu ulehčuje zum Beweise, wie Österreich stark ist und nichts zu fürchten hat. Jak mile tu knížku dostanu, pošlu ti ji hned; já vím, že bude mít Karel trhání, že ji tak dlouho nedostává.

Teď se jen mluví, co všecko se v Uhřích k přivítání dít bude. Včera stál v Österreichische Zeitung článek z Debrecína; ten mně byl nápadný, byl proti nynější centralisaci, divil jsem se, že ho vytiskly. I ve všeobecných bylo už několikráte takového něco. Také jednou stálo tam, že dostane Die Krone Böhmens (Böhmen, Mähren, Schlesien) podobnou správu jako Uhry a Italie a že bude mít v čele prince. Stane-li se to, je otázka. Snad přijdou přece jednou k jiným náhledům. Také bylo už před krátkým časem ve všeobecných oznámeno, že budou Praha, Milán, Pešt a Lemberg za hlavní a sídelní města, tak jako je Víděň, prohlášena. Tyto články přicházejí všecky z Vídně a zdá se, že by přece na tom bylo něco pravdivého. Do Uher, jak jsem ti psal, že budu žádat, nežádal jsem; já jsem si to rozmyslil, že by bylo škoda štemplu, neboť by to musilo jít ke guvernerovi, a to víš, že když to na něho přijde, že bych nic nedostal, třebas i ti druzí chtěli. Budu ale zase do Rakous žádat, je tam více míst se 700 fl. prázdno, tak to zkusím a budu při tom psát privátně na Neuwalla. Co ale vydám peněz za štemple, to je hrůza, a přece to musí být, aby si člověk nedělal předhůzky, že se o nic neucházel. S Bydžovem neměj strach, však já to bez toho nedostanu, bylo by to ale, věř mně, a dále by ses sama přesvědčila, pro mne dobrá věc; zde se na nic nespoléhám, a nežli zde snad k něčemu přijdu, utečou léta, a ty zatím s dětmi můžeš hlady a starostí pojít, a já zde jako tělo bez duše živ být. Nám, když se pomoct má, musí se to stát rychle, sice je po nás veta. Trpělivost je arci svatá ctnost, čert ale aby to tak dlouho v té ctnosti zkoušel. Rád se podívám, dají-li mně ten Personalzulag; podle toho budu soudit, jak o mně smýšlejí; asi za měsíc čekám odpověď. Tyto dny zadám též žádost o tu výpomoc, co mně ve Vídni připověděli, abych se as za dva měsíce o to ucházel; teď jsem zde už tři měsíce, tedy lhůta už prošla. Doma žádného a v ouřadě též samotný, to je pak radost. K tomu ta má krušná práce v těch journálech a v knihách likvidačních! Jak má míti člověk veselou, spokojenou mysl, k tomu ještě tvá bída, která mne nejvíce rmoutí. Co toho všeho zakusit musíš, chudáku, jsi nejvíce k politování. Že máme ještě tak statečné děti, to alespoň člověka poněkud těší. Jak jsem tvůj poslední list četl, to cos psala o Jaroušovi, jak ti chtěl v hrníčku přinést oběd, tak mne při radosti a žalosti slzy polily. Dobrá duše ten Jarouš, a co kdyby byl ještě Hynek, ten by se byl jistě o mámu staral, aby měla co jíst; to byla teprv dobrá duše, už tenkrát ukazoval často jemný cit; radši ani na to nemyslit. O své osobě ani nevím, co bych měl psát, jsem živ pořád stejně; o masopustě nevím ti co psát, toho jsem si tu nevšímal.

O tom knězi Majerovi,[1]) cos mně jednou psala, jsem se už na něho doptal; je asi 3 míle odtud farářem a je horlivý Slovinec. Seznámil jsem se se zdejším školním direktorem, též Slovincem; ten mně o něm povídal. Direktor se jmenuje Valentinič. Dle mého zdání je na straně slovanské; připověděl, že mne jednou navštíví a že budeme spolu v letě na procházky chodívat; bylo by mně to milé. Je zde též jeden kaplan, dopisuje do slovinských novin, sbírá prý zdejší místní pověsti slovinské a chce je vydat, má prý toho už moc sepsáno; musím se s ním seznámit. Té zdejší slovinčině ale pranic nerozumím. Oni ty poslední hlásky polykají, tak divně ta slova zkracujou, takže jim je těžko rozumět. Je prý tu zvláštní nářečí zde, míšenina s italským a německým. Lidé jsou ale jako hory, pěkně rostlí, v skutku krásný lid. Škoda, že je tak zanedbán a odnárodněn, jsou bohatší nežli zdejší Němci. Tak jako všude, nemohou je zdejší Němci vystát a vždy o nich s opovržením mluví „Ist ein Vindischer", to je tolik u nich jako hloupý, neohrabaný, opovržený chlap. Ale jak ty zdejší Němce znám, jsou desetkrát hloupější a neohrabanější tito páni Němci nežli tito. Teď jsem ti toho už dost zas jednou napsal a pro dnešek ani nevím, co bych ještě přidal, jen tolik ještě, že nejvyšší kopec nad Bělákem, tak nazvaná Villacher Alpe, se jmenuje Dobrač.[2]) Je to vrch, na který se rád dívám, čouhá jako nějaký kníže nad druhými vrchy. V létě na ten vrch dělá se výlet odtud, má být s něho krásná, a daleká vyhlídka „von dem Dobrač ist eine herrliche

---

[1]) M. Majer (Majar), Slovinec, oné doby farář v Gorljachu v dolině zilské v Korutanech.

[2]) Jihozáp. od Běláku, 2151 *m* vysoký.

Aussicht". Doma všecky pozdravuj, Mencla, Šlenkrtku, doktora[1]) a všecky ty, co se po mně ptají a mně přejí.

Piš mně zas brzo a hodně mnoho, a kdyby dal Bůh něco potěšitelného. Děti líbám, však já na ně budu pamatovat s těmi rudami. Buďte všichni zdrávi, líbám tě srdečně, Tvůj upřímný

Jos.

Manku pozdravuj.

Tento domovský list podepiš tam, co stojí Unterschrift.

List Božence jsem hned zaslal, knihu jsem ale až posud neměl čas číst, až dnes se do toho dám.

XLI.

(Němec podává zprávu o zemětřesení v Běláku do Pražských Novin; žádost z Bydžova byla vrácena; germanisátor Jan Mareš.)

Viz B. Němcové list IV.

Dne 8./3. 1857.

Milá ženo!

Tuto ti posílám zajímavou zprávu do novin, spěchám s tím, aby to tam brzo přišlo. Buď tak dobrá, přehlédni to a opiš to a dej hned do redakce. Je to tu nějakého povídání o tom zemětřesení, zkusil jsem to též, nemohl jsem se ale hned zpamatovat, co to as je, až později mně to teprv napadlo. Psát ti tentokrát nic nebudu, za jedno nemám co a za druhé nemám času, sotva že jsem včera večer tuto zprávu naškrabal. Z Bydžova není už nic, dostal jsem už abweislichen Bescheid: Andern Bewerbern verliehen worden. Šosáci asi se mne nejspíš báli. Nedělám si z toho nic, alespoň budu si teď hledět na jiný způsob se o sebe postarat. Hleď jen, abys mohla s Lanou mluvit, Vežnický mně taky psal. Dvořák je teď v Březně.[1]) Jiného nemám prozatím, co bych ti měl psát; ten poslední článek nebyl ještě v novinách. V novinách je článek o české řeči ve školách od školního rady Mareše,[2]) zasluhoval by za to, aby ho někdo hodil do Vltavy, aby ty německé choutky si trochu schladil.

---

[1]) Lambla.

Tak dalece jsem zdráv. Knížku Karlovu ještě nemám, musím se ale jít ptát, co s tím dělají. Piš mně jen brzo. Líbám děti i tebe srdečně. Buďte všichni zdrávi a pozdravuj známé.

Tvůj upřímný

Js.

Menclova kamna dostala dle novin praemium; co tomu říká? O něm arci nedělá se zmínka, nýbrž jen o jeho společníku Turkovi; to se bude asi zlobit. S Bohem!

XLII.

(Němec oznamuje, jak rád píše ženě a jak se měl v den svých jmenin; rodinné zprávy z N. Bydžova; o synu Karlovi; jak se seznámil se slovinským vlastencem farářem M. Majarem; o Fr. Jezberovi; Andria Einšpieler; starosti se zástavními lístky; o Karlovi, Helfertova polemika o Husovi s Palackým; úsilí, docíliti vyšší služby zdá se Němcovi již býti marným; studené podnebí.)

Viz list B. Němcové IV., V.

Dne 21./3. 1857 ráno o 9 h.

Milá ženo!

Právě teď jsem obdržel tvůj list, a poněvadž nemám v kanceláři pražádnou práci, mám času dost ku psaní. Tu zase si mohu jednou s tebou trochu písemně pohovořit, což ještě nejraději dělám, neboť nějaký hovor se zdejším lidem vést je pro mne tuze nudné; proto radši zde skoro ani nemluvím. V kanceláři kolikrát mimo guten Morgen nebo empfehle mich po celý den ani nepromluvím, a doma nemám s kým. Proto jsem rád, když mohu za čas alespoň s tebou písemně promluvit. Jsem-li nucen mluvit v kanceláři, jsou to věci, o kterých bych raději ani nemluvil. Tak je mně ten zdejší život a to mé zaměstnání protivné, že ti to ani popsat nemohu. Tenkráte mám toho dost, o čem bych ti psát měl. Především Vám všem děkuji za vaše přání; bylo mně tu na ten den dost teskno, neboť jsem na vás myslel a o všeličemž jiném přemýšlel. Zde je zasvěcený svátek svatého Josefa. Proto jsem se ráno jen v kanceláři ukázal a šel raději do mého kumbálku, abych byl samoten. Nevím, jak se to má domácí dověděla, že je můj svátek. Když jsem přišel k obědu, měl jsem na mém servitě zvláštní novou sponku s červenými pentličkami; to bylo ke cti mého svátku, a před mým talířem flašku vína nachystanou, a oběd zvláštní: mimo hovězí maso uzené s kaší ze sušených švestek; je to zde zvláštní pochoutka a není to věru tak tuze špatné, pak jsem měl smažené kůzle se zeleným salátem a s pomeranči jako druhý salát, kus dortu s dobrou omáčkou a ještě jiné moučné pečivo. Když jsem vypil mou flašku žejdlíkovou vína, přinesli mně jednu, kterou jsem ale už nepil; nechtěl jsem, aby měli tolik outrat. Za to jsem šel po obědě do vinárny a tam jsem si dal půl žejdlíku dobrého, starého vína za 8 kr. nalít, a to jsem na dvakrát vypil, polovici na vaše zdraví a polovici na zdraví všech Josefů v Čechách; myslil jsem při tom na Mencla, to se samo sebou rozumí. Po tom jsem šel do kavárny na černou a tam strávil do večera. Večer měl zdejší Gesangsverein produkci, dostal jsem lístek a šel po 8. tam poslouchat. Tam mne to tuze nebavilo, nebylo moc do toho. To co se zpívalo, nestálo za nic, samé takové německé písně ve slovech, která za moc nestojí.

---

[1]) Brezno, město v sev. Uhrách s obyvatelstvem slovenským a ruským.

[2]) Jan Mareš, renegát, za doby Bachovy školní rada (inspektor), zuřivý germanisátor a odpůrce českého školství, a vůbec všeho českého. Od něho pochází potupný pro Čechy výrok, že bez němčiny se nikdo nemůže stát ani kaprálem.

Tak jsem strávil můj svátek. Věř mně, že jsem se ke všemu nutil a šel jsem proto mezi lid, abych trochu z těch trudných myšlenek vybředl. K tomu dostal jsem právě na ten den psaní od bratra France z Bydžova; dal mně zprávu o tom obsazení, jak to šlo a kdo to dostal. Pak mně dává bratr zprávu, že byl těžce nemocný a už zaopatřen, dostal zapálení plic, dvakrát prý mu pouštěli a pijavky sázeli; a teď prý má slabý dech. To jsou dříči, ti venkovští mastičkáři. Co mne ale zvláštně v tom psaní dojalo, bylo oznámení, že bratr Václav umřel, měl souchotiny; bylo mně ho líto, že musel tak brzo se světa. Už po tři léta pořád naříkal na prsa v každém psaní, teď už zas po dvě léta jsem o něm nic neslyšel. Děti mu umřely, ona je teď sama, to je ještě dobře; dostane pár krejcarů denně pense a může jít sloužit; půjde prý do Vídně a udělá dobře. Však ani Franc nebude starý, nebude-li se šetřit; ta fabrika ho strhá. Pořád nás ubývá, jen já nejstarší ještě se tak držím. Menclovi jsem psal 17ho a myslím, že na svátek psaní obdržel. Já jsem schválně s psaním čekal až k jeho svátku, abych mu mohl při tom přát. Jistě že byl u Vás a pozdravení vyřídil, neboť jsem mu to na srdce vložil, aby šel k Tobě s vyřízenou také Karlovy knížky. Dostal jsem tyto dni od zdejšího ouřadu písemné dorozumění. Prodloužili mu knížku až do posledního prosince 1859, skoro na dvě léta, a má také do Belgie dovolení, a knížku poslali z Celovce do Berlína k vyslanectví a bude mu tam doručena. Nevím, proč to tak udělali, snad aby ho tam špehovali, myslí, že bude syn jako táta. Ono to je ale předpis, že má vyslanectví v cizozemsku pasy vidirovat a snad to proto tak udělali; tím mně uspořili alespoň postporto. Já jsem Karlovi o tom hned psal, aby byl bez starosti, a knížku bude už snad mít. Chtěl jsem mu ji beztoho odtud rovnou cestou tam poslat, abys ty neměla s tím zbytečné vydání. Domlouval jsem mu, jak se má chovat, a proč mně nikdy nepíše, a tobě tak zřídka. Uhlídám, bude-li to co oučinkovat. On je ale kluk lehkomyslný, to já jsem vždy o něm povídával, a tys ho zastávala, a nezmění-li se, až bude starší, neočekávám od něho moc. Že je jináč dobrého srdce, to vím, ale nestálý, to je to nejhorší. Jsem tomu rád, že tam Kodym jel; on mně to přislíbil hned tenkrát, jak jsem ve Vídni byl, že se v Saganech staví. To je docela jiný člověk nežli náš Karel; to nebude Karel nikdy, schází mu to vzdělání. Uhlídám, bude-li mně teď Karel psát, až posud ale nepsal. Tak ty děti dělají člověku samou starost, a kolikrát zbytečnou.

Tys mně jednou psala o knězi Mayerovi, že ho Lambl zná, a měl jsem ho od Lambla pozdravovat, a náhodou jsem se s ním sešel. Právě ten den před svatým Josefem přišel do kanceláře kněz vyzdvihnout si peníze za čtvrt roku z Religionsfondu; to mám já. Já ho arci neznal. Vezmu kvitanci do rukou a tu vidím podpis Georg Mayer, Pfarrer.[1]) Když jsem byl se žurnálem hotov, dal jsem mu tu kvitanci nazpět. Neměl na sobě takovou tu zdejší hrubost, a byl také jinak slušně ošacen, neboť ti zdejší kněží venkovští, obzvláštně ti němečtí, jsou jako sedláci. Ptám se ho při tom, jestliže nezná dra Lambla. Tu najednou vyvalí oči a kouká na mne podivně; byl celý zaražený v obdivování, jak může zde v kanceláři někdo Lambla také znát. Povídá na to: Ja, den Doktor Lambl in Prag kenne ich. Na to jsme byli známí. Ptal se mne na mé jméno, já že Němec; to jméno si kolikrát opakoval. Abych mu pomohl, povídám, že jsem muž Boženy. Tu bylo nové podivení: Ach, mein Gott, Sie sind der Mann der Božena Němcová, und wo ist sie, auch hier? To pořád opakoval. Já ti to ani nemohu popsat, v jakém byl vytržení. Tu jsme se dali teprv do řeči otevřenější. Já měl právě v kanceláři Helfertova[2]) Husa. To bylo zase novinkou pro něho, po tom hned sáhl a povídal, že to ještě nemá; je také oudem Matice. O všeličem jsme mluvili a konečně jsem mu musel připovědět, že ho brzo navštívím; je odtud něco přes tři hodiny cesty farářem, jmenuje se to německy Gerliach blíže Arnoldsteinu.[1]) Mnoho jsem s ním nemohl mluvit v kanceláři, to si můžeš myslet. Ptal se mne na všelicos a o Lamblovi mluvil s nadšením. Chce překládati některé divadelní kusy z českého z Klicperových a chtějí je hrát na diletantském divadle, aby tím poněkud národního ducha povzbudili, neb zde je to prý velmi smutné, o čemž já sám mám dost přesvědčení; je to zde tak a snad ještě hůř v národním ohledu, jak to bývalo u nás ze začátku toho století; to ani není k popsání. Pak mne dále prosil, abych se dověděl, kdo to je jistý Jezbera[2]); rád by se o něm něco bližšího dověděl, psal prý jednou české básně kyrillikou a pak ruské básně; že prý je Čech, to je jisté. To všecko se mu velmi líbilo, proto by rád věděl, kde je a čím je. Ten Jezbera je také prý oud Matice, našel prý ho v tom seznamu. Já ho neznám, ani jsem o něm nikdy nic neslyšel. Tak se na toho Jezberu poptej a piš mně pak o něm, co se dozvíš. Pak mně povídal, že by rád věděl, jakého pravopisu užívá Šumavský ve svém všeslovanském slovníku, že by rád do toho nahlédl, koupit prý to nemůže, je prý tuze drahý.

---

[1]) Matěj Majer (Majar), nar. 1809, farář v Podklášteří u Běláku, slovinský vlastenec a spisovatel. Viz můj životopis B. Němcové, str. 152.

[2]) Baron Jos. Alex. Helfert (nar. 1820), známý politik a spisovatel český. Spis jeho o Husovi vyšel r. 1853 německy,

Já mu věřím, že moc nemá, neboť ti zdejší faráři jsou velmi chudí, má tu ročně jen několik zlatých, mnohý ani 100 fl. ne. Kdyby prý měl jen jeden list na přesvědčenou. Já mu též připověděl, že se mu o to postarám, neboť by v tom mu vyhovělo těch několik listů, co podal Šumavský jednou na ukázku,

---

r. 1857 česky nákladem Matice české; namířen byl proti dějinám husitským Fr. Palackého.

[1]) Již. od Běláku na řece Drávě.

[2]) Frant. Jezbera (nar. 1829), slavista, byl professorem slovanských jazyků na universitě varšavské. Báseň „Upomínka na Jana Kollára" r. 1850 napsal jazykem českým, ale písmem ruským.

a to myslím, že máme někde doma, a jestliže ne, tak to lehko od Franty dostaneš. Tak se o ty dvě věci postarej, předně se dovědět, kdo ten Jezbera je, a pak ten kus slovníku, a pošli mně to sem, a kdyby to snad bylo do psaní veliké, mohla bys to poslat pod sponkou jako noviny; přišlo by to o moc laciněji. Mně se ten kněz velmi líbí, musí to být podle všeho dobrá slovanská duše a k tomu pilný. Povídal mně zdejší školní direktor, že už dostal kolik notných štulců, on že si z toho ze všeho nic nedělá, že se nikdy nezapře a zůstane si vždy stejným. Takových je tu arci málo, snad on sám a Einspiller[1]) v Celovci. Připověděl jsem mu, že na velkonoční svátky k němu přijdu, což také udělám, bude-li jen trochu pohodlný čas. Daleko to není a budu moct jít pěšky třebas, mám mu ale dříve psát, poněvadž chce vzkázat jednomu kaplanu tam na blízku, aby též on přišel. Má prý to být hodný chlapík. Já se skoro na to těším, abych mohl zase jednou si od plic promluvit. Rád bych měl H.[2]) dopis a pak Musejní sezení.[3]) Ať mně to Jarouš opíše, a pošli mně to sem, však oni to neotevřou, o to neměj starost. To víš, že to těm lidem bude též milé, když se něco takového dočtou; až do poslední chvíle drželi zde Sl.[4]) a H.[5]) byl též jejich miláček. Vložil mně na srdce Mayer, abych tebe a dra Lambla od něho pozdravoval. Piš také, které kusy by se k překládání nejlépe pro ně hodily, aby si nemuseli všecko kupovat. To je dozajista praktický nápad od nich, jen tak se může trochu zdejší lid povzbudit.

Stranu těch cedulek do zastavárny, to je bída s námi. Já se dobře na to pamatuji, že jsem před svým odjezdem z mé červené tobolky vyndal a tobě řekl: Nezapomeň na ty cedulky, a uložil jsem je na skříň, jak se mně zdá; s sebou jsem je nevzal, to vím jistě, a ty je tam musíš mít. Všecko se mně zdá, že jsem ti je dal do ruky, abys na ně nezapomněla. K tomu ještě, jak jsem do toho nahlédl, vypršel čas až na druhý měsíc. Jen je dobře hledej, musíš je někde mít zastrčené. Bylo by to škoda, abychom o to přišli, jen je dobře hledej. Už jsem Ti chtěl o tom předešle hned psát, neboť jsem to pořád na mysli měl, aby se na to nezapomnělo, a zapomněl jsem na to se zmínit o tom. Jisto, že je zde nemám a že jsem je s sebou ani nevzal. Nedávno se mně zdálo, že jsem si vytáhl najednou dva zuby; lekl jsem se toho, poněvadž se říká, když se takového něco zdá, že někdo z rodiny umře. Snad to byla předtucha Vášovy smrti. Jen abyste Vy byli zdrávi a žádnému se nic nestalo. O toho kluka Karla se tak nestarej, ani to nezasluhuje, když o rodiče tak málo dbá. On se tak chová, jako by ani tátu neměl, mám na něho zlost. To by už Hynek byl neudělal, ani Jarouš, věř mně, ti mají oba hlubší cit. Viděl bych toho Jarouše rád v těch brejlích, ten as bude dělat ceremonie. O ten desetník ať se s Dorou rozdělí, chtěl jsem poslat každému desetník, neměl jsem ale zrovna drobné a nechtěl jsem schválně měnit; až po druhé. Že nekoupili zvláštní papír na přání, udělali dobře, nač ty výlohy, je to zbytečné. Řeč, kterou držel Purkyně[1]) při otevření průmyslové školy, ta se mně líbila, skoro jsem plakal; za to jsem se zlobil na řeč kanovníka Krejčího.[2]) Oba články byly už v novinách, ten prvnější o thermometru teprv ale před třemi dny; nevím, co s tím tak dlouho dělali. Čtu teď Helferta, jsem teprv na začátku, až posud z něho kouká ultramontán. Nevím, co bude, až přijde k Husovi, řeč je ale velmi ozdobná, to se musí říct. Že to z německého překlad, to se také hned pozná, a pan Jireček[1]) musil s tím mít hodnou práci. O sobě nemám co psát, myslím, že jsem už s jednou žádostí propadl v Rakousích. Půjde-li to tak, to se tu čerta dočkám. Teď mám ještě tři žádosti nerozhodnuté, uvidím, co na ně dostanu za odpověď. Budu čekat ještě nejdéle tři měsíce, a jestli se v tom čase nic nezmění, bude důkaz, že jsou všichni . . . a mně nezbude pak nic jiného, nežli tím zde praštit a jít domů. Déle to nemůže tak trvat. Pak přijmu službu jakoukoliv, třebas to bylo u rasa. Uhlídám, dostanu-li nějakou Aushilfe, žádost jsem už zaslal.

---

[1]) Andrija Einšpieler (nar. 1813) slovinský vlastenec, byl tenkráte katechetou na reálce v Celovci, kde byl též Šetlík professorem. Byl velmi rázný i činný a stal se vůdcem korutanských Slovinců; zemřel r. 1888.

[2]) Havlíčkův.

[3]) K. Havlíčka satirická báseň „První generální schůzka českého národního musea. L. P. 1847."

[4]) Havlíčkova „Slovana".

[5]) Havlíček.

---

[1]) Jan Ev. Purkyně, proslulý fysiolog český, byl věrným přítelem B. Němcové.

[2]) Petr Fr. Krejčí (nar. 1796), od r. 1857 světící biskup v Praze.

Jen se, prosím tě, nějak poptávej stranu nějaké služby, to víš, bez toho že k tomu přijde jednou, když má ta naše bída přestat. Čím dál to takto trvat bude, tím hůř pro nás oba dva. Zvlášť v této krajině bych nerad dlouho zůstal, to je pravá Sibíř. Sotva že trochu ten sníh sešel, už ho zas napadlo dvakrát po sobě a dnes zase padá a mrzne při tom. Jaro prý tu málo kdy mají, jen léto, a to je parné, a podzim je studený; všude se ještě topí jako v zimě. To je . . . krajina a pro samou vodu a bláto nemůže člověk ani z domu. Už jsem to kolikrát všecko proklel i s tím zdejším . . . lidem. Vy máte strach před kometou, tu o tom žádný nic neví, ani v novinách o tom není zmínky. Že by byla mladá Fričová[2]) umřela, o tom jsem ani nevěděl, až jsi mně o tom psala . . . Nepsala ti Boženka z Celovce? Nedávno mne nechali pozdravovat a chtějí se sem na svatodušní svátky podívat. Jak se něco o Karlovi dozvíš, tak mně piš o tom, ať je to co chce a nezapomeň na to, co jsem ti psal pro toho Mayera, a piš zas brzo, třebas bez marky, to víš. Pozdravuj Šlenkrtku, Mencla a Lambla, pak všecky druhé. Popsal jsem toho dost, poněvadž nemám žádnou jinou práci po celý den, a to už tak trvá několik dní. Kolikrát nevím dlouhou chvílí, co začít. Nyní se mějte dobře všichni, líbám tě i děti; ať jsou hodny.

---

[1]) Překlad český Helfertova spisu o Husovi pořídil J. Jireček.

[2]) V. Tille, B. Němcová, str. 196.

S Bohem, tvůj upřímný Js.

Jseš hotová s tou prací?
Dojdi také jednou k Venclíkovi.

XLIII.

(Němec píše, že hodlá navštíviti faráře M. Majara a věci zaslané od manželky že mu odevzdá; těší se na tu návštěvu v trudném a zoufalém svém stavu; nesnesitelné jeho postavení v úřadě; touží po vysvobození; na zlepšené poměry není v Běláku naděje a jinam dostati se nemůže; prosí ženu, aby se poohlédla po nějaké službě pro něho; starosti s Karlem; sestra B. Němcové Aida.)

Viz dopis Němcové V.

Dne 6./4. 857.

Milá ženo!

S toužebností jsem čekal na tvůj list, už jsem chtěl dnes psát, a jak jsem dnes ráno přišel do kanceláře, ležel na mém stole paklíček. Byl jsem tomu velmi rád, neboť dělá mně to vždy starosti, kolikrát arci zbytečné, když dlouho nedostávám od tebe odpověď; a když odpověď přijde, bojím se zase zrovna list otevřít, abych se nedočetl něčeho nemilého. Přečetl jsem všecko. Při čtení musejního sezení jsem se už dlouho tak nezasmál jako tentokrát. Je mně vždy k pláči, když si vzpomenu, že už ho zde není. Vezmu to s sebou, až půjdu k Majerovi. Tuto sobotu hodlám tam jít po poledni; jsou prý tam jen tři hodiny cesty, a zůstanu tam přes ty dva svátky, to jest, bude-li pohodlný čas a nepřijde-li do toho něco. To víš, já napřed nikdy nic do zajista neurčuju. Však to bude snad ten jediný vlastenec v celém zdejším okolí, jiného tu neznám, alespoň v místě žádného. Zde má být jeden kaplan, který se též obírá slovinskou literaturou, neměl jsem ale až posud příležitost ho poznat. Ze všeho, jak jsem pozoroval, musí být Majer rázný chlapík a bude mít jistě radost, až mu tvůj list odevzdám. Také mu dám k přečtení Babičku; co tomu as řekne, rád se podívám. Těším se na ten výlet, abych si zase jednou trochu oddechnul, ne od práce, na tu si naříkat nemohu, neboť mám po kolik dní často pradlouhou chvíli v kanceláři, že to je až k omrzení. Měsíčně mám as po 12 dní jakousi práci, pak si musím všelicos vyhledávat, abych docela se založenýma rukama po celý den sedět nemusel. Můžeš si pomyslit, jak je to pro mne zdlouhavé, muset po 8 hodin skoro denně v tom . . . kanceláři čumět, k tomu ještě před sebou ty nevlídné tváře, kteří člověka považujou jako za vetřelého do ouřadu, pak nenávist k Čechům, která jim každému z očí kouká. Jen jediný praktikant, bývalý medik, ten má ještě nejvíce považení a rozumu mezi všemi, to ostatní samá . . . necitelná. To je hořký stav. Ačkoliv mimo kancelář není to o mnoho lepší, přece jsem rád, když mohu vyklouznout a být raději docela o samotě; utíkám pak, jako by mně hlavu zapálil. Jen kdyby bylo nějakého brzkého vysvobození z toho zdejšího pekla; však nemůže být v pekle horší, nežli toto mé zdejší postavení. Kdyby alespoň člověk za to něco měl, snesl by to všecko snadněji, něco za něco, musí už často člověk všelijakou nepříjemnost nechat si líbit. A ke všemu ještě bídácký život i s rodinou. Že by se náš stav brzo k nějakému prospěchu změnil, k tomu je, milá ženo, na této dráze, kterou jsem nastoupil, malá naděje, a to poznáš hned. Zakročil jsem předně o Personalzulag. Ze Štýrského Hradce od slavné direkce obdržel jsem ji s nepořízenou na zpět: Dieses Gesuch eignet sich nicht zur Vorlage ans Finanzministerium, weil Gesuchsleger das Dekret des Fz. Ministeriums, nach welchem er in die Gehaltskategorie mit 700 fl. versetzt wurde, misverstanden habe. Er war als Quiescent zu behandeln und muss sich mit jeder Anstellung, wenn diese seinen Quiescentengehalt übersteigt, zufrieden stellen. Podotknul jsem v té žádosti, abych nebyl obmezen jen na Štýrsko, Tyroly a Rakousko. Na to odpověděli: dass dieses aus trüftigen Gründen verfügt wurde. Jedním slovem, mou žádost neposlali ani k ministerstvu a odbavili ji sami. Z toho poznáš, že ze Štýrského Hradce mnoho naděje neb nějaký ohled není k očekávání. Teď jsem na rozpacích, co dělat mám, mám-li poslat žádost bezprostředně do Vídně sám neb ne. Nejspíš ale že ji pošlu, udělat mně za to nic nemohou, jen toliko, že se na mne zlobit budou, a co z toho; ať se zlobí, nemám bez toho s té strany nic k očekávání. Druhá věc je, že jsem se žádostí o jedno officialství se 700 fl. bez kauce z Vídně též byl odmrštěn. Dělal jsem si naději, že to místo dostanu, neboť jsem zároveň o to samé místo na ministerstvo žádost poslal, jak mně to sám Neuwall radil. Myslil jsem, že se mne ministerstvo ujme a nařídí vídeňské direkci, aby mně to místo uděleno bylo, a to mně též sklaplo. Tak ti páni drží slovo. Nejhorší při tom je, že to nepatří do referátu Neuwallova, a on nemůže v tom sám, jak by snad chtěl, oučinkovat; proto není od Neuwalla mnoho k očekávání. Přišlo nařízení, aby se zde všecka uprázdněná místa officiálská hned obsadila. Je tu jich dost i se 700 fl. prázdných. Musil jsem také mé Dienstdokumente předložit. Teď je příležitost, budou-li v Hradci chtít, mně pomoct, mohou mne nechat do 700 fl. postoupit. Nedělám si ale žádnou naději dle všeho, jak pozoruju a sotva že snad do 500 fl. postoupím. Jsem jeden z těch posledních officiálů, a já zůstanu nejspíš sedět. Ještě mám jednu žádost nerozhodnutou, a budu-li i s tou odmrštěn, pak je po vší naději na zlepšení a zmírnění naší mizerie.

Co pak počít? To je důležitá otázka. Zůstat a čekat, to je věc nemožná, u nás musí být brzká pomoc, a když ta nepřijde, je čekání marné, neboť než bych to přivedl podle posloupnosti na 700 fl. jenom, bude léta trvat a pak ty obtíže s kaucí, to ještě k tomu. Věř mně, že jsem to všecko předvídal, že to asi tak se mnou bude, jak to až posud vyhlíží, neboť znám předobře ten ouřední svět a ty jejich zásady. Mnohému se to poštěstí a vede se lepší, já ale mezi ty šťastné nepatřím; o tom mám ve svém životě mnoho důkazů, proto jsem se na štěstí nespoléhal. S jakou nechutí jsem odcházel, to víš sama dobře. Nechtěl jsem Vám odporovat, aby se nemyslilo, že se nechci podrobit, a abys mne i druzí nedrželi za netečného a pohodlného, a šel jsem raději na tu zkušenou do toho vyhnanství. Mé mínění je to, čekat ještě as dva měsíce, jak všecko dopadne; v tom čase se to musí rozhodnout. Nepolepší-li se tak prospěšně, aby i tobě s dětmi bylo pomoženo, jet zas s Pánem Bohem a chytit se všemožně čehokoliv poctivého, co by dalo lehčí živobytí. Nebo ještě delší čas, třebas i jen rok tak žít jako až posud, přivedlo by z nás jednoho jistě do hrobu, to bych ale přece nerad. Dejme tomu, že bych dostal zde teď 500 fl., zas zůstane to samé. Mcc-li bych ti mohl z toho dát, když musím kauci splácet? K tomu ke všemu to pro mne mrzuté zaměstnání... V tomto nynějším mém oboru nemám ani příležitost ukázat svou schopnost. Tam, kde bych ji mohl ukázat, do toho více nepřijdu, tu mně je cesta zamezena.

Mé mínění je, jak jsem podotknul, čekat ještě asi dva měsíce, a zůstane-li to při starém, žádat o pensi, aby mne nemohli pak k ničemu více potahovat, a chytit se potom čehokoliv, co by dalo lepší výživu. Nevím, budeš-li s tím srozuměna, myslím ale, když všecko dobře rozvážíš, že též jinak myslit nebudeš. Postaral bych se o to, abych v tom čase byl té dohlídky zbaven. Tu nemají pražádné příčiny ke mně, a dá se to lehko změnit. Když budu toho jednou sproštěn, bude i mně při tom volněji. Jsem tedy žádostiv na to, co mi odpovíš. Prosím tě, dej si na tom záležet, abys něco pro mne vyhlídla, snad se přece něco najde, a kdyby to bylo dost málo, bude přece lepší než-li nyní.

Tak teď víš všecko, milá ženo, jak věci stojí, a že pro nás na této cestě mnoho dobrého nekvete; piš o tom mně co nejdříve tvé mínění.

Na toho našeho Karla mám zlost, že ani tobě ani mně nepíše. Myslil jsem, že mně jistě odpoví, psal jsem mu tak důtklivě a k srdci a on . . . jako by do větru mluvil; je to přece jen lehkomyslník. I jsem tomu velmi povděčen, že tam Kodym zůstal, ten bude nejlepším jeho dozorcem; ani nepíše, má-li už tu knížku. Ajdu[1]) jsem měl vždy rád a přeju jí toho štěstí; jsou všecky v tom lepší, nežli ty, jen ty jediná z vás, chudáku, nenašlas nic dobrého. Ty kalhoty můžeš dát Jaroušovi přešít, sotva bych je už nosil. Potřeboval bych od šatstva všelicos, člověk nesmí ale na takového něco ani pomyslit. Uhlídám, dají-li mně nějakou, a moc-li, Aushülfe; Dají-li, moc toho asi nebude, a člověk si s málem čerta pomůže. Zde ti posílám ten zlatý na ten interess za hodinky, a pak 1 fl. dětem k jejich svátku, rozděl jim to. Nestarej se o ty věci, cos mně poslala, dám dobrý pozor a ten tištěný list ti odešlu nazpátek, jak to opíšu. Že budete mít dost bídné svátky, mohu si myslit, ani nechci na to zpomínat, na ten tvůj stav. Rád bych viděl ten obraz,[2]) už podle tvého popisu si ho představuju, jaký asi je. U nás se zde přece jednou to počasí změnilo, a už as po 6 dní máme trochu teplo a sníh s polí na rovinách zmizel, na vrchách je ho ale posud dost, obzvláště na severní straně; tu jsou kopce od paty až do vršku docela sněhem pokryté, a je to sotva hodinu cesty od města. Dělá to divný dojem jaro zde, vůkol plno sněhu, ten snad ani letos nesejde, tolik ho leží. Z města z postranních ulic vyvážejí posud sníh, a teď je to tu rozkošná správa, horší nežli uherská; přepodivný lid je to tu. Jak přijdu od faráře, budu ti hned o všem psát, co a jak jsem viděl a slyšel. Zatím myslím, že budu míti už také odpověď na tento list. Teď chodím denně na procházku a v neděli byl jsem v zdejších lázních, jsou jako uherské, zrovna takové, voda má 18°. Tak měl Mencl radost, že jsem mu psal, pozdravuj ho, jakož všecky druhé známé. Zdráv jsem, ale začíná mne zas trochu kříž bolet; to je od toho sezení, to mně tuze neslouží. Děti srdečně líbám, ať jsou hodny. Přál bych vám veselé svátky, ty ale sotva budou veselé. Líbám a objímám tě v duchu tvůj upřímný

---

[1]) Adelhaid, mladší sestra B. Němcové, nar. 1835.

[2]) Titulní obrázek od J. Manesa pro Slovenské pohádky. Viz Tille, B. Němcová, str. 208.

Js.

Dokončeno 7ho před polednem.

Ten Helfert je... Na práci nemám skoro nic a ke čtení málo, je to bída.

XLIV.

(Němec zasílá manželce vysvědčení chudoby pro Jarouše; o návštěvě u faráře M. Majara; o národním kroji slovinském; jaro v Běláku; jezero osojské, zříceniny hradu Landskrony; služba v Běláku je mu nesnesitelná; o dětech; z posledního listu ženina projevuje velikou radost.)

Viz dopis B. Němcové V.

Dne 21./4. 857.

Milá ženo!

Sotva jsem se dočkal tvého listu. Já vždy už napřed vypočítávám, kdy as budu mít odpověď, a když odpověď tu nemám, jsem vždy v samých starostech, co a jak se děje. Sotva že jsem tvůj list přečetl, hned jsem běhal stranu toho vysvědčení [1]) pro Jarouše. Tu mají docela jiný způsob stranu tohoto vysvědčení. Tak jsem si to všecko zaopatřil jedním šmahem as za hodinu. Ani si to žádný z těch pánů nepřečetl a každý to hned podepsal. V Čechách by s tím nadělali více ceremonií. Nejlepší se mně líbil farář, ani mne neznal a podepsal; ptal se mne Wo soll ich mich denn unterschreiben? Tu ti to také hned posílám, a má chudoba je třemi pečetmi potvrzena, to už něco vydá! Jen teď hleď, abys to hned zadala, aby nebylo pozdě. Jak jsem ti před svátky psal, byl jsem tehdy u Mayera. V sobotu po dvou hodinách odpoledne jsem odtud vyšel, den byl pěkný, a přišel jsem tam teprv po osmé večer. Ono tam je dobrých 5 hodin cesty, naklusal jsem se dost. Jen jednou jsem se na cestě zastavil as $^1/_2$ hodiny. Z Arnoldsteinu se sejde ze silnice, bylo už skoro tma, a já v neznámé krajině mezi vrchy klusal po nepovědomé cestě ve tmě, až jsem šťastně doklusal. Kostel a fara je na vysokém vrchu, proto se to jmenuje Gorjach [1]) (na horách). Když jsem docházel k místu, bylo tam právě vzkříšení a stříleli z moždířů. To mně přišlo vhod, mohl jsem se dobře orientovat, kam mám jít. Ve tmě jsem se škrabal kamenitou pěšinkou na Gorjach. Majer mne očekával a pochyboval, že přijdu, neb bylo už 8 hodin pryč, než jsem se na vrch dostal. Byla to vskutku dobrodružná cesta a mne náramně těšila. Až do polední skoro tu pršelo, a už jsem pochyboval, že budu moct někam jít. K polednímu se vyjasnilo, a já si odpoledne, nedbaje na bláto, vyšel. Nemohl jsem se té chvíle ani dočkat, abych si mohl mé duši trochu ulehčit. Mayer jak uslyšel můj hlas, neboť jsem se ptal kuchařky, je-li gospodin farár doma, ihned vyběhl a mne srdečně přivítal; měl radost, že jsem přišel. Je to dobrá slovanská duše, druhý Plošič, ale vzdělanější. Že bylo vypravování bez konce, můžeš si pomyslit. Seděli jsme až do půlnoci a zapomněl na to, že má druhý den kázat. Druhý den šel jsem s ním do kostela, uvedl mne tam do zvláštní lavice, byl jsem též na kázání. Ostatně jsme jedli a pořád povídali o všeličemž, to si můžeš pomyslit. Tvůj list a to ostatní jsem mu odevzdal. Těšilo ho to, opsal jsem mu E. K.,[2]) byl též tomu rád, a sezení Musejnímu se dost nasmál. V neděli k večeru šli jsme na procházku do sousední vesnice na víno, a když jsme šli domů, zmokli jsme hodně, neb pršelo, a v pondělí celý den skoro. V pondělí musel jít do filiálního kostela mši sloužit, a já zůstal sám doma, neb kuchařka také šla. Poslal hned v sobotu pro toho kaplana, je to skoro dvě míle, ten ale nepřišel, snad pro deštivé počasí. Chtěl Mayer, abychom tam k němu jeli, já ale se tak dlouho zdržet nemohl. Outerý v noci napadlo tam sněhu a ráno bylo všecko bílo. Tu jsem mu řekl, že musím už domů, nechtěl mne pustit. Objednal příležitost a odpoledne mne nechal na půl cesty vyvézt a sám mne vyprovodil, abychom prý mohli ještě na cestě trochu vyprávět. Z toho poznáš, že mne rád viděl, pořád měl strach, že málo jím, abych prý jen neměl hlad, i kuchařka byla starostlivá o mne, mladé hezké děvče. On je vlastně gramatikář, sepsal už dvojí slovinskou gramatiku a chce teď zavést cyrilliku místo latinky; už stranu toho psal do novin ,,Srbsky Dnevnik", on je korrespondentem. Horvati prý už také začínají psát cyrilštinou, a Šumavského slovník ten ho teprve posadil teď na koně a dodal mu chuti. O Černohorce má strach, co prý se tam děje,[1] a pořád přemýšlel, jak by se měla slavit památka Cyrilla a Methoda.[2] Chce o tom též psát do novin a myslí, aby se slavila všeobecná pout v Praze při založení kostela Karlínského[3] a na Velehrad aby se stal jen výlet z Prahy. Má divné nápady, v politice je ale nezběhlý, nemá žádný přehled; není to divno také, on tam je samotný v té poušti a ani človíčka nemá na blízku, s kterým by mohl moudrého slova promluvit . . . Fara není tuze velká, jen co mu dá živobytí. Zde nemají ti faráři vůbec nic, je to samá žebrota. Krajina je divoká romantická, v létě musí tam být rozkoš.

---

[1]) Vysvědčení chudoby pro osvobození od školného.

---

[1]) Görlach, slovin. Gorjane; později byl M. Majar farářem v Podklošteru (Arnoldstein).

[2]) Havlíčkovy Epištoly Kutnohorské.

---

[1] Rázným reformátorem všeho života na Černé Hoře byl Danilo I. (1851—1860), který byl proto od nepřátel nového pořádku v nenávisti a konečně dne 13. srpna 1860 úkladně zavražděn.

[2] Na vděčnou pamět příchodu sv. věrověstů slovanských Cyrilla a Methoda r. 863 na Moravu konány r. 1863 velkolepé slavnosti na Velehradě, které byly povznášející manifestací veškerého Slovanstva.

[3] V Karlíně r. 1863 vysvěcen byl způsobem velmi slavnostním nový chrám v čistě románském slohu, založený ku poctě sv. Cyrilla a Methoda.

Babičku jsem mu půjčil k čtení, as za 14 dní sem zase přijde a přinese mi ji. Na svatodušní svátky mám tam zase přijít, možná, že také půjdu. Připověděl mně, že mně zaopatří rudy z Bleiberka, on tam je znám. Tu máš popis mé cesty u Mayera, pozdravuje tě i Lambla, on o něm s nadšením mluvil. Kdybych tam byl měsíc, naučil bych se slovinsky, není to těžké. On česky nemluví a všemu dobře rozumí; škoda, že není blízko velkého města, to mu schází, trochu té politury. V úterý večer jsem byl teprv doma. Tam prý bys toho nasbírala, národních zvyků a obyčejů čistě slovanských. Ženské tam mají zvláštní kroj, sukně černé z Bolzana[1]); jedenkrát ti to popíšu. Nemyslím, že by si toho zde kdo všiml, že jsem tam byl. Ty ani to slovo „vlastenec“ neznají, toho se neobávám, tu je docela jiný poměr; naše snahy — o tom ani to nejmenší ponětí nemají. Šetlíkovic mne též na svátky čekali, myslili, že tam přijdu, nechali mně to po jednom zdejším vzkázat, proč prý jsem tam nepřišel; na svatodušní svátky chtějí prý se sem podívat. Přece tu máme jednou jaro a zároveň i zimu, totiž na vrchách ještě plno sněhu. Teď začíná všecko zelenat, a tu neděli jsem byl u jezera Osiackého[2]) a na jedné zřícenině „Landskron“; [3]) to je památný hrad, takových jsem málo viděl. Byl jsem sám a sám a dost dobře jsem se sám sebou bavil. Můj úsudek o Helfertově spisu ti po druhé povím . . .

Článek do novin ten týden napíšu a pošlu hned. Žádost na ministerstvo bezprostředně zašlu a budu psát Neuwallovi, bude to ale to poslední, co ještě zkusit chci, pak ať . . . Jen se prosím tě nějak o to tam starej a nepropas Lanu. Já ale musím, jak a co, nějaký čas o tom napřed vědět, neboť nemohu tak najednou odtud odejít, to víš, a alespoň měsíc by to trvalo, nežli bych mohl odejít; pensi neb quiescent musím vždy dostat a míň než 350 fl. nemohou mně dát; ty mám zajištěny. Čím dál tím víc se mně to zde hnusí, a od té amnestie, co je k očekávání, nedoufám pro mne moc prospěšného. Do mého předešlého platu sotva v mém živobytí víc přijdu, jak to teď všecko jde a obzvláštně pod správou štýrskou. Z Jarouše mám radost, že dobře obstál, neočekával jsem to, jen kdyby ten Karel byl jiný, ten . . . mne mrzí, že ani o sobě vědět nedává. Tak bude Dora [1]) francouzskou? To je také dobře. Už kolikrát jsem vzpomněl na Hynkův hrob, jak asi vypadá, pořád ho mám na mysli, obyčejně vždy nežli usnu. Tu si vás všechny představuju a s vámi rozmlouvám a tak jsem v tu chvíli nejblaženější. Mně se též o tobě často zdá, všelijaké věci, jednou, že ses vdávala . . . Milá ženo, těch několik řádků v tvém listě byl balsám pro mne, a nemůžeš si ani pomyslit, jak mne tvé upřímné vyznání potěšilo. Já bych tě za to celou zulíbal, kdybych tě měl. Vždy lepší, když jsme jeden k druhému docela otevření. Já nikdy nepochyboval nad tvou upřímností, a tvé divné chování ke mně někdy mne mrzívalo; proto jsem byl někdy tak, jak jsem dost nerad býval. Buď tedy všecko zapomenuto na věky, a počnem, ač už trochu pozdě, jiný život, však nám ho už moc nezbývá. Nač ho tedy ještě trudit, máme jiného toho dost, a bude nám oběma pak lehčeji. Budeš-li mít co k čtení, tak mně to pošli, mám náramně dlouhou chvíli v tom kanceláři, práce velmi málo. To snad dělá ten Byrokrat naschvál, že mne tak málo zaneprázdňuje. Pozdrav všecky známé, obzvláštně Mencla a Šlenkrtku; co as dělá?

---

[1]) Krásné město v již. Tyrolích.

[2]) Jezero osojské čili oževanské (něm. Ossiach) sev. vých. od Běláku.

[1]) Landskrona, 1 hod. cesty na sev. od Běláku; rozsáhlé zříceniny hradu, vystavěného na místě starého hradu, zbudovaného českým králem Přemyslem Otakarem II. Byl zničen požárem na počátku 19. stol.

---

1) Fr. Palacký a Dr. J. Čejka na své útraty posílali ji do franc. hodin. V. Tille, B. Němcová, str. 208.

Potřebuju toho až hrůza, nejvíce ale boty, ty musím co nejdříve mít, a bojím se toho vydání. Musí to člověk hubě utrhnout: budu teď večeřívat mléko, abych moc neutratil. Nevím, co bych ti víc psal, nenapadne mně to hned, mám toho plnou hlavu, co bych ti všecko psát chtěl, a když začnu, pak nevím, co dřív. Teď, milá ženo, s Bohem, Manku pozdravuj; škoda kanárka, huboval jsem, ale je mně ho líto, že jste o něho přišli. Děti i tebe líbám a objímám v duchu tvůj Js.

XLV.

(Němec posílá článek pro Pražské Noviny; smutný osud Slovinců; přeje sobě vysvobození z trapného postavení; o firmě Klein a Lanna v Praze.)

Dne 30./4.[1])

Milá ženo!

Tento článek měl jsem už dávno začatý, nemohl jsem ho ale dokončit, poněvadž jsem měl teď po několik dní v kanceláři práci. Doma večer se mně do psaní nechce, to jsem náramně líný a zrovna k ničemu, a proto píšu všecky své věci v kanceláři, kde mám všecko při ruce, doma nemám ani inkoust. Prosím tě, přejdi to a snad také přepiš a pak odevzdej. Ani jsem nevěděl, o čem mám psát. Kdyby směl člověk něco o národnosti napsat, měl by toho dost k popsání, to by vyšly krásné věci na světlo, až hrůza; tomu by se každý podivil, jak se zde se Slovinci zacházelo a posud zachází. Proti zdejším Slovincům byli Slováci ještě na tom velmi dobře. Mayer mně toho až hrůza vypravoval, a sám toho vím ze zkušenosti. Čekám odpověď na můj poslední list a než bych ti zase na tvůj list odpověděl, trvalo by to dlouho; proto radší o sobě tento článek ti zasílám.

---

[1]) Roku 1857.

Máme zde prasecké počasí, zrovna jako o vánocích a sněhu plno; všude se posud topí, i já už zas po několik dní topím, sice bych nevydržel. Kdybych jenom byl z této Sibíře jednou už pryč. Den ode dne jsem mrzutější, obzvláštně, když do toho kanceláře přijdu. Není ale také divu, pan přednosta už po delší čas ani na mne nemluví a tak se ke mně chová, jako bych já ani do ouřadu nepatřil. On mne jednou dopálí, že mne všecka trpělivost přejde a že mu hodně notně mé mínění povím. Až posud snáším všecko jen proto, že myslím, že to snad se mnou dlouho zde trvat nebude. Jen kdyby jednou něco stranu mne přišlo, ať je to už tak nebo tak, abych alespoň věděl, na čem jsem a podle toho se pak řídit mohl.

Klein a Lana budou v Praze stavět zase nové domy. Tak stálo v novinách; snad tam byli oba pohromadě. Nevíš až posud nic? Už po několik nocí se mně o tobě zdá, ale nic nepříjemného; jednou se mně zdálo, že jsme měli po druhé svatbu, a tys pořád chtěla, abych ti koupil nové střevíce, že žádné nemáš. Jistě to bude tak asi v skutku, viď, chudáku!

Nechci ani na to všecko myslit.

Nemám, co bych ti zvláštního psal; čekám sem tyto dny Mayera a zas si trochu porozprávíme. Pozdravuj všecky známé. Líbám děti i tebe srdečně tvůj upřímný Js.

Dostalas můj list s tím vysvědčením pro Jarouše? Piš hned!

XLVI.

(Němec posílá manželce z obdržené výpomoci 70 fl. 21 fl.; o nesrozumitelném nářečí běláckém; starosti s Karlem, nemoc Taroušova; B. Němcová u V. Lanny; o kráse jara v Běláku; chválí si nynější své zdraví.)

Dne 10./5. 1857.

Milá ženo!

Již jsem myslel, že jste všichni pomřeli, tak dlouho mně nepsalas. Nemám ti tak za zlé, neboť vím, že máš kolikrát pro práci a jiné běhání málo času k psaní, a přece mně to dělá starost a jakousi nevrlost, když dlouho od tebe nedostávám žádný list. A kdyby to bylo jen několik řádků, bylo by to dost pro uspokojení mysli. Proto tě prosím, nenech mne po druhé tak dlouho na odpověď čekat. List tvůj od 4. i s knihami jsem teprv dnes ráno dostal a hned ti odpovídám a přidávám k té odpovědi pro tebe 20 fl. a dětem 1 fl., dohromady 21 fl. Tento týden jsem dostal tu tak toužebně očekávanou výpomoc . . . Dělal jsem si naději, že dostanu, když ne 200 fl., tak alespoň 150 fl. I sklaplo mně. Člověk nemá na tom světě už pražádné štěstí. Ti předobří páni v Štýrském Hradci nezaslali mou žádost ani do Vídně k ministerstvu „fanden es nicht für geeignet das Gesuch beim Ministerium zu unterstützen“, a odbyli to sami. Poněvadž jsem dostal, jak jsem ve Hradci přistavil, tenkrát 30 fl., ty mně teď krásně odpočítali, a aby to dělalo 100 fl., udělili mně teď k tomu 70 fl.; těmi mne tak odbyli. Tu není žádné pomoci, člověk musí . . . odvolání není žádné. Jak pravím, v tom pádu je ministerstvo štědřejší, to může udělit, moc-li chce, a bylo by mně jistě alespoň 150 fl. udělilo; to vím dozajista. Poslal bych ti víc, ale musím si nechat něco v ruce, abych měl na cestu, kdyby k tomu přišlo, že bych měl odtud jít pryč, byl bych pak v rozpacích, odkud vzít peníze na cestu. Taky si chci vyplatit ty hodinky a nějakou maličkost na sebe koupit, v čemž ale chci ještě čekat; nejvíc potřebuju boty, ty musím mít hned. Ani nevím, nač ty peníze dřív obrátit, bojím se, aby se mi nerozkoulely.

Vím, že víc toho potřebuješ než snad já, neměj mně to za zlé, že ti víc neposílám. Na tvé otázky musím ti hned odpovědět, abych na to třebas dál nezapomněl. V domě je u mne všecko praněmecké, v tom ohledu nemohu ti ničím posloužiti ani se žádným z okolí stranu toho, o čemž píšeš, do řeči se pustit. Za jedno by mně ani ten zdejší lid nerozuměl a za druhé je jim též těžko rozumět; to je přepodivné nářečí, co tento lid zde má. Dřív porozumíš Rusovi, nežli zde tomuto lidu, tak má tu řeč zpotvořenou. On ty poslední slabyky a všecko zpívá, a proto jim málo co je rozumět. Budu ale hledět se z jiné strany dovědět a spíšu to pak. Dvořák je respicientem v Březně, co je doktor; z Uher nevím nic, jsem dlužen odpověď Vežnickým; proto nepíše, budu mu ale hned psát. Karel posud mně nepsal, což mne mrzí, je . . . dareba nevděčná, lehkomyslná. S Jaroušem mám velkou starost,[1]) myslím ale, že to horší nebude. To by nám ještě scházelo, takový zármutek, máme toho bez toho už dost. To ti ale kladu na srdce, ať mně nic nezatajuješ, kdyby s ním mělo být hůř, což dá Bůh se snad nestane. Žes byla u Lany, jsem tomu velmi rád, a třebas i čekat měl, z toho si nic nedělám, jen když je jakási jistější naděje; pro takové zaměstnání mám největší náklonnost, myslím, že bude slovo držet. Tu beztoho nemám skoro žádnou naději, a ani 700 fl. nás nespasí, a kdybych je i měl, jsou s tím těžkosti, ty víš bez toho sama dobře, nepotřebuju ti to ani popisovat. Zadal jsem zas žádost do Rakous, a to je ta poslední, víc nebudu vyhazovat za štemple peníze; budu tento týden psát Neuwallovi docela otevřeně a všecko mu popíšu. To ale ti napřed povídám, že zde dlouho zůstat nehodlám, že se jim tu za 300 fl. nebudu sužovat a raději vezmu 350 fl. a budu třebas, když ne v Praze, tak prozatím v Bydžově na Lanovo slovo i přípověď čekat; pak ti mohu spíš s nějakou zlatkou pomoct, nežli odtud. Teď po několik dní je tu pěkně slunečno, ale přece žádné teplo. To dělají ty sněhové vrchy na blízku. Je tu ale krása teď, ta zdejší krajina, to je jistá pravda, ty bys se tu celá rozplynula samou poesií. Poslal jsem článek do Novin a musíš ho už dávno mít; ani se o tom nezmiňuješ v tvém listu, dostala-lis ho neb ne. Majer tu ještě nebyl, čekám ho ale každý den a promluvím s ním též o tvých žádostech, snad on mně něco sdělí, snad mně také přiveze ty připovězené rudy. Ten týden chci ale jet do Bleiberka sám, nemám teď moc práce a na jeden den se odprázdním; všední den je tam nejlepší jít, abych viděl, jak se tam pracuje, snad přivezu sám si ty rudy. Na procházku chodím sám a sám.

---

[1]) Jarouš onemocněl. Viz Tille, B. Němcová, na str. 199.

Lana dostal už taky koncessi na stavbu železnice, bude teda všade dost lidí k potřebě, a snad se něco pro mne najde.

Na koupání tu není ještě pomyšlení, já se koupám, vlastně myju, doma a jsem při tom zdráv, takže se sám sobě divím, že jsem se zde tak sebral. Až mne uhlídáš, poznáš jistě, že mne zde přece o něco přibylo, alespoň mám zdravou barvu ve tváři. Teď mám zas na několik dní co číst, však už jsem nevěděl dlouhou chvílí, co počít kolikrát. Tak, milá ženo, co jsem tak věděl, napsal jsem ti, jen ty hezky brzo piš a nenech mne na odpověď tak dlouho čekat. Při tom ti též tetčin parte posílám, poněvadž to může s penězi jít bez platu. Mencla a Šlenkrtku a druhé všecky pozdravuj, a toho Halánka [1]) už napal o nějaké to pivo, však on ho čert nevezme. Děti líbám i tebe mnohokráte, ať mně pár řádků píšou. Mějte se všichni dobře. Ještě jednou s Bohem tvůj upřímný

Js.

XLVII.

(Němec je velmi znepokojen, že nedostává dopisu; pobyt další v Běláku uvede ho v zoufalství; jak skromně žije; touží po manželce; žádost za dovolenou a za amnestii; stížnost ministerstvu do fin. ředitelství; návštěva u far. M. Majara; národní slavnost slovinská; Majarova sbírka národních písní.) Viz list B. Němcové VI.

Dne 9./6. 1857.

Milá ženo!

V posledním mém listu jsem tě prosil (bylo to asi 22. předešlého měsíce), abys mně hned odpověděla. Myslil jsem, že mou prosbu vyplníš, neboť mně bylo na tom moc záleženo, abych tvé mínění slyšel, a pak jak s Jaroušem je. Myslil jsem, že nejdél po svátcích dostanu od tebe list. Dnes už je 9ho a posud nemám žádnou odpověď. Domnívám se, že snad tvůj list se ztratil, neboť mně to ani do hlavy nejde, proč bys mne tak dlouho na odpověď čekat nechala. Jak mne to tu zde znepokojuje, když tak dlouho žádnou zprávu od tebe nedostávám, ani ti popsat nemohu, nejsem pra k ničemu a tak mrzutý, že bych raději odtud hned utekl. Ty budeš to nazývat hloupostí a zbytečnou starostí. Věř mně, že kdybys ty na mém místě byla, že bys jistě též taková byla jako já. Když jen několik řádků od tebe mám, ať jsou jakéhokoliv obsahu, jsem vždy pokojnější tak dalece, že alespoň vím, že jste na živu a že se vám nic neobyčejného nepřihodilo. Nehněvej se na mne, že ti tak zřejmě píšu, toho jsou okolnosti a můj stav, v kterém zde žiju, příčinou. Je div, že jsem se zde už nezbláznil, tak mně jde kolikrát hlava kolem, když do myšlenek zabřednu, ze kterých ani vybřednout nemohu na vzdor všemu namáhání. Nutím se dost, abych z toho vyvázl, platno to nic není, vrátí se to zas. Takový je tu můj duševní stav; o tělesné potřeby, o ty nedbám, a tak jsem tu odvykl všem tělesným potřebám, že mně je tu teď vše jedno, jím-li co, nebo ne, jenom když poněkud něčím žaludek naplním, aby nebyl prázdný, a po jiném též netoužím. V tomto pádu jsem se velmi změnil k mému prospěchu. Často nevečeřívám nic jiného než kousek chleba a sklenici vody a jsem při tom tak spokojen, jako bych pečeni měl a kolikrát jsem už $^1/_2$9 v posteli. Za to jsem ve 3 ráno už vzhůru a jdu na procházku; v přírodě jsem nejradší, to je mně nejlehčeji. Takové je nyní mé živobytí. Upřímná duše mně schází, a protože ty jseš ta nejupřímnější duše, kterou znám, scházíš mně ty, a proto po tobě tak toužím, že ti to ani popsat nemohu. Nediv se tedy tomu, když dlouho žádné psaní od tebe nemám, že jsem pak v takovém rozpoložení. Neodkládej tedy tak dlouho s odpovědí, prosím tě za to k mému upokojení a pak s ohledu na Jarouše. Jestli jsi posud nepsala, piš hned, jak toto psaní obdržíš. Tu nezůstanu na žádný pád. Ještě dnes napíšu žádost za dovolenou na 6 neděl, přidám k tomu vysvědčení od doktora, že musím mou nohu hojit; v tom čase musí se to nějak se mnou rozhodnout. Zaslal jsem přímo na ministerstvo žádost, když amnestovali jiné, aby mne též amnestovali, totiž aby mne dali do mého předešlého místa nebo takovou službu, která by byla rovná mé předešlé a s tím samým platem, v nynější službě že zůstat nemohu, že při ní docela zakrním a živ být nemohu.

---

[1]) „Halánkem“ nazývali Ferdu Náprstka, majetníka Černého pivovaru na Karlově náměstí v Praze. „U Halánků“ je na náměstí Betlemském.

Při tom jsem si stěžoval na zdejší direkci, jak se mnou zachází, a obě žádosti, tu o ten Personalzulag, a pak o tu výpomoc přiložil, aby se přesvědčili. Vyzdvihl jsem si vysvědčení mého chování, nechal podepsat od pulmistra, faráře a podkrajského, a k tomu přiložil; proč to zasílám, bezprostředně též jsem udal. Uhlídám, jaký účinek to bude mít. Nejspíše to dají k vyjádření do Hradce k direkci, tam budou mít teprv na mne zlost, že je žaluju. Ať, stát se mně nic nemůže za to, mám důvodů dost, a v Hradci budou jistě rádi, když se mne zbaví, takového rebellanta.

Bude-li chtít ministerstvo mně pomoct, tak předloží dozajista mou žádost císaři. Žádostiv jsem velmi na výsledek; z toho poznám nejlepší, jak o nás smýšlejí. Psal jsem velmi zdvořile a poníženě, to se samo sebou rozumí. Proto bych nerad teď už ze služby docela vystoupil, pokud nebude má žádost rozhodnuta, a proto chci prozatím na ten urlaub, a třebas pak i ještě o prodloužení žádat. Sem ale na žádný pád víc nepůjdu, a když nebude jináč, budu žádati o pensi, to je mé pevné předsevzetí. Také jsem podotknul v té žádosti, aby mně nedávali žádnou službu s kaucí, tu že nemohu složit. Co tomu všemu říkáš? Piš mně o tom.

Šetlíkovic sem nepřišli na svátky. Božena mně psala, že si to nechají až na prázdniny. Šel jsem tehdá teprv v neděli odpoledne k Majerovi, poněvadž byl ráno nejistý čas, a v outerý jsem se zase vrátil domů. Bylo tam ve vedlejší vesnici posvícení a při tom národní slavnost; nad tou jsem se potěšil, že se to u toho lidu ještě zachovalo. Popíšu to všechno zevrubně a dám to do novin, a k tomu několik písní přidám. Podivíte se tomu všichni dozajista, neboť to je věru tuze krásné, a žádný o tom nic neví, tak jsou ti lidé neteční. Majer má krásnou sbírku národních písní, měl jsem ho k tomu, aby ještě sbíral a je vydal. Četl mně některé, jsou krásné a liší se od našich. K tomu dá popis všech národních slavností. Na ten nápad by byl ani nepřišel, kdybych ho byl k tomu neměl. To jsou lidé!

Pozdravuje tě. Teď končím prozatím můj list a doufám, že se snad brzo uhlídáme, jen mně, prosím tě, piš hned, ať je tak nebo tak, abych věděl, jak je s vámi se všemi. Já jsem jináče dost zdráv, počasí je tu krásné až radost. Líbám děti i tebe; buďte zdrávi, s Bohem. Tvůj Js.

Pozdravuj známé.

XLVIII.

(Němec líčí muka, jaká trpěl, že nedostával listu od manželky; učitel Cejnek v Běláku; o žádosti své na ministerstvo; jeho list na sekčního chefa Neuwalla; domů se vrátí duševně vyléčen a z touhy po choti a dětech; služba s kaucí není jemu možná; proč zadal za dovolenou; ve své choti ctí dokonalost a upřímnost ženy, je na ni pyšný; jak si váží posledního listu manželčina; posílá jí popsání slavností slovinských a nár. písně; klášter v Oževách.)

Dne 19./6. 1857.

Milá ženo!

Od včerejška se mně ulehčilo, neboť přišel tvůj dlouhý list. Nemohu ti ani popsat, jak mně zde bylo po ten celý čas, co jsem na odpověď čekal, teskno. Nemohl jsem si to jinak vysvětlit, nežli že všichni stůněte. Nevěděl jsem si už ani rady a psal jsem Menclovi, aby alespoň on mně o Vás zprávu dal, však on ti bez toho poví. Nehněvej se na mne proto, že jsem se obrátil na Mencla; stalo se to z ouzkosti. V tom prvním psaní, které se nejspíše ztratilo, byl visitní lístek od jednoho zdejšího učitele, nějakého Cejnka z Moravy. Je to mladý človíček, dobrý hošík, já s ním chodím někdy na procházku. Ten má u sebe matku, ta je pensionovaná ouřednice, a je sestřenice Skřivanova;[1]) pochází též z Krucberka jako Skřivan, a Skřivan byl tomuto mladému učiteli zas kmotrem. Stará se jednou ptala, znám-li Skřivana, a tak jsme přišli o něm do řeči. Mladý mu poslal visitní kartu s pozdravením a nechal ho prosit o ty kupecké knihy, co vydal, on tu drží též obchodní školu a potřeboval by jeho knihy. Jestliže si někdo na poště myslil, že budou v psaní peníze, poněvadž bylo tvrdé, a nejspíš psaní podržel, nu, to chytil moc; a to byla ta příčina, proč jsem tak dlouho psaní nedostával, až jsem ti teprv po druhé psal. Věř mně, že jsem starostí celý schnul a hodně jsem se za ten čas spadl, až to sám na sobě pozoruju. To je trapný cit, ta nejistota. Ačkoli nepíšeš nic potěšitelného, jsem teď tvým listem přece pokojnější. Jen kdyby tebe a Jarouše ta nemoc netrápila, z toho druhého bych si tak moc už nedělal. Já si vždy myslím, nějak bylo a nějak bude, jen abychom zůstali všichni zdrávi. Že jsem zadal žádost o amnestii přímo k ministerstvu, o tom jsem ti už psal, při tom jsem si vedl stížnost na Hradeckou direkci docela spravedlivou, že mně ve všem stojí v cestě, a dokázal to přílohami; o zdejších jsem se nezmínil, také nemám žádné příčiny, jen toliko jsem řekl, že v mém nynějším zaměstnání docela zde zakrním, že nemám zde příležitost své schopnosti na jevo dát, abych si mohl další cestu k povýšení razit, což je svatá pravda, víc jsem neřekl. Žádal jsem, aby mně dali mé předešlé postavení nebo některé jiné tomu rovné bez kauce. Jaký následek bude ta žádost mít, to nevím. Bude-li to bez následků, pak mně stojí teprv cesta obrátit se na císaře. Kdybych byl teď zrovna na císaře se obrátil, byla by má žádost bez toho k ministerstvu k vyjádření šla, a jak by se bylo ministerstvo vyjádřilo, tak by byl císař udělal. Bude-li mně ministerstvo chtít pomoct, musí bez toho mou žádost dát do kabinetu. Psal jsem též Neuwallovi privátně a velmi krátce, poněvadž mi povídal: „Wenn Sie an mich schreiben, nur kurz.“ Choval jsem se podle jeho nařízení a možná, že se mu ta krátkost zrovna zalíbí. Bude-li chtít mně pomoct, přečte si mou žádost; tam bez toho stojí všecko. V privátním psaní se to ani nenechá všecko tak říct, jak ouředně, a pak by v mé záležitosti privátní cestou moc to nepomohlo. Psal jsem, že mu oznamuju, že jsem v té a v té záležitosti zadal žádost a že ho prosím, aby se mne ujal. Bylo toho asi 4 řádky, to je jistě krátké. Rád bych věděl, co tomu as Neuwall říkal, pomyslil si asi: Das ist ein böhmischer Dickschädel.

---

[1]) Ant. Skřivan pocházel z Krucemburku v Čechách.

Nestrachuj se, milá ženo, jestliže domů přijdu; za jedno přijdu docela vyléčen, to buď ubezpečena. Ne mé tělo, ale mé srdce touží po tobě a po dětech. Nemohu to snést být tak daleko od Vás vzdálen. Na úsudky jiných nedbej, za jedno tomu nerozumějí, za druhé nejsou v stavu to pochopit, poněvadž žádný z nich v těch okolnostech nebyl. To víš, že zde zůstat nemohu a při žádné službě, která je s kaucí spojena. Víš, jak těžko sehnalas tuto kauci, a jak těžko to je si ji nechat stahovat. Až posud mně stáhli na kauci 50 fl., a tak by to šlo, kdybych i postupoval, až bych dosloužil. Musel bych tedy pořád tu samou bídu třít. Z toho nám nic dobrého nepojde a nedocílíme v našem živobytí to, po čem toužíme. Na splacení vypůjčené kauce to není ani pomyšlení, a kdo ti bude tak dlouho čekat? Druhá věc je ta. Na navrácení kauce musí se kolikrát léta čekat, než se oučty zrevidujou. Čím déle ve službě s kaucí zůstanu, tím bude hůř, tím později dostanu peníze nazpátek; tedy lepší čím dřív tím lip z toho pryč. To jsem si se vší chladností rozvážil, proto je můj úmysl zde na žádný pád nezůstat. Abych ale ze služby nevystoupil, pokud nebude další můj osud rozhodnut, žádal jsem o dovolenou na 6 neděl, což mohu ještě jednou tak dlouho prodloužit. V tom čase se musí jedno nebo druhé se mnou stát; pak mně je vždy ještě svobodno, jedno neb druhé volit, dle lepšího prospěchu. Potom mám tento čas zde trávit při samé mrzutosti a samých starostech, když to být nemusí, a mohu být když ne u tebe a dětí, tak alespoň Vám na blízku. Byl bych věru sám proti sobě, a doufám, že i ty mně to jediné potěšení, co na světě mám, popřeješ a na náhledy jiných nedáš. Když přijdu domů, přijdu jako nemocný k uzdravení domů a ne jako vystouplý ze služby. Pak myslím, že těmi pár zlatými, co mám, i tobě budu moc přispět a že o něco přece lehčeji živa budeš. Mne se neboj, milá ženo, přesvědčíš se, budeme-li pospolu. Já v tobě ctím dokonalost a upřímnost ženy, a jsem na to pyšný, že ty mou ženou jsi. Kdybych ti to mohl všecko tak vypsat, co pro tebe cítím a co ve mně všecko je, jistě že bys docela byla se mnou srozuměna. Teď teprve jsme se k sobě více přiblížili, a doufám, že se docela sjednotíme, abychom alespoň v tomto ohledu šťastnější se světa odešli. Jen prosím tě, Baruško, měj ve mne jakousi víru. Dá snad Bůh, že si oustně to druhé dopovíme. Já čekám, že co nejdřív mně to dovolení přijde, pak bych arci na to brzo odjel, a sice do Marburku po Drávě na prámech, což je nejlacinější. Já bych se na cestě nikde nezdržel, a rovnou cestou do Prahy. Kdybys měla s Jaroušem jít na venkov, šel bych do Bydžova, pak by nebyla žádná roztržitost. Kdyby možná bylo, abyste sem přijeli, to arci bych zůstal tu, na to ale není pomyšlení. Tu by nám bylo oboum nejzdravěji, pro tebe jsou tu lázně a pro Jarouše Alpy. Mluvil jsem o Vás s Majerem, a hned se nabídl, že byste mohli u něho být na alpách, on je dobrý chlapík. Tam by bylo pro tebe pole a pro Jarouše léku, to mně věř, ale co platno dělat plány, viď? Zdejší lázně mají být dobré. Je tu též biskup Celovský Lidmanský.[1])

Tvůj poslední list si nechám, ženo, na památku. Ten nedám pro celý svět z ruky, budu si ho často přeříkávat, jest to dobrá medicina i pro jiného muže. X [2]) jsem se musel od srdce zasmát. Rád bych ho byl viděl, jak se při tom tvářil. Je to přece sprosťák a hlupák. Já bych nebyl v stavu víc ti na oči přijít. Já jsem nebýval svatým, ale takového něco bych si byl přec nikdy nedovolil u ženské, před kterou jsem jakousi vážnost měl; ale dalas mu za to. Teď, Baruško, ti posílám to, co jsem viděl a slyšel u Majera, však jsem toho naškrabal. Já myslím, že se to bude líbit a že by se to hodilo do Musejníka, muselo by se to ale přepracovat. Já to tak dobře vypravovat neumím jako ty. Co tomu říkáš? Bylo by za to alespoň pár zlatých. Budeš s tím mít ale dost psaní, neboť je toho přes dva archy. Kdybys to byla viděla a slyšela, byla bys celá pryč. Ten český překlad písní musí u toho zůstat, sice nebudou té řeči rozumět, já sám to překládal s pomocí Majera. Je to divná řeč ta Zilská,[3]) málo jim co rozumět. Dělej tedy s tím, jak myslíš, hoď to do musejníku neb do novin.[4]) O tom upíru [5]) neví Majer nic, ten tu není známý, nýbrž v Horvatsku, jak povídal. Psal bych ti o zdejších Slovincích více ještě, pospíchám ale, abych poštu nezmeškal. Ten týden jsem byl s učitelem Cejnkem v Osiachu; [6]) je to bývalý klášter benediktinský, nyní c. k. hřebčinec. Je tam hrobka polského krále Boleslava, který tam co mnich zemřel; popíšu ti to po druhé. Tuto ti, milá ženo, maličkost posílám, to jest pětku; co mohu, to dávám. Dříve nežli odtud odejdu, musím navštívit ještě Majera, připověděl jsem mu to, a pak o ty rudy se postarat. Ty mně ale hned piš, to ti povídám, ať nemám takovou starost. Jarouše, Doru i tebe, mé drahé, líbám; snad Vás brzo uhlídám. Mějte se dobře, s Bohem Tvůj Js.

---

[1]) Vojtěch Lidmanský, Čech rodem z Jindř. Hradce, stal se kanovníkem v Č. Budějovicích, později v Praze u sv. Víta. 15 roků byl biskupem v Celovci, kdež zemřel r. 1858.

[2]) Jméno zamlčuji. Viz Tille, B. Němcová, na str. 200.

[3]) Nářečí slovinské v poříčí řeky Zily (Gail), přítoku Drávy; do Drávy vtéká za Bělákem.

[4]) Němcová vydala tuto národopisnou stať v Č. Č. Mus. r. 1857 pod názvem: Národní slavnost Slovinců v dolině Zilské v Korutanech.

[5]) O upíru je mezi Slovany velmi mnoho zajímavých bájí. Viz H. Máchal, Nákres slovanského bájesloví.

[6]) Oževy, město (něm. Ossiach); bývalý klášter benediktinský z XI. stol. s hrobkou Boleslava II., krále polského.

Můžeš-li, dej pár krejcarů dětem na třešně. Těchto pár řádků jsem zrovna teď naškrtl, přepiš to a dej to zatím hned do novin. Pro dnešek nevím a také nemám už čas víc psát. S Bohem! Piš jistě hned, jak psaní dostaneš.

XLIX.

(Němec ujišťuje manželku, že podal žádost za dovolenou po chladné rozvaze; snaha, aby se zbavil politické dohlídky; vděčná vzpomínka na otce manželčina; nemoc Jaroušova též ho nutí k odchodu z Běláku; vyhlídky na postup není; pro soukromou službu třeba býti připraven hned, na př. u V. Lanny; znění lékařského vysvědčení; pro nemocného Jarouše byl by pobyt v Alpách velmi výhodný; léto v Běláku; přípravy ke stavbě železné dráhy.)

Dne 26./6. 1857.

Milá ženo!

Mé mínění jsem ti oznámil v mém posledním listu, neměl bych ti více celou tu věc vykládat. Abys byla ale bez starosti, že snad už pozejtří v Praze budu, proto ti raději hned na tvůj poslední list odpovídám. Že ty to dobře myslíš, vím a jsem o tom přesvědčen, ale také snad přisvědčíš, že já se do nějakých zbytečných nesnází svévolně přivést nechci. To že jsem o dovolení žádal, nestalo se ze zbrklosti nebo prudkosti, nýbrž ze chladné rozvahy, to mně věřit můžeš. Ty a druzí to posuzují, jak tomu rozumějí, já a každý jiný bude tomu rozumět jináč. K mému předsevzetí, jít brzo do pense, to jest, neobdržím-li zde, co by mně vhod přišlo, jest toho mého nynějšího plánu zapotřebí. Říct najednou: ,,Dejte mně pensi, já nechci více sloužit,“ to by na mne krásně koukali a řekli: Počkej, až my budeme chtít, a ne ty. Proto musím, abych bez překážky pensi obdržel, dříve nějaký čas postonávat, neboť pense se nedává takovým, kteří sloužit mohou, třebas i 40 let sloužili, nýbrž takovým, kteří dokázali, že skrze neduhy nemohou. Pro ten pád, kdybych do té pense jít měl, jsem nyní churav, což jsem vysvědčením lékařským dokázal. Proto pro všecko ještě ze služby nevystupuju a si tím mou karieru nekazím, neboť, když budu chtít, mohu se stát zase k další službě schopným, a poněvadž to, co provést zamýšlím, nemůže čekat až na poslední chvíli, kdyby toho potřeba byla, proto jsem s tím začal už teď. Myslím, že tomu porozumíš. Jinak ti to vysvětlit nemohu a poznáš z toho, že se to nestalo ze zbrklosti, nýbrž s rozvahou, tak jako když se hraje šach. Já jsem nezamýšlel tím nic jiného, nežli si položit základ, kdyby toho potřeba byla, jít bez dlouhých průtahů a námitek do pense. Každý, který špekuluje na pensi a u kterého neduhy nejsou tak veliké, aby ukazovaly na nemožnost dále sloužit, to tak dělá, že je před tím čtvrt i půl roku nemocným. Abych se nemusel jako nemocný zde potloukat a ukazovat, že tak dalece mně nic neschází a přišel odtud s očí, proto jsem žádal o dovolenou do Prahy a tam jako nemocný další můj osud očekával. Víš dobře, že takto to dlouho s námi trvat nemůže, že konečně, nedají-li nic na mou poslední žádost, co jsem poslal k ministerstvu, na to přijít musí jít do pense a že musím dříve už být v pensi, nežli se budu moct ucházet o privátní službu. A na tento pád jsem ty přípravy a pro nic jiného nezařídil. Druhá věc je při tom ta. V Praze jsem u policie vymazán, zde ale zapsán. Kdybych šel jako pensista odtud, budou za mnou psát tam, kam půjdu bydlet. Jdu-li prozatím na dovolenou, nebude žádný za mnou psát, poněvadž patřím sem. V tom čase, co jsem na dovolené, mohu jim pěkně zmizet, takže si mne ani nevšimnou a že jim zde přijdu k zapomenutí a mohu se nejlíp na ten pád budoucí dohlídky zbavit, obzvláštně teď, protože zdejší podkrajský as za dva měsíce odtud pryč přijde a jeho nástupce o mně nic vědět nebude a ani si toho tak, jako nynější, který je starý copař, nepovšimne. Já jsem už jednou stranu té věci mluvil a žádal jsem ho, aby to zařídil, abych té dohlídky zbaven byl. Povídal jsem mu, že mně to pranic nevadí, jenom pro to, že kdybych odtud jednou pryč přišel, aby se nemusilo za mnou dopisovat, to že je jediná pro mne mrzutá věc; že se pak myslí, kdo ví, co jsem všecko provinil. Dal mně na to za odpověď, že on to sám ze své vůle udělat nemůže. To je také příčina, proč jsem žádal o dovolenou, abych nějak i z tohoto chytře vyvázl. Nejednal jsem při tom všem s prudkostí, jak ty se domníváš, nýbrž s dobrou rozvahou. Ty si myslíš, že kdo ví, jak mně zde je dobře, a píšeš, že nebudu mít doma to, co mám zde. Já tu dobrotu rád každému přepustím. Abych vystačil, nesmím ani na nějakou večeři myslet. Často kus suchého chleba a vodu, teď mívám alespoň mléko, k obědu mimo hovězí maso nic více, leda salát, to je každodenně, takže se mně to už přejedlo. Chci-li jednou za týden si někam vyjít na holbu piva neb žejdlík vína, musím druhý den si na to střádat, to jest nejíst nic jiného nežli suchý chléb s mlékem. To je ta celá dobrota; na šatstvo ani pomyšlení si něco přikoupit. Zde jsou hospody drahé, dražší nežli v Praze. Jediné, co tu mám, je zdravé povětří, v tom pádu máš pravdu. Za druhé mé ouřední postavení, je marné ti popisovat, ty to nenahlídneš ani neuvěříš, to já nejlíp cítím. Jak jen do toho kanceláře vstoupím, už se mně všecko v žaludku obrací, takže po celý den k ničemu nejsem. Chtěl jsem se tomu vyhnout, abych to neměl pořád každodenně před očima, a ty mně to všecko za zlé pokládáš. Pro dobrou vůli jsem už všecko snesl a dokázal jsem, že umím trpět. Totoť jsem zde psal včera co odpověď na tvůj list, v němž mne zrazuješ, abych do Prahy nechodil. Dnes 27. píšu pokračování a právě obdržel jsem tvůj list psaný před svátkem nebožtíka tatínka, však jsem já též si na svatého Jana na něho vzpomněl, a často vzpomínám na něho, a když přijde kolikráte řeč o charakteru jistých lidí, ho co vzor člověka uvádím. On mně vždy zůstane v milé a nezapomenutelné památce. Nyní, milá ženo, dále Jaroušův stav mne velmi zarmucuje, a to je též jedna z těch příčin, proč spěchám, abych byl u vás. Kdyby se mu najednou zhoršilo, jako to bylo u Hynka, já nemohu pak najednou odtud odletět bez dovolení. Nežli bych je dostal, trvalo by to kolik dní, pak ta dlouhá cesta odtud, nežli přijde člověk k železnici, mohlo by být třebas už pozdě a já bych ho potom třebas ani neviděl; jaká by to byla pak bolest pro mne! Vidíš, co jsou city, které převládají tu a které mne též pohnuly před časem se o dovolení ucházet. Ti lidé takového něco arci nepochopujou, poněvadž to necítí, chtějí jenom člověka kritisovat, poroučet a nad ním vládnout, a přece nic pro něho neučiní a dělají, jako by pouze od nich závisel. Jak dalece pravdu mají, to se jim bez toho ponechá, a jistě že proti jejich náhledům člověk nic nečiní. Míchají se do věcí, kterým nerozumějí. Zde nemám žádnou naději, že bych k něčemu přišel. Už tři měsíce tomu, co přišlo nařízení od ministerstva, aby všecka prázdná místa se 700 fl. obsadili, a posud ještě nic; že by mně při tom obsazení 700 fl. dali, k tomu je tuze malá naděje a kdyby mně i dali, odkud pak kauci? To je na pováženou. Co jsem v Rakousích žádal o 700 fl. bez kauce, zase jsem propadl. Teď jsem hotov, už dost peněz jsem na štemple vydal a posud nic nedostal. Nezbude mně teď už nic jiného, nežli čekat na výsledek mé žádosti o tu amnestii a tak jsem si při tom myslil: Mám čekat zde nebo doma, mám těch 25 fl. měsíčně zde utratit nebo doma? Lepší doma, poněvadž z těch 25 fl. zbude něco i pro vás, já sám v domácnosti je nepotřebuju, poněvadž moc potřeb nemám; ať jím to nebo to, je mně jedno, tomu jsem zde přivykl a mnohou věc oželet jsem se naučil, takže ani pivo nemusím mít. Pak jestliže z toho něco bude s Lanou, musím být už napřed k tomu připraven, vím, jak to chodí zdlouhavě. Bude-li mne Lana potřebovat, musí se to stát hned, a nežli teprv potom chtít o pensi se ucházet, když by Lana řekl: Pojď, trvalo by to ještě pak 3 měsíce, nežli bych mohl odejít a Lana by třebas nečekal a jiného si vzal. To jsem si všecko dobře rozvážil, nežli jsem žádost zadal. Proto všecko ale ještě nemám dovolení, už to tam leží od 12. t. m. Vidíš tedy, jak jsou spěšní, co se týče mne, a na opak se všecko děje, ne, jak ty se domníváš, že mně všecko brzy odbudou, aby se mne zbavili. Právě u takových, kteří nejsou tuze v lásce, nechává se všecko hodně dlouho ležet. Zdejší praktikant dostane se se 300 fl. za ouředníka do Ödenburgu [1]) do Uher a půjde teď na své místo. To přišlo právě včera a přišlo zrovna: Es ist anzuzeigen, ob wegen Abgehen des Praktikanten der Beurlaubung des Offz. Němec kein Hinderniss im Wege steht. Nevím, co na to pan přednosta odpoví. Vidíš z toho, že mně třebas i v tom budou chtít překážky dělat. Když bude ten praktikant pryč, bude zde více práce, a to opisování a jiné sprosté práce dostanou se třebas konečně mně, což mne teprve zde dopálí. Do vysvědčení mně doktor napsal: Starke Krampfadern und Krämpfe in Füszen, Frostbeulen an beiden Füszen und Fuszwunden, benötigt eine radikale Kur. Dle toho vysvědčení nemusel bych ani víc do kanceláře chodit a zkrátka říct, že jsem nemocen, a jestliže mně budou nějaké bryndy chtít dělat, nepůjdu jim do kanceláře, ať opisuje pak kdo chce a vede žurnály. Jinou práci nemám a jsem měsíčně as 15 dní zaměstnán, druhý čas se dlouhou chvílí nudím. Já bych radši pracoval, ale ne to, co se mně oškliví, a k tomu ke všemu za 300 fl. Kdyby nebylo konečně jinak a já zůstat musel ve službě, tak zde v Běláku na žádný pád ne, a na zimu musím být pryč a sice pro to mé okolí ouřednické a pro tu sibiřskou krajinu v zimě. Ještě posud je po vrchách okolních sníh vidět i na blízku, jinak máme tu dost teplo a některý den až parno. Pro Jarouše by to zde bylo velmi pohodlné; jak vyjde za město kam koliv, samý les jehličnatý a samá vůně z lesů. To já se nadýchám, když časně ráno jdu ven, a u Majera tam dokonce, tam by měl krávy, mléko a syrovátky z alp, ne ovčí, nýbrž kozí; tam mají kozy. Kdyby bylo možno sem ho dopravit, jistě by mu bylo zde líp nežli v Čechách, pak jahod v horách dost. Já už dvakrát večer jsem měl jahody, vždy za groš, a najedl jsem se jich dost, k tomu za 2 kr. smetany. Za to jsou tu třešně drahé, vozí je sem z Italie, libra za 8 kr. Obilí je tu všecko ještě zelené, v Italii je už po žních. Já jsem se též několikrát koupal. As půl hodiny je malé jezero, je tam hezké koupání, voda teplá; v řece [1]) je pořád ještě voda sněhová a studená velmi. Mohl by se Jarouš i zde denně koupat, kdyby byl k tomu čas. Já bych si na něho dal dobrý pozor a pak bych arci zustal k vůli Jaroušovi zde, až by to nějaký konec vzalo. Ale samotného ho poslat, je těžká věc na tak dalekou a neznámou cestu. Co tedy dělat? Mně je teskno, když si na to pomyslím. Kdybys ty tak mohla sem, bylo by to pro nás oba prospěšné, ale všecko je marné takové přemýšlení. Na ten pád, kdybych do Prahy přijít měl, neměj starost, že bych zavdal příčinu policajtum, ani tu nejmenší, a třebas i potkal Ar., věř, že bych si ho ani nevšiml. Nemohu tedy teď nic jistého udat, přijdu-li a kdy, poněvadž v ruce ještě nic nemám, a přijdu-li, nedej nic na řeči jiných. Když jim to já pak pořádně vysvětlím, nahlídnou, že mně další pobytí tu nic platné není; pro vyražení jistě nepůjdu domů, na to ani nemyslím, nýbrž z nutnosti. Kdo ti přispěje teď a je rozumný, přispěje ti i pak, a snad dá Bůh, že se jich o to prosit dlouho nebudeme.

---

[1]) Šoproň, při Neziderském jezeře.

---

[1]) V řece Zile.

Kdybych mohl do 40 let dodržet, bylo by to arci dobrá věc, třebas i do té doby 700 fl. neměl. Musel bych po 40 letech dostati přec 700 fl. pense, poněvadž ty mám pojištěny. Do té doby je ještě 7 let, a to je otázka, jestliže to vydržím; vzdálen od tebe a dětí jistě ne.

Tak se ti můj popis [1]) líbil? To věřím, a kdybys to viděla, byla bys celá pryč. Škoda těch lidí, to jsou zrovna takoví, jako naši buláci.[2]) Tam bys toho nasbírala, jsou velmi přívětiví, když se s nimi umí promluvit jen trochu; to jsem zkusil. Právě nyní přemýšlím, že jsou dva svátky; já nemám v kanceláři pražádnou práci a chci jít dnes odpoledne neb zítra ráno k Majerovi as na 3 dní. Na zpáteční cestě bych šel přes Bleiberg a nějaké ty rudy si zaopatřil. Připověděl jsem Majerovi, že k němu, než'i odejdu, ještě jednou přijdu, a měl bych to odbyté. On vždy okřeje a já též, když jsme pohromadě a rád mne vidí. Nevím ještě, co udělám, ty dva svátky bych dlouhou chvílí se zde musel ukousat; tak mně alespoň čas ujde. Psal mně z Uher Dvořák, je v Březně, co je doktor, naříká na nepořádek, je nespokojen a rád by pryč. Čte tam Lumíra a Živu, nejspíš že mu to doktor půjčuje. Byl také vyslýchán stranu těch peněz, co se ztratily na poště, které nejspíš ten aufseher H . . . ukradl, a které já teď hraditi mám. Ještě nevím, jak to dopadne; já jim ale povím, budou-li je ještě jednou ode mne chtít. Tu ti přikládám ještě jednou lístek od toho Cejnka, toho učitele, odevzdej ho Skřivanovi. Je to hodný hoch, chodíme spolu na procházky a se školním direktorem. Ona je hodná stará matka, ovšem jen jako bývalá ouřednice; rádi by odtud pryč. Na přes rok bude zde hodně draho, už se začne ta železnice stavět. Je tu teprv několik zřízenců, a již nevědí ti lidé, co mají za byty žádat, jak pak až sem přijde as 30 tisíc lidí do práce. Byl Dusbabův svátek; psali jste mu nebo jste zapomněli? Teď teprv postoupil do 1000 fl. Prosím tě, vysvětli to těm lidem, proč chci domu. Dle tohoto listu snad nahlídneš, že to není nějaká libůstka nebo pouhé zbrknutí, že mám k tomu platné důvody, což snad sama nahlídneš. Proto pro všecko mně ale piš Tvé mínění, a přijdu-li přece a kdy, to ti ještě psát budu. Záleží to, kdy a jak to přijde. Jen abyste byli zdrávi, to je teď má největší starost, to druhé se přece nějak podá. Pozdravuj Mencla a druhé, též Šlenkrtku; Jarouše, Doru i tebe mnohokráte líbám. S Bohem! Tvůj upřímný Js.

---

[1]) Slavnosti v údolí zilském, který Němcová v Č. Č. M. uveřejnila.

[2]) Chodové domažličtí.

Já se na tebe nehněvám, ty ale se také na mne nesmíš hněvat, co by nám oboum hněvání bylo platné.

L.

(Jak vyřízena byla žádost Němcova za amnestii; je po naději dostati vyšší službu; u faráře M. Majara a v Bleibergu; rudy a zkameněliny; pálení svatojanských ohňů; „Krés“; bylina „bílý paprat“; báje slovinské, báchorky, národní písně; netečnost slovinské intelligence k lidu; dolina zilská; národní kroj, slavnost „žegmaňě“; starost o děti; šatstvo dochází a na jiné není peněz; pyšný je na ženu ne pro její slávu, nýbrž pro její vlastnosti jako ženy; touží po dětech; jak žije; „Krés“.)

Viz dopis B. Němcové VII.

Dne 6. 7.[1])

Milá ženo!

Dnes ráno jsem obdržel tvůj list a také zrovna Bescheid od ministerstva na mou žádost o amnestii. Tu sděluju ti to zde doslovně: Dem Herrn Gesuchsteller wird infolge Auftrages der hochl. k. k. steier. illir., küstl. Finanz Landesdirektion v. 21. d. M. Z... bedeutet, dass dessen Ansuchen um Wiedereinsetzung als Fzwach Oberkssär zufolge h. Finanz-Ministerial Erlasses vom 15. Juni 1857, Z... keine Folge gegeben werden könnte, dass es demselben aber übrigens überlassen bleibe sich um erledigte Dienstposten, zu welchen er die nöthige Befähigung besitzt, im vorgeschriebenen Dienstwege in Bewerbung zu setzen. Je to tedy píseň, která se zpívá známou notou, a přežvykování staré věci. I jsem nyní tam, kde jsem hned po začátku byl, to „in Bewerbung zu setzen", o tom jsem věděl už dříve, to stojí každému člověku svobodno; jen na to Bewerben něco dostat, to je jiná otázka. Už jsem se ucházel o tolik míst a nedostal jsem až posud nic, a to půjde s mým Bewerben pořád. O jaké místo bych se ucházet měl, ani nevím, o místo s kaucí nemohu, protože ji nemám, bez kauce o některé kancelářské — těch je málo a pak žádná vyhlídka ke konceptu; za komisara nebo koncipistu, ačkoliv vím tolik, co každý jurista ví a třebas víc, to není naděje proto, poněvadž nejsem jurista a to se pro ta místa žádá. Od direkcí, ať je kde koliv, nemám nic k očekávání; žádná z nich, nejméně ale Hradecká, nevezme na mne ohled, protože má každá své lidi. Mně může jen ministerstvo pomoct v tom pádu, když samo místo obsadí, a tu jsou místa pro komisaře a pro takové, kteří jsou přes 800 fl., všecka jiná místa obsazujou direkce samy. Jen v tom pádu, kdyby ministerstvo direkcím nařídilo, aby, když já bych se o vyšší službu ucházel, mně ji beze vší jiné výmluvy daly, tentokrát bych si mohl dělat nějakou naději. To ale ministerstvo sotva udělalo, aby toto nařízení dalo; to by byla jediná pomoc pro mne. Já jsem si nikdy velkých nadějí nedělal, ani tenkráte na sliby Neuwallovy, a teď dokonce je po vší naději. Já neměl pražádné chuti z Vídně dále jít; udělal jsem to jen pro ty lidi, aby neřekli, že snad já se ničemu podrobiti nechci a jenom že chci pohodlným a nečinným zustat. Co jen až posud možná bylo, jsem učinil, teď snad budou mít dost přesvědčenosti, že to nejde, jak oni si myslí, na mně to nezáleží. Od zdejšího úřadu dostal jsem vždy dobrou konduitu, ačkoliv ne takovou, jako bych byl zasluhoval; nemůže žádný mně samému nějakou vinu dávat. To je pravda, že ministerstvo dlouho tu žádost nenechalo, 4ho př. m. přišla do Vídně a 15ho. byla už odbavena. V tom Bescheidu není udáno, mohu-li se teď ucházet o službu kdekoliv a o jakoukoliv bez určení platu, tedy snad i také o službu přes 700 fl.; tak alespoň se z toho vyrozumívá. Snad že to ještě jednou zkusím a zakročím o službu, ať je to v kterékoliv provincii, a o takovou, kterou ministerstvo samo zadá, abych se alespoň přesvědčil, co as tomu řeknou.

---

[1]) Roku 1857.

Tedy nemáš ty pro tvou osobu nic proti tomu, když přijdu domů a myslíš, že bude druhý svět námitky proti tomu činit. Myslím, že rozumný nic proti tomu mít nemůže a nerozumným se to může vysvětlit. O postel nebo spaní neměj starost, však já někde přeležím, ani že snad nějakou výtržnost dělat budu; bez toho, jestliže přijdu, je posud otázka, tak vezmu s sebou všecky věci i postel, neboť ve Běláku mne žádný víc neuhlídá, to jsem jist, kdybych ještě i dále sloužit měl. Tak dlouho s tím mým dovolením dělají, jako by to kdo ví co duležitého bylo; už 4 neděle to mají za sebou a posud nic. Odepřít mně dovolení nemohou, to ale jen schválně zdržujou, aby mne týrali. Při takových okolnostech není pak divu, aby člověku všecka chut ke všemu nepřešla a aby odtud nepospíchal.

Já jsem teď teprv tím vším tak pomaten, že ani nevím, co počít a čeho se chopit mám. Lanovi budu snad odtud, a jestliže ne odtud, to jest, kdybych měl brzo odjet, budu mu psát z Prahy. Na podzim bude dráha až do Hradce[1]) otevřena a tu budou lidí potřebovat, mohl by tedy on v tom nejlepší prostředek udělat. Jak jsem ti psal, byl jsem ty dva svátky u Majera. V neděli časně ráno jsem se 3 hodiny cesty svezl a ostatek šel pěšky a v 9 hod. ráno byl jsem už v Gorljachu a v outerý večer jsem přišel teprve domů. Zpátky jsem šel přes Bleiberg, abych i to viděl. Takovým romanticko divokým údolím jsem ale ještě nikdy nešel, jako tenkrát; mohl jsem na tom oči nechat. Jiného jsem v Bleiberku neviděl, nežli pece, co se olovo rozpouští a pak se rudy perou

---

[1]) Králové.

(Waschwerke), do šachet lézt, to se mně nechtělo, to jsem jinde také viděl; pak jsou šachty vzdáleny od cesty na kopcích, a tam se mně nechtělo. Za to jsem viděl krásnou sbírku minerálů, všelijakých rud a zkamenělin u jednoho hornického úředníka; on sám nebyl doma, jeho syn mně to ukázal. To je pračisté olovo v samých krystalech a všelijaké rudy olověné a zkameněliny. Obzvláště v jednom kusu mramoru jsou mušle zkamenělé i s barvami docela jasnými, a povídal, že ten kus stojí za kolik dukátů. Chtěl jsem, aby mně z toho přenechal za peníze; on doma sám nebyl a syn nemohl nic určit. Zanechal jsem mu ale mou adressu, aby mně to poslal, může-li něco z toho odprodat, posud nemám ale odpověď. Takto obyčejných rud jsem si mohl nabrat, co jsem chtěl, a vzal jsem si několik kusů čistého olova a přinesl domů. Moc jsem toho nabrati nemohl, protože to má náramnou tíž, nesl jsem to jen v holé ruce až domů. Jestliže mně z Bleibergu nic nepošle, tak koupím zde od jednoho, který též několik kusů rud má mít pěknějších. U Majera jsem byl idyllicky živ od jahod, kyselého i sladkého mléka, třešní a másla, a to vždy někde pod stromem na břichu jsme leželi a jedli. Tenkráte byly pěkné dni, a byla to pravá rozkoš, ačkoliv se nemůže říct, že by byla krajina krásná, ale je zdravá a příjemná, samý les a křoví. Také jsem tam botanisoval a něco domů přinesl; nevím, bude-li se vám to líbit. Zvláštního není tu nic, vzal jsem to ale jen proto, že to rostlo na horách, a já pro to musel hodně vysoko lézt. Možná, kdybych tomu rozuměl, že bych mnohou vzácnou bylinu mohl domů přinést. Zalisoval jsem to už u Majera. Zejtra mu budu psát stranu Musejníka. Já mu už beztoho návrh udělal, aby něco o těch písních dal do Musejníka a udělal k tomu nějaký úvod. On je zcela srozuměn se mnou a připověděl, že popíše pálení svatojanských ohňů. Zde to znají jen dle jména „Krís“.[1] Jana ani neznají.

---

[1] Viz o té slavnosti Ottův Slovník naučný, díl XIII., str. 371: Ve slovanském bájesloví bůh Slunce zove se též Krs

Na Krisa byl dřív zasvěcený svátek tu, slavil se totiž jako zasvěcený. Tu památku popíše i ty písně, které se při pálení ohňů zpívají. Vzal jsem s sebou tu bylinu, co na Krisa za okna se zastrkuje; zde ji jmenují bílý paprat,[1] latinsky spirea. Spirenstaude.

Abych na to nezapomněl, vypůjč si v redakci Pražských Novin Noviny Lublaňské, číslo 44 až 48. Tam najdeš něco o „Rejenicach[2]) a o „bílých ženách". Četl jsem to zde u jednoho kaplana, je to něco pro tebe, a možná, že to budeš moct dobře upotřebit. Budu též Majerovi psát, o čem se dále zmiňuješ.

Národní báchorky mají Slovinci obyčejně v písních, některé mně Majer četl, jako o čarodějnicích, o zakletých lidech a hloupých synech a tomu podobné. Mohl by to z těch písní vypsat, snad bude také sám něco vědět. Nejhůř to bude s řečí. Majer sice všecko rozumí, ale mluvit neumí, a bude to muset psát všecko slovinsky. Však Vy tomu porozumíte, spisovná řeč není tak těžká a je srozumitelná, já sám skoro všemu rozumím, to jejich nářečí je arci těžko k porozumění. Tu svou sbírku písní má už na čisto opsanou, ale všecko cyrillikou; on je do cyrilliky zamilován a nechce upustit; už psal několik článků do novin, aby se u nich psalo cyrillikou. Já jsem jeho rádcem, vždy musím já dodat mé zdání; povídal, kdybychom mohli být alespoň každých 14 dní jednou pohromadě.

Je to hrozná bída s nimi zde. Ti lidé nevědí, kudy do toho, jsou náramně ostýchaví a nejapní a také nečinní. Už jsem jim to dost napředhazoval, kde u nich to nejvíce vadí, a jací by měli být, by se lid jen trochu povzbudil. Oni sami jsou toho vinni a dávají špatný příklad lidu; všude jen mluví německy a ani mezi sebou ne jinak, to je špatný příklad pro lid; vyhuboval jsem Majera notně za to. S Majerem by mohlo něco být, kdyby ho pořád někdo pošťuchoval a dodával kuráže. On je ten jediný zde mezi Slovinci, který má ty největší schopnosti a vědomosti, mimo něho budou ještě as 3 neb 4 kněží, a to je to celé zdejší vlastenectví; to je pak špatná věc a špatné vyhlídky na nějakou progressí, a až ta železnice sem přijde, mohou lehko zahynout, neb půjde zrovna tou čarou mezi Slovinci, co jsou na Drávě, a blízko doliny Zilské. Ta Zilská dolina je dosud nejzachovalejší, tak jako naši Buláci, má též své zvláštní nářečí. Ženské nejsou tuze zvláštně hezké, některé ano, mužští jsou velmi zdraví chlapi a hezčí než ženské. Na ten obrázek kroje jsem už také myslil, a jeden zdejší malíř, se kterým jsem známý, mně připověděl, že mně Zilinku vymaluje. Přinesu ti ji s sebou; ostatně povídal Majer, že dá vykreslit celé skupení, jak je při žegmanjce [1]) (Kirchtag). Budu též hledět, abych některé krajiny s sebou domů přinesl; jsou k dostání, nevím ale, jak drahé. Stran těch dětských písní a pohádek obrátím se také zde na jednoho kaplana Slovince, jmenuje se Trčnik. On se též zabývá literaturou, možná, že on mně něco poví a napíše. Štefanoviče znám dobře, je hodný Slovák a je v Ďarmotech adjunktem u Stuhlrichtsamtu. Můžeš se na něho obrátit; on sám sotva ti co zaopatří, ale alespoň ti řekne, na koho bys se mohla tam obrátit. Jak se ten rektor v Moravcích jmenuje, to nevím, jsou to ale Kostelní Moravce, po maďarsku se jmenujou ale jinak, jméno jsem už zapomněl. Bakulini nevím kde a čím je, to ti poví nejlepší Štefanovič. Obrať se na mladého Ferenčika, to je hodný hoch a rázný, ten ti jistě něco zaopatří, nevím ale, je-li ještě v Březně. Kdybych já tam byl, šlo by to lepší, tak ale nemám, koho bych ti poradil. Kdyby chtěl kmotr Vežnický, ale s tím není nic s takovými věcmi. O Šetlíkových nevím pranic, rád bych se k nim podíval, než odjedu, stojí to ale pár zlatých a těch mně je líto. Kdybych jel domů, jel bych po vodě až do Marburku, je to nejlacinější a Celovec bych minul. Jak to je s Jaroušem? Neposíláš ho do školy? A jak to bude s tím rokem, zas ho ztratí? Je to kříž s oním chuďasem, a bylo by škoda, aby měl zas rok ztratit. Mně se o těch dětech pořád zdá, i o Hynkovi nedávno se mně zdálo, že měl být někde učitelem; byl už náramně velký a Karel vedle něho jako kluk malý. Ten Karel . . . mám na něho zlost, je to zatvrzelý . . . svéhlavý, však on to jednou nahlídne, až bude ale třebas už pozdě. Dne 7. mně ten z Bleiberka vzkázal, že mně ty rudy pošle, tak snad přece něco pěkného s sebou přivezu. Myslím ale, že za to bude hodně chtít, to mně bude muset ale Krejčí[1]) vynahradit, co za to dám, to se snad samo sebou rozumí. Paní Cejnková a on měli radost, že je nechal Skřivan pozdravovat; ať mu ty knihy pošle, jsou to hodní lidé. Já bývám skoro každý den u nich, je to můj jediný východ, a oni jsou též rádi, když k nim přijdu.

---

[1]) Tavolník jilmolistý, spiraea ulmifolia, Spierstaude, jenž je právě v Korutanech domovem.

[2]) Rojenice (Sudičky) se svíčkami v rukou a bílých šatech prorokují dětem při narození jich osudy a budoucnost. V zilské dolině jsou báje o bílých čili častlivých ženách.

---

[1]) Slavnost posvěcení chrámu Páně „žegmaňe" v dolině zilské je velmi svérázná a zajímavá.

Píšeš, že nemáš skoro co obléct. Milá brachu, mně se skoro taky tak vede, už jsem všecko dodřel, mám skoro jen jeden kabát a dvoje kalhoty a k tomu jen zimní, a kdybych nešetřil, neměl bych už ani to; já se toho zrovna bojím, odkud na jiné vzít, na druhé potřeby nechci ani myslet, všecko dochází. Doma to člověk už všelijak odbude, ale v cizině je to bída. Proto bych také byl rád doma, aby nemusel člověk v cizině svou nahotu ukazovat. Od 1ho mně neposílá Šesták[2]) víc noviny, snad na mne zapomněl, poněvadž došlo půlletní předplatné anebo dokonce mně je už víc posílat nechce. Jsem už na ně zvykl, dověděl jsem se alespoň, co doma nového. Teď snad to ani za to nebude stát, aby mně je sem posílal. Proto přece ještě něco do novin napíšu tyto dni; teď jsem s tím celý roztržitý a k takovým věcem nejsem schopný, až se mně to trochu zase v hlavě utiší. V Ödenburku je při Hauptzollamtu místo kontrolorské uprázdněno s 900 fl. Kdyby mně nebylo o 30 kr. na štempl, udělal bych si tu švandu a zakročil bych, abych alespoň se přesvědčil, jak to ministerstvo as myslí, sáhl bych jim alespoň na puls. Když člověk nic pak nedostane, je líto peněz za štempl, už jsem bez toho zde vydal hezkých pár zlatých za samé štemple a nic posud nepořídil.

---

[1]) Jan Krejčí (nar. 1825), znamenitý geolog český, spravoval tehdy mineralogické sbírky Musea českého.

[2]) Josef Šesták (nar. 1827), od r. 1852 redaktor Pražských Novin.

Ty ses usmála tedy mému vyjádření, ale trpce, že jsem na to pyšný, žes mou ženou. Vidíš, ženo, tys mně nerozuměla, ty snad myslíš, že jsem proto na tebe pyšný, pro tvou slávu snad, než mně to ještě nikdy nenapadlo, abych si na tom něco zakládal. Já jsem pyšný pro to, že jsi taková, jak bez slávy jsi, poněvadž takových žen je velmi málo na světě, já alespoň tobě podobnou neznám. Vady má každý na světě, a není snad člověka, který by se byl nějakého poklesku nedopustil, a kdybych tě chtěl dle tvých vad posuzovat a dle těch tě cenit, byla bys mně už dávno lhostejná bývala, ale proto žes ty s mými vadami shovívavost měla a mě dle nich neposuzovala, musím si tebe už pro to vážit a tobě od srdce nakloněn být. Nechci pranic napřed určovat stranu mého budoucího chování, přesvědčíš se sama, a doufám, že svým časem sama řekneš: Tak to mělo vždy být. Rád bych byl do toho času doma, než by Jarouš a Dora odešli,[1]) abych alespoň ještě po nějaký čas ty děti okolo sebe měl. Často si tak večer, nežli ulehnu a trochu na kanapi se válím, s nimi podiškuríruju, neb večer jsem prasamotný. Málo kdy někam jdu, obyčejně po 8. jsem doma. Sním mé studené mléko neb kousek chleba a půl žejdlíku vína a jdu po 9., někdy i dřív spat. Za to jsem okolo 2 hodin už vzhůru a nespím víc, leda chvilkami, až do 5ti, pak vstanu. To je každodenně u mne, k čtení nemám teď pranic a je mně kolikrát dost dlouhá chvíle. Co pak tvá poslední práce pro bibliothéku ještě nevyšla?

---

[1]) Kam, o tom Němcová nebyla rozhodnuta, ale dětem bylo nutně třeba pobytu na venkově.

Ještě něco na Krís; to jest večer před sv. Janem zastrkujou Slovinci bílý paprat mezi okna a dvéře a zvenčí do dveří k stavení se zastrká květ (volské oko[1]) nebo měsíčky — také tomu tak říkají někde — pro každou osobu, kolik je jich ve stavení, jeden, a a které kvítko ráno je zvadlé, ten z obyvatelů ve stavení nejdřív zemře. Tak mně vypravoval Majar.

Teď jsem ti toho dost napsal. Ty mně ale přece hned zas piš! Já myslím, že mne tvůj list na každý pád ještě zde zastihne, nebo nemohu určit posud, kdy as mně to dovolení přijde. Pozdravuj Mencla i Šlenkrtku a druhé. Mějte se dobře, jak Vám jen možno, a jenom abyste byli zdravější, o to mám starost největší. Líbám děti i tebe mnohokráte. S Bohem! Tvůj upřímný Jos.

7ho odpoledne.

LI.

(O nemoci dr. J. Čejky; farář Majer u Jos. Němce návštěvou; Krés a nár. písně slovinské, dětské hry, hádanky; Němcova účast na probuzení Slovinců; dovolené dosud nemá; touží po odchodu z Běláku; učitel Cejnek; stavba železnice; inženýr Voňka z Telče.) Viz list Boženy Němcové VIII.

Dne 21./7.[2])

Milá ženo!

V neděli ráno jsem obdržel tvůj list a nemálo jsem se podivil návštěvě Garbově. To bylo arci velké překvapení pro tebe. Kdo by si byl mohl pomyslit, že Garba jednou do Prahy přijde, a přece se to stalo. Tak se to všecko ve světě motá přepodivně. Je mně ho líto, chuďasa starého, rád bych ho byl viděl, kdo ví, jak dlouho bude živ; dle toho, jak to s ním stojí, sotva vydrží. Nemoc Čejkova 1) mne věru zarmoutila, tak hyne jeden po druhém. Kdo by si to byl pomyslil, že taková věc na něho přijde. Já také kolikrát přemýšlím, aby na mne jednou z nenadání takového něco nepřišlo, a proto také pospíchám, abych byl alespoň u svých: člověk nemůže vědět, co za jedním stojí. Byl bych ti byl odepsal hned, ale psal mně Majer, že sem v pondělí 20. přijde, a proto jsem s odpovědí čekal. Přijel tedy včera a už tu před 8. ráno byl a s večerem teprve odjel, ani se mu nechtělo odtud. Do Musejníka to napíše, ale bude s tím sotva tento měsíc hotov, na začátku druhého měsíce ale dozajista, a pošle to buďto tobě nebo Nebeskému. Bude to ale psáno ve slovinčině, protože v češtině docela zběhlý není. Později pošle popis svatojanských ohňů „Krís" 2) (neví, odkud to jméno, myslí od křesání) a dá k tomu několik písní. Také mám od něho několik dětských her a báje o zvířatech, pak hádanky, co se začínají jak u nás: Co je to? (Kaj je to?) Co věděl, to napsal, a jestliže se dále o něčem dozví, tak to opíše a pošle ti to. Takových věcí si tu až posud žádný nevšímal, až jsem ho udělal pozorným. Také jsem požádal jednoho zdejšího kaplana, je to hodný chlapík a zná se v literatuře, a bude-li co vědět, též mně to spíše. Ten kaplan mně půjčil jeden ročník „Slovanská Bvčela" od roku 1852. Tento ročník bys mohla dobře potřebovat, najdeš v něm mnoho národních pohádek k přeložení. Možná, že ho někdo v Praze bude mít, vycházela „Včela" v Celovci, nyní už dávno zašla. Mně se některé věci v ní líbily. Kdyby ji žádný v Praze neměl, musel bych ti ji zde někde zaopatřit, kdybys do ní nahlédnout chtěla. Majer jí ale nemá. Zamíchal jsem s těmi Slovinci zde hodně. Ti, kteří k něčemu jsou, dostali jiný náhled a jsou o mnoho činnější, a Majer mně pořád za to děkuje, že od té doby, co se

---

[1] Upolín, Trollius europaeus.

[2] Roku 1857.

---

1) Dr. J. Čejka byl v té době na smrt nemocen tuberkulosou plic.

2) Staroslov. крѣсь, chorv. kris, slovin. krís čili krés, srb. krijes.

se mnou seznámil, je docela jiného ducha, teď že teprv bude pracovat. To je ale také jisté, že od té doby také pracuje a je veselejší mysli. Prozatím zanechá té cyrillčiny. Psal jeden delší článek do Novic [1]) zas o cyrillštině a vyzvání k slavnosti 1000leté Cyrilla a Methoda. Nevytiskl mu to redaktor, je prý to dlouhé a myslím, že se obával, aby to nedělalo hluk pro panslavistické ideje; jsou v tom článku skrz na skrz, četl jsem to. Teď zase jsem ho posadil na koně. U Jeřábkové [2]) vyšlo něco od Jezbery, stálo to v novinách. To je podle jeho chuti, objedná si toho 6 exemplářu. Noviny zas teď dostávám, najednou jsem jich dostal balík. Někdo musil v expedici snad říci, že jsem v Celovci a posílají je do Celovce, jak na adrese stojí, a z Celovce teprv sem. Mám už napsaný větší článek do novin, není ale ještě opsán. Jedná o zdejším městě a okolí až do Ossiachu. Nejsem k ničemu a ani nemám chuti k opisování, tak mne všecko tu mrzí. Až posud dovolení nemám, vidíš, co to tu zde za správu. Už tomu 6 neděl, co jsem zadal, po 4 nedělích to poslali teprv do Hradce a tam si také dají na čas. Až do konce tohoto týdne chci čekat a nepřijde-li to až do neděle, pojedu do Celovce a řeknu jim své mínění. Že až posud chodím do kanceláře, to je má dobrovolná vule, mohl bych pěkně se procházet a jen se chodit koupat, a žádný by nemohl k tomu ani slovem ceknout, neboť jsem se vykázal, že jsem churav. Jestliže to ten týden nepřijde, nepůjdu ani na krok do kanceláře. To jim udělám, beztoho je mně to starého čerta platno; kdybych tu ve dne i v noci seděl, žádný ohled se na to nebere. Chtěli, abych teď také někdy něco opisoval, poněvadž praktikant odešel, já ale řekl, že za 400 fl. nebudu nic opisovat; dají-li mně takový plat, abych mohl být živ, pak že budu všecku práci konat. Ostatně nemají na mne kuráže, ostýchají se všichni mně toho nejmenšího něco říct; řekl jsem tu do očí, že mně na službě se 400 fl., obzvláštně zde, nezáleží pranic. Žádost jsem zadal o 900 fl., ne ale do Šoproně, nýbrž do Vídně, těch 30 kr. na štempl jsem obětoval; ještě budu obětovat 15 kr na štemple, zeptám se ministerstva, zda-li ten výrok „in nichtslavischen Kronländern" ještě posud je v platnosti nebo ne, poněvadž v posledním rozsudku o tom nic nestojí. Rád se podívám, co as na to řeknou. V Prešpurku je pěkné místo s 800 fl. prázdno bez kauce, to by tak pro mne bylo; jak povídám, škoda štemplu. Kdyby tam byl ještě Plener, žádal bych přece, on se dostal do Lvova. Ať je to už jakkoliv, jen abych byl odtud jednou pryč, neboť nemám tu žádného stání, pořád mne to nutká jen domů. Byl bych už odtud Lanovi psal, ale stálo v novinách, že se zdržoval Lana delší čas v Pardubicích a že odtamtud odjel do Turnova; proto jsem nepsal, poněvadž nevím, kam bych měl psaní adressovat, když pořád po světě jezdí, také nevím jeho jméno, jestliže Vojtěch nebo Václav, aby se pak psaní nedostalo jeho bratru do ruky. Myslím toho tedy nechat, až přijdu do Prahy. Jestliže by Jarouš nebyl už venku, vzal bych ho do Bydžova, to víš, a chodili bychom spolu na procházky a se koupat. Má jediná zábava je zde koupání, to chodím skoro každý den s Cejnkem, on se rád taky koupá. Při té příležitosti mu kážu, a udělám z něho trochu vlastence. Vůli má dobrou, a na mé slovo dá. Parno tu máme nesmírné, italské vedro některý den; v tom poměru, jaká byla zima, je zas teď teplo. Žně jsou tu ouplné, ale drahota větší, tak jako v Praze. Inženýrů je tu plno a ti přinesli s sebou už drahotu. Už na přes rok se tu začne snad stavět, z Celovce začala stavba předešlý týden; to bylo tam slávy. Mezi těmi inženýry je také jeden Moravan, nějaký Voňka. V kafírně při snídaní jsem se s ním sešel, poznal jsem hned na něm: „Nejsem zdejší, měsíčku, to znáš podle křiku."¹) Přišli jsme do řeči a poznal v něm člověka od r. 1848.

---

[1]) Znamenitý časopis slovinský, řízený duchaplným spisovatelem drem J. Bleiweisem.

[2]) Nakladatelství v Praze.

---

¹) Podle K. Havlíčka.

Slávy dceru, Meč a kalich [1]) atd. umí nazpamět a Jablonského básně. Mladý chlapík a jen hoří pro věc. Dle jména tebe dobře zná, četl v Lumíru tvůj cestopis Z Uher; je z Telče rodák. Byl v Krakově ve státní službě, nechal státní služby a šel sem k té společnosti, poněvadž dobře platí; nechce se státem nic mít. Není jinak hloupý, dělal by též státní zkoušku pro vyšší reálky. Bude mít tedy Cejnek, až odejdu, kamaráda. Seznámil jsem ho též s Majerem, a velmi se Majerovi líbí, křikloun není, ani žvástal, může s ním zacházet. Tak jsme po světě rozstrkaní. Je to k smíchu, když lidé, jako pan Neuwall, chtějí zakazovat, aby člověk česky mluvil. Ty kameny z Bleiberku posud nemám; kdo ví, kdy a jestliže mně je pošlou. Proto ale přece něco domů přivezu a ty byliny též; bojím se, aby se mně na cestě nerozdrobily, musím to nějak dobře zapakovat. Před 1. sotva už odtud odjedu, jak to pozoruju. Je už čas ale, abych byl v Praze, neboť dle novin až do Josefova má být železnice už v Oktobru otevřena.

Že tě celý svět mrzí a že nejsi ani práce schopná, rád to věřím, milá, zkusil jsem a zkouším to posud. Vím dobře, že se to nedá vynutit; teď mě alespoň uvěříš, když jsi mně kolikrát domlouvala. Vidíš, jak to je, když je k tomu ještě tělo nezdravé. Dá snad Bůh, že se to změní, doufejme. Doru snad ještě natrefím? Tak ten . . . . [2]) přece jednou psal; jen když přece psal, snad bude teď už častěji psát. Co pro tebe budu moct, to nasbírám a přinesu, jen abych už tam byl. Já už tak dalece jsem zdráv, nemohu alespoň naříkat. Dnes mám pěkné jahody, kdybych ti je mohl poslat; to bude dnes má večeře. pozdravuj známé; snad mně budeš moct ještě jednou psát, myslím, že mně tu první [3]) zastihne, odpovíš-li hned. Buďte zdrávi. Líbám děti i tebe, s Bohem zatím, tvůj upřímný Jos.

---

[1]) Jana Kollára; „Meč a kalich“ od J. E. Vocela.
[2]) Syn Karel.
[3]) 1. srpen.

LII.

(Kaplan Trčnik; úsilí Němcové vzbuditi u Slovinců zájem pro lidovědu pomocí svého manžela; ač dovolené nedostal, přestal choditi do úřadu; jízda na prámech z Běláku do Mariboru; touží po manželce a dětech; o vedru a drahotě; péče o starožitnosti.) List B. Němcové IX.

Dne 29./7. 857.

Milá ženo!

Včera jsem obdržel tvůj list od 24. Byl bych ti byl odepsal ještě včera, chtěl jsem ale dříve promluvit s tím kaplanem, který se jmenuje Trčnik, stran tvých poptávek; abych ti mohl sdělit, co jsem se dověděl, proto ti odpovídám dnes. Ptal jsem se na všecko dle tvého listu, a na žádnou z otázek nemohl mně podat dostatečnou odpověď. Povídal, že jako 8letý chlapec přišel z domu, a že mu mnohá věc přišla docela z paměti; jako student a potom jako kněz že si nikdy takových věcí nevšímal. Na některou věc se jen trochu upamatoval a mnoho je s tím, o čem se zmiňuješ, podobno. Povídal ale, že si na tom teď dá záležet, aby se vše dověděl, že to pak všecko spíše, aby to bylo ouplné a že mně to svým časem sdělí. Byl tomu rád, že jsem ho na takové věci upozornil a nechá ti za to děkovat, on že by byl na takového něco nikdy nebyl přišel, a že teď nahlíží, jakou cenu to má. A na ten způsob jsou tu všichni i Majer. Takové věci dle jejich posavadního mínění byly nepatrné a nezasluhovaly povšimnutí. Že tu mnoho krásného tomu podobného bude, je jistě už podle toho, co mně jen některou věc vypravoval. Té mušce [1]) zde říkají panbuškova kravička, a též je zde svatá.[2]) Teď jsem s tím hnul a teď to půjde; povídal, že se ještě domluví s cizími kněžími, kteří právě dnes zde na trhu jsou; bude stranu toho mluvit a na takové věci bude pozorný a to sepisovat. Nedá se zapřít, že jsem tou zdejší chasou trochu hnul a je na jiné myšlenky přivedl. K něčemu jsem tu byl přece dobrý a dost možná, že to svým časem dobré ovoce ponese. Jak dalece jsem se mohl pustit, nezanedbal jsem jistě ani toho nejmenšího; na každý pád zustane tu po mně památka. S Majerem už mluvit nebudu, řekl jsem ale Trčnikovi, aby mu to všecko vyřídil, až se s ním sejde. Pomysli si, já až posud dovolené nemám a proto také se odtud hnout nemohu, to víš, že bez dovolení se neopovážím odejít. To čert ví, kde to leží a co s tím dělají. To mně ale dělají na schvál, aby mne zde, co nejdéle mohou, zdrželi; ono se jim nejvíc o to jedná, že sem místo mne mají dát jiného, ačkoliv to zapotřebí není, ale ten zdejší Einnehmer nadělal ve svém hloupém berichtu „dass er einen Ersatz haben muss wegen überhäuften Arbeiten", což je pouhá lež. Já jsem jim ale vytřel zrak, od včerejška nechodím víc do kanceláře. Řekl jsem, že se pro moje zdraví musím dvakrát denně koupat a proto že do kanceláře choditi nemohu po delší čas. Alespoň tím teď trochu hnu a ušetřím si trochu zlosti, neboť ten kancelář byla pro mne ta nejmrzutější chvíle, takže samou hořkostí mně ani jíst nechutnalo. Teď ať se tam třebas na hlavu všichni postaví, mně se pro to nic stát nemůže, já jsem kryt lékařským vysvědčením. Dost jsem se namáhal a naškrabal a čerta jsem až posud z toho měl, uznalost žádnou; to odpadne pak věru chut ke všemu. Kdy tedy přijedu, nemohu ti určit, a myslím, že to už teď přece jednou přijít musí a brzo. Jak to přijde, spakuji si hned věci a jak první prám odtud pojede do Mariboru, tak s ním odjedu. Prámy jezdí odtud alespoň jednou za týden, kolikrát třebas i třikrát za týden; to se řídí podle toho, kdy dostanou náklad, pravidelná jízda není odtud. Kdy prám odjede, to se ví vždy několik dní napřed, a když budu jakousi jistotu mít, hned ti dám o tom vědět, kdy as budu doma. Myslel jsem též na to před svým odchodem se na Boženku Staňkovic podívat, neb vím, že až přijdu, bude po ní ptaní a já sám bych už pro paní Staňkovou to udělal. Líto mně bylo ale peněz, neboť ta cesta by stála nejméně 2 fl. Musím tu outratu ale přece k vůli paní Staňkové obětovat, když jsem zde na blízku. Umínil jsem si tedy, jestliže tyto dni až do 1. dovolení nepřijde, tak pojedu do Celovce, abych se alespoň dověděl, kde a co v tom vězí, a těm pánům tam při tom své mínění řekl. Pak budu moct arci o Božence zprávu podat. Že ty rudy nemusím přinést pro museum, jsem tomu rád a ani je posud nemám. Obyčejných rud přinesu asi 7 kusů a to bude pro podělenou dost, mohu i pro museum jeden kus dát. Chtěl jsem ale něco zvláštního s sebou přivézt pro památku. Nemohu se už ani té chvíle dočkat, abych odtud odešel, a jak po tobě a dětech toužím, nemohu ti ani popsat. Doufám, že nám bude oboum lépe, když budem při sobě, alespoň v tom ohledu jeden druhému naše stesky bez ostýchání budeme moct vyjevit. V tom samém, ba ještě horším postavení musím já zde tak marně ten život trávit; tu nemám ani jediného člověka, kterému by se mohl člověk otevřeně svěřit. Však si to pak všecko povíme, jenom se obávám, abych vás všecky zastihl; snad bude Jarouš a ty, než do Prahy přijdu, už pryč . . . Proto ale, kdybys mohla, tak se nezdržuj, ani Jarouše, však my se sejdem, zdraví je přednější nežli všecko jiné. Což s rodinou Staňkovic nejste už za dobré? Nebo vězí v tom něco? Jest mně to divné, že se nikdy o něm nezmiňuješ. Snad se změnil, co je ženatý. Zde je teď náramné horko, až nesnesitelné, ve stínu na věži už po kolik dní 25 stupňů a dole 30. O polednách nemůže člověk ani na ulici, tak to pálí, a pršet nechce. Lidé naříkají na špatnou ourodu, to bude hezky draho zde, obzvláště píce pro dobytek; všemu připlácí. Až na přes rok začnou stavět železnici, to bude teprv drahota. Skrze ty starožitnosti jsem už zde všechny upozornil i též Majera a několik jiných kněží. Jednu starožitnost dostanu snad pro museum. Ten inženýr Voňka byl na tom zbořeném hradě Landeskronu a našel tam kus starořímské řezby z mramoru, něco prý tuze krásného, ve zdi zazděný.

---

[1]) Známý brouček v lidovém podání: berunka, verunka (Coccinella).

[2]) T. j. v úctě; za pohanských dob byla prý bohyni Ladě zasvěcena.

Povídal, že je to kapitel,[1]) není prý to velké a nechá prý se to lehko ze zdi vydlabat. Chce to vzít a dát do museum. Možná, že se tam na to půjdu sám podívat a že to snad sám vydlabu. Při stavění toho hradu bylo to tam zazděno, a žádný si toho posud nepovšiml, a také to snad žádný neznal. Tak tu snad mnohá znamenitost a památka kdekoliv v zapomenutí leží. Dnes už tu měli rožně[2]) na prodej, hrozně veliká zrna, jsou z Italie, musím se přece zeptat, zač asi libra. Teď je tu třešní dost zdejších, a proti Praze dost laciné, přijde libra za 2 kr. Těch každý den as libru sním k svačině, a k večeři buďto čerstvě dojené nebo kyselé mléko. Koupat se chodím každý den do Zíly, to se hodně vyšplouchám. Chodí Jarouš se koupat? Vzpomínám si často na něho, a jak to bude s vysvědčením školním; neztratí rok? Teď snad mají už prázdno. Ten ročník Bčely ti přinesu, najdeš tam také několik báchorek o svatém Petru a Ježíši na ten způsob, jako ty máš; mnohá věc se ti z toho dobře hodí. Než odjedu, popíšu město a okolí a přivezu to do Novin; bude to dlouhé. S Garbou bych se rád sešel. Abys mně ještě jednou psala, ani nevím, máš-li neb ne, piš ale jen tenkráte, pakli se něco zvláštního přihodilo, že bych o tom vědět musel; možná, že by mne tu tvůj list třebas nezastal. Kdyby se mně tu něco stalo, že bych nemohl ještě odjet, tak ti o tom dám hned vědět. Lanovi už odtud nebudu psát, až z Prahy, odjedu-li brzo, abych nemusel zde od pošty platit. Člověk musí na každý krejcar koukat, aby ho ušetřil. No, snad už dá Bůh, že se brzo sejdem, já jsem jako cikán černý, snad mne nepoznáte. Zatím pozdravuj známé všecky, Jarouše, Doru i tebe líbám. S Bohem, na shledanou.

Tvůj upřímný

Js.

---

[1]) Hlavice sloupu.
[2]) Hrozny.

LIII.

(Němec dovolené nedostal, podá žádost za pensi a počká na vyřízení; návštěvou u Boženky Staňkovic v Celovci; doufá, že bude přijat do služby V. Lanny.)

Dne 4./8. 1857.

Milá ženo!

Myslel jsem, že ti v tomto listě budu moct oznámit, že už odtud odcházím, abyste mne čekali. Tomu ale není tak. Posledního předešlého měsíce jsem dostal mou žádost nazpátek s Bescheidem: Bei den dermaligen Verhältnissen des gefertigten Amtes konnte dem Ansuchen des Herrn Amtsoffizials um einen 6wöchentlichen Urlaub keine Folge gegeben werden, es ist, sobald die ämtlichen Verhältnisse die Beurlaubung des Bittstellers gestatten, der Gegenstand neuerlich in Vorlage zu bringen. To jest tolik: Zdejší úřad, to jest pan Einnehmer udal v Berichtě k mé žádosti, aby na ten čas, co budu pryč, poněvadž úřad se svou prací nemůže dostačit, prozatím jiný pracovník, nějaký diurnista, sem přidán byl, poněvadž v tom čase zdejší praktikant odešel, to jest, aby mohli páni hodně pohodlní být. To by arci bylo pár zlatých stálo, proto tedy, aby se těch asi 20 fl. měsíčně nemuselo vydat, mne direkce v Hradci, pak aby mne jen hodně pozlobili a týrali, odmrštila. Na mé důvody v žádosti, to jest tvou starost a bídu, pak Jaroušovu chorobu, na lékařské vysvědčení zdejšího krajského doktora nic nedali. Když jsem ten Bescheid dostal, tak jsem zrovna zuřil a zdejšímu panu Einnehmrovi notně vymluvil. On samé omlouvání, a jel jsem hned na to do Celovce se optat, jak a co se mnou hodlají činit, že já jim do kanceláře víc nepůjdu. Nedostal jsem ani odpovědi. Nyní není na urlaub ani pomyšlení, poněvadž Einnehmer ve své zprávě si více odporovat nebude a následovně Die Verhältnisse des Amtes werden es nicht gestatten, dass ich entbehrt werden kann, ačkoliv už přes týden do kanceláře nechodím, a přece se práce beze mne zastává a zastávat může, poněvadž to, co Einnehmer udal, je pouhá lež, což jsem také v Celovci řekl. Poznal jsem ze všeho, že jsem jim sůl v očích, poněvadž pořád s něčím na ně lezu, to jest, že pořád něco žádám, a že by se mne rádi zbavili. Tuto neděli byl jsem tedy v Celovci a včera jsem zas přijel, a proto ti to hned píšu, abyste mne tedy ještě nečekali. Teď mne tu drží byrokracie, jako jednou H.[1]) v Brixenu žandarmi v klepetech. Já jim ale přece z těch klepet vyváznu, a los je již rozhodnut, ať už je to jakkoliv. Pomoci jiné není, nemáme-li oba pojít. Zároveň dnes píšu resignaci a žádost o pensi a zítra ji zadám, jiné pomoci není, to nahlídneš sama. Abych tu ve službě zůstal a kauci si nechal stahovat, k tomu mne žádný nutit nemůže. K tomu přidám vysvědčení lékařské, že pro tento čas nejsem k službě schopný. Mohl bych arci odtud pak hned odejet, to ale neudělám, až bude všecko v pořádku, aby mně pra v ničem nemohli na hřbet přijít. Můj úmysl jsem v Celovci jim projevil, a řekli, že je to tak nejmoudřejší, co mohu udělat, a že to budou hned expedovat. Přesvědčil jsem se, že nemám už pražádné štěstí ve státní službě. Nejhorší bude s kaucí, že tu hned nazpátek nedostanu, a že kdo ví, jak dlouho budu muset čekat. S platu mně už 66 fl. 40 kr. strhli. Kdyby byly hned tu, mohli bychom si trochu pomoct s tím; budu ale zároveň žádat, aby mně byla kauce vrácena. Tak, milá ženo, teď je už rozhodnuto; kdo ví, k čemu to bude třebas dobré. Nečekejte mne tedy hned, dlouho to ale trvat nebude. Oni si s tím pospíší, aby se mne zbavili. Kdybys mohla ty ven jet, tak jeď, a Jarouše pošli někam, a piš mně ale hned, jak toto psaní obdržíš. Myslím, že tento měsíc se to ještě rozhodne a já také ten měsíc doma budu. Byl jsem u Boženky Staňkovic. Byli právě uchystáni na cestu do Lavanského [2]) údolí, a také tam tu noc ještě odjeli, nemohl jsem tedy přes noc u nich zůstat. Jsou oba zdrávi a šťastní a pozdravují tě. Však já to všechno paní Staňkové vyřídím ústně. Asi za 14 dní se chtějí podívat na Bělák a okolí a chtějí viděti Bleiberg a jít na Dobrač; chodí se na něj jako u nás na Sněžku. Tak se tu s nimi sejdu a snad půjdu s nimi, pár bot by na to ale prasklo, a to je mně líto. Lanovi budu ještě odtud teď psát a pošlu psaní tobě, a ty je můžeš do domu odevzdat; ten jediný může nás teď spasit. Prozatím se zeptám i zde, jak to vypadá při té železnici, nedalo-li by se co dělat. Božena se mně divila, že velmi dobře vypadám, že mne ještě nikdy tak plného v tváři neviděla a tak zdravé barvy. Ona ale hodně stárne, to ale neříkej staré, a bude brzo jako louč hubená; s tím mlč. Parno je tu náramné, až mdlo. Do novin mám článek hotový, pošlu ho co nejdříve, je hodně dlouhý. Zatím Vás všecky srdečně líbám, buďte zdrávi, s Bohem

---

[1]) Havlíčka.

[2]) Údolí Lavantské (slovin. Labudské) ve vých. Korutanech od města Sv. Leonharda řekou Lavantou (Labudou) do Drávy.

tvůj upřímný

Js.

Piš mně hned a nějak mou mysl upokoj.

LIV.

(Němec posílá hrozny nemocnému dru Čejkovi; články pro Pražské Noviny; odeslal žádost za pensi; dopis pro V. Lannu; má platiti 25 fl. do úřadu v Ďarmotech, kterých se nedostává; učitel Cejnek do Vršce v již. Uhrách; o prof. Šetlíkovi v Celovci.)
List B. Němcové X.

Dne 14./9. 1857.[1])

Milá ženo!

Všecko jsem ti to zaopatřil, jak jsis v tvém posledním listu, který jsem včera obdržel, přála. Tu ti posílám za jedno to vysvědčení chudoby pro Doru, tak jako bylo pro Jarouše; tím jsem ušetřil 15 kr. štempl, za druhé máš tu ty hrozny. Jsou-li sladké, nevím, neb jsem je ani neokoštoval, že ale pěkné jsou, to vím; jen aby se na cestě nerozmačkaly, o to mám starost, zapakoval jsem je, jak jsem mohl.

---

[1]) Datum je nesprávné; má býti 14. 8. 57.

Je jich 2 libry, libra stojí 15 kr. stř. a škatulka 8 kr. Přeju, aby Čejkovi dobře chutnaly. Pořád jsem na něho myslel, jak asi chuďasovi je, a pokaždé, když jsem otevřel Pražské noviny, bylo mé první, jestliže tam nestojí zpráva, že Čejka zemřel. Ačkoliv se v posledním čase málo o nás staral a vždy dělal tak cizího, byl mně vždy přece milejší nežli mnohý tlučhuba, který toho hubou natlachá, za minutu ale zase vše zapomene. Bude-li ho tento malý dárek těšiti, budu mít z toho sám radost. To víš, že mohu-li tobě něco k vůli udělat, že to vždy udělám, když je věc rozumná a možná. Tys ale často mě docela jináč posuzovala a příčinu ve mně hledala, a proto ty časté rozbroje, které, doufám, že více se nebudou opakovat; viď? Také tu máš dva články pro noviny. Ten o tom hospodářství můžeš hned odevzdat, s tím druhým není tak na spěch, ten přijde bez toho do feuilletonu. Chtěl jsem ho opsat, ale poněvadž by od pošty za něj moc přišlo, tak ho při této příležitosti spolu posílám; zatím ho oprav, a budeš-li mít času, tak ho přepiš, ale na tu latinu dej pozor, aby byla bez chyby. Nebudeš-li mít času, nech to, až přijdu já domů, pak ho opíšu. Je to za ten můj článek, co ti Nebeský¹) těch 10 fl. poslal? To jsem si nepomyslil, že by i mně literatura něco vynesla. Také dobře, jen když jsi dostala peníze.

Teď mám dost času k psaní, kdybych jen se v tom dobře znal a věděl, o čem psát, ušel by mně alespoň s tím čas. Nevím kolikrát, co začít; mimo noviny, a ty přečtu, kde jaké jsou a teď jsou zvláště skrze ty turecké bryndy²) velmi zajímavé, nemám co k čtení. Že už od předešlého měsíce do kanceláře nechodím, to víš. 4ho jsem napsal moji resignaci a spolu žádost o pensi. Zdejší krajský fysik přidal k tomu své parere; byl ouředně k tomu vyzván a ne z mé strany. Potvrdil, že jsem skrze tělesné i duševní neduhy ke službě docela neschopný a podotknul,

---

¹) Jako redaktor časopisu českého musea.

²) Po skončení války krymské.

že trpím melancholií. Ten jediný mne pochopil; povídal: Ihre Wunde kann niemand heilen, auszer man gebe Ihnen das zurück, was man Ihnen genommen hat, dies wäre der einzige Balsam für Sie. Je sice starý, ale má ještě z toho dost rozumu. 5ho to šlo pryč, a není ani té nejmenší pochybnosti, že bych pensi nedostal, jen aby se to brzo rozhodlo. Na ten pád, kdyby to snad s tím rozhodnutím déle trvat mělo, napsal jsem tyto dni druhou žádost, abych odtud mohl do Prahy odejít, poněvadž zde bez toho nic platen nejsem, že má rodina v Praze skoro hlady mře a že já ještě před zimou se starat musím, v kterém místě se usadím. Teď čekám na odpověď, a myslím, že brzo přijde, nebo proč by mne tu teď už zdržovali, když více sloužit nemohu. Zároveň jsem také žádal, aby mně kauci nazpátek dali, to jest těch 100 fl. a co až posud stáhli, těch 66 fl. 40 kr. Kdo ví, k čemu je to dobré, že mně to dovolení odepřeli, já bych si byl myslel, ačkoliv jsem si nikdy velkou naději nedělal, že snad přece něco dostanu. Jak vidím teď, byli by mně starého čerta dali, snad časem as o 100 fl. víc, a já bych se tu byl pořád déle zdržoval, a tím sobě ani tobě pranic nepomohl. Teď je alespoň rozhodnuto, vím na čem jsem a budu moct dle okolnosti svobodně o všelicos se ucházet a mnohou věc začít, co jakési živobytí dá. Jen abych byl už jednou odtud pryč, neboť nevíš, jak mně je zde každé okamžení protivné, obzvláštně, když vzpomenu na tebe, jaká starost na tobě leží a že já zde tak v nečinnosti trvat musím a s tebou tu starost sdílet nemohu. Věř, bude nám oboum lepší, až zas pohromadě budeme a snáze tu bídu přetrpíme; vím, co to je, když je člověk prasamoten. My jsme si přece ti nejbližší, a když je nejhůř, přece člověk nějakou radou si alespoň pomůže. Lanovi jsem to psaní napsal přečti si ho; myslím, že to tak bude dobře napsáno. Zapečeť ho a můžeš ho dát sama tam do domu, snad ho pak dostane. Teď by byla právě k tomu příležitost, když kus železnice bude otevřeno, že by mně mohl při tom něco dát; proto také pospíchám, abych už toho zde zbaven byl. Povídal jsem zde, jestliže do 14 dnů mně nepovolí odtud odejít, že půjdu sám, a že to udám všecko písemně u ministerstva, jak se mnou se zde zachází. Myslím, že budou rádi, když se mne zbaví, a i ministerstvo si z toho nebude moc dělat, když v pensi budu, neboť já pořád s něčím na ně lezu, a takové lidi nemají rádi. Do Vídně má věc nepůjde, to rozhodnou v Hradci u direkce, a proti lékařskému vysvědčení nemohou nic namítat. Já sám jsem v žádosti udal, dass ich zeitweise an Geistesschwäche leide. Oni si pomyslí, co s polovičním bláznem, ať jde a dá nám pokoj. Nepůjde-li to s Lanou, budu muset hledět cokoliv si nalézt, jen když to pár zlatých zatím ponese.

Litoval jsem tě srdečně, cos as s tou činží za starost měla.[1] Je to bída, když je člověk chudý; jen abys teď nějaký byt laciný a pořádný dostala. Kdybych byl v Praze, přišel bych ti právě vhod s hledáním. Na pana Staňka jsem nikdy moc nedržel a teď přišlo na má slova. Já se málo kdy v lidech zmýlím; však on je toho moc příčinou, že jsem tak skoro na zdařbůh z domu odešel, a tak, jak jsem předvídal, o čemž jsem se ale nikdy tobě neprojevil, abys snad kdo ví co si nemyslila, že snad pranic podniknout a o nic se více starat nechci; proto jsem odešel z domu. Teď snad mým náhledům spíše přisvědčíš.

Zkusilas teď sama, že v takových věcech skoro nikdy nechybím. Kdo ví, k čemu to všecko dobré bylo. Já tu mám též bryndu. Těch 25 fl, co se v Ďarmotech ztratily v roce 52., které buď ten aufseher H . . . ukradl nebo se snad na poště ztratily, mám nahradit, a přišlo, aby se mně od 1. po 5 fl. strhovalo. Tak jde rána na ránu, není to žádná maličkost o 25 fl. přijít; jsem tím celý ztrápený. Co mně teď zbude, když mně ještě 5 fl. strhovat budou.

Celý svět jsem už proklel. Já ale nepovolím, kdybych měl k císaři jít, protože to je ta největší nespravedlnost.

---

[1] Viz V. Tille, B. Němcová, str. 206.

Nebude-li jináč, myslím, že ku konci tohoto měsíce budu přece doma, pak bychom s Jaroušem někam šli, třebas do Bydžova, když jinam ne. Nemohla bys ho poslat zatím as na týden k Nepomuckému? Bylo by to na blízku. Majerovi budu ty dni psát; kdyby nebylo té cesty, šel bych tam, cesta mne ale mrzí, je to přece daleko. P. Trčnik měl radost, žes ho pozdravovala, a až bude něco mít sebraného, pošle ti to; je to hodný chlapík a rozumný. Na druhý týden sem čekám Šetlíkovic, budou-li chtít jít na Dobrač; je teď nejlepší čas k tomu. Zde bude brzo po letě, už je o moc chladněji, a já se už po dva dni ani koupat nemohl, noci jsou tu už hodně chladné a pole prázdná.

Cejnek dostal návěští, že se dostane na reálku do Veršece[1]) ve Vojvodině se 600 fl.; já jsem mu to nabídl, aby tam žádal, matka se toho ale bojí, že je tam nezdravo a daleko; tu má jen 300 fl. Paní Staňková zůstane jen přece mou, ta zůstala tak jak byla, a to je u ní nejlepší a nejchvalitebnější. Boženka nebude taková. Šetlíka mám tuze rád a všude ho mají tam rádi, to můžeš jim tam říct, a váží si ho; je šikovný chlapík a dost rázný. Kamenů přinesu dost; co mám za rukopisy přinést? Rád bych u Vás už byl, snad to teď už přece bude. Starého Mencla kamaráda pozdravuj i Šlenkrtku. Děti líbám srdečně. Dnes se mně o tobě zdálo, že jsme šli spolu do zdejších lázní. Piš mně hned, to ti povídám. Buďte všichni zdrávi, líbám tě srdečně. Tvůj upřímný Js.

LV.

(Němec návštěvou u far. M. Majara; o obchodníku Garbovi z Ďarmot; líčí své duševní útrapy; chce po prvním září odjeti do Prahy.) List Boženy Němcové X.

Dne 26./8. 1857.

Milá ženo!

Nebyl jsem doma, když právě tvůj poslední list přišel, proto také dostáváš o několik dní později odpověď, nežli se to obyčejně stávalo. Předešlý týden byl tu Majer, jel do Celovce a při zpáteční cestě jel jsem s ním k němu, a sice v pátek. Mínil jsem u něho as týden zůstat, on měl ale pořád samé processí o dešť, pak jsem tam neměl skoro žádného stání, tak jsem zase v pondělí večer byl doma a v outerý ráno dal mně listonoš tvůj list. Včera jsem nebyl k ničemu; celý den jsem měl v hlavě toho ubohého Garbu a nepřál jsem mu nic jiného, jen aby se alespoň živ domů dostal, aby mohl mezi svými zemřít. Chuďas, na takový konec nikdo si nepomyslil, když tolikrát se mnou o smrti mluvíval. Rád bych ho byl domů vyprovodil a se mu odsloužil. Teď o ni bude nejhůř, takový obchod, k tomu ten tabák, ona k tomu není, a asi tam nedostane pořádného člověka, který by spravedlivě všecko vedl. Já bych se jí proti platu hnedle nabídnul k vedení celé té věci, protože všecko to znám v domě a vím o všem skoro, co a jak to u nich stojí. Ona by při tom dobře pochodila, a já bych mohl být také lepší živ, a mohli bychom se tam třebas všichni odstěhovat. Co tomu říkáš? Snad se o něm něco dovíme, přišel-li živ domů a jak s ním dále je.

---

[1]) Vršec, se srbským obyvatelstvem.

Když jsem v té Zilské dolině, je mně vždy volno, proto jsem tam vlastně šel, zde všecko na mne zrovna padá a jsem tím celý stísněn, že si často ani rady nevím, jak bych z těch všelijakých myšlenek vybřednul. To na mne tak oučinkuje, že jsem se poslední čas celý přepadnul; plné tváře, jak jsem míval, už nemám. Není také divu, když nemá duše ani v noci ani ve dne pokoje. Skoro každou noc vás všecky vidím, často i Hynka, a buďto to nebo to se vám přihodí. Včera se mně zdálo, že jsem dal Jaroušovi pohlavek, probudil jsem se hned na to, a bylo mně toho tak líto, že jsem pak plakal; nemohl jsem se ani vzpamatovat, že to byl sen. Já tomu ale udělám brzy konec. Do prvního, jak jsem ti už psal, chci čekat; nepřijde-li do toho času nic, po prvním odejdu, už jsem jim to zde všem řekl. Oni to nechají hodně dlouho ležet, vím dobře, jak to u té zdejší direkce chodí. Zima je už za zády, a oni by mne zde mohli až do zimy takto nechat. Všecko, co zapotřebí bylo, jsem písemně zadal, více se mnou nemají co dělat, jen pensionsdekret vystavit, tak nač zde zbytečně čas trávit. Však on se zde po mně žádný víc ptát nebude, to vím jistě, a kdyby se i ptali, vědí, kde mne hledat. Pas, to jest legitimationskarte už mám, tu jsem si už před týdnem vyzdvihl, víc na cestu nepotřebuju. Před mým odchodem udám písemně, že odcházím a proč hlavně. Stát se mně nic nemůže, to buď ubezpečena, to já se už dobře ohradím. Na druhý týden tedy po prvním, odjedu, který den to ještě nevím. Jak půjde první prám odtud do Marburku, tak na ten sednu, mám to už zde vyjednáno. Myslím, že od této první soboty za týden budu u vás, nebo je teď malá voda a musí se dva dni odtud do Marburku jet. Na cestě se nikde nezastavím, nač peníze utrácet zbytečně, bez toho jich moc nemám. Pro věci si tu koupím malou bednu, abych si mohl všecko pořádně složit, zvláště ty suché byliny a zimní kabáty; ty by se mně bez toho do kufru nevešly. Dostal jsem také několik pěkných kamenů, to bude mít Jarouš z nich radost. Tak se, milá ženo, brzo uhlídáme a to další si pak povíme. Abych to všecko s jistotou ti tvrdil, to víš, že se to nedá, a já ani to ve zvyku nemám něco jistotně tvrdit. Všelicos se může přihodit, že bych svůj nynější plán změnit musel. Nepřijde-li ale do toho něco jiného, tak při tom zůstane, jak ti píšu, že na druhý týden odtud odjedu. Proto mně víc už nepiš sem, leda kdyby se něco zvláštního přihodilo, aneb kdybych v tom čase ještě já ti psal. Pošli též do expedice, aby mně noviny sem víc neposílali, nýbrž je zatím tam nechali. Čekat mne nemusíte, protože se nedá určit den, kdy přijedu; já bych nejradší byl večer v Praze, tak si to nějak na dráze zařídím. Četl jsem v novinách, že Erbenová [1]) umřela; tak jde jeden za druhým.

---

[1]) Choť básníka Karla Jaromíra Erbena.

Něco více ti psát nebudu, to ti pak vyřídím. Majer nemá ještě práci hotovou, chce ji poslat teprv na začátku druhého měsíce; musí sbírat prameny. Zatím Vás všecky líbám; dá-li Bůh, na brzkou shledanou. Tvůj upřímný Js.

* * *

Josef Němec koncem září r. 1857 vystoupil ze státní služby, zažádav za trvalý odpočinek, a odejel z Běláku do Prahy. Poněvadž nedopatřením mu nebyla započtena vojenská léta do služby, vyměřena mu pense jen 233 zl. ročně ode dne 1. října 1857, na jeho pak odvolání ode dne 1. května 1858 350 fl. Němcová od 1. října 1857 vyhledala sobě nový byt (za pobytu svého v Praze již 7.) v Řeznické (Hopfenštokové ulici), ve III. patře, čp. 1360-II., kdež bydlela až do r. 1860. Byly to jen dva malé pokojíky. J. V. Frič opatřil Němcovi místo pokladníka v cukrovaru ve Zdicích (okr. hořovický) fy. Skála a Macháček, kdež setrval jen do konce března 1858, ježto mu velmi vadilo, že zůstal pod policejní dohlídkou. Viz V. Tille, B. Němcová, str. 208. násl.

III.

Z RODINNÉ KORRESPONDENCE BOŽENY NĚMCOVÉ.

(R. 1853—1861.)

Dopis B. Němcové synům Hynkovi a Karlovi.

(Němcová svěřila Hynka a Karla v Praze J. Frantovi Šumavskému, sama pak s Dorou a Jaroušem odjela za mužem do Balašových Ďarmot dne 9. května 1853. Dne 12. května tam dojeli. Hned na to dne 2. června Němec vzat byl do vyšetřování pro rok 1848 a koncem června zbaven byl služby i platu. Na žádost jeho dána mu alimentace roč. 533 zl., ale nesměl se vzdáliti z Ďarmot. Když o prázdninách Hynek se nebezpečně roznemohl, psal Dr. D. Lambl, jenž ho ošetřoval, o tom Němcové. Psaní bylo zadrženo a posláno do Prešpurka finančnímu ředitelství. — Tento dopis synům psán koncem měsíce září 1853. Bohdana Němcová.)

Milé moje děti!

Takový list jsem od vás nečekala a velmi mne zarmoutil; list co pan Dr. psal, jsem nedostala a tudy ničeho nevěděla, že, Hynku, nemocen jsi. Myslila jsem, že máš kašel, který ti přejde a že se už dávno koupáš, ba vzpomínala jsem kolikrát při koupání, jestli už jsi vpravil se do tempa při plování, a ty, chudáku, ležíš a vede se ti jako mně, jen že o to lépe, že máš tam rádce, který se o tvé zlepšení stará, p. dra, a já tu nikoho, neboť ten náš pan domovní 2) je tlachal, který by mne léky zaplavil, kdybych jeho poslouchala. Poslouchej tedy, milý hochu, a nic nepij ani nejez, co ti p. dr. nedovolí; víš, jak si Jarcušek tenkrát zhoršil, že nechtěl poslechnout. Když se užívá lék, nesmí se pít všelijaké lekvary mimo něj, kterým ty ani kdo jiný nerozumí,

---

1) Dr. Dušan Lambl.

2) Lékař v Ďarmotech, v jehož domě Němcovi bydlili (Bohdana N.).

a zda-li ti to k zlepšení slouží; nesmíš povolovat a poslouchat, kde to k tvé škodě je. Jen řekni, že to pan dr. zakázal; já jsem p. dru psala, a co on mi poradí, to uděláme; jestli ti bude zdrávo, až se polepšíš, jít někam ven anebo sem, tedy se to stane. Možná, že se dost brzy uvidíme, a kdyby Vy jste nemuseli sem, že přijdu já k Vám do Prahy; tedy jen už buďte spokojeni, neplačte a nermuťte se, a myslete si, že se všecko k našemu dobru skončí. O tátu se nebojte, on nic neudělal, zač by trestu zasloužil, a jestli se mu i nyní křivda děje, to se zase napraví, jen že musíme mít strpení. Je na sta lidí, kteří větších křivd a bolestí utrpěli, a kterým nikdo útěchy nepodal. Co by měli ti dělat, když bychom my už tolik plakat a naříkat měli, když se nás někdy bolest dotkne. Co se týká, že se máte špatně, to, milé děti, není to nejhorší, jen když nemáte hlad; alespoň nyní zpomenete na slova, která jsem Vám říkala, když Vám brambory pořádně připravené nechutnaly. Ale co se Hynka týká, ať řekne p. dr., co smí a co nesmí jíst, a poproste pannu Marketku,[1]) ať Vám to udělá; zatím Vám táta něco na to posílá; až ty dni pošle p. Šumavskému a bude mu psát, posud nedostal měsíčné a chceme rychle Vám psát. Víte, že nám teď také se nevede, jako dříve, ale na tom pramálo záleží, jestli se nají člověk kousek suchého chleba nebo bažantů, jen když to ve zdraví zažije. Jaroušek ti chytá motýly, já Vám suším byliny, ostatně tu není nic příjemného; náramné horko; prachu, než se dostane ven do lesa, se napolíká dost, a div, že jsme ještě tak čerství. Jen hleď ty květiny, Karle; já ti sice slíbila měsíční odměnu, ale nyní musíš vzít za vděk, čím ti samy péči odmění, květem a vůní. Buď trpěliv, můj Hynku, a poslouchej p. dra na slovo; jsi už rozumný a můžeš nahlídnout, že je zdraví největší poklad, které si musíme hledět zachovat, tedy i ty hleď, abys mohl brzy vstát a to ostatní se pak podá, o to se postaráme. Však přece se ještě najde buchet a ovoce dost. Líbám Vás oba vroucně. Ty, Karle, hleď Hynka a dej na něho pozor, zastaň mé místo. Mějte se rádi. Nechoď k paní Šlenkertce,¹) Karle!

---

[1]) Sestra Franty Šumavského, jež mu, starému mládenci, vedla domácnost. (Bohdana N.)

Z dopisů Boženy Němcové manželu Josefovi.

I.

(Němcová píše o novém svém bytě pod Emauzy; vzpomínka na syna Hynka; o Karlovi a jeho zaměstnání u zahradníka Jos. Fialy; o nedostatku šatstva a bídě; o almanachu „Lada Niola", „České Perly" a o „Babičce"; o dětech; o vyšetřování manželově; o rodině K. Havlíčka; o válce krymské.) Viz dopisy Jos. Němce XXIII.—XXV.

24./11.²)

Milý muži!

Budeš už mít starost, proč ti tak dlouho nepíšu, viď. — Ale jen proto, že jsem neměla tyto dni ani od psaní. To stěhování mne strhlo ze všeho³) a ta činže. Měla jsem dát napřed, ale posud jsem ji nedala, na štěstí je ten pán nějaký svědomitý člověk, že na mne nehartusí. Musela jsem nechat mýt i já ještě všecko, protože bychom pro zápach tu byli nemohli vydržet. Zůstávala tu nějaká křtěná židovka a ta si držela v pokoji kachny, husy, holuby a psy, dvě léta neotevřela okna, ani nemyla, a poněvadž k sobě nikoho nepustila, nevěděli, jaký to nepořádek; až když náhodou domácí na to přišel, hned jí vypověděl. Když jsem se na byt dívala, nebyla doma, a domácí vedl mne do prvního poschodí k jedné paní a povídal, zrovna takový že je ten na hoře. Tam se mi to líbilo, a dala jsem závdavek. Pak bylo pozdě. Ostatně nyní toho nelituju. Byt je hezký, a co nejhlavnější, velmi zdravý. Kdyby

---

¹) Paní Šlenkertová, dobrá známá rodiny Němcových, manželka čalouníka na Václavském náměstí, horlivá vlastenka, dobrého srdce, účinlivá pravá „žena z lidu". (Bohdana N.)

²) Roku 1854.

³) Němcová přestěhovala se z Ječné ulice č. 516-II. do nádvorního bytu pod Emauzy. V. Tille, B. Němcová, str. 152.

toho nebylo, nebyli bychom se toho zápachu zde ani sprostili. Trochu chladno je v tom jednom pokojíku, co jde na pavlač, ale ten týden se pavlač zahradí, pak to bude líp. Karla mám zrovna naproti.[1]) Jak vyhlídnu z okna, mám naproti zahradu, Hrádek, nemocnici, nahoře porodnici a blázinec. Z menšího pokojíku, co jde na pavlač, vidím na Emauzský klášter, do zahrad, na Vltavu, Smíchov a všecky ty vrchy za Smíchovem. V každém bytu je něco, co mrzí, to si musí už nechat člověk líbit. Daleko máme do města, ale tam odtud [2]) bylo také daleko. Že mám Hynka vždy na očích, myslel jsi, ach Bože, toho já bez toho ustavičně vidím . . . Na Dušičky byli jsme na hřbitově, nesla jsem mu tam věnec. Z jara bude mít celý hrob zarostlý břečťanem a barvínkem. Ještě jeden kvítek barvínku jsem tam našla a ten ti posílám. Jak bys mohl si myslit, že zapomeneme. — Mně se často o něm zdá, to se mi ale vždy ten den tak stýská, že to ani nemohu nikomu vyslovit. Já vůbec nerada mluvím o tom, protože se spíše přemoct mohu, když nevyslovím, co mne hněte a bolí. — Karel chudák má teď zle, zkusí dost. Zimy hrozně tuhé nastávají, a když musí ráno a večer přikrývat skleníky a zahřívárny rohožemi a prkny, což všecko plno sněhu je, omrznou mu ruce dost. Má je celé opuchlé. V neděli přišel s pláčem domů. Proto ho to ale nemrzí; jen kdyby mohl v neděli si hrát, on je vždy starý dětina. V neděli má oběd u Kuřáků,[3]) tam jsou tři syni, nejstarší jako Karel, a to dělají zase lučbu a hrajou. To jsou jeho svátky. Někdy ho vezmou do divadla. Když ale doma zůstanou, to přijde vždy pro Jarouše a jsou tam do 9 hodin večer. Fiala dal mu tenhle měsíc 1 fl. CM, aby měl příspěvek na boty. Je to hodný, dobrý člověk. Musíš mu psát. Piš, že jsem ti psala, jak se o něho stará, děkuj mu a pros ho, aby i dále jako otec o něho pečoval, aby z něho byl šikovný zahradník (oni se nepočítají k řemeslu). Že tě okolnosti nutí nyní, že se nemůžeš sám ani starat o něho ani přesvědčit o jeho chování, aby tedy on byl tak dobrotiv a opatrné oko na něho měl. Pozdravuj také paní jeho, krajanku svoji.[1] — Já myslím, že to Fialu bude těšit, a ostatně je to také tvoje povinnost. — Nyní se mu jinak zavděčit nemůžem; kdyby nám tak nebylo, jak nám je, mohli bychom alespoň nějaký present dát, ale teď si nesmí člověk na nic ani pomyslit. On je také silný kuřák; jestli se to kdy na dobro změní, přišel by mu snad dobrý tabák vhod. — Uspořil chudák (Karel) 2 fl. a chtěl si koupit kalhoty. A když trhlo zle, musel mi je půjčit; teď nemám, abych mu je dala. Na jeho svátek chtěla jsem mu koupit kšandy, tuze je potřebuje, ale sotva že jsem mu udělala hrnek kávy. — Tak to máš, a drahota vystupuje výše a výše. Kdyby jen zase nějaký ten podíl přišel, anebo abych já dostala od Pospíšila ostatní peníze. Na léto mají děti kalhoty i kabáty, Karel i Jarouš, a mají kabáty i teď, ale teplé kalhoty potřebujou jako sůl, jeden i druhý, a boty. O ty je nám všem zle. Já dokonce jsem se vším bídně v tom, ale žaludek je přednější a teplo a činže. Mám dostat za novellu 20 fl. CM., co jsem psala do almanachu,[2] a pan redaktor nemá se k tomu. Včera jsem tam poslala, poslal mi 2 fl., že prý mi pošle zítra víc. Tak to máš. Nyní píšu to, co do Perlí[3]) chci dát; to je ten almanach, co dají císaři, to prý mají peníze hned. Uvidíme. Ale ono toho nesmí být víc než arch; to bude také 20 fl. CM. Pak dodělám tu Babičku.[1]) Nakladatele už mám. Dostanu 14 fl. za arch. Myslím, že toho 10 archů bude. Jen kdyby to s mým zdravím vždy dobře bylo. Dost dobře vyhlížím, ale uvnitř to není tak. — Choleru tu dosud nemáme, ale bude-li ta zima hrozná, při té bídě mezi lidem nebude to dlouho trvat. Dorinka pilně chodí k Špottovi,[2]) a ruka ji bolí, což je dobré znamení, že totiž nejsou svaly ještě tak tvrdé a že se podají. Tím ale má ji nyní slabou a nemůže vydržet dlouho pracovat. Jarouš se učí doma, až budou ale delší dni, bude chodit do školy na Hrádek, aby nebyl doma; ono mu to škodit nebude, a má to před hubou. Ostatně jsou zdrávi, a Karel se dělá ramenatý už hodně. Ty věci ti ty dni pošlu. Věžnická dostane dvě karkulky a dva kabátky; jestli ty čepičky dobře budou, nevím, ztratily jsme míru. Ať pak píše, abychom věděly k ostatním. Ty dostaneš tři páry punčoch zatím, až zas budu mít na bavlnu. Tak dva svazky Musejníka a nějakou knihu k čtení a ty báchorky Garbové.[3]) Prosím tě, jestli pak tam máš Růži stolistou od Čelakovského? Ať o ni nepřijdeš, já ji mám od něho s jeho podpisem. — To je s tou tvou věcí už prokleté protahování; piš přece Plenerovi, ať je jak chce, piš mu privátně a pros ho, na škodu to nebude zajisté. Vždyť je to už k zoufání. Havlíčková[4]) je zde s dcerou; musím k ní ty dni jít. Zeptám se také na Jaroše,[5]) co on tomu našemu processu říká. Ona zůstane celou zimu zde. Doufají, až se nějaký princ narodí, že bude zase amnestie velká. — Bože, to je řízení! Noviny máš, viď? To je politika, k smíchu je to s tou spojenou armádou.[1]) Teď už největší přívrženci Anglo-Francouzů hubujou na ně, že jsou tlučhubové.[2]) Teď najednou přiznávají Rusům udatnost, sílu, vidí, že mají kanonů dost a že i ruské kanony daleko zanáší. Napoleon chystá slavnosti k vítězství nad Sebastopolem, ale kdo ví, bude-li je světit. A kdyby i padl i Krim opanoval, Mikuláš nepopustí. Až vyjde ten almanach,[3]) dostanu ho a pošlu jeden k přečtení. Bude pěkný, to by si mohla Garbová jeden koupit, skvostně vázaný bude za 2 fl. 30 kr. CM., méně skvostný za 2 fl., pak za 1 fl. 30 kr. Dala jsem tam pohádku slovenskou pod mým jménem a novellu pod jménem „Ludmila z Hrádku“. Koledu pošlu ti také s věcmi. Mencl tě pozdravuje, měl radost nad lístkem. Což už nesbíráš žádná slovíčka, aniž co jiného? Jak je se zdravím?

---

[1]) Ve společenské zahradě na Slupi; pod ní je škola „Hrádek".

[2]) Z bytu v Ječné ulici.

[3]) Kuřákovi měli ohradu dříví v Podskalí; pí. Kuřáková byla sestra Anny Hlavsové, známé vlastenky, která s Johannou Fričovou byla spoluzakladatelkou českého vzdělávacího ústavu pro dívky, jejž řídila Bohuslava Rajská a později slečna Jonáková. Otec paní Kuřákové měl mlýn známý u nynějšího mostu císaře Františka Josefa. (Bohdana N.)

---

[1] Paní Fialová byla rodem z N. Bydžova. (Bohdana N.)

[2] V almanachu „Lada Niola“ r. 1855 Němcová uveřejnila pod pseudonymem Ludmila z Hrádku povídku „Sestry“ a pod svým jménem nádhernou pohádku slovenskou „O dvanácti měsíčkách“. Vyšel redakcí Fričovou.

[3] Nákladem Matice české a redakcí Ant. Jar. Vrťátka r. 1854 vyšly „Perly české“ na poctu sňatku Jeho Vel. císaře Františka Josefa I. k uvítání vznešených manželů v Praze. Tam Němcová uveřejnila povídku „Karla“.

*

---

[1]) „Babičku" počala psáti v předešlém bytě v Ječné ulici r. 1854, dokončila ji v bytě pod Emauzy přes zimu r. 1855. (Bohd. N.)

[2]) Dr. Jan Špott (nar. r. 1813), oné doby výtečný český lékař.

[3]) Garba, obchodník a majitel vinic v Ďarmotech; jeho manželka byla rodem Slovenka. (Bohdana N.)

[4]) Julie Havlíčková, choť Karla Havlíčka, s dcerou Zdeňkou.

[5]) Švakr Havlíčkův, který vší mocí usiloval o zmírnění krutého osudu jeho; u něho Havlíček zemřel.

Často se mi o tobě zdá, ale dobře vyhlížíš vždy. — Kýž by se to zdání přece jednou vyplnilo a přijel jsi domů. Děti budou ti psát při věcech. Marie[4]) ti ruku líbá. Lambl tě pozdravuje. Děti tě stokrát líbají. Líbám tě i já a v duchu objímám. Piš hned.

Tvá upřímná

B.

List Boženy Němcové dceři Theodoře.

(Němcová r. 1855 odhodlala se na cestu ku přátelům slovenským a do lázní sljačských. Odjela koncem června 1855 do Brna, do Vídně a odtud do Uher, vrátila se pak koncem září do Prahy.

Rodina dra Jana Spotta a dra Ign. Hanuše; Zdenka Šemberová; jak žije v lázních.)

---

[1]) Za války krymské proti slovanskému Rusku držela celá Evropa se surovým, kulturního života naprosto neschopným Tureckem.

[2]) Totiž novináři.

[3]) Lada Niola.

[4]) Služka Němcové.

10./9.

Milá Dorinko! Tvůj malounký lístek mne těšil, tím více, an se mi tu [1]) moc o tobě zdálo, žes nemocná. Věřím, že se ti stýská po mně, však i mně se po Vás stýská; ale když to jinak být nemůže, musíme to snést a těšit se, jak každý z nás dovede. Mám ti za zlé, Dorinko, jestli bez příčiny nechceš u Spottů pobýt, jako kdy jindy, když jsem doma byla já; paní je dobrá a ráda bude, když jí něco pracovat budeš, což tobě zase jinak k dobrému bude. Jen poslechni, vždy ti také lépe čas ujde, a můžeš pobýt v zahradě, když je hezky. To není žádné vtírání, když mně to nabízí i Tobě a když Ty pro ni tam pracuješ; naopak by paní myslela, že proto tam nechceš zůstat, abys nemusela jí dělat. Já bych Tě zajisté nenutila, kdybych věděla, že je mrzíš. A co dělají Hanušovi? Pozdravuj je srdečně; možná, že budu Hanušovi psát, nyní nemám ještě, co by ho zajímalo.

Líto je mi, že jsem Dorinku [2]) neviděla. Tetka mne tuze prosila, abych se ještě stavila ve Vídni, chtěla, abych Vám nějaké maličkosti vzala, ale s sebou dát nechtěla; ovšem kdybych měla peněz nazbyt, stavila bych se, ale to nebude, budu jí tedy psát, by mi to poslala do Brna. Nepsal Hansmann? Zdenka Šemberovic [3]) je hezká holka, pozdravuje tě, ale myslím, že bys ty s ní nesouhlasila. Má pěkné květiny, jež si sama opatruje a roztomilou hrdličku, ochočenou tak, že z ruky žere, na rameno jí sedne, když šije, a za ní chodí z pokoje do pokoje. — Umí pěkné práce, a je o rok jen starší než ty; budeš mít co spěchat, až budeš zdráva, abys uměla, co Ti potřeba. — Jak pak lázně pískové, je už zima, viď? I zde je zima, a já ráno i večer v plášti chodím, a v noci je mi pod dekou zima. Tak mnohdy toužím po mém pokoji, až nemohu říci, ale to jen chvílemi, když je mně zima anebo večer, když tu jsem jako duše sama, a venku vítr okenicemi a dveřmi řinká; to si myslím: Kýž jsem doma. Chvílemi si zastesknu po Vás a lekám se, byste nestonali, ale jinak jsem ráda, že mohu být ve světě. Moje fraucimorka, co má povinnost uklízet pokoje, dostala zimnici; nyní mi chodí „správať a obradiť izbu" douče jako Ty, ale bystré jako šipka, všemu se diví, všechno vidí, na všechno se ptá, a všemu se diví jako Márka; jmenuje se Zuzka. Dnes ráno dostala z jarmoku čižmy i přiběhla nahoru mně je ukázat a začala tancovat. Já jí přivezla perníkovou pannu, a ona měla radost, jako bych jí přinesla na šaty. „Ako tuo peknuo," povídala si a líbala ji. Tak ti němečtí hosté lajou, že jsou ti Slováci nevlídní a zlodějská rota, ale já si nemám nač naříkat; mne mají rádi, neublíží mi, a každý mne pozdraví z daleka. Kdyby se Tobě trefilo přijíti do světa, hleď získat si lásku a důvěru lidí, neponor se nad žádným a všude najdeš dobrých lidí. — Jak pak se daří květinám? Co Vidák dělá? Má ještě hodně blech? Takových ale nemá, jako já tu mám v mé izbě, to je hrůza; takových jste neviděli, a jak mne zlobí! Ptala jsem se ty dni Zuzky, kdo tu přede mnou zůstával, a ona mi povídala: „Něvěm, lebo žandár, lebo farár, vola, kdo tu bol." Chytrá to odpověď. Pamatuješ se na ty dvě Slovenky, co byly v Bystřici ¹) u nás? Ta hezčí je z nich doma v Bystřici, nechá Tě líbat; je to hodná holka a měla radost, když mne viděla, ale žádný mne nemůže hned poznat,²) že jsem se velice za ten čas změnila.

---

[1]) V lázních sljačských v stolici zvolenské v sev. Uhrách.

[2]) Theodora Hanušova.

[3]) Dcera prof. A. V. Šembery, v témž věku jako Dora Hanušova a Němcova; zemřela r. 1912.

Tedy nemíváte nic k večeři? Nuž, ať vám dá táta na tvaroh, ten snad nebude drahý, a máte přece něco, anebo ať Marie vždy už o něco více uvaří. Snad už budou švestky lacinější, trochu lekvaru a pomazat chleba; nějak si už pomozte. Kdybych Vám

---

¹) V Báňské Bystřici v Uhrách.

²) Němcová byla s Dorou na Sljači a v Bystřici r. 1852.

mohla pomoct, to víš, že bych to udělala, ale já nevím, jak sama vystačím, protože jsem ve Vídni nic nedostala. Až se vrátím, však si to vynahradíme; jen už trpte, vždyť bych já také dobře se mít nemohla, kdybych musela do hospody; a ostatně vy byste mdlé věci ani nechtěli jíst, co nám Anka přistrojí. Až přijdu domů, povím vám o těch všelijakých jídlech — ale já si to libuju, ať je co chce; voda mi to zde stráví, třebas to bylo těžké; nechci, aby k vůli mně zvláštní jídla dělali. K obědu musím nyní dále chodit než ty, ale když prší, přinese mi Štefka, chlapec jako Jarouš, jídlo na horu. Až po druhé budu Ti více psát, zatím dost. Pozdravuj paní Hanušovou, děti i pána, Špottovic, Jelínkovic a i Metznerovou.[1]) Buď hodná, veselá, šetř si zdraví a piš mi často a hodně mnoho.

Tvá upřímná

matka.

II.

(Němcová o smrti tety Hany; starosti její o kauci pro muže; o sekč. chefu Neuwallovi; trpce stěžuje si do příkoří, udavačství a pomluv v Praze; o Janu Ohéralovi; o smrti dra Ant. Strobacha; o přátelské pomoci pí. Šlenkrtové a Ant. Skřivana; vzpomínka na M. Klácela a J. Helceleta.) Viz dopis Jos. Němce XXX., XXXI., XXXV.

Bez data.

Milý muži!

To byla věru divná náhoda, že Tě do Vídně právě k tetčinu pohřbu přivedla. Je mi jí líto chudáka a Toníka ještě víc. Umřela tedy na takovou nemoc jako tatínek. Už tedy nemám ve Vídni nikoho z příbuzných. Toník on tam sotva zůstane. Psala jsem to hned do Sagan. — Nyní tedy o Tvých záležitostech. Byla bych Ti hned kauci poslala, ale Staněk dostal chřípku a nemohl z domu a ještě dnes nevyjde, ale spořádá to. On to vlastně nedá; psal otci, ale ten prodal ty obligace, tedy se obrátil na jeho známou kmotru, nějakou Vokounovou, která je velmi hodná Češka a takovým úředníkům, jako jsi ty, už několikrát kauci půjčila v penězích. Ta to udělá, a kdyby celých sto neměla, je tu Villani,[1]) a Staněk k němu jde aneb půjdu já. Dnes ta paní k Staňkové přijde, a já tam mám také přijít, a to se to srovná, máš ale hned z Hradce Quittung poslat, že jsi sto zlatých v obligacích na Národní půjčku obdržel; povídal Staněk, aby ona záhy to dostala. Ve středu povídal Staněk, že Ti bude moci to poslat, pošlu Ti to tedy do Celovce, „poste restante Josef Němec“ a spolu Tvůj měsíční plat, abych neměla dvojí plat za recepissy. Neboj se nic, ono se to jistě spraví. On myslel Staněk, že ti to jistě ve Vídni změní, a proto se tuze nestaral o to dříve. Zdrž se raději v Hradci o den déle, abys nemusel být v Celovci dlouho. Brauner[2]) že by rád to udělal, ale že vybývá tři syny od sestry — no, a to víš, jak to je, když nechce člověk něco udělat a z cizích peněz že to nemůže udělat. U Trojana jsem byla — ona se mnou dlouho byla — a rozličné věci si mi stěžovala. Vedle Trojanů bydlí L . . . ova pobočnice, na kterou mnoho peněz vynakládá, a Tr. to má jaksi v komissí, z přátelství mít dohled. Trojanová zase nerada to vidí, je žárlivá, jak jsem zpozorovala, a to máš tu známost. — To jsou komedie na tom světě. Trojan byl tuze mrzut a divně mne jaksi přijal, nevím proč; mrzí se, že jsi ho neposlechl a písemně nezačal s ministerstvem vyjednávat.[3]) On tomu čerta rozumí. — U Palackých jsem byla, a Palacký schvaloval zase, že jsi raději poslechl. Je zde ošklivé počasí, prší celé dni, a je mi to protivné, že se právě v tom musím celý den procházet, nemám do toho ani dobrý obuv. A to mám ty komisse od Staňka a ty etiketní vizity a potřeba peněz — není nic platno. Jen kdyby tedy držel Neuwall slovo. Řekla jsem ti, že je joviální člověk a že s ním je promluvení. Dle všeho můžeš si přece dělat naději na postup, jen aby to dlouho netrvalo. Myslím, že Tě tam dlouho nenechají, když je ti Slované tam mrzí. — Ale jsou to darebáci zde — proto ti V. gratuloval — oni mysleli, že tě hned vyženou, jak to udají — pakáž!

---

[1]) Manželka obchodníkova na Václavském náměstí; od Metznerů Němcovi měli psa Vidáka. (Bohdana N.)

---

[1]) Baron Karel Drahotín Villani (nar. 1818), známý spisovatel český.

[2]) Dr. Fr. Brauner (nar. 1810), advokát a čelný politik.

[3]) Což ovšem Němec z prozřetelnosti byl povinen učiniti.

Ba, ono to vskutku není ve Vídni tak zlé, jako zde ty roty to dělají. A co o mně soudí pan Neuwall? Z toho, co jsme spolu mluvili, nemůže mnoho, a z pověsti, to možná nebude nic dobrého.[1]) — Lecjakýs osel si o mne tlamu otře, to jinak nejde, když už tou spisovatelkou jsem. Ten Ohéral je . . ., to je stará vesta. Hansmann mi psal ten den, když odejel, a to mi o tom klepu píše. Měla jsem prý mít se Štulcem veřejný škandál, a všichni lidé se mne prý štítí, i professorová Krejčová [2]) — chudák, jak ta k tomu přijde. Také prý mi už nedává Štulc podporu, dával mi prý 10 fl. měsíčně. — Ale já tomu přijdu zde na stopu — to je buď z klubka F., buď ženský klep.[3]) Ale já to Štulcovi řeknu, nebo on na Ohérala drží — jako vůbec mnohého darebáka v přízni má. Už u Bellmanna redakci ztratil [4]); mají pana Kappra . . . [5]) Pomysli, ten Strobach [6]) zemřel náhle. Bez toho že to budeš z Novin vědět neb slyšet. Byl na veselce jeden den, a pranic mu nebylo; druhý den v kanceláři při počítání peněz upadl a víc nevzdechl. To bylo leknutí pro tu rodinu, má čtyři děti. Je to hrůza, jak tu jeden za druhým odchází z našich řad. — Adelhaid[1]) mi psala, jsou všichni zdrávi; Karel připsal pozdravení a že bude psát co nejdřív. U nás nezměnilo se nic, ta stará bída; ale ráno se ještě obracím na kufr u plotny, jestli se tam nenatahujou dlouhé nohy v těch šedivých nohavicích — nyní jsme už zase zvykli, ale první dni tu bylo jaksi prázdno a večer jsme naslouchali, jestliže už táta nejde. Jarouš školu ještě nezmeškal a chodí denně do kostela. Šlenkertová tě líbá, byla tu včera s večeří. U Skřivanů jsem byla; Jarouš dostal od něho starý kabát, chci ho prodat a koupit zaň kalhoty. Chce mu zjednat ještě obědy. Za ty knihy dával mi kramář, co ho Podhora přivedl, 3 fl., já mu je nedala.

---

[1]) Viz dopis J. Němce XXXIV.

[2]) Choť prof. Jana Krejčího.

[3]) V. Tille, B. Němcová, str. 162.

[4]) Jan Ohéral redigoval v Praze belletristický list „Erinnerungen".

[5]) Dr. Siegfried Kapper (nar. 1821), českoněmecký básník; pěkné jsou zvláště jeho „Zpěvy lidu srbského", „Pohádky přímořské" a „Gusle".

[6]) Dr. Ant. Strobach (nar. 1814) výborný právník a spisovatel, politicky velmi činný, zemřel dne 22. listopadu r. 1856.

Podhora [2]) mi je prodá jednotlivě, a to přece dostanu 5 fl. Mencl tu byl jednou, ale já nebyla právě doma. Dnes má Strobach pohřeb. Že je Šembera dobrák a poctivý chlap, to já vím, ale ten Matouš [3]) to je . . ., ani jste neměli k němu chodit. Škoda, že jsi s Helceletem nemluvil, ale stranu honoráru to já vím, že on by nemohl nic udělat; on si dá také od druhých na hlavu . . . Tedy buď bez starosti a ve čtvrtek neb v pátek čekej list v Celovci, ale to mi, prosím tě, hned piš, jak to dostaneš, a ten Quittung pošli, aby neměla ta paní starost.

Děti tě líbají a naše umouraná Manka [4]) že ti ruku líbá; také říkala, že prý jako kdyby někdo humřil, když jsi odešel. Já tě pozdravuju a líbám. — Co pak tvá noha, ani se nezmiňuješ!

Tvá

B.

---

[1]) Sestra B. Němcové v Zahani (Sagan.)

[2]) Podhora, vlastně Podhorský, vyučený rytec, docházel často k Němcovým. (Bohdana N.)

[3]) Klácel.

[4]) Věrná služka B. Němcové, Chodka.

III.

(Němcová posílá muži bar. J. A. Helferta spis o Husovi; píše o své hrozné bídě a hladu a vyslovuje naději v přece lepší budoucnost; úsilí Němcové a přátel pomoci manželu k lepšímu postavení; proč jest proti N. Bydžovu, kam manžel podal žádost za místo; o zdárné působnosti Průmyslové jednoty; úsilí Němcové a jejích přátel o vyšší vzdělání Jaroušovo a Dořino; starosti s Karlem; schůze literátů u Fr. L. Riegra; „Český Plutarch“; o Fr. Palackém; Helfertův Hus; Al. Bach; Menclovy lustry pro palác hr. Auersperga.) Viz dopis Jos. Němce XXXIX.

16./2. 57.

Milý muži.

Zde ti odesílám dvě knihy a listy — ty České bratry ještě nemám; prozatím můžeš se těšit s panem Helfertem . . . Děti měly radost ze zlatky, a poněvadž jsem pár zlatých zase dostala, mohou si ji nechat. Měli jsme to bídu, ale skoro bych věřila v ono přísloví, „Kdy je nejhůř, pomoc nejblíž“, alespoň se mi to nejednou tak stalo. Včera týden neměli jsme skoro nic k obědu, v pondělí jsme byli u Palackých a v úterý byla zase bída, ale to jsme už nevěděli, kam se octnout. Dora dala ten poslední svůj dvacetník s Panenkou Marií, doufala jsem, že večer mi Staněk něco dá, ale on neměl nic, protože mi dal napřed ty příspěvky ze své kapsy, co dostávám od Plc.[1]) a ty tři zlatky. Poslat jsem nikam už nechtěla — co tedy? Ráno mi Staněk vzkázal, že si vypůjčí a že mně pošle — čekaly jsme tedy — bylo poledne — byly dvě hodiny — nic — zimu jsme měly — čím zatopit nebylo, protože já nechci nic na dluh brát od těch hokyň, jsou hrubiánky a Manka ta dokonce s nimi neumí promluviti — to není Marie. Jarouš šel plačky k Vrbom[2]), chtěl prý říct, aby mu dali oběd do hrníčku a mně ho přinést, ale pak se bál, že bych se mrzela — já ale neměla hlad, protože jsem měla lítostí žaludek plný, ale Dora si koupila za poslední 3 kr., co zbyly od rána, chléb a ten s Mankou snědly. Ve čtyry hodiny poslal nám Staněk 1 fl., a to bylo zase jen tak, jako kdy hladovému psu hodí kost. Ale v pět hodin přijde Krejčová[1]) a přinesla mi 20 fl. CM honorár od Wenziga. Jaktěživy mi nepřišly peníze tak vhod, jako to — Dříve jsem měla takovou trpkost v sobě, že jsem ani slzu uronit nemohla, ale pak jsem se pustila do pláče, jako bych Bůh ví z jakého neštěstí vyvázla. To Ty si ani nemůžeš pomyslit, když se neví člověk kam obrátit, jak to je, a když vidí jiného trpět a nemůže pomoct. Já se ale tím ani nepochlubím. Když to člověk přestojí, zapomene zase a je rád, když je líp — a tak i u nás. Když jsme se najedly a jistoty měly, že alespoň ten měsíc chráněny jsme, byly jsme veselejší. Dora povídala: Nu, teď se alespoň vyspím, já jsem ti, mámo, ani spát nemohla, pořád jsem měla nějaký strach v sobě, jak to bude zase druhý den. Jarouš, jak přišel ze školy, běžela mu naproti, že máme peníze. „To je dobře, i to jsem rád, mamrličko, já jsem ani dnes obědvat nemoh', pořád jsem si myslil, že ty nic nemáš.“ To mne zase od těch dětí těší. Jsem ráda, že má Jarouš ty obědy; v pátek to mně vždycky přinese buchtu od Vrbů, kterou dostává mimo oběd. Psala jsem také Štulcovi nyní, aby mi zaopatřil nějaké příspěvky, Staněk psal zase Markovi[2]) a Nebeský mi také slíbil, že se o něco postará. Já tam byla skrze balladu, kterou mu Hansmann poslal do Musejníka, on byl pak u mne, a to právě byl ten smutný den pro nás, a tak to dílem viděl, že nemáme snad ani groše, dílem z mých řečí tušil, že málo dostávám, zkrátka nabídl se sám, že na některých místech řekne o příspěvky, a nabídl mi, abych napsala do Musejníka článek, že mi hned honorár dá na před. To také udělám. Myslím, že nyní přece seženem tolik, abych už takovou bídu alespoň o ty denní potřeby neměla; a snad to s Tebou přece vezme jednou konec, že nám budeš moct také přilepšit něčím.

---

[1]) Od Palackých, 5 fl. měsíčně.

[2]) Úřednická rodina.

---

[1]) Choť prof. Jana Krejčího, honorář zaslal ředitel reálky Jos. Wenzig, přítel Němcové, z Č. Č. M.

[2]) Ant. Marek, děkan v Libuni.

Teď s tím masopustem jsou ti lidé jako blázni, všade ve větších domech samé bály a společnosti a není s nimi řeči. Jak bude po tom, půjdu hned k tomu Bočanovi a Lana[1] také má zase přijet na trochu delší čas do Prahy v postě. Staněk chce psát také skrz tebe do toho Kladna. S tím Bydžovem mne to mrzí, já nevím, že ty jenom na to myslíš, a že ti nenapadlo, že by to pro děti tak malá výhoda byla, jako v každém jiném místě, ba snad méně, než kdybychom někde ve větším městě v cizině byli. Ta jediná výhoda by byla pro Tebe, že by se Ti přání vyplnilo, a to ještě pochybuju velmi, že bys tam byl i na dále i Ty sám spokojen. To, co snad někdy Bydžov byl, ačkoliv ty jej ani neznáš z delšího pobytu, tys tam vždy jen byl na návštěvě, a pak má pro Tebe lesk upomínek z mládí, ale kdybys mezi těmi šosáky, kteří jsou tam tak kapitální jako jinde, měl žít vždy, tuším, že bys necítil se také doma. A účinkovat — o jé — dej mi pokoj při nynějších okolnostech smýšlení a pak při tom, že by Tě zdejší policie vždy měla v oku, a každé Tvoje počínání sebe nevinnější vykládalo by se jinak — to bys musel pěkně kušovat. O mně ani nechci mluvit, pro mne by tam bylo leda místo na hřbitově, jinde bych měla sotva pokoj — a to já bych si přece ráda jinde vyhledala. Mně je Bydžov protivný z mnohých ohledů; člověk třebas odpouštěl, nezapomíná[2] . . . Ty i já, my jsme tuze těm maloměstským náhledům o té sprostotě smýšlení odrostli, než abychom se cítili šťastni v tom na vždy žít. — Já bych Ti tam nešla, to Ti upřímně povídám — pak bych na nic ohled nebrala. Já chci, abychom spolu žili, a přičiním se také seč jsem, aby se to stalo, ale já chci tím si pokoj dobýt, chci spokojeně žít, a pracovat v tom, co mne těší; tam bych to nemohla. A co děti? Myslíš, že je tam realka[1]) pro Jarouše? Ano. Dostali zde v realce také Bydžovského chlapce do vyšší; tam byl výborným, zde ale by prý měl být ještě v druhé nižší. Co pak na venku mají? Psát, číst, počítat, zeměpis, takové věci je mohou naučit, ale přírodovědy nemohou je tak důkladně vyučit jako zde — nemají sbírky k tomu ani prostředků, na př. k lučbě. Kde pak to mají, co zde? A mimo to přišlo nyní nařízení (tajné) s hůry, aby se realky na venku němčily. Učitelové i šosáci se toho lekají a honem poslouchají; zvlášť se v tom už Kutná Hora vyznamenala.

---

[2] Bočan a Lanna, podnikatelé staveb železničních a vodních. (Bohd. N.)

[2] Za prvního pobytu pražského (41—45) Jos. Němec vzal k sobě matku a sestru Annu, aby v domácnosti mu vypomáhaly, z čehož vznikly mrzutosti s Němcovou; Anna byla u Němců opět v Liberci (49—50). (Bohd. N.)

Řekni proti tomu něco, pobídni měšťany; budeš vidět, co udělají, učitelové ze strachu, aby nepřišli o chléb, a měšťané, aby se nezrušila škola, učiní vše po vůli. Bez toho to mrzí ty nahoře, že je tolik realek, a ty přírodovědy mrzí zase jiné pány, a tak to máš. To by se ten chlapec mnoho naučil! A dát ho na řemeslo, venku? Bylo by zase tak. Není do těch řemeslníků zde v Praze mnoho a nyní bez toho budou zabiti, a teprv snad ta mladší, vycvičenější generace, jestli se ujme — jak pak teprve venku. Zde budou mít nyní řemeslníci příležitost se vzdělat v té průmyslové jednotě.[2]) Tovaryši, mistři i účedníci budou chodit do přednášek do realky, kde jsou všechny sbírky a pomůcky pohotové stojí. Mimo Staňka, Krejčího a Mayera, Šťastný bude přednášet o české literatuře staré a nové zdarma a Erben zeměpis.[3]) Kde je ta příležitost jinde? A že Jarouše z domu dáti chci, to jsem ti již psala. Byla jsem u Šandy [4]) žádat ho skrze to plování; snad to dostane, protože bude mít dobré třídy. Dr. na to doléhá, aby se učil plovat, a jinak by mi to přišlo těžko zaopatřit mu to;

---

[1]) V N. Bydžově, jako v četných větších městech v Čechách, byla nižší realka dle statutu z r. 1851 (trojtřídní).

[2]) Založená r. 1833, jež mnoho prospívala ku povznesení řemesel.

[3]) Professorové české realky, řízené Jos. Wenzigem.

[4]) Fr. Šanda, nar. r. 1831, byl tehdy assistentem kreslení při č. realce.

ačkoliv bych musila. Učitelové také na něho dbají, a Šanda mu vždy domlouval, aby se jen učil a měl dobré třídy, aby měla máma radost. To on Jarouš sám říkal mi, a že mu Ryšavý[1]) nechal v počtářství opravit zkoušku. — Skrze Doru nemohu ovšem posud ničeho dělat, ale ona i zadarmo zde více pochytí než na venku za peníze by kdy viděla; ale jednou to snad přece bude, že se bude moct více učit. Ráda bych, až jí bude as 19—20 let, aby udělala učitelský kurs, a pak si tu nějaký ústav zavedla, pořádně národní — anebo třebas venku někde, kdyby se jí to líbilo lépe. S Karlem stranu vojny to je ovšem strach, snad ale, kdybys i kdekoliv ve službě byl, dalo by se to spravit, a kdyby jinak nebylo, nesměl by domů. Trochu by mu také jeho spálená ruka pomohla, on ji má bez toho vždy slabší než druhou. Domluvila jsem mu v posledním listě, aby jen ještě buď v Saganech přes léto zůstal neb do Štýrska raději šel; jestli poslechne, nevím. Ty mi píšeš, abych Ti vědět dala stranu přijetí; to je těžká věc takového cos určovat a na vše strany nejisto; proto nebudu ani o tom mnoho mluvit. Kdyby se to dalo dělat, to víš, že bych toho použila, ale posud nevím nic. Včera týden v neděli byla jsem pozvána u Riegrů do společnosti večer — byli tam jen samí literáti, já jediná ženská. Po jídle jednalo se o vydávání Českého Plutarcha,[2]) což se i také ujednalo. Každý dostal také hned úlohu napsat jeden nebo dva životopisy; až bude rukopisů na jeden svazek, udělá se provolání na veškeré spisovatelstvo. Rieger už s Bellmannem mluvil stran nákladu, a on by to také dle řeči nejspíš vzal, poněvadž jsou na špici muži jako Palacký, Rieger atd. Vydávalo by se to také v německém překladu a obsažena by v něm byla i Morava, Slezsko a Slovensko. Životopisy jsou rozděleny na historické a novějšího věku; o žijících se nebudou psát. Obsaženi v tom budou nejen Češi, ale i Němci, když se v Čechách narodili aneb zde vychováni byli od útlého mládí (jako na př. já). Ovšem, že se některým životopisům menší pozornost věnovati bude, jiným důležitým osobám pro obec neb vědu větší; znamenité, vynikající v historii charaktery budou bez toho pracovat historikové. Pro první svazek musel se také hned každý na nějakou práci rozmyslit. Palacký řekl, že nyní nemá tolik času pro větší práci, ale aby vzali, co dal do Novin — Bernarda z Cimburka,¹) že je znamenitý chlap a že k tomu přidá i Tomáše z Cimburka a Ctibora z Cimburka. Chtěli, aby psal Wallenstejna,²) ale nechtěl slíbit; že ho má v práci, ale že je to těžká práce, že nemá ještě ani vše pohromadě a že prý bez toho nemohou být Češi naň hrdí. Tomek dá královnu Elišku ³) a sv. Vojtěcha, Rieger Fišera z Erlachu ⁴) stavitele znamenitého; stavěl Klamovský palác, Vídeňský hrad z části a mn. j. pak malíře Diviše z Trotiny ⁵) ze XIV. stol.; Erben

---

[1]) Dominik Ryšavý, nar. 1830, stal se r. 1852 professorem mathematiky při české realce a působil tam 38 roků.

[2]) Plutarchos, nar. asi r. 46. po Kr., řecký spisovatel zajímavých biografií, které od nejstarších dob byly u veliké oblibě. Dle těchto vzorů měly se vydávati životopisy slavných Čechů, počínajíc nejstarší dobou pode jménem „Český Plutarch". Tato památná schůze dala Fr. L. Riegrovi podnět k vydávání Naučného Slovníku, který vedením jeho počal vycházeti r. 1860 a dokončen byl 1874. Za heslo Rieger dal v čelo slovníku: V práci a vědění je naše spasení. — Myšlenky vydávati „Českého Plutarcha" chopil se Jos. Rupert Přecechtěl (nar. 1821); vyšly jeho prací dva díly (1874, 1875). Jsou to kratičké životopisy čelných mužů českých s obrazy s názvem „Československý Plutarch".

---

¹) Bernart z Cimburka r. 1308 postavil sobě hrad Cimburk (Zinnenburg) na skále 412 *m* vysoké u Trnávky, jihov. od Mor. Třebové, jehož zříceniny dosud jest viděti, a později Nový Cimburk u Koryčan. Ctibor a Jan z Cimburka rod svůj nejvíce povznesli (XV. stol.). Dějiny tohoto rodu panského vypsal Fr. Palacký v Riegrově Naučném slovníku.

²) Václav Albrecht z Valdštejna, známý vojevůdce v době války třicetileté.

³) Královna česká (Rejčka) nar. 1286, manželka Václava II. Jako vdova zvolila si za sídlo Hradec nad Labem, odtud Králové: založila tam gotický chrám sv. Ducha, cister. klášter na St. Brně, kde jest pochována. (Klášter Králové.)

⁴) Kašpar Fischer v pol. XVI. stol.; nejkrásnější jeho práce je palác Clam-Gallasovský na St. Městě v Praze.

⁵) Zbyšek z Trotiny, proslulý a vynikající malíř miniatur ve XIV. stol. Viz o něm v Riegrově Nauč. slov., díl II., str. 453.

Veleslavína a Krocína[1]); Vrťátko Jana z Dražic[2]) a Langera[3]), co dělal ty pěkné selanky. Wenzig Komenského; Gindelly Bohuslava a Augustu, české bratry[4]), Krejčí Zalužanského[5]) botanika, který vlastně Linnéovu soustavu dříve již zaváděl zde; Lambl Jesenského[6]) a Krombholze[7]); Čejka Slavíka[8]) a Glucka[9]), (který sice v Bavořích se narodil, ale v Čechách od dětství vychován, zde i šenkýřem byl a hudbě se učil); Vinařický Jungmanna; Fialka[10]) Karla ze Švarcenberka;[11]) moje maličkost Marii

---

[1]) Krocín z Drahobejle (1535—1605), vynikající úředník a dvořan za Rudolfa II.

[2]) Jan Dražický z Dražic zvolen byl za biskupa pražského 1258 (Jan III.); zemřel r. 1278 hořem prý nad smrtí krále Přemysla Otakara II. a úpadkem vlasti.

[3]) Jos. Jar. Langer (nar. 1806); jeho Selanky vyšly r. 1830.

[4]) Historik český Ant. Gindely vydal dějiny českých bratří r. 1857—8 ve 2 sv. v Praze. Jan Augusta a Blahoslav (nikoliv Bohuslav) byli nejčelnější údové českobratrské jednoty.

[5]) Adam Zalužanský ze Zalužan, proslulý lékař a botanik český v II. pol. 16. a počátkem 17. stol.

[6]) Jan Jesenský (nar. 1556), slavný český lékař; pro účastenství na vzpouře proti Ferdinandu II. byl odsouzen k smrti a ohavným způsobem 21. června 1621 popraven: vyříznut mu jazyk, pak uťata hlava, tělo rozčtvrceno a každá část v jiné čtvrti Prahy pověšena.

[7]) Julius Krombholz (nar. 1782), slavný professor lékařství na universitě pražské. R. 1833 založil nadaci pro chudé studující pro případ nemoci.

[8]) Josef Slavík (nar. 1806), výtečný houslista český; zemřel již r. 1833.

[9]) Krištof Vilibald Gluck (nar. 1714), slavný hudební skladatel německý, od 3 let svého věku byl v Čechách, kdež otec jeho býval lesním. R. 1736 ujal se ho kníže Lobkovic. Sám hostinským nebyl, nýbrž otec jeho ke konci svého života nedaleko Johnsdorfu blíže Jiřetína v Čechách (Rumburk).

[10]) Mořic Fialka (nar. 1809), rak. plukovník a spisovatel český. Za chrabrost v bitvě u Kápolny proti Maďarům (27. února 1849) vyznamenán byl voj. zásl. křížem; r. 1859 povýšen do stavu šlechtického.

[11]) Kníže Karel ze Schwarzenberka (1771—1820), polní maršál a velitel spojenecké armády v památné bitvě u Lipska 16.—19. října 1813.

Antonii[1]) a Rettigovou[2]), aby ze všeho něco bylo. Za arch se bude platit 20 fl. CM a za německý překlad též 20 fl., to si každý může obstarat sám, formát o málo větší než Obzor.[3]) To budou Němci otvírat oči, kdo všecko z Čech pocházel. Palacký nechce, aby se jmenovala Morava, Slezsko, Slovensko — nic prý — jen „Český" (Plutarch), však to bez toho patří k jednomu, nechť to má alespoň při tom platnost, povídal. To je pravda, neustupná je to hlava, ten Palacký, ale člověk musí mít respekt před jeho charakterem, a to mají i jeho nepřátelé. Zlobí se na ten Helfertův spis, a je to také . . . že on ani druhého hlasu neslyší a ještě řekne, že není stranný. Gindely ten alespoň nezapírá, že se musel tuze moderirovat, aby v nadšení pro ty charaktery více nepsal, než by radno bylo, ale ten Helfert je . . . A přece nedokázal, co chtěl, ba snad spíše věci prospěl. Ale vidět z toho, jak hluboko hledají kořínky revoluce 1848 a jaká to vkořeněná nedůvěra k české straně tam nahoře. Štrobachová[4]) dostala 500 fl. CM pense . . . . To víš snad již z Novin, že dráha z Liberce přes Brandýs na Prahu jít musí wegen strategischer Rücksichten . . . Pan Bach[5]) stal se hrabětem. Ještě to není veřejné, ale byla jsem dnes zase u Palackých u oběda, a on to řekl, bez toho že se to ale již dříve dovíš z novin. Mencl Tě pozdravuje; onehdy mi přines večer od Apolla v papíře smaženou rybu; on je dobrý chlapík. V pátek rozsvítili u Auersperga na probu lustry[1]) (Mencl tam byl na štěstí). Sotva ten velký a jeden malý rozsvítili, začalo to v pokoji praskat, a hoření díly oken a zrcadel popraskaly. Mencl honem zastrčil kohoutek, zhasl, sice by byly všecky od hora až dolů se roztrhaly horkem. Řekl knížeti již dříve, aby vyndali ze stropu as dvanáct prken, by odcházelo horko, že tam nikdo nevydrží. Ale kníže byl moudřejší, neudělal to, a nyní má. Že by ale tolik tepla a v tak rychlém čase (za 2 minuty, co rozsvěcovali) se vyvinulo a takový účinek mělo, to si ani sám Mencl nepomyslil a také se dost lekl. V těch dvou minutách udělalo se škody na těch zrcadlech a oknech za 400 fl. CM, ale kníže ani nepípl. Co pak je těm . . . o krejcar. Pavlas[2]) je také kus redaktora Pražského Posla, proto ale chodí zase až hrůza. Čejkova matka je na smrt nemocná, on pochybuje o ní a je smuten; bude mu krušno po ní. Erbenova paní také stůně, má rheuma v ruce, má ji opuchlou a leží; on se musí chudák starat o ty malé děti a je celý ztrápený také s tím. Lidé zde zhusta stůňou na anginu a silné chřípky, je to i smrtelné při zanedbání. Já také ještě pořád kašlu a bolí mne na prsech, také Jarouš kašle, ale přece je nám oboum již lepší. Byly hrozné zimy, ale as tři dni je odlev a skoro jarní počasí krásné. Jsem tomu ráda, že tys zdráv.

---

[1]) Josefa Pedálová (nar. 1780), spisovatelka česká, známá klášterním jmenem svým Marie Antonie, byla jeptiškou v klášteře Alžbětinek v Praze. Psala pode jmenem Dobrovlastka P. Viz Fr. Bílého Korrespondenci Fr. L. Čelakovského.

[2]) Magdalena Dobromila Rettigová (nar. 1785), buditelka a spisovatelka v Litomyšli, kde se s ní B. Němcová r. 1838 přátelsky seznámila.

[3]) Obzor, časopis pro národopis a dějepis, nákl. Jar. Pospíšila, jejž redigovali V. Zelený, K. J. Erben a K. B. Štorch od r. 1854.

[4]) Dr. Ant. Strobach zemřel jako appelační rada zem. soudu.

[5]) Alexander Bach, r. 1848 vůdce vídeňských revolucionářů, obratem stal se katanem svobody národův, zvláště českého; konečně r. 1859 donucen byl jako ministr odstoupiti. Povýšen byl do stavu baronského, nikoliv hraběcího.

*

Tobě slouží to víno, to je to, také změna povětří přispěla. Je to hatlanina ta štajerská kuchyň; to věřím, že ti to nechutná, ale člověk zvykne všemu, věř mi, a konečně základ potravy máš přece dobrý, maso, chléb a víno, to ostatní jsou beztoho přídavky. Jak pak lidé na moři jedoucí, cestující v krajinách neobydlených, a vůbec v Polsku, Rusku svobodní úředníci! Těm je přece ještě hůř. Jen když se zasytíš, a když Ti to jde k duhu. Což jsi se už nasytil čaje? Že do té společnosti chodíš, dobře děláš, ať už těch pár krejcarů to stojí, máš alespoň kam vejít; v létě, až budeš moct dále chodit na procházky a známější budeš, najdeš možná ještě více Čechů v okolí. Kde by těch nebylo taky! Nezapomeň na článek do Novin. Posílám ti také (konec chybí).

---

[1]) jež zhotovil umělecky J. Mencl. Týž provedl též (plynové) nádherné lustry pro pražskou radnici a stavovské (německé) divadlo. Praha osvětlena byla po prvé plynem dne 15. září 1847. Palác Auerspergův býval na Valdštejnském náměstí (Menší město).

[2]) Bobeš Pavlas vyučoval B. Němcovou české řeči v Praze r. 1842; „Posla z Prahy“ vydával Fr. Šimáček (Bělák).

IV.

(Přání Němcové a dětí k jmeninám mužovým; o zemětřesení v Běláku; strach z komety; zahradník J. Kodym; starosti s Karlem; společenské poměry v N. Bydžově; nemoc její a dětí z vlhkého bytu; o šlechetné povaze Jos. Mencla; Fr. Řezáč; o sensační vraždě a sebevraždě v Praze; o Jaroušovi; o zdárném působení průmyslové školy.) Viz dopis Jos. Němce XLII.

10./3. 57.

Milý muži!

Přiloženě odesílám Ti přání od dětí, zase o jedno méně, ale myslím, že Karel Ti snad psal, já ale celý ten čas od něho list nedostala, doufám ale, že nezapomene na tátův svátek jako zapomněl na mámin. Děti by Ti byly rády něco udělaly, ale to víš, když nejsou peníze, ani na ten papír nebylo, ač je to mrzelo, že mají jen na bílém psát. Kdybych byla měla peníze na tu Babičku, byla bych Ti ji poslala, a to by byly přece nějak na ten papír stloukly, tak ale musím jen list poslat, a proto řekla jsem, že musejí jen krátké přání psát. Však, můj Bože, přejeme Ti všichni krátce i dlouze, abys byl zdráv a aby se Ti tak vedlo, jak si Ty i my přejeme — ale bohužel, když se ani to nejkratší přání nevyplní. Letos budeš dokonce sám, v těch Uhřích byl jsi alespoň již jako mezi svými, ale tam jsi cizí; no, buď jen zdráv, to přeji Tobě i sobě nejvíce. Že jsem list Tvůj obdržela, tos viděl z Novin, an článek tam byl. Co s tím dělali, že to tak dlouho nedali do novin, to nevím, já alespoň to hned vždy opíšu a pošlu zrovna do redakce. Je to divno s takovým zemětřesením asi; že tam půda vulkanická, to jisto; nyní také, jak mi Krejčí[1]) řekl, tam jsou vysláni zeměznalci ku zkoumání půdy, ale u veřejnost než oni takové bádání a výsledky toho podají, trvá vždy dlouho. Zde je velký strach mezi lidem před tou kometou[2]) lidé říkají, že bude soudný den, a mnozí dělají kšaft; k čemu to bláznovství, když bychom všichni zhynuli i se vším mamonem. Mně to ani nenapadne. Ten samý komet ukázal se v roce 1556, tedy tři sta let. Hvězdáři angličtí nejsou nyní v jistotě, kdy se nyní ukáže, někteří tvrdí v Augustu letos nebo přes rok, jiní až v roce 1860, jeden že 14. června letos. Což je to ale platno, kdyby i v skutku převrat nějaký přírodní se stal, my to nezamezíme, tedy nejlépe na to ani nemyslit. — Čekám již s největší touhou na tu knížku;[3]) snad by bylo nejlíp, abys mu ji potom zrovna tam odtud poslal. Byl tu ty dni Kodym zahradník; on nejede do Belgie, ale do Londýna, dříve ale chce se zdržet v Hamburku. Jede přes Berlín odtud a staví se v Saganech v Muskavě.[4]) Dala jsem mu list na Karla a ještě punčochy. Jsem velmi ráda, že tam jel. On mu nejlíp všecko poví i našim a zase mně bude psát také pravdu, jak to tam je. Řekl, že Karlovi řekne, aby buď tam zůstal, buď šel do Vídně; on míní, že musí do Vídně, že tam v zelinářství nejvíc profitiruje. Do Berlína že je těžko se dostat a v Erfurtě že není nic, vůbec v Němcích že je zle. On bude v Hamburku pár měsíců, než se naučí řeč a něco si vydělá, pak teprv se pustí do Anglicka. To je věru hodný chlap a přála bych, aby Karel někdy takovým se stal. On je náramně odvážen a všecky oběti přináší svému účelu, to se musí mu ta čest dát. Budu vidět, co mi bude psát. Hrozně lehkomyslný je ten chlapec; pomysli jen, jak dlouho nepsal, jistě tři měsíce. Já mám bez toho dost trápení, pak se ještě soužím, není-li mu něco, a on . . . ani nevzdechne. Ale Kodym mu to vyřídí, já mu to řekla, a prosila ho, aby mu vymluvil. Pomysli, kdo tu umřel zase! Johana Podhorských! Tuze mi bylo líto té holky. Vždy byla zdráva, až na podzim dostala kašel a hlavy bolení. Já jí říkala, aby se šetřila, aby lehla a zeptala se lékaře, ale jak už ti lidé jsou, neposlechla; matka jí vařila všelijaké lekvary, a ona pořád chodila s tím, a nebylo jí nic lépe, až tu před třemi nedělemi tak silné hlavy bolení dostala, že ulehla. Dali ji k Alžbětinkám a tam ve čtrnácti dnech zemřela. Ve fantasii volala ustavičně bratra a Karla našeho. V neděli týden měla pohřeb; ten . . . Podhorský ale nepřišel říct, že umřela, až bylo po pohřbu. Nemohl prý s místa a ta starší sestra v zmatení nevzpomněla, až bylo pozdě a tak jsme žádný nebyli na pohřbu. Byla to dobrosrdečná holka, líto je mi jí velmi; a ten Václav nemá také zdraví ani za mák. Tak s Bydžovem sklaplo; já nemyslím, že by to bylo tak skvělé, jaks ty si to myslel, ale jsem tomu ráda, žes tvoje šosácké krajany poznal. To mně věř, kdybys to byl i dostal a nestal se takovým šosákem jako oni, že bys tam byl měl očistec, a kdyby se byli dověděli, že jsi nebezpečné individuum, že by Tě byli i později dali pryč. Ono má všecko své ošklivé a pěkné stránky, a já jsem přesvědčena, že by tam bylo těch stínů více bývalo než světla. My jsme nyní tak dalece zdrávi; já onehdy ležela dva dni, nastydla jsem na kříž od té vlhké stěny. Jak měl Jarouš bolení zubů a u mne ležel, nechala jsem vůli, přilehla ke zdi a ráno nemohla jsem ani chodit ani sedět, celou tu jednu stranu měla jsem jako dřevěnou a v kříži hroznou bolest, jako ty tenkráte. I lehla jsem a večer sedla do studené vody a nechala se vydrhnout; nebylo to nic platno. Druhý den vzkázala jsem Lamblovi, a ten mi radil jen zase studenou vodu. Tedy jsem to opakovala a zabalila si do mokrého šatu celý kříž. Do rána byla jsem jako v lázni; druhý den jsem to opakovala a třetí den bylo mi dobře. Mohla jsem ale mít polízanou. Ta moje postel je celá shnilá s té strany a slamník se rozpadl na padrť; nemohu se už dočkat jara.[1] Jarouš nekašle, ale pořád mu něco je, brzo rýmu, zase nežit a takové neřády. Dora také vyhlíží žlutě, zkrátka je nám všem potřebí už zdravého vzduchu a lepší stravy.

---

[1]) Prof. Jan Krejčí.

[2]) Donatiho vlasatice 1858 VI. objevila se dne 2. června 1858, ode dne 20. srpna do dne 15. října byla viditelná pouhým okem, dne 4. března 1859 zmizela.

[3]) Pracovní knížka pro syna Karla.

[4]) Mužákov, město v prus. Slezsku, záp. od Zahaně, s okolím srbskolužickým; zámek s rozsáhlým parkem.

Jednoho se už dočkáme, ale druhého Bůh ví kdy. Od nadějí člověk nestloustne ani od slibů, a jen tím nás krmí. Jarouš má brejle No 18. Dostal za opsání Musejního sezení od p. Hanuše 2 fl., tak jsem mu je koupila, protože je musel mít. Doktor sám řekl, že snad tím se mu zrak posilní a že pak je bude mcci později odložit. Má je ve škole jen, ale toť se rozumí, že se musel ukázat Šlenkrt. Mencl. a Podh. Dělá Menclovi obrázek k svátku a Dora flíčky k fajfce. Slíbil jí na šaty Mencl a věru se o nás vždy stará. Piš mu. Stranu těch kamen jsem mu to řekla, ale to se netýkalo těch, to prý si Turek [2]) něco jiného vymyslil, ale na základě těch ovšem. Mencl měl by nyní dobrý odbyt na kamna, ale nemá hotových; on je a zůstane vždy ten starý. Když nemáme groše a pošlu k němu, to mi vždy dá, a když přijde, mnohdy dá Juroušovi na papír, a když vyhrá pomeranče, přinese je Doře. Dostala jsem onehdy od Špotta lístek do divadla, byl Hamlet. Kolár [3]) hrál výborně, a tak jsem se potěšila ten večer. Včera byli jsme zase u Palackých u oběda; oni tam měli také celý špitál, stonala paní i Márinka.[4]) To dítě má mne velmi rádo a snad mne někdy k vůli ní zvou, protože se každý oběd ptá: A kde je paní Němcová? Ale ona je také roztomilá. Škoda, že nemůžeš číst ty polemiky, co povstaly skrze ty školy mezi Řezáčem [1]) a Marešem. To je . . . ten Mareš, a Klučák [2]) se také ošklivě zachoval, ale Řezáč jim ukázal, ale vzal na sebe beránčí rouno, jen že vlčí zoubek vycenil. Teď kušuje Mareš a neudělalo mu to prý dobré oko. Tagesbote[3]) chová se hezky, a pro naši stranu solidní to list. Stal se tu strašný mord, o čemž jsi bez toho četl. Ta paní Katzová (židovka) byla rozená Winternitzová od Králové Hradce. Hezká byla, as 40 let stará a velmi bohatá . . . S mužem nebyla již mnohá léta. Syn její je právník a zdědí po ní as 100.000 fl. Ten kadet byl Maďar, hezký chlap 22 let starý, ale lehkomyslný. Otec se ho odřekl; byl již honvedem a tenkrát udělal na otce 64.000 fl. dluhů. Ona ho měla delší čas a nyní si zase namluvila od infanterie officíra. Ten kadet byl právě venku, ona mu měla poslat peníze, a že je nedostal, přijel sem, a tu ji viděl v divadle s dvěma officíry. Ona se ho lekla, sliboval jí to vždy, že ji zabije, jestli si jiného namluví. Jel s ní domů, ale ti dva officíři nešli s ní nahoru. Bydlela na Uhelném trhu a měla celé první poschodí. Ona řekla před ním, že přijde hned dolů, že se jen přezuje; chtěli ještě někam jít. On ale na hoře jsa, dal děvečce 5 fl., aby šla pro pivo, a když ta odešla, zamkl za ní, a tu šel teprv do pokoje, kde se paní obouvala, a tam ji zabil. Ti officíři slyšeli dole pod okny ten rámus a běželi pro patrolu, ale než přišli a než zámečník přišel, byli ti již oba mrtvi. On ji hrozně rozsekal, hlavu měla rozsekanou, prsa, žebro u srdce vylomeno, prsty, jak mu šavli snad chytala, usekány — celá roztrhaná.

---

[1]) Byt ten byl ve Štěpánské ul. č. p. 647./II.

[2]) Turek, majetník obchodu s dřívím. (Bohd. N.)

[3]) Josef Jiří Kolár (nar. 1812), slavný dramatický umělec český.

[4]) Marie, dcera Palackého, nar. r. 1833, r. 1853 provdala se za Fr. L. Riegra: dceruška Riegrových manželů, Marie, nar. r. 1854, provdala se r. 1874 za hospodářského ředitele Václava Červinku v Malči. „Márinka“ byla tedy vnučka Palackých.

---

[1]) Fr. Řezáč (Polehradský), nar. 1819, výborný paedagog, vydával v oné době paedag. časopis „Škola a život"; rozumí se, že obrátil se také ostře proti germanisačním snahám pověstného renegáta Jana Mareše.

[2]) Klutschak Karel (nar. r. 1814), redaktor časopisu „Bohemia" v Praze. List ten byl do r. 1848 českým snahám příznivý a spravedliv, od té doby však jízlivě nepřátelský.

[3]) „Tagesbote aus Böhmen", časopis židovskoněmecký, od r. 1858 směru Čechům krajně nepříznivého, ač zakladatel listu David Kuh v letech čtyřicátých horlivě se účastnil českého života jako jeho souvěrec Siegfried Kapper.

On se také kolikrát píchl a řízl ve zmatku, než se zabil. Vzal potom nůž se stolu kuchyňský a vrazil si ho skrze žaludek do srdce. Ona držela v hrsti celý chumáč jeho vlasů a portepé mu utrhla. Hrozné je to — příslušno rabiátskému Maďaru. Snad to byla nějaká těch Smiřických Winternitzů? Nebyla křtěná, ale židovka také nebyla, proto ji židé nelitovali, ale chudí lidé velmi; ona byla dobrá k chudým lidem, mnoho rozdala. Židi udělali vtip. Když se ptal jeden druhého: Was is gschehn? Nü, wos is gschehn — ein Hussar hat die Katz erstochen (ona se jmenovala po muži Katz) — Tak ty noviny nestojí všecky za nic, co Ti já psávám, vždy jen smrt. — Abych nezapomněla, ty musíš mít ty lístky do zastavárny u sebe, já je zde nemám. Zdá se mně, že byly ty lístky červeny; ale jestli jsou, tedy jsme propadli oba, na ten pád by nebyly vyplaceny, a zdá se mně, že tenkráte Karel měl ještě někam s tím jít, neboť tam musí při vyplácení interessu vždy po dva i tři dni chodit. Jestli je ten interess zanešen, tedy by ještě byl čas do 31./3. — včera se ohlásilo, ale pak je to propadlé, jestli ale interess zanešen není; bez toho to platno již není nic. Na všech stranách má člověk chudý nehody, to je staré přísloví.

Ty dni byla jsem ve škole skrze školní plat, protože ho zase měli složit nyní. Učitelové Jarouše chválí všichni, také Gindely řekl, že ho má rád, že je tichý, mravný a že si dává na všecko pozor. Šanda ho má také rád, onehdy mu dal perořízek, zapomněl svůj ve škole a přišel oň, potom brečel a tak mu dal Š. svůj. Školní plat zapravili učitelové zatím sami za něho — on má dobré třídy, tedy bude osvobozen od školního platu a pak já dostanu od prvního půlletí školní plat, a oni si to budou moct také hned nechat. — Ta průmyslová škola je skvělá — je již 600 tovaryšů a učedníků zapsáno a ještě se hrnou. Mají českou a německou řeč, zeměpis, náboženství, strojnictví, stavitelství, technickou encyklopedii, účetnictví, měřictví a počtářství. Němci se tuze na to vztekají. No, jetzt werden die Böhmen alles auf einmal fressen. — Nevím, ještě co bych Ti psala potěšitelnějšího, a přeju, bys jen Ty mi brzy něco psal. Jak žijem, to si můžeš pomyslit. Musím se také jednou k těm Wenclíkom podívat. Buď zdráv a piš nám brzo. V těch Uhřích jsou také samý klep. Ten pak kmotr. Piš nám brzo zase. Až budu mít groše, hned Ti tu Babičku pošlu. Manka Ti přeje mnoho štěstí, i Mencl a Šlenkrtka. Líbám Tě v duchu a srdečně objímám Tvá upřímná

Bára.

18 16./3. 57.

V.

(Němcová radí muži, aby zůstal ve službě, dokud nemá místo nějaké jiné zajištěno; horlí na tísnivé politické poměry; úsilí založiti český politický časopis; „Pražský Posel“; Němcová proti B. M. Kuldovi; V. Krolmus; Jan Sl. Tomíček; o zdárném působení průmyslové školy; Jarouš a jeho vysvědčení; Dořiny francouzské hodiny; o své nebezpečné nemoci z vlhkého bytu; počátky jara; kometa; Slovenské pohádky; M. Hattala; srbské pohádky; bolestná vzpomínka na syna Hynka; ujišťuje tklivě muže svou upřímností a láskou; Vojta Náprstek.) Viz list Jos. Němce XLII., XLIII., XLIV.

18 17./4. 57.

Milý muži! Tvůj list jsem obdržela i 2 fl. v něm. Děti děkují Ti za peníze. Dnes je Jaroušův svátek; chudák, ani mu nemohu upíct buchtu, šesták jsem mu dala. Dora byla na svůj svátek u Hanušů, dostala šmísetku a rukávy bílé od paní. Svátky strávili jsme jako každý jiný den. V neděli měli jsme šnicle, $^1/_2$ libry masa, salát a pivo. Halánek [1]) navařil 1500 věder podkvasného a tak mi dal pár známek as na čtyry mázy, za to ho ale musím všude chválit, že má dobré pivo. V pondělí jsme byli u Palackých až do večera, byla tam velká tabule. Byl tam Brauner, Šebek,[2]) ptali se také na tebe. Ty mi píšeš, abych Ti radila, co máš dělat. Já myslím, že se to samo sebou rozumí, když Ti záhy nedají větší službu, abys nezůstal déle při K. K.[1]) Co mého možného bude, budu se zde starat, to víš. Má sem přijet nyní Klein a Lanna k nějaké schůzce, tedy chci jít k oboum. Pak půjdu ještě ke Krásovi,[2]) zkrátka, něco snad přece vyběhám. Ty ale dříve, dokud nebude tu něco jistého, nic nezačínej.

---

[1]) Ferd. Náprstek („Halánek“) byl majitelem „Černého pivovaru“ na Karlově náměstí.

[2]) Frant. Šebek, věhlasný stavitel ve Vídni.

Kdybys i 700 fl. měl, byla by privátní služba přece lepší — z mnohých ohledů. Takto bychom byli věčně na žebrotě, a také by to nemohl člověk déle vydržet, dokonce já. Ale pensi snad máš jistou? Kdyby dost málo bylo, lépe než nic. Nyní ale bezprostředně zadej žádost na ministerstvo a piš ještě jednou Neuwallovi, a zrovna mu piš, když Ti nedají větší službu, že nemůžeš tam zůstat, a odvolej se na amnestii v Uhřích; bez toho dají nyní všeobecnou amnestii, až tam císař přijede. Bylo by velmi dobře, kdybys byl sproštěn té p. dohlídky.[3]) Jen se hleď, aby jim to nebylo nápadné, že se právě jen s vlastenci přátelíš. Je to zatracený svět, a čas nejvyšší, aby nastala změna. Všecko se k tomu kloní, ale kdy přece k tomu přijde, to ví bůh. — Společnost jedna chtěla vydávat Noviny politické, ale nevím, jestli z toho co bude. Kauci mají, povolení by dostali, ale to víš, jaká je to u nás choulostivá věc. Když by se p.[4]) dověděla (a což té je tajno?), že Plc., Rieg., Braun.[5]) a podobní hoši v té společnosti jsou a hlavní podnikatelé, již napřed byli by v podezření, a každé slovo vzalo by se na váhy. Kdo chce psa bít, najde všady hůl! — Chtějí, aby se vytknul směr jen industrielní a národní hospodářství, ale což je to platno — oni se dovtípí. Krása měl být redaktorem, ale on nechce úřad ten vzít, a on je snad jediný, který by se k tomu hodil. Je dosti vzdělaný, neodvislý, poctivý charakter, žák H. B.,[1]) ale bojí se přece dát jisté postavení za velmi nejisté. Jestli to ale přece k tomu přijde, že tyto České Noviny vycházet budou, jsou Pražské zabity. — Pražský Posel drží se kapitálně; ten dal také Marešovi notný štulec. Dostanu exemplár zdarma a pošlu Ti ho pak. Oni nyní rozešlou as 1000 exemplárů zdarma — špekulace à la Mercy.[2]) Jsou to špekulanti, ti hoši! Piš zase něco do Novin. Ten Šesták [3]) je strašpytel. Já mu onehdy donesla článek malý proti Kuldovi,[4]) ale to nevzal, že prý nesmí nic přijmout, co by zavdalo příčinu k pohoršení. Kulda má totiž v posledním svazečku jeho Moravských pověstí jednu z mých „Jak se učil Honza latinsky" od slova k slovu opsanou. To je tedy proti zákonu, a každý řekl, že jsem v právu. Dám to do Lumíra anebo mu budu psát privátně. On vlastně Kulda je sběratel jen, ale má přece znát obor literatury, v němž pracuje, a mimo to, kdyby nebyl . . ., byl by musel mu napadnout ten zcela jiný sloh, než jsou ostatní. Podepsán je pod ní „Kajetán Branč", který mu ji zaslal . . . Chodím nyní začasto k Krolmusovi.[5]) To je originální chlap, ale dobrý, poctivý. Řekl skrze mne Taxisovi,[6]) nevím tedy, jestli něco dostanu. Jednou v létě pojedu s ním na kopání popelnic, abych se to prý naučila. Škoda, že je už tak stár a churav s nohou. Co se týče praktické stránky archeologické, nemáme nad něj, ale co se mythologie týče, to on toho spleská dohromady, až člověku uši brní. — Pan Tomíček,[1]) vydává zábavné čtení, ruské novelly, a sice ruskou literou také, ale pod čarou jsou vysvětlivky. První novella byla česká i ruská, aby se naučil čtenář číst, ale nyní je to jen rusky; velmi je to praktické k naučení se ruské řeči a také velký pokrok k vzájemnosti, ale je to ovšem více pro mládež a vzdělance. Přinesl mi také exemplár. — Průmyslová škola dělá rámus. Už učí 17 učitelů, pro vše musí být dvojí oddělení, a kdyby to místnost dovolila, chodilo by jich už 1000! Nyní se zase vypíšou sbírky, aby se mohlo přece něco učitelům přidat a pak skrze potřeby lokální . . . Amerling[2]) ze zlosti, že není direktorem,[3]) dělá všemožné překážky v místnostech, ani jim světlo nechce dát. On je nyní zcela v rukou kněžských. Ta škola je nevýslovná dobrota pro naše řemeslnictvo i pro národnost; chodí tam nejen mladí, ale i staří mistři. Němci na to zuří: Was wollen denn die Böhmen wieder, sie werden doch wohl nicht aus den Handwerkern Doktores haben wollen! — Ale vysmívat se jim a nadávat, že jsou hloupí, to umějí a to by jim také přáli, aby nyní, když bude Gewerbsfreiheit, cizinci je utlačili; to je právě dobře, že se těm našim v tom pádu trochu mozek otevře. Oni mají ti učitelové s tím dost namáhání, ale oni to všichni rádi dělají. — Náš Jarouš dostal vysvědčení: Má z mravů, pilnosti a pozornosti výborně. I. Z náboženství skoro výborně, jasný přehled; II. v jazyku českém (Erben) skoro výborně, vědění jen budiž hotovější; III. jaz. německý dobrý, v praktické části náleží více obratnosti míti; IV. v zeměpisu a dějepisu (Gindely) výborný v každém ohledu; V. počtářství (Ryšavý) dobrý, snaží se; VI. z přírodopisu (Krejčí), skoro výborný, snaha chvalitebná; VII. silozpyt (Krejčí) skoro výborný, váhavý, ale správný v úsudku; VIII. v měřictví a měřickém rýsování (Šanda) skoro výborný, více obratnosti ještě třeba, IX. Krasopis (Mužák) výborný, písmo velmi slušné; X. tělocvik dobrý. Je sedmý z premiantů s vyznamenáním. Myslím při jeho pilnosti a chuti, že bude mít z druhého půlletí samé výborné. Pan katecheta ho veřejně pochválil, že je upřímný, nábožný chlapec, že je prý trochu maminčin mazánek, to ale že mu ke cti slouží. Jarouš, když přišel domů, povídal: Vidíš, mámo, to dělá to, že chodím každý den do kostela, nebo já z náboženství mnoho neumím. Tak je učí šidit a lhát sami, a to je to učení morálky, to hledání pravdy boží. — Nyní ale tě prosím, abys nám poslal, a sice hnedlinko chudé vysvědčení, to víš, že musejí nyní chlapci stranu osvobození školního platu žádat, také Jarouš. Šanda myslel, že to dostanu zde u faráře, a tak neřekl Jaroušovi až včera, a já zatím zde nic nedostanu, jak víš. Tedy jsem šla k Wenzigovi a prosila ho, může-li to sečkat, a on řekl, že do 14 dnů počká. Tedy si ho tam u magistrátu a okresního soudu nebo faráře vyzdvihni a hned pošli, abychom to zde do té doby jistě měli, sice by naposled musel přece platiti. Do 12 neb 14 na nejdéle. Ze Sagan jsem nedostala od té doby žádný list. Dora chodí do frančiny do jednoho ústavu, kde učí rodilá Francouzka jen francouzsky.[1]) Setkala jsem se před svátky s Čejkou, mluvili jsme tak o všeličem a když jsem skrze Doru se ptala, řekl, jestli se učila francouzsky. Řekla jsem mu, jak a co. Slíbil, že promluví s tou paní, že je tam znám; druhý den mi vzkázal, abych k němu šla, a tu mi sdělil, že je Dory přijata a spolu že on první měsíc sám za ni platit bude. Tedy jsem

---

[1]) t. j. ve státní službě.

[2]) Dr. Alois Krása, tehdy sekretář obchodního gremia v Praze.

[3]) Němec zůstal stále pod politickým dozorem i v Běláku i po návratu svém do Prahy.

[4]) Policie.

[5]) Palacký, Rieger, Brauner a j. stále usilovali založiti neodvislý politický list, ale marně, až konečně r. 1860 koncessi na Národní Listy obdržel dr. Julius Grégr pro družstvo, v němž byl také dr. Fr. L. Rieger. Toho roku dr. A. Krása dostal koncessi na časopis Čas.

---

[1]) K. Havlíčka Borovského.

[2]) H. Mercy, majetník knihtiskárny a zakladatel českému národu nepřátelského listu „Prager Tagblatt" r. 1875.

[3]) Jos. Šesták, redaktor úředních Pražských Novin.

[4]) Beneš Method Kulda (nar. 1820), známý sběratel mor. pohádek a pověstí. Mor. nár. jeho pohádky vyšly r. 1854 a týkají se nejvíce okolí rožnovského.

[5]) Václav Krolmus (nar. 1787), český archaeolog, psal pod pseudonymem Sumlork. R. 1857 dokončil „Staročeské pověsti".

[6]) Princ Rudolf Thurn Taxis (nar. 1833) účastnil se čile politického i literárního ruchu oné doby. Také Hugo Maxmilian princ Taxis (nar. 1817) byl přítelem národa českého.

---

[1]) Jan Slavomír Tomíček (nar. 1806), spisovatel český; jeho „Čtení zábavné ve slovanských jazycích“ vyšlo r. 1857 (1 svazek).

[2]) Dr. Karel Sl. Amerling (nar. 1807), zakladatel „Budče“ r. 1839, od r. 1848 ředitel c. k. vzorné školy české (v Panské ul.). Průmyslová jednota zřídila tuto školu z podnětu Riegrova r. 1846, ale rozšířena teprve r. 1857.

[3]) Ředitelem byl Josef Wenzig.

---

[2]) Elise a Eugenie Clotty v Dominikánské ulici. (Bohd. N.)

se mu poděkovala, a druhý den k té paní šla. Je to nóbl ústav, ale děti se tam naučí záhy a dobře francouzsky, protože se s nimi skoro jinak nemluví. Já myslila, že se Dora u Ritt. nic. nenaučila, řekla jsem to také té paní, ale když Doru zkoušela, dobře četla, hezky i psala, jen že špatně vyslovovala, tedy hned byla mezi větší přijata, a půjde to rychleji ku předu. Je tam každý den od 9—11. Později, až bude trochu více rozumět, bude mít třikrát za týden ráno dvě hodiny gramatiku a třikrát odpoledne konversaci. Čejka řekl, když si dá trochu jen záležet, že může za tři měsíce se naučit dobře francouzsky.

Má do toho chuť a každý den píše úlohy. Teď by tedy se Sagany nebylo nic, ale v prázdninách, potom by jí to právě přišlo vhod, že by se tam, když by se zde gramatiku naučila, docvičila zase v rozmluvě. Paní Palacká jí chce dát na cestu, když by tam pak jela. Musela jsem jí ovšem koupit hned knihy dvě, papír a také potřebuje čistý šat, an tam chodí pořádná děvčata. Dostala také od Staňkové střevíce, staré šaty a klobouk na jaro. Tak se protloukáme všelijak, ale když mi to všecko přijde do hlavy, a když si pomyslím do budoucnosti té nejbližší jen, jde mi hlava kolem. Naběhám se jako mezek, času promeškám až hrůza, přemáhám se, nic mi není za těžké a ze všeho nic — samé sliby. Před svátky byla jsem kolik dní trochu churavá, ač jsem to na sobě ani neukázala, ty děti mají hned hrozný strach, když řeknu, že mi co je. Udělala se mi na lopatce černá neštovice čili karbunkl (peteče), já si toho hned nevšimla až mi ruka dřevěněla a na krku mi od bolesti žláza naběhla. Přišel doktor k nám, tak jsem to ukázala, a tu on mně teprv řekl, co to vlastně je; otevřel mi to nástrojem, tu hnilotu vytrhal a teprv se mi to potom po kolikerém vyčištění asi za tři dni zacelilo trochu. To vyhnije celý kus nervů, a když se to na mnoha místech udělá, aneb kde se mnoho nervů sbíhá, i umřít může člověk snadno. V starších časech bývalo to epidemické a myslelo se, že snad král Ladislav [1]) ty karbunkule (hlízy) měl. — Já to přičítám tomu vlhku u té postele; vždyť je ta postel celá shnilá, a slamník se na drť rozsypal. Hlavy bolení mám ustavičně, ač nyní dosti vycházím. Měli jsme svátky chladné, deštivé, ale před svátky bylo velmi krásně, teplo, a dnes máme zase první den teplý. Broskve a meruňky už kvetou, ale jiné stromoví ještě ne; ozimina je ale bujná a vrchy se zelenají. Obilí náramně padá, ale na chlebě a mouce znát to není, to je vždy stejné. S tou planetou byl takový rámus, že lidé na mnohých místech ani zasévat nechtěli; tu vydal pater Havránek [2]) brožurku, že nebude ještě konec světa, a to dokazoval z bible, a dokládá, že přijde ještě 7 papežů a prorok Eliáš, a teprv že bude konec světa! Na zámku kázal v dvorské kapli jesuita (missionář) a tak vymluvil dámám až hanba, že si hledí jen světa, že děti jen porodí, ale více si jich nevšímají, že jsou chlípné hříšnice, že místo klášterů a nemocnic stavějí jen letohrádky, že nedávají chudým jen když jsou bály a koncerty k jich prospěchu — zkrátka bylo v tom mnoho jesuitismu, ale také mnoho trpké pravdy. Nadával prý jim až hanba, ale přece každý den přišly. Stálo to v ,,Deutsche Allgemeine . . .“ četla jsem to u Plc., a pak se o tom také zde povídá, ale za větrem. Naproti nám pan Wurm se zbláznil z chlastu, také je v blázinci Rudolf Kounic; toho je mi tuze líto. To je hrozná historie, Staněk je také celý pryč nad tím. Ta šlechta, ta šlechta! Vlasy člověku vstávají, když se za kulissy jejich divadla podívá. Jeden jak druhý, malá výjimka. Staněk [3]) jel do Vídně dělat zkoušky. Paní prof. Aksamítová [4]) měla v sobotu pohřeb; dostala tuberkule po koutě. Bylo jí 21 let; byla hezká žena. Zelený[1]) je již doma, je mu lépe. Erbenová ale chudák musí umřít. Opuchla jí už dávno ruka a cítila vždy bolest na straně. Myslili, že je to rheuma, a jen tak ji hojili. Nyní se ukázalo, že je to rak. Čejka ji léčí, také Podlipský[2]) tam chodí. On to již ví chudák. Tři malé děti, a on také churav. Samá bída a samá bolest, kam se jen člověk obrátí! Jak jsi se měl o ty svátky a jak jsi se bavil? Co říkal Mayer? — Nyní tedy přece musím ty slovenské pověsti předělat do české formy, jak jsem to z prvopočátku zamýšlela, nerušíc ale zvláštnost řeči — sami Slováci to chtí a Hatala[3]) stranu toho schválně ke mně přišel. Alespoň mi zůstane honorár, pak to snad přece někdo vydá.[4]) Překládám také po chvílích srbské pověsti. Mencl jel na svátky do Hořovic, není ještě zpět. Známí tě pozdravují; faktor měl prý hroznou radost, žes ho zval poctovým faktorem a chtějí ti psát s Bobšem[5]) až bude i Mencl psát; kdy to bude, nevím. Šlenkrtka tě také pozdravuje. Ty dni nám vylítl kanár, a už jsme ho nedostali. Bylo nám ho všem líto. Chytili ho prý v blízkých domech v Řeznické ulici, ale kdo pak ho dá, a soudit se oň nebudem. Zle se mít nebude; ale pěkně zpíval, každý by byl zaň dal 2 fl., kdo je milovník. Tak má člověk všade jen škodu. — Jarouš byl už dvakrát na exkursi celý den a nosí zase byliny; já také ten týden půjdu na procházku na drahé nám místo, kde spí také takový milovník botaniky.[6]) Tyhle jarní doby to naň vždy s největší bolestí vzpomínám, on byl také rád v přírodě — bylo by nám všem nejlíp, kdybychom vedle něho spali. — Často se mi o něm zdá. Také o Tobě se mi někdy velmi živě zdá, a pak se mi celý den jaksi stýská, a dala bych za to pět grošů, jak je někdy nemám, kdybych Ti mohla ruku podat. My jsme se už jaktěživi jeden druhého dost nazlobili a natrápili; ale já vím přece, že mne upřímně miluješ a já, byť i podivínské nápady měla, a svéhlavu tvrdou, přece mám také srdce upřímné a neopustila bych tě v ničem. — Co slyšíš z Uher? Bude tam asi v Ďarmotech rámus, až tam přijede císař, to asi bude mít Vežnický práce, aby honem všecky ty silnice a mosty spravil . . . Do toho ústavu, co chodí Dory, chodí také Vežnického guberniálního rady [1]) dcera, je s Dorou i s Eminkou za dobře. To je bratr Uherského, ne? Kdyby dali Emču sem Špottovi, ale oni to neudělají, stálo by to mnoho a bylo by jim jí líto; snad by jí to ale jedině pomohlo. — Šlesinger odjel do Ameriky, nemohl už to týrání od p. zde vydržet, ale plakal u Krolmuse jako malé dítě a povídal, že neví, jak se má z Čech rozloučit. Šel také do Milwoukie, co je Fingerhut,[2]) zůstat tam ale nemíní na věky. O Cenefelsovi[3]) ani muk, bůh ví, jestli nezahynuli na moři. U vás už snad bude hezky, ne? — Tam přece na Tebe dbají, ženské totiž, že ti připravili tak slavný svátek. Nebyli Šetlíkovic u vás v Běláku? Chtějí v prázdninách do Londýna. Nezapomeň na ty rudy a kdybys někde o nějakých starožitnostech slyšel, dokud tam ještě jsi. Z těch starých bürokratů si čerta dělej; já ti věřím, že je to psota tak žít, ale co dělat. Pošlu Ti zase 6 sv. Obzoru, bez toho jsi ho nečetl, pak toho Posla a snad ještě něco najdu k čtení. Což tam nemá nikdo knihy, třebas německé? Nyní musím končit.

---

[1]) Král český Ladislav (nar. r. 1440) zemřel náhle v Praze r. 1457; zdá se, že byl otráven.

[2]) Fr. Havránek (nar. r. 1805), kněz řádu křížovnického s červenou hvězdou v Praze, duchovní český spisovatel a výborný kazatel.

[3]) Jan Staněk (nar. 1828), stal se r. 1857 professorem chemie při české reálce v Panské ulici.

[4]) Ignác Aksamit (nar. 1819); byl od r. 1849 professorem mathematiky a fysiky při akademickém gymnasiu v Praze.

---

[1]) Václav Zelený (nar. 1825), krajan Karla Havlíčka, od r. 1851 byl professorem akad. gymnasia. R. 1856—57 pro churavost jsa na dovolené, cestoval po Italii a Francii. R. 1864 stal se ředitelem městského gymnasia v Menším městě pražském.

[2]) Dr. Jos. Podlipský (nar. 1816).

[3]) Martin Hattala (nar. 1821 v Trstěné na uh. Slovensku), od r. 1854 professor slov. filologie na universitě pražské. — Tím se poněkud opravuje zpráva V Tille, B. Němcová, str. 206.

[4]) Vyšly nákladem Šálkovým.

[5]) Bobeš Pavlas, který se uchytil v redakci Pražských Novin. (Bohd. N.)

[6]) Zemřelý syn Hynek r. 1853.

---

[1]) Bratr Vežnického z Ďarmot. Emča, dceruška Vežnického v Ďarmotech, stále churavěla za pobytu Němcova tam.

[2]) Vojta Náprstek (Fingerhut), nar. 1826, po říjnové revoluci ve Vídni r. 1848 odebral se do sev. Ameriky (Milwaukee), do Prahy se vrátil r. 1858.

[3]) Z Domažlic; vystěhoval se s několika krajany do Ameriky. (Bohd. N.)

*

Děti Tě pozdravujou a líbají a děkujou za peníze. Manka Ti ruku líbá. Já Tě v duchu líbám též, jenže takové líbání na papíru je špatný surogát, viď?

Tvá upřímná

B.

Piš jen hned skrze to vysvědčení chudoby, vlastně ho pošli hned. Jarouš dostal od Manky velmi slavné přání a čtyry cukrová cigara, a Dora také přání a chtěla jí koupit manžety, ale já tomu nedala. Jarouš měl z přání hroznou radost a komedii. To je kluk a roste tuze.

VI.

(Němcová důtklivě varuje muže, aby neodjížděl z Běláku, dokud vše úplně a řádně nebude míti vyřízeno; Ferd. Náprstka úsilí o české hry divadelní; návrat Němcův byl by nebezpečný pro celou rodinu; Eman. Arnold; napomíná muže k rozvaze, v Praze ho nic nečeká příjemného; sama chystá se do Lobkovic k paní M. Palacké; naříká na sestárlost a chorobu; dr. Jos. Hamerník; choroba Jaroušova.) Viz dopis Jos. Němce XLVII.

20./6. 57 odpoledne.

Včera přišel sem Mencl s Tvým listem; myslím, že můj list už nyní máš, odpověď na Tvůj druhý list, neboť jsem hned psala. Jeden můj i Tvůj se musely ztratit. — Divil se Mencl velmi, že chceš přijet na dovolenou, neschvaloval to také z podobných ohledů jako já. — To bylo nepředložené od tebe — zbrknout se najednou; ať je už jak chce, měl jsi dodržet, až jakou odpověď dostaneš. Když by Ti dali 700 fl., musel bys beztoho na čas nastoupit, než by Ti přišla pense. Když ti to dají, nehodíš jim to zase pod nohy; formu alespoň musíš zachovat. Nyní jsi tři čtvrti léta tam, chceš se vrátit zase s nepořízenou? Co Ti tu ti lidé řeknou, prosím Tě? Takhle vidí každý, že si pomoct nemůžeme, a tak se přece ustrnou; pak si nemysli, že by mi kdo co dal, kdybys Ty se vrátil. Řekli by, když mají peněz na jezdění, ať nám dají pokoj; já to znám. Ještě by mně vinu dávali, že jsem Tě snad sem lákala. Žes tam nemohl vydržet, tím se nevymluvíš — byli zavření mnohá léta a musili mlčet. Když svoji věc uděláš, nepotřebuješ se na žádného ohlížet. Zde budeš zase marně chodit a čekat jako tam. To si nemysli, že bys tu hned něco dostal, to víš bez toho, jak to chodí. Jestli by tě ale Lana vzal, dokud nejsi prost svého úřadu, to pochybuju. A co si počneš, jestli ti budou ve Vídni naschvál všecko zdržovat, a pak ještě i zdejší ouřady? Tam, když by Tě rádi odbyli, alespoň Ti rychle všecko expedirujou. Já vidím, že Ty Tvojí prudkostí zase něco vyvedeš. Když tolik let jsme museli trpět, to už o dva tři měsíce zle nebude. Ostatně můžeš být rád, že jsi tam zdráv, zde bys beztoho neměl, co máš tam, a zase do starého padl. Nám bys tím jen zhoršil; starat bys se o děti nemohl, mně potom nikdo by nechtěl pomáhat, a tak by nám nezbylo nic jiného, než vzít hůl a jít žebrat. — A k tomu ke všemu ta policie; nyní bys zrovna přišel jim do rány, mají na Čechy s kopce skrze divadlo. Steger1) nechtěl hrát v areně česky, psalo se o tom v Novinách a láli na Štegra. Když ale na to nedbal, šlo jich několik, Halánek v čele, k němu, aby hrál ve čtvrtek a v neděli, že musí hrát, a nejen v areně, ale i napotom v stavovském; Halánek hned, že mu garantuje za 170 sedadel dole, 17 loží a tuším 70 sedadel v galerii na každé čtvrteční představení. Steger svolil. Udělali petici k stavům, Fingerhut, Holý, Berger 2) a j. a šli s ní. Dělá to rámus a policie a Meczéry 3) mají hroznou

---

1) Jan Aug. Stöger (nar. 1791) byl ředitelem stavovského divadla v Praze dvakrát, od r. 1834—46, a od r. 1852—58. Pokusil se o zřízení samostatného českého divadla v Růžové ul. r. 1842. Stavovské divadlo, vystavěné r. 1783 na Ovocném trhu Starého města v Praze hr. Nosticem, vyhraženo též pro hry české až do postavení prozatímního českého divadla r. 1862. Arena byla v zahradě „Pštrosce“ za Koňskou branou. Velmi horlivým podporovatelem snah o české divadlo byl Ferd. Náprstek („Halánek“) Fingerhut.

2) Holý, Berger, zámožní měšťané pražští. (Bohd. N.)

3) Karel baron Meczéry (nar. 19. ledna 1804 v Táboře) byl za vlády Bachovy místodržitelem v Čechách až do r. 1860, kdy

zlost a Halánka by utopili. Můžeš si myslit, že v tom kdo ví co zase čenichají. Kdož ví, jestli nepůjde deputace od výboru pro české národní divadlo do Vídně k císaři, aby se zapsal na část — pak by to šlo. Když dal v Miláně, může dát zde též a jistě by také dal. Halánek začasté přijde k nám a teď ho zase špiclujou. Kdybys ses tu zase octnul, a jen na dovolenou, věř mně, že by v tom hledali něco jiného, neboť oni dobře vědí, že nemáme peněz na cestování z rozkoší, a pravý účel bys jim neřekl. Smazaného Tě jistě nemají. Lehko by se i stát mohlo, že bys potkal některého z amnestovaných, na př. Ar. [3]) Ten Tě z daleka by pozdravoval, nedá Ti to, abys nezastavil se, on ale hned začne nadávat na kněžskou..., na konkordát a jesuity, to je nyní jeho koníček; špicl není daleko od něho nikdy. Tebe také ještě znají, mohl bys přijít zase do bryndy, ani bys nevěděl jak a konečně i těch pár grošů ztratit, ne-li cos horšího. — Abys do Prahy nepřišel a do Bydžova snad jel, to Ti radím, zůstaň raději ve Villachu. Tuším, že jsi už poznal to šosáctvo a teprv bys je poznal lépe ještě. Pak ty bryndy a psaní zase s tím vyplácením měsíčním a to čekání. Já nevím, co Ti to tak do hlavy přišlo. Já tu zkusím jako pes a přece to všecko snáším a doufám; no, za nějaké tři měsíce se to musí urovnat všecko, a pak snad si oddechnem, a teď Ty se zbrkneš a zkazíš naposled všecko. To víš, že se jim podložit musíš, chceš-li co mít, oni nebudou dělat, jak si Ty myslíš. Ty říkáš: my máme zákony, proto já vím, co dělat mohu a ne, a co mohu dostat. Ty vaše zákony jsou také dobře změnitelné jako jiné, a že to nejde podle zákonu, nýbrž podle libovůle, toho máš

---

nastoupila vláda Šmerlingova; ten ho učinil policejním ministrem (až do r. 1865). (Jan Mádr.)

[1]) Emanuel Arnold (nar. 1801) pro účast na revoluci r. 1848 uvězněn, r. 1849 uprchl do Lipska, ale byl zatknut a 18. března 1854 voj. soudem pro velezrádu k smrti provazem odsouzen, což mu bylo proměněno v 20letý žalář (v Lublani); amnestován r. 1857, ale zůstal pod policejním dozorem. Brzy na to vykázán do Běláku s písařským platem 315 zl. Zemřel v chorobinci města Prahy r. 1869.

příliš mnoho zkušení. Když Tě budou chtít zkazit, máš jisto, že Tě zkazí, ale pokornou hlavu meč nebije, říká se, ale když jim sám meč podáš, pak mají lehkou hru. Či Tě láká domácnost? Co v ní najdeš? Bídu a chorobu. Jarouše pošlu nyní ven, a jestli pošlou pro Doru Saganští, půjdu já do Lobkovic k Palacké, mohla bych tam jít třebas hned. Jestli tam[1]) Dora nepůjde, něco snad pro ni zde v Čechách vyhledám, aby mohla také přes prázdniny venku být; beztoho ani kale nevyhlíží. Já jsem tuze sestárlá a zase mám průjem, ač ne tak silně. Ten vřed jsem měla zlý na té kosti u krku, a zase se mi dělá vedle jeden. Je to, jako tys to měl na noze. Byla jsem u Čejky i Hamerníka[2]), abych viděla, jestli by se s Lamblem v tom srovnávali. Každý mi říká lázně, dobře se mít, veselá být a jít na čas ven. Myju se studeně celá, ráno i večer, ale to ostatní jsou pro mne marné rady. — Čejka i Hamerník myslí, že ty vředy jsou něco od Tebe; ptali se, jestli jsi byl zdráv, já, že jinak ano, ale že jsi měl otevřenou nohu. No, však, však, to není dobře! řekl Hamerník. Čejka povídal: A ještě jste do takové zatracené díry vlezli! Také Lambl myslil, že to hlavně následek toho vlhka, pak seslábnutí od slabé stravy, následkem čeho mám ten bílý tok zase poslední čas. K tomu ještě ten průjem, není div tedy . . . Mám užívat jod, aby se mi vředy nerozlezly po těle víc a víc, řekl Lambl. Jsem tuze mrzuta s tím, ani k práci nejsem a k ničemu. — Vidíš, co by Tě tu čekalo, zase bys chodil po Praze nečinně a marně, omrzel bys sám sebe, nám bys neprospěl, lidé by Ti to za zlé pokládali a platné by to nic nebylo. A konečně, kdybych tu já nebyla, ani děti, co bys tu dělal? To by ses dlouhou chvílí ukousat musel. Rozmysli si vše moudře a nemysli, že snad bych Tě já nerada viděla a že bys mi překážel, jako tenkrát, když jsi z Uher přijel.

---

[1]) Totiž do Zahaně.

[2]) Dr. Jos. Hamerník (nar. r. 1810), známý lékař tehdy v Praze.

Potom Tě to také mrzelo, žes přijel, mohls také mít pár zlatých v kapse, kdybys tam byl ještě zůstal. Potom, když bys tu byl, a dali ti službu se 700 fl., co potom? a třebas bez kauce? Tak bys poděkoval se a žádal o pensi? A jakž, kdyby to nechtěli přijmout a někam Tě konec koncem, kdybys přece jen vzdoroval, internirovali? Aneb při vstoupení do privátní služby překážky dělali, abys žádnou nedostal? Co potom? A kde, kdybys chtěl jít, vezmeš pak na cestu? Jen si to rozmysli, a ne, když Tě tam někdo dopálí, anebo se Ti tam zasteskne, abys chtěl hned se vším praštit.

Kdybys přinesl hodně peněz s sebou, aby nemusel člověk na nikoho dbát, nechť potom, ale takhle je to věc těžká. Anebo, když už budeš s poslední žádostí odmrštěn a zadáš o pensi, pak je to něco jiného, čekat zde na poslední rozhodnutí, neboť když Ti nic nedají, nemohou Ti to také za vzdor pokládati, když si na jiné cestě přilepšit chceš.

Neurážej se nad těmito slovy, ale abys potom jednou neřekl: mohlas mi to říct! Tedy Ti moje mínění píšu napřed. Jestli na ně nedbati chceš, přičítej následky sám sobě a nediv se pak, když z Tvého příchodu těšiti se moci nebudu. — Co se týče naší chorobnosti, to neměj nikdy starost, že by se Ti to nedalo vědět. Je tu Dora, kdyby mně bylo zle, což dá Bůh tak zle nebude, a kdyby se s Jaroušem to mělo tak zhoršovat, dala bych Ti to jistě hned vědět. On chodí sice do školy, ale kdyby Kramerius[1]) dnes psal, hned ho pošlu ven, může později dělat zkoušku ještě; to chodění v tom horku mu přece jen dobře nedělá. Jak je dva dni doma, hned je mu lepší s kašlem. Děti tě líbají. Manka Ti ruku líbá. Byla tu její matka[2]) skoro celý týden. Chudák je bídná. Dostala krvotok, 16 neděl s tím ležela a od slabosti oslepla. Nemá kapku krve v sobě, tak je žlutá a studená. Byla jsem s ní u Hasnera[1]). Také jí řekl, aby seděla v zelenu a silná jídla jedla. Těžko jíst chudému člověku. Dal jí léky, ale sotva bude vidět na to oko více. Tak má každý něco. Líbám Tě, buď zdráv a piš mi hned.

---

[1]) Snad některý farář. (Bohd. N.)

[2]) Langhamrová, z Domažlic. (Bohd. N.)

VII.

(Začátek dopisu chybí. Němcová naříká, jak trpké jsou ty milodary přátel; o těžké nemoci šlechetného dra J. Čejky; péče o dceru Doru; radí muži, aby neodjížděl, dokud vše písemně nemá v rukou; šlechetný Mencl; dr. Čejka; slovinské zprávy „o rojenicách“; podobné báje české a slovenské; D. Trstenjak; Ida z Düringsfeldu; starosti o nový byt.) Viz list Jos. Němce L.

. . . člověk nemůže někdy ani vědět, jak to přijde k slovu. Já nechci být nevděčnou, ale perné byly ty příspěvky, to říkám Tobě. Se S . . . nejsme sice nepřátelé, ale já ho poznala a od té doby se naň v ničem nespoléhám. U něho je, jak jsem vždy říkala, velký kus marnosti při těch dobrých skutcích, co dělá — z počátku se do toho žene, to by duši dal v prvním návalu, to je plánů až pod oblaky, slibů, a když trochu ta horlivost přejde, je po všem. Já nevím, co by on všecko nebyl pro mne vymyslil, moje spisy vydat, byt mi zaopatřit zdarma, já neměla mít žádné nouze, v pokoji jen pracovat, a bůh ví, co vše. Z počátku věřila jsem, že je čirá šlechetnost a že to dělá z ohledů vlasteneckých . . .

Čejkovi je trochu líp. Dnes poprvé byla jsem u něho v pokoji; ach, bože, ten je bídný, sotva že mluví a hnout se nemůže. A chuďák myslil přece, co mi skrze Doru slíbil, aby chodila do toho hudebního ústavu, chtěl tedy se mnou mluvit. Tak mi to dal všecko na ruku. Tak si naříkal, co vystál a povídal, že je to hrozné, když člověk čtyrykrát umírá, neumře, a pak teprv léta ustavičně umírá. Mně ho je tuze líto. Myslila jsem, kdybych mu tak nějaký malý dárek mohla dát, něco k snědku a napadlo mi, jestli by to mnoho nestálo a dobře se dostalo sem, as dva tři krásné sladké hrozny, do malé škatulky kdybys mi poslal. Já nevím, nechávám to na Tobě, ale myslím, že by ho to těšilo; zde jsou ještě kyselé a zelené. Jestli by to ale nešlo, pust to mimo se. Mám tedy nyní žádat o chudé vysvědčení:[1]) to mi budeš muset poslat snad z Villachu, to víš, že mi ho zde nedají. Pak to musím zadat k Lobkovicovům do kanceláře, a to ostatní se podá. Budu také prosit hraběnku o protekci. Když se pak Dora naučí hlavním základům hudby, nemusí ani hbitě hrát umět, jen když bude tolik umět, aby znala učiti děti. Když bychom jí více dát prozatím nemohli, alespoň by se přece nějak protloukla. Teď se hledají učitelky pro děti mnoho do Uher, Valašska i Ruska a hlavně z Čech jdou: dostávají i 300 fl. i více platu s výpravou ostatní, a žádá se jen hlavně frančtina a hudba aneb němčina. Možná, že se nám lépe povede a že ji budem moct dát víc učit, a že jí třeba nebude jíti záhy mezi cizí lidi, ale budoucnost není žádná před námi rozprostřena, a protož lépe toho, co přítomnost podává, použíti.

---

[1] Dr. Jos. Hasner, rytíř (nar. 1819), professor očního lékařství na universitě pražské.

Tolik jsem Ti toho už napsala, a ještě nic o Tobě. Co mám říct k tomu darebáctví? Frič řekl, abys šel čím dřív tím lépe, když je tak, ale s dobrou. Já také myslím s dobrou, víš, že msta mnoho umí. Ti tam budou ovšem třebas rádi, ale kdož ví, jak to ve Vídni vezmou, to víš, že neradi dávají pensi, když vědí, že je člověk ještě k světu (a viděli Tě, že jsi ještě chlap). Já nevím, jestli to tak rychle a jak si Ty myslíš, půjde; nevím, kdy Tě tu uvidíme, a dokud nemáš vše písemně v rukou, budu se bát, že zase z toho něco pojde a že se to ještě na dlouhé lokte protáhne; bojím se, že Ty potom z netrpělivosti něco vyvedeš. Těch 100 fl. musel bys také hledět zpátky dostat, to víš, že Fr. také je potřebuje. K čemu by tam měly ležet, když by Tobě neprospěly. Kéž by to už všecko bylo odbyto; já nebudu mít zase s tím pokoj. Ty píšeš, kdybys tam něco dostal! Zeptej se, kdož ví, jestli by to vskutku nebylo lépe s platem, jen že by to dělalo pánům snad oko. A však tam též sotva by Tě co netechnika potřebovat mohli. Tomu Lanovi piš. Wenclík[1]) se dostal do Litoměřic . . . Chudák, také s ním začínají šmejkat. Pozdravujou Tě. Mencl má mnoho práce, ale málo výdělků jako obyčejně; to je můj čtrnáctý pomocník, ale čím může, vždy pomůže, a nikdy ani muk. Dnes nám také dal 1 fl. Šlenkrtka je v Roztokách[2]) na zdravém luftu. Vyhlíží také špatně, ale sebrala se tam. Také Čejku, jak vydrží trochu pohyb, tam dovezou; jestli myslíš, že by s tím dárkem, těmi hrozny, se to vyplatilo, a můžeš-li to udělat, tedy to pošli, dokud je zde ještě.

---

[1]) Pro dceru Doru.

Ten článek napiš pro Noviny. Když se tam déle zase zdržíš, snad budeš mluvit ještě s p. Majerem; pozdravuj ho a ať tedy nezapomene na dané slovo a pošle mi něco, a ty články ať pošle třebas také na nás, udej mu byt, také p. Trčnikovi; pozdravuj ho a že mu budu velmi povděčná, když mi některé ty věci sesbírá. Mohl by ti něco dát. O těch rojenicách, roděnicách, súdenicách (řec. Parcen) jsem četla. Nerozumím sice každému slovu, ale smyslu zcela a někdy i celým větám. Záhy bych se tomu nářečí naučila, dokonce písemní řeči. V Čechách, na Slovácku, v Moravě přichází zhusta v pohádkách, že k porodu dítěte přišly tři babičky, neb potom neb při křtu že za kmotry byly, a ty dávají dítěti obyčejně za dary krásu neb jiný obyčejný dar, pak prorokují nad ním, co se s ním stane, a jakou smrtí sejde. To jsou ty tři babičky neb tři kmotřičky, tytéž rojenice, jen že u nás jména snad jiná měly v pohanské době a je ztratily a tam se zachovala. Jsou to hezké články. Trsteniak[3]) dopisuje Krolmusovi také; musí být velký milovník starožitných bádání.

---

[1]) Fin. úředník, známý Němcův. (Bohd. N.)

[2]) Roztoky nad Vltavou, sev. Prahy, oblíbené letní bydliště Pražanů.

[3]) Davorin Trstenjak (1813—90), kněz a básník slovinský, byl tehdy professorem gymnasia v Mariboru ve Štyrsku.

V těch číslech je také kritika na Düringsfeldovou[1]). Myslila jsem, že ta Němkyňa nikdy se nevhloubí v živel slovanský a kdyby deset tisíc písní přeložila. To je pouhá industrie — Na ten kámen z toho Landskrona nezapomeňte, a popiš pak, kde a jak byl, a alespoň něco o zámku; a když něco ti páni najdou, ať to pošlou do našeho Museum, ačkoliv to patří, myslím, Lublaňskému. No ale, když se jen dostanou do rukou slovanských, vše dobře. — Boženku proveď, až tam přijdou, oni ke mně Staňkovic zde také tuze laskavi jsou. Musím tam dvakrát za týden k obědu, a jakkoli mi o to není, ono se u nich skromně jí, přec mne ta jejich srdečnost těší. To je mi divné, že se Boženka padne s masa. Možná, že zapadá, to by ale přec snad cítila a matce psala... Jede tam Josef její bratr na prázdniny, ten ji tedy uvidí.

9./7. No, tedy už mám závdavek, vzpomněla jsem, že má Nebeský ten článek [2]); poslal mi 10 fl., tedy ještě na několik dní na živobytí. Kde ale byt dostanu, to nevím. Na 100—110—120 žádný není a ty větší vzít nemohu; a co je k dostání, samá díra vlhká. To bude bída. Děti Tě líbají a byly také zarmouceny, že ještě nepřijedeš. Udělej si to tedy, jak rozumíš, a piš mi zase brzy. Pošli mi tedy to vysvědčení chudoby; jestli s těmi hrozny to nepůjde, tedy to nech. Nějaké ty obrázky a rudy nám tedy přines a nech Ti dají také kousek rukopisu pro mne. Já myslím, že to bude pro budoucnost velmi dobře, žes v tom Villachu byl a trochu je povzbudil; někdy z malých příčin povstávají velké věci. Také na Tvoje zdraví to působilo, když tak dobře vyhlížíš. U mne to nenalezneš. Kdybys tam zůstal, byla bych se tam podívala, ale odstěhovat se tam, by také pro děti nebylo.

---

[1]) Ida von Düringsfeld (nar. 1815), spisovatelka německá, na svých cestách po Evropě konala též studia národopisná, všímajíc si zemí českých a jihoslovanských. Z českých písní vybraných vydala něm. překlad Böhmische Rosen r. 1851.

[2]) Němcův článek „Slavnosti v údolí Zilském“ v Č. Č. M.

Tedy s Bohem, buď zdráv a těš se, jak můžeš. Pozdravuj známé. Mně se často už zdálo, že jsi přijel a že jsem já ještě spala. Líbám Tě srdečně. Tvá upřímná žena. B.

9./7. 57.

VIII.

(Němcová radí muži, aby neodjížděl, dokud nebude míti dovolení, že se však na něho těší; těžce snáší své útrapy; přátelé, kteří jí věrni zůstali; starosti o činži a živobytí; A. Skřivan a jeho cesta do Italie; sbírání starožitností v okolí Běláku; poučení a pokyny pro sběratele slovinských zkazek lidovědných: pověry a zvyky; brouci, ptáci, plazi, domácí zvířata, byliny, písně a hry, ukolébavky; Bčela (Včela) slovinská; Vinařický proti Marešovi; sbírky pro „České paedagogium"; Vojtěch Lanna.) Viz Dopis Jos. Němce LI.

24./7. 57.

Milý muži!

Právě nyní jsem dočetla Tvůj list a hned Ti odpovídám, aby Tě list zastihl, což myslím že ano. Já bych myslila, abys ale přece počkal, až budeš mít dovolení v ruce — já nevím, co je to, že se tak bojím, aby z toho něco nepošlo. Ale jinak se už na Tebe těším, to mi věř, protože jsem už nějak na mysli všecka kleslá, a že si myslím, když tu budeš, že budu přece alespoň někoho mít. Já tu ovšem mám přátele, Staňkovic jsou tuze hodni ke mně, Hanušovic, Palackých, Lamblovic, Mencl, Šlenkrtka, ti jsou tak upřímní ke mně, že nemohu slovem ukřivdit jim, ale to víš, abych jim řekla opravdu, jak mi je, to se stydím; oni mne litujou tak dost, a kdybych jim pravdu řekla, zdá se, že by si myslet museli, že na nich žebrám, a to mi je, jako když mne horkou vodou polívá. Když on má každý své starosti. Tenhle měsíc je to zase zlé s námi, činže, a krejcar není v domě. Skřivan mi také dal místo 7 fl. ten měsíc jen 5 fl., že více nedostal — tahle žebrota mne už nejvíc hněte. Budoucí měsíc jede Skřivan na cesty do Vlach, Triestu, Milána, Benátek, a to sotva co dostanu; no, snad ale nějak vyjdeme, že to nebudu ani víc od něho potřebovat. To dostanu také zase od Šálka pár grošů. Byla bych ráda vypověděla skrze to vlhko, ale když nemohu dát ještě hned činži, nemohu vypovědět, a tak budeme muset zase v té díře zůstat; mrzí mne to tuze. Tady náramně byty přidražujou, nahoře platí už 300 fl., pomysli, za těch několik pokojíků. Také skrze Jarouše budu ráda, já sice psala ty dni Danešovi, ale nevím také, jestli dostanu žádanou odpověď. Vinařický je hodný, ten mi psal hned a byl by nás tam vzal oba i Dory, ale on sám nyní odjede a nejspiš se co nejdříve do Prahy dostane na Krbcovo [1]) místo k sv. Jiří. Když chceš už tak brzo přijít, to snad Garbu[2]) uvidíš; slíbil, že se tu zase staví z Karlovar, a to on tam přece 6—8 neděl zůstane, jestli chudák neumře. — Teď ti tam přibylo přátel, když jsi na odchodu. Ba ano, kde by nebyl Čech nebo Slovan, ty najde na každém konci světa.

Když tedy je ten inženýr tak horlivý a hodný chlapík, upozorni ho, aby dával pozor, když by se měly nějaké starožitnosti vykopat, aby se nezašantročily aneb do cizích museí nedostaly. Ať to raději sám koupí a sem odešle do Museum, neb to mnoho nestojí od těch lidí, co to vykopávají, zvlášť jemu, aneb ať si to dá zde zaplatit. To by ale musel napřed lidi upozornit, aby dávali pozor; popelnice, zbroj a podobné věci se nalézají na takých místech. Pozdravuj ho, když je hodný krajan, také Cejnekovic a toho kaplana. Řekni mu, ať mi jen spíše ty pověry okolní, pohádky, hry, obyčeje na každý roční svátek; pověra, když je bouřka (co nejvíce ženy vědí) a vítr, dávají-li také větru nebo Meluzině mouku na okno, jako u nás a na Slovensku. Mají-li pověry na dni Ondreje, Martina, Lucie? Chodí-li koledovat a jaké písně zpívají vánoční při tom a jaké o velikonoci? Vynáší-li také smrt ze vsi? Jak jmenují postní neděli od první postní až do první po velikonoci. Pak se zeptej, jak tam říkají (čili to děti dělají), když chytí berušku, červenou mušku černě kropenatou. U nás a na Slovensku posadí si ji děti na dlaň a ptají se jí holky, kam se vdají, či dolů či hore, či k milému bohu, a říkají také pánbožkova kravička, slunečko, Marienkäfer. Ta byla Ladě zasvěcena a posud se to mezi lidem pamatuje. Také majka¹) byla posvátný brouček: Majko, majko, dej masti na bolesti, křičí děti u nás. — Kukačka, havran, vlaštovka, holub, labuť, vrána, kohout, straka, kačice, to jsou samí mythologičtí ptáci, pak hadi, žába, ještěřice, majka, beruška a j. též. Bílá koza, černý pes (černoboh), bílý kůň (na němž Svantovít jezdil), tur, to vše se v pověrách posud opakuje. Tak i květiny posud nesou jména těch, jimž byly přidány, aneb že se právě ty a ony obětovaly, na př. peruník²) Schwertlilie, kapradí, svatojanské kvítí (co zastrkují před sv. Janem). To jim všecko řekni, jmenovitě také Majerovi, aby si toho všimli. Nejvíce dovědí se to mezi ženskými; ty když dětem povídají pohádky a s nimi si hrajou, mají takových rozličných malých písní a her a říkání, které nejsou bez významu, taktéž ukolébavky, na př.: Spi, děťátko, spi, zavři očka svy, pánbůh bude s tebou spáti, andělíčky kolébati, spi, děťátko, spi. Slovenské jsou ještě pěknější: Huli, luli, usni, prijdú za tebú sny, oj sničky do hlavičky od tvojej mamičky. To vše je potřeba vědět, a také aby se tomu matky učily a zapomínaly na ty bezvýznamné tlachy, co někdy mluví a jim zpívají, to jest ve vyšší společnosti. Ty ještě umíš, co Ti babička říkala: Když jsem já byl malý chlapec atd. To je pozůstatek staré nějaké ballady historické, které se za starodávna odříkávaly, jako

---

[1]) Jan Krbec (nar. 1791, † 1857), kněz a spisovatel, byl ředitelem kněžské káznice u sv. Jiří na hradě pražském od r. 1835. Chrám sv. Jiří, nejstarší to svatyně, zal. kolem r. 915 Vratislavem I., byl r. 1142 pobořen a přestavěn, r. 1541 požárem velmi poškozen. Ženský klášter sv. Jiří byl zrušen cís. Josefem II. 1782.

[2]) Obchodník z B. Ďarmot v Uhrách.

---

¹) Na Moravě jí lid říká „boží matička“ a nikdo se neopováží ji usmrtiti.

²) Kosatec, Iris, Schwertlilie.

srbské písně posud slepci monotonním hlasem odzpěvují. Tak jsem to vypsala, abys to mohl těm dvěma také dobře říct. Co se těch kamenů týče, tedy nekupuj pro Museum nic; Krejčí řekl, že abys to nechal; že nemají teď peněz, že bys musel na to čekat dlouho. Přines jen pro nás a jestli něco bude, Menclovi. — Do toho Museum ať to tedy Majer jen slovinčinou napíše, však se to přeloží. Tu Bčolu nebo Bočelu[1]) vypůjč; pošleme mu ji pak zase; zde bych ji sotva dostala, bude jen v redakcích nebo leda u privátníků, které neznáme. Muzejník vyšel a v něm kapitální článek od Vinařického proti Marešovi. Potom Palackého dějiny, věk Jiříkův, to tě zde čeká. Pražského posla vyšel 6. svazek, ale pátý je posud zabaven. Dostaneš ho, ale nemají už první svazky. Sbírky pro české paedagogium se od místodržitelství zapověděly, to je krásná věc! Je to proti konkordátu. Ale konsistoř Litoměřická to nechce tak nechat, chtějí do Vídně stranu toho, protože se ví, že Mareš na tom vinen a že jsou udáni jako strana panslavistická; z toho ohledu prý se to paedagogium založilo a že naň skládají a ne prý k vůli věci samé. Teď je kněz v tom proti knězi[2]); Mareš se ještě vztekne, dokonce že ve Vídni mu tu jeho politiku pranic neschvalujou, ba že je to mrzí. Řezáč ale peníze neodvedl k místodržitelství, nýbrž je uloží do spořitelny na jméno „České paedagogium“ a na opětnou žádost teprv tu knížku tam dá. To jsou rámusy. — Staňkovic by rádi, kdybys na Celovec jel, abys jim mohl o Boženě podal zprávu. Josef tam letos pojede, stará ale ne, oni se ji bojí pustit, aby se nerozstonala na cestě. Doufám, že mi budeš ještě psát než odjedeš, kdy Tě máme čekat. Kdybys to místo do Prešpurku neb Vídně obdržel, to by prošlo, já ale také nedoufám. Lanovi chceš-li psát, můžeš vždy do Prahy, on má truhličku pro listy u svých dveří, a každý den se za ním odtud posílají; jmenuje se Vojtěch.

---

[1]) Slovinská Čbela, Bčela, vycházela od r. 1850 v Celji redakcí Ant. Janežiče.

[2]) Řezáč a Mareš.

Číslo domu nevím, ale naproti Museum. Zde je ovcce dostatečné, ale přece ho málo pojíme. Mám jíst hodně rybis a jahody, ale ty jsem jen dvakrát okusila. Zde mnoho prší a je draho. Děti Tě líbají i já. Buď jen zdráv a dobře si vše spořádej. Tvá B.

IX.[1])

(Němcová, starostmi jsouc stížena, těší se na návrat mužův; nemá kam poslati chorého Jarouše; líčí své bídné poměry a velmi chatrné zdraví; těžké starosti o činži a nový byt; překlad „Babičky" do němčiny; trudné vzpomínky na otce a syna Hynka; radost Němcové z dětí.) Dopis Jos. Němce LII.

Milý muži!

Tvůj list mne zarmoutil nemálo a přišel v dobu, kde já jsem všecka ztrápena. Tak jsem už po Tobě toužila, ale ono se nikdy nestane to, co bych já si přála; to se opravdu opakuje v každé té nejmizernější věci. Kdybych se na kousek jídla těšila, zajisté se spálí nebo to není tak, jak jsem si přála. Já vím, až přijdeš, že to bude snad ještě horší, že mi domů peněz nepřineseš, abych se na to těšit mohla, ale tak mne ta starost už skličuje, že to sotva už sama nesu, a k tomu co den slábnu. S tím chlapcem chudákem je to také tak, léto je hned pryč, a on posud tu. Psala jsem na kolik míst, ale nikde to nemůže prý být. Vinařický by ho byl vzal, ale přijde do Prahy, Daneš má hosti; poslali mi 10 fl. K Steidlerovum[2]) bojím se ho poslat, do Domažlic také to nejde a jinam bůh ví, nevím. Piš mi, jestli by mohl k Mazáčovi na pár dní, snad by ho tam nechali, já ale nevím, kde je. Přijel sem také včera Bendl, jede domů. Ještě jsem s ním mnoho nemluvila, možná, že by mohl s ním, ale kde mu peníze na cestu? Ještě se to ty dny rozhodne, seženu-li to, pošlu ho s ním. On zase nyní sílí, protože ho pravidelně myju a má dobrou stravu, nic nedělá než chodí na procházky, tedy se to lepší s ním, že nekašle. Ale to víš, jak to je s tou nemocí, na podzim, nepůjde-li, bude stará mela. Piš mi adressu Mazáčovu. Do Bydžova samotného poslat nechci. Už jsem chtěla psát Šafránkovi,[1]) ale ti . . . jsou všichni stejní . . . Adolf[2]) tu byl ty dni, má se prý tuze dobře; je podučitelem v Radnici. Já nebyla doma, děti mu povídaly, jak se nám zle vede, a snad proto už víc nepřišel. Jel do Bydžova na pout. Dorinka také špatně vyhlíží. Kdyby se byla Palacká neb Riegrová zmínily, abych tam s Dorou přišla, byla bych ji tam[3]) nyní poslala, ale ony chtějí jen mne, a tak nevím také, kam ji poslat as na čtrnácte dní. Všecko je to jako zabedněné letos. Že bych já ven mohla, není ani řeči, kde bych vzala peníze a jsem také celá otrhaná. Ty černé šaty mám ošumělé a hedvábné špatně sluší k roztrhaným střevícům. Košile se mi také trhají, a s takovou garderobou nemůže člověk mezi cizí lidi. Dorinka nepotřebuje šaty, ale as dvě košile, sukni a střevíce, ta by snáze ven se vypravila. Jak to s mým zdravím bude, to bůh ví, já se toho bojím; nemám žádné spaní, celou noc mne nejhroznější myšlenky pronásledují, že bych se div z toho nezbláznila, a zbavit se jich nemohu. Ráno, když ve 4—v pět hodin usnu, potím se až hrůza; horečku mám každý den, a tělo náramně mne bolí. Ty vředy se mně také ještě ustavičně dělají. Já se už dávno doktora neptám ani; koupat se jít nemohu, silnou stravu také mít nemohu, ven také nemohu a starostí mám co den více — tedy jaké léčení. — Kdybych ty pohádky nepsala, nevím, jak bychom ty dva měsíce byli živi bývali — Od Skřivana dostala jsem předešlý měsíc místo 7 fl. 5 fl. a tenhle měsíc mi vzkázal, že nemá kdy se o to starat, že jede do Vlach a že to už ty pány mrzí. Tedy nemám jen těch 5 fl. od Palackých. To jsou ty sliby, že budu dostávat 20 fl. a kdesi cosi . . .

---

[1]) List psán po sv. Jakubě (dne 25. července) r. 1857.

[2]) Jos. Steidler, bývalý panský kovář, měl hostinec v Skalici blíže kostela, známý z „Babičky" (Stanický); byl kmotrem dětí Panklových. Z velikého toho hostince je nyní klášter Uršulinek.

---

[1]) Frant. Šafránek, farář v Mlíkosrbech u N. Bydžova.

[2]) Adolf, bratranec Němcův po matce roz. Škopíčkové v N. Bydžově. (Bohd. N.)

[3]) Do Lobkovic.

Jaroslav má dobré vysvědčení; vždyť on přec zkoušky dělal. A teď Ti musím psát, jakou starost jsem ty dni měla. Já předešlou činži nedala, neměla jsem ji; prosila jsem domácí, aby mi počkali, že ji dám, jakmile budu moct. Neříkali mi celé čtvrtléto nic. Já si myslila, že tu jednu činži dám; na to jsem chystala honorár od Šálka[1]) a druhou že budu prosit aby mi ještě počkali, a k vůli tomu nemínila jsem ani vypovědět. Ale oni mi neřekli ani slova a zadali po Jakubě ten den žalobu, dali mi právní výpověď a pak mi teprv řekli, že jestli druhý den nedám obě činže, že budu pfändována a že budu muset 6 fl. CM útrat platit. Pro boha, kde jsem to měla vzít! Já myslila, že si musím zoufat. V pět hodin ráno jsem usnula, to ještě jako na trní. Když jsem vstala, nohy se pode mnou třásly; šla jsem k dru Fričovi, nebyl doma. Šla jsem k Staňkovic. Já bez toho špatně vyhlížím, to se mne lekli. Staněk nemyslil, že to bude tak zlé. V poledne šel sám k Fričovi, a ten mu řekl, že je domácí v právu, když napřed platím, a že mně může věci zabavit. I povídala jsem jim, jak mi je a že nemám na tu druhou činži, leč bych peřiny prodala. Staňková chudák, jak je energická, vstala, běžela k Fričovi, k Palackým, a do 4 hodin měla jsem to pohromadě, ale mně nezbylo na živobytí ani vindry. Frič dal 10 fl., Palacký 5 fl. a 5 fl. příspěvek, a Staňková chudák ze svého 5 fl. přidala, protože mi Šálek jen 20 fl. dal. — Já jsem to ale ani od Friče ani od Staň. nepřijmula co darované. — Ohéral s paní Düringsfeldovou chtějí překládat Babičku do německého, a tu chtějí u Bellmanna vydat. Mám dostat za odstoupení práva překladu 60 fl. CM., tedy jim to z toho oplatím. Palac. zrovna byl na odjezdu; kdyby jeho nebylo, nevím, kde bych to byla dostala. Psala jsem hraběnce[2]), ale posud jsem nedostala odpověď; nevím, jestli mi co pošle. Také Taxise chci o něco prosit, vždyť bych já neměla nyní od čeho živa být a musila bych buď knihy, buď peřiny prodat. Když jsem domácímu peníze dala, poděkovala jsem se za jejich zdvořilost; tu mne litovali a že kdybych chtěla, že bych mohla zůstat, že by ceduli strhli; já se jim ale poděkovala. Vždyť děkuju pánu bohu, když budu odtud, ale jen kde dostanu byt a zač a kde závdavek a odkud potom činži ještě větší, neboť světlý a suchý byt nedostanu za 90 fl., a já raději kdo ví co postrádám, než bych zase v takovém vlhku; to by mne i Jarouše pochovalo. — Něco snad dostanu z Koledy, poslala jsem tam překlad srbských pohádek. Kdybych jen mohla pracovat, ale ani nevíš, jak je to v mé hlavě; sotva že to pracuju. Doma se ovšem polévám. Špott mne tam ustavičně zve, já bych ráda šla, ale lázeň koštuje 24 kr. Jak pak to mohu od něho často žádat![1]) Udělal dost pro Dory a Jarouš tam má také ty obědy ještě. Nejvíc mne to bolí na ty Saganské, že skrze tu holku pranic nepíšou; vůbec už mi dávno ani nepsali, mimo co Karel a Gustav[2]), a to také je dost dlouho už. Bože, kdyby ten tatínek nebožtík viděl, jak se mi často s těmi dětmi vede! Kdyby on byl živ, nebylo by mi tak zle. Na Hynkův svátek koupila jsem za 5 grošů květin a Jarouš přinesl zeleného listí a udělala jsem věnec. Dory musela do frančtiny,[3]) šli jsme tedy spolu a dali jsme vázané. Jarouš povídal u hrobu: Však je mu tam dobře; kdyby viděl, jak se nám vede, také by ho to trápilo. Potom povídal: No, až já budu zahradníkem, to já budu Hynkovi hrob hledět. To je druhý Hynek. To je moje jediná radost, že jsou ty děti tak citelny; ony by mi pomyšlení udělaly a všecko by mi daly, když vidí, že není groše. Dora uštykovala tři límečky, aby si mohla sukni koupit, a vždy mi ty peníze, co za ně dostala, zase dala. Jarouš povídal dnes: Mámo, počkej, já budu malovat do krámu obrázky. Za sto obrázků dostal bych 30 kr. Ty černé dělat s barvami. Povídal, že půjde do krámu ku Krečmerovi, ale že se stydí. Dora hned: Nestyď se, já půjdu s Tebou — Nechám jim vůli. Neříkej Cejnekovi nic o Skřivanovi. (Konec chybí).

---

[1]) Nakladatel Slovenských pohádek B. Němcové.

[2]) Eleonoře Kounicové.

---

[1]) Dr. Jan Špot založil ve svém domě na Senovážném náměstí (č. 981.-II.) vodoléčitelský ústav po způsobu lázní Graefenberských r. 1845.

[2]) Bratr Němcové, nar. r. 1837.

[3]) Ústav sester Clottových, rodilých Francouzek.

X.

(Němcová podává zprávu o těžce nemocném obchodníku z Ďarmot Garbovi; zásilka hroznů pro dra J. Čejku došla; dr. Jan Helcelet; starosti o byt a živobytí; přátelské listy ze Slovenska; rodinné zprávy z N. Bydžova.) Dopis Jos. Němce LIII., LIV., LV.

20./8. 57.

Milý muži!

Že jsem Ti hned po obdržení Tvého listu a škatulky s vínem nepsala, to je vinen Garba.[1]) Předevčírem ráno, právě když jsem Ti chtěla psát, přiběhne sluha z hotel Sax[2]), že je tam nemocný pán a že mne prosí, abych hned k němu přišla. Myslila jsem si hned, že to Garba. Byl to on. Já šla hned, ale milý muži, tak jsem se ho lekla, že ti ani říct nemohu. Dost bídně vyhlížel, když jel do lázní, ale když teď přijel, byl jako mrtvola, a všecek vyschlý. Já myslila, že skoná tu chvíli. Oni ho v Karlovarech nepřijmuli a musel do Františkových lázní. Tam ho dr. Cartelieri vyšetřoval a hned také nevěděl, co mu je; pro žaludek dělala mu ta voda dobře, ale ono mu vlastně v žaludku nechybělo, a proto přece na vzdor tomu, že přestal dávit, dobře nebylo. Za několik dní vyšetřoval ho lékař zase a tu teprve viděl, že je to chyba v měchýři (Němcová dále podrobně vyličuje jeho těžkou chorobu, péči o něho v hotelu a vůbec v Praze a jak se postarala o jeho dopravu na dráhu.) Tak neví člověk nikdy, jak koho a kdy potřebovat může, chudý i bohatý. Nemohla jsem Ti tedy ani psát ty dni. Hrozny přišly cely a pěkny, a Čejka měl z nich náramnou radost a pořád si to prý opakoval, že má hrozny až z tak daleka, první snad v Praze. To mne těší, že jsme mu tu radost udělali. On je posud velmi špatný, chystá se do Roztok, ale že tu po několik dní prší, nemůže odejet. Článek jsem dala, druhý opíšu a dám též; podobného cos o tom Boleslavu je ve Varšavském Denníku od jednoho Poláka, snad ten malíř? Je tu Helzelet z Brna na několik dní, byla jsem s nimi (Hanušovic totiž a on) dvakrát na večeři. Také hodně sestárl, ale dobře vyhlíží; je to dobrý člověk a milý, ten si také zůstává vždy věren. Byt, milý brachu, posud nemáme, to je zlé, a také nemáme ani na výživu. Ze Slovenska dostala jsem ty dni kolik listů, všude mne zvou, dokonce Rarusovic[1] a Plošič[1], abych přišla i s Jaroušem a třebas na půl léta. Kdyby to byl člověk z jara věděl, byla bych si to jinak zřídila. No, až napřes rok se tam jistě podívám, jestli budu živa a zdráva.[2] Jarouš také na Tebe čeká už; tam u té Vanderky se zeptáme na Mazáče; nevím kam s ním. On sice nevyhlíží špatně, ale také ne dobře a má ustavičně rýmu. Adolf přišel z posvícení. — V Bydžově[3] jsou zdrávi, Franc zůstává ve fabrice. Josef Vavřinků je doma, Francla je ve Vídni a Nany bydlí s nějakým zámečníkem a bude prý chovat. Bylo tam mnoho cizích na pouti. Je tam prý tak draho jako v Praze. Zde je též velmi draho. Heger Tě pozdravuje, řekl, žes měl dávno jíti pryč od toho. Nepomucký už dávno u nás nebyl, nevím, co dělají; na den, na dva by tam ovšem Jarouš mohl, ale déle ne; ono je to divno u těch lidí. Mám strach, aby to s tebou dobře vypadlo. Známí Tě pozdravujou, děti Tě líbají, a já též. Kdy bys jen už věděl, na čem jsi. S Bohem, buď zdráv. Tvá B.

---

[1]) Zámožný obchodník v B. Ďarmotech v Uhrách, s nímž se Němec přátelsky seznámil.

[2]) Hôtel „Saský dvůr“ v Hybernské ulici.

---

[1] Michael Rarus, stol. úředník v Báňské Bystřici, v jehož rodině byla hostem r. 1852 a 1855; Plošič byl farářem na Slovensku. Sborník Němcové, str. 346.

[2] Nestalo se; r. 1855 Němcová byla naposledy na Slovensku.

[3] Matka manžela Němcové, roz. Škopíčková z Nov. Bydžova; z jejího bratra, učitele v N. Bydžově, pocházel syn Adolf, jenž tehdy byl podučitelem v Radnici, a Němcovou toho roku dvakrát navštívil. Bratr Němcův František byl zaměstnán v cukrovaru Lendekově v N. Bydžově jako dohližitel, druhý bratr Vavřinec měl syna Josefa (řezníka a hostinského), u něhož Němcová r. 1859 a 1861 v Bydžově na čas bydlila. Nany byla nejstarší sestra Němcova, která vypomáhala v domácnosti Němcových v Praze a v Liberci, a syn této Anny, majitel plzeňské pivnice, žije v Jičíně a zachoval z rodinné pozůstalosti po bratranci Josefovi (hostinském v Bydžově) na dřevě malovanou podobiznu z r. 1837 svého strýce Josefa, manžela B. Němcové. Podobizna tato je reprodukována ve Sborníku B. Němcové z r. 1912. (Bohd. N.)

XI.

(Němcová posílá muži výslužku od svého svátku, který mu vyličuje podrobně; dary k svátku od přátel a dětí; syn Karel; o příbuzných v Zahani, dar Jaroušův matce, jeho malířské nadání; Slovenské pohádky; Jos. Mencl; slídění policie; tragedie Jos. V. Friče „Svatopluk a Rostislav“.) Dopis do Zdic.

5./12. 57.

Milý muži!

Posílám Ti přiloženě malou výslužku od svátku.[1]) Myslila jsem, že snad přece milé Ti to přijde, třeba jsi měl dobrou stravu. Ten rum koupila jsem od Fingerhuta[2]), ale on nebyl tam, a tak dali Jaroušovi za 15 kr. tenhle, kdežto já dobrý chtěla a zadarmo. Ale on Ferda vaří bavorské a není celé dni doma, sice by mně byl lepší dal; nemohli jsme ho k čaji potřebovat. Na štěstí měla jsem ještě půl láhve, co jsem od Friče jednou dostala. Ten byl dobrý. Co s tímhle? Posílám Ti ho, snad samotný, někdy z rána lok, bude k pití. Šlenkrtka poslala mi zajíce, Mencl přinesl mi čaj a poslal pro bok[3]) k Primasovům, dostala jsem také suchary na talíř a co nejhlavnějšího, ten cukr od Tebe. Ale nebyla bych přece mohla buchty upéct, kdyby mně nebyl přinesl od někoho k svátku 3 fl, neboť od Bellmanna nemám posud ty peníze. To je zatracené už, já mám zlost, že bych je sprala. To víš, děti o čaj nestojí, a zajíček také nevydá nic pro všecky, tak jsem udělala pár buchet, ten kousek [1]) máme také nyní doma, a mouka a mazání též draho nepřijde. Kdybych nebyla cukr měla, špatně by se mi bylo vedlo, neboť Mencl i Šlenkrtka pili každý 6 šálků čaje. K čaji udělala jsem Menclovi sardelové máslo na housky a velmi mu to chutnalo, i zajíc; takového s omáčkou prý dávno nejedl. Ba i kousek koláče snědl. Byli jsme do 10 hodin pohromadě; také slečna Němečkova [2]) byla odpoledne u nás, ale večer záhy odešla. Přinesla mi hezký papírový košíček. — Tolik o hostině; následuje o nás samých. Ráno přišly mi děti přát, jen oustně přály mi pár slov, a Dora dala mi velmi hezkou netzovanou šálu na krk z vlny a hedbáví (vypůjčila si na ni od Dorinky Hanuš.) a Jarouš velmi krásný obraz, co dělal ve škole, a Manka na pěkném papíře přání a bílý hrnek na smetanu, který jsem si jednou přála. Překvapilo mne to velmi, nic jsem o tom nevěděla. Zpomněla jsem ovšem na jednoho, kterého více neuhlídám, a na druhého, který jako by zapomněl. Tu za malou chvíli, jak děti byly přály, přijde listonoš a nese tři listy, od Karla, od Bendla[3]) a od Vorlíčka.[4]) Bendl se sice k své vině zná, a čím se vymlouvá, je alespoň víře podobno. Vorlíček mimo přání sděluje mi s přiloženým Parte úmrtí Jana Černého; po dlouhé nemoci umřel na krvotok plicní v stáří 49. Škoda takového muže! Nad Karlovým listem jsem se ovšem potěšila, a celý den mi to okrášlilo, ačkoli je v něm mnoho, co rmoutí. Posílám Ti ho, ale zase mi ho hned pošli. Za jedno je v něm vidět, že je Karel sice dobrý hoch, ale přece velmi lehkomyslný a odklada. On si dělá ustavičně předhůzky a přece se ani za stéblo nezmění. Podivný je ten sen o Hynkovi;¹) je znát z toho, že si často myslívá naň a jak ho Hynek vždy napomínal v nemoci: Poslouchej mámu! Líbí se mi to, že se k svým chybám přizná; kdo chybu svoji uzná, ten není nikdy ztracen. Vidím ale patrně, že on přece jen tu Aidu²) má rád, a proto bych myslila, aby šel pryč se Sagan. Chci mu to psát a zeptám se Fialy, kam by radil, aby šel, aneb jestli by o nějakém dobrém místě zde v Čechách neb jinde sám věděl. — Jak pak je to s rekrutýrkou a s tou knížkou; z jara mu vyjde čas, ne? S těmi věcmi mám strach, abych nemusela platit pokutu; smí-li se to poslat, měl se dříve zeptat. Bojím se toho věru. Piš mi, prosím Tě, stranu toho. Nám to přijde k dobrému, ale kdyby to mělo mnoho stát, nebylo by nám spomožíno a naposled nebudu ještě ani mít peníze, abych ho vyplatila. Platí také naše peníze papírové v Prusku? Marie ³) Tě pozdravuje, psala mi také, ale pár řádků jako obyčejně. Babička že je propuštěna z dohledu na prádlo a že má jen 8 Thl.⁴) Gnadengehalt a v zámku nezůstává. Proč, mi nepíše, jen že to závist lidu, osočování a že se to týká nejvíc dětí. Špatně prý babička vyhlíží a Aida také stůně. Víc nepíše, až prý dále. Jacq ⁵) je zase s kněžnou pryč na 7 měsíců. Pánbůh tedy sám ví, co se to tam děje; ta zámecká spřež je samá intriga, není to žádný div, že matku vyštvali. Nyní ovšem Karlovi také odpadlo, když si musí i prádlo platit; myslím tedy, že tam viděl zatím

---

[1]) Jmeniny B. Němcové dne 4. prosince (sv. Barbory).

[2]) Ferdinand Náprstek, bratr Vojty Náprstka, majetník Černého pivovaru na Karlově náměstí a lihovaru. Působení jejich vlastenecké, dobročinné a kulturní, jakož i jejich matky Anny je všeobecně známé.

[3]) Černé pivo.

---

[1]) Dříví.

[2]) Slečna Němečková, později provdaná Švejstylová, známá z působení vlasteneckého a filantropického. Zemřela 1911. (Bohd. N.)

[3]) Viz dopis V. Bendla 9.

[4]) Frant. Vorlíček (nar. 1827), spisovatel, byl toho roku učitelem na hlavní škole v Nymburce. S rodinou Černých seznámila se Němcová v Nymburce. Z té rodiny pocházel dr. Tomáš Černý (nar. 1840), bývalý starosta pražský; zemřel r. 1909.

---

¹) Karel psal v dopisu matce: „Jednou se mně zdálo o nebožtíku Hynkovi; měl na sobě modrý kabát, ty kostkované kalhoty a velkou hůl, kterou mne před nemocnicí tloukl a křičel: Jestli, ty kluku, budeš tak mámu zlobit, tak tě zabiju.“ (Bohd. N.)

²) Sestra Němcové (nar. 1835); Karel narodil se r. 1839.

³) Sestra Němcové.

⁴) Tolarů.

⁵) Jacques Michenet, rodilý Francouz, manžel sestry B. Němcové Marie v Zahani.

dost a že by se snad mohl jinam podívat. Kdo ví, jaké má známosti se šlechtici a vojáky, že dostal tak drahou knihu. Po pondělí budu mu psát tedy.

Jarouš mi udělal obraz, a sice hlavu mladého vojína v oděvu Wallensteinských bojovníků. Je to velmi krásná hlava, vodovými barvami (aquarel) dělaná, a já se divila, kde to ten kluk tak hned pochopil. Mužák, jak jsem ti psala, vzal ho do školních hodin na kreslení a sice s II. třídou chodí. Dal mu několik vzorů, ale on vybíral nejtěžší a tak je vyvedl, že se Mužák divil, to prý je Hynek. Řekl mu tedy, že by mohl býti kreslířem, nabídl se mu, že mu ukáže malování akvarel, krajiny, hlavy a j., a j., a že ho naučí barvy míchat, a také ho začal již tomu učit. Jarouš ale, sotva mu to ukázal, už si vybral tu hlavu za vzor, a než se Mužák nadál, měl to hotové i barvami. Ani prý si ho nevšiml, a jen mu potom na stínu něco vystavil; teď dělá krajinu. Dr. Staněk také chválil ten obrázek a i Mencl, kterému se málo co líbí. Nyní ho vzal Mužák i do měřictví školního a dal mu k ruce jednoho chlapce, který mu má povědět předešlé přednášky. Domlouvá mu, aby se toho chopil. On je učí také takové vzory dělat, co paní k vyšívání potřebuje, což se ciframi vypočítává a znamená, a pak vzory na látky kartounu a r.[1]) Je prý to dle francouzského způsobu, kde jsou pro to velké etablissement. Povídal mu, že by mohl být pak ve fabrice někde kreslířem, a když by se jen trochu naučil, že i zde by si tam mnoho vydělal. Až by se trochu prý vyučil, že by se mohl u malíře Herolda[2]) docvičit a pak že by mohl být v některé fabrice na porculán, kde se dobře platí. Když by i v modelování se znal, že by mu tím lépe prospělo. Já tomu tak dobře nerozumím, ale myslím, když je příležitost naučiti se tomu, aby jí použil, to nebude nikdy na zmar, a schopnost k tomu má velikou. V modelování též prospívá; poslední model, rožeň, má lejt do sádry, řekl mu professor a akademik jeden, který tam dlouho už dělá; dává mu za něj 15 kr.; Jarouš ale ne, ani za 30 kr. že ho nedá, že si ho raděje uleje a nechá v ústavu. Pozdravuje Tě a líbá i pana Bekla[1]) a máte to brzo poslat, aby prý měl čas si to okreslit. Beklův bratr, co je zde, dělá překrásné fotografie; stojí prý si dobře, a zůstává v domě co Lambl. — Lamblovi je zase trochu lépe, také Čejkovi. Slovenské pověsti — vyšel první svazeček. Mám nyní co posílat. Ani nevím, co se o tom mimo Pražských Novin (píše). To je pravda, hloupě to udělali dost. Ten obrázek[2]) ho mnoho stál v Lipsku, a nyní ho . . . . na obálku a na tolik svazečků. Kdyby ho byl dal jen k prvnímu, ale dovnitř, byl by na bílém papíře krásněji vyhlížel a nebyl by ho tolik stál. Že jsou svazečky nedokončené, je též pro naše obecenstvo nemilé, to je ale jeho vina; já jsem mu také řekla, že neměl vyjednávat skrze druhou, třetí ruku, ale přímo se mnou, že by to lépe bylo bývalo. Má prý odbyt na ně. Ještě něco o Menclovi. — Byl u něho[3]) předešlý týden žandarm a vyptával se ho, jak je starý, jak jeho žena, jak se jmenuje a p. Když se ho ptal, proč to, vymluvil se, že prý skrze konskripci, a marné tlachy bez podstaty. Ale hlásil prý se u okres. úřadu, kde Mencl bydlí, jiného prý tam ale nevědí, co tím chtěl. Za dva za tři dni přišel k němu jeden od polic. úřadu (dle zevnějšku mu známý) a velmi tajemně a ve vší důvěře se ho vyptával, neví-li nic o tom, že má být v Karlíně kdesi ukryta zbraň, a že to v nynějších (dobách) je daremné, a kdo to má, že by to měl raději uklidit atd. Mencl nevěděl, co si o tom má pomyslit, drží-li ho za udavače, či ho chce chytit v něčem, či co. To se rozumí, že mu nemohl ani čeho pověděti, co se bez toho jen v nějaké policajtské kotrbě vylíhlo. Je to . . . Já myslím skoro, abys na tu slavnost nejezdil, Mencl by to ovšem rád viděl, povídal, že to sotva jaké spojení s tím má, neboť ten článek v P. N. že pochází vlastně od samého úřadu Hořovického. Ale čert jim věř, že tam nikdo nebude pozor dávat; třebas hned jen kostelní slavnost to byla, oni přece ve všem něco hledají. Kdyby tě Tam viděli a jestli se jim Mencl zdá podezřelý a vědí, že jste známí, kdo ví, jestli nebudou myslet, že tam chcete nějakou propagandu zřídit; snad jich tam bude víc a dovíš se o tom také tolik, abys o tom psát mohl a nemusel se tam blýskat. Mohl bys potom Menclovi se omluvit.

---

[1]) Rozličné.

[2]) Eduard Herold (nar. 1820), malíř krajinář a spisovatel.

---

[1]) Bekl, kreslič zaměstnaný tehdy v cukrovaru ve Zdicích; Němcovým byl znám z Prahy, kam se brzy ze Zdic vrátil. Pocházel ze zněmčilé rodiny a dopisoval Němcové i synům německy. (Bohd. N.)

[2]) Titulní obrázek Slovenských pohádek Jos. Manesa.

[3]) Mencl měl dílnu v Karlíně.

V neděli byl ,,Svatopluk a Rostislav" od Friče.[1]) Kdo tomu dobře rozumí, povídá, že jsou v tom jednotlivé scény hezké, ale celek je nepodařen, že není v tom žádná souvislost, že je to velmi rozvláčné a zběžné studium. Někteří to chválí. Byl dvakrát vyvolán. No, já jemu i starému tu radost přeju, přece lépe, než aby se to nebylo stalo. — Psaní nepřišlo žádné, ani z Korutan. Mencl, Šlenkrtka, Šumavský, Dr. Čejka a Lambl též pozdravujou Tě. Co se zdraví mého týče, myslím, že to bude od nastuzení, neboť to cítím v celém těle. Měla jsem také křeče zase; divím se, že nevyhlížím špatněji. — Dnes tu byla ševcová; ona ty boty nemůže přece dělat bez míry. Máš si nechat vzít od nějakého ševce tam míru; můžeš říct, že máš tu u jednoho peníze a že si musíš nechat něco udělat. Dobře přes nárt a také jak vysoko chceš lýtko a jak v objemu. Potom Ti je hned udělá. Babičku Ti pošlu na druhou cestu; byla špatná cesta, nechtělo se nám na Malou stranu. Líbáme Tě všichni. Buď zdráv.

Tvá

B.

Na okrajích připsáno: Posílám Ti tři povlaky na polštáře, aby se košík vyplnil, a budeš je dost záhy potřebovat.

---

[1]) Tragedie Jos. V. Friče.

XII.

(Rekurs proti nízké pensi ministerstvu financí; naříká na churavost a přece že je nucena pracovati dlouho do noci, aby vydělala na živobytí; nemoc dětí i její; Němcová napomíná muže k naprosté správnosti v úřadě; Němec dostal se do Zdic zásluhou vlastně prof. Jana Krejčího; lampa od pí. Aignerové.)

23./1. 58.

Milý muži!

Tys mi dal hezkou komisi s těmi dokumenty.[1]) Předevčírem jsem tam s tím šla; jeden starý pán to vzal, prohlédl a tři kusy, mezi tím Diensteid, mi vrátil, že to musí být 6kr. kolkem okolkováno, a od té zadací listiny abych opsala nadpis (totiž to, co přijde na vrch, když se arch složí, aby se vědělo hned, oč se uvnitř jedná), že mi to podepíšou, ale Numero že mi nemohou — to že je potvrzení. Tedy jsem zase šla domů, koupila jsem 3 kolky 6kr. a dala je na to, ten nadpis opsala na půlarchu; ale včera jsem tam nemohla jít, tedy jsem šla dnes. Dala jsem to zase tomu starému pánovi, ale byl tam ještě jeden; prohlíželi to, a ten druhý povídal, že ta poslední žádost Tvoje také musí mít kolek 15kr.; ten starý povídal, že ne, poněvadž ministerstvo ty dokumenty žádá. Ano, povídal ten druhý, on ale zároveň také prosí, a to musí být stempel. Poslali to k referentovi, a ten vzkázal, že to musí mít 15kr. kolek. Jch wollte Ihnen helfen, povídal mi ten starý, aber man weiss jetzt nicht, wie man das Stempelgesetz verstehen soll. — Es steht ausdrücklich: Dokumente, welche vom Ministerium verlangt werden, unterliegen keinem Stempel und es müsste dieses auch nicht deshalb gestempelt werden, dass man zugleich bittet, aber jeder versteht es anders. Tak tam musím zejtra zase jít. — Já bych to proklela, jsem beztoho celá churavá, ledva že se vleču, času nemám ani chvilky, píšu už celý týden skoro do 2—3 hod. přes půlnoc, jen abych zase pár grošů dostala, a pohádky také musím zase psát, potřebujou rukopis, a k tomu nemáme jen pár krejcarů, a ještě takové daremnosti. Kdybych jen už neslyšela o těch . . úřadech. Mohl jsi mi také psát, že to musí mít kolek, mohla jsem si alespoň cestu uspořit. Bekl, myslím, že tu službu nebude moct vzít, ona je s tím spojena vinopalna, čemu on nerozumí. Chce prozatím zůstat trochu zde a hledat si nějaké zaměstnání. Včera tu byl celého půldne a s Jaroušem kreslil; přinesl mu ještě dvě svoje mapy. To je věru tuze dobrý člověk; nelituje prý, že odešel. Pozdravuje Tě a nechá prosit, když by na něho přišlo psaní, abys mu ho adressoval na jeho sestřenici ,,Obstgasse, zum weiszen Pudel,“ 761/2, ale pod jeho jménem. Povídal, že tě lituje, žes tam zůstal sám, že se ti bude stýskat. — Prádlo jsme ti předevčírem dali k Bunzlovům,¹) ale nevím, jestli ty fůry ho vzaly, snad ano. Jednu noční košili tu máš, opravíme ji trochu, ale ta šmisetka je na hadr; až dostanu peníze, koupím Ti asi na dvě. Nyní nastává činže, na to dříví bych také ráda něco dala, protože budem pomalu hotovi s ním, a kam se člověk obrátí, tu jsou výlohy. U hraběnky jsem byla, ale také stonala, a tak jsem s ní nemohla mluvit, což mne velmi mrzelo; byla by mně jistě něco dala. My jsme všichni churavi. Jarouš je už celý týden doma a ležel čtyry dni, kdy jsem ustavičně dávala obklady, a ani do huby nevzal. Měla jsem strach, i Lambl se bál, aby z toho zas něco nebylo. Ale čtvrtý den se hodně potil a bylo mu potom líp; celý nos a pysky má osypány a špatně vyhlíží, naříká si na bolest nohou. Nekašle, ani nemá rýmu. Dora ale má tuze silnou rýmu, takže chudák každý kašel opláče, jak ji hlava bolí. Také s tím ležela. Kam se člověk podívá, tam lidé stůňou. Mně zase pysky se vyrazily a v krku bolení mám posud, ale nesmím na to dbát. Chceš-li, piš Daňkovi,²) já bych

---

[1]) Rekurs proti nízké pensi fin. ministerstvu.

---

¹) Komisionářská a dopravní firma na St. Městě.

²) Vinc. Daněk (nar. 1827), bratr sládka Jos. Daňka, založil r. 1854 s Götzlem v Karlině strojírnu, která r. 1872 přeměněna v akc. společnost. Velkolepý ten závod trvá dosud. Úřední postavení Němcovo ve Zdicích bylo jen prozatímné.

tam některý den šla. S tím neodkládej říci to těm Tvým pánům; slyšela jsem, že jsi prý dvakrát se jinak podepsal, že prý to dělalo podezření, jako by to měl býti klam a prý skontrirovali kassu? Jen s nimi skrz to promluv co nejdřív a řekni upřímně, jak to bylo; lepší přiznat se k slabosti, jíž každý člověk podlehnouti může, než zůstat v podezřelém světle. Jak to nyní slyším, prý vlastně na Krejčovou přímluvu u Vojáčka[1]) a Vojáčkovu u Skály a Macháčka jsi tam přišel; na Friče by byl prý Skála nedal, a také prý ho mrzelo, že jsi pod dohlídkou, z čeho si Macháček nic nedělal, ale oni prý na Vojáčkovo slovo všecko dají; a proto také, jak se to Vojáček dověděl, prý ho to mrzelo tuze a poslal schválního posla ke Krejčímu s tou zprávou a poptávkou, co v té věci činit. Krejčí povídal, že oni nechtěli, abys tam na vždy zůstal, ale abys nabyl cviku v tom vedení, a tuze ho to mrzí, žes takovou hloupost udělal. — On nechtěl ani, abych ti to říkala, ale ať to víš; nepotřebuješ to dále povídat, co a jak. Já povídala Beklovi, aby jen řekl, jak ti tam je. — Dostala jsem list od Plošiče[2]) a prosí mne skrze ty stoupy, jestli nemám ještě nějaký výkres; zeptej se starého pana Sklenáře na to. Má už nakoupeno na 100 centů kostí a rád by je stloukl; on s tou kyselinou, myslím, přece neumí manipulovat. Udělejte mu to tedy, a dobře mu to popiš. Půdu tam má hlinitou: Buď tak dobrý a udělejte to brzy. — Mladý Sklenář[3]) nebyl ještě u mne, oni mají teď bály na starosti. Jsem také zvána k Riegrovic na domácí bál, že ale nejdu, to se ovšem samo sebou rozumí; našinec má jiné bály. — Ty boty si ovšem musíš nechat udělat tam; kdo by ti tu dělal bez míry? K Havlovi, jestli zítra nepřijde, pošlu v pondělí stranu kalhot Jaroušovi a ten kalmuk. — Mencla málo vidíme, má mnoho co dělat. To jsem Ti snad psala, že jsem dostala od Aignerové [1]) (Amerikánky) pěknou lampu ku psaní. Není velká, ale pěkná, elegantní. Olej k pálení je za 18 kr. CM libra, ale ona nespotřebuje mnoho. Přijde to o něco lacinější než svíčky, jen že se lepší při ní píše. Jsou to vídeňské lampy, všeobecně užívané, za 3 fl. Cm. Kdyby bylo hojně oleje — (Konec chybí).

---

[1]) Jan Vojáček (nar. 1831), majitel ryt. statku Tetína u Berouna.

[2]) Farář na uher. Slovensku.

[3]) Starý p. Sklenář měl statek ve Zdicích; syn jeho, tehdy právník, stal se později manželem vynikající české herečky, slečny Otilie Malé, a zastával místo tajemníka českého národního divadla. (Bohd. N.)

XIII.

(Zpráva ze Zahaně, že Karel odejde z knížecí služby; starosti s ním; o zdraví svém a dětí; pracuje stále, v noci do 2 hodin a déle a přece trpí nedostatkem; o Em. Arnoldovi; Němcovo nejisté postavení ve Zdicích, obavy Němcové z té příčiny.)

Milý muži!

Posílám Ti tuto prádlo, 3 košile a noční, tu jednu noční jsme Ti spravily — dva límce, šátek, ručník, 2 p. punčoch, šmísetku. Máš zde ještě 2 límce a 2 p. punčoch, co ti pošlu s neděle. Nechtěla jsem Ti dříve psát, až jsem to uchystala a oběhala. Jarouš dostal od Taxise kalhoty letní, kabát dost pěkný ještě, pervienový, vestu špatnější už a kravatl, který Ti posílá, poněvadž on beztoho nenosí kravatle, a je pěkný. Peníze ale žádné nedostal. — Ze Sagan posud nic nepřišlo, ani list, jen Aida, ale o tom se nezmiňuje, jedině že Karel špatně vyhlíží a že půjde pryč, poněvadž kněžna lidi v zahradě zmenší, či snad direktor; bude při všem o dva méně a to trefí mladší pomocníky. A kluk ten Karel domů nic nepíše, aby něco řekl skrze Fialu, co chce dělat, je nedbalec. A myslím, že bude mít asi dluhy ještě. To je kříž. — Dora ležela skoro týden, ale tyto dni je jí už líp, a byla už zase v hodině. Ale musela užívat chinin. Jarouš také zase chodí na hodiny. Já nejsem nemocná, ale zdráva také ne. Už čtrnáct dní, co nejdu před 2 s půlnoci spat, práce mám hrůza a peníze žádné. Činži jsem ovšem zaplatila hned první dni, protože jsem si to už tak nechávala u Šálka, ale z čeho žít, ani vindry od nikoho nevidím, mimo, co jsi mi ty 5fl. poslal, která mi přišla vhod. Teď ševcové také musím dát ještě 6 fl.; ona jede z Prahy, a pak do zastavárny také asi 3 fl., a potom je hned člověk v bryndě, když beztoho vždy jen těch pár zlatých mám. – Havel Ti to udělá s neděle první dni (budoucí týden); také se mu špatně vede chudákovi.

---

[1]) Josef Aigner (nar. 1818), výborný portrétista, byl r. 1848 k smrti odsouzen pro účastenství ve vzpouře, ale propuštěn pak na svobodu. Zda-li tato paní Aignerová je příbuznou, není mi známo.

Arnolda zase odvezli onehdejší týden; je internován do Běláku se 400 fl CM. Plácal mnoho, vykládal v hospodě francouzskou politiku a ukazoval příliš zřejmě, jak se byl z podaření toho atentátu těšil. [1]) U Friče jsem byla, ale jdi mi s ním; já vždy říkám, že je při něm mnoho marnosti a prázdných plánů. Já mu řekla vše, ale on, že prý se nemáš čeho obávat, že oni tě nedají pryč, že to neudělají jemu k vůli, a ten Jež. z Hořovic že se beztoho nyní dostane pryč, to že se nemusíš bát, a že je Skála divný sice, ale hodný a že buchhalter také není zlý a když tě má starý Sklenář v protekci, že je dobře. Zkrátka, oni to nevěří, mluv jim co chceš. Bekl to také říká všude, ale to není nic platno.

Piš jen, piš ale také Daňkovi, a sice bych myslila spolu také Josefovi, [2]) kdo ví, jestli by něco nevěděl někde, nebo otec jeho; já bych tam šla do Karlína. Piš také Šestákovi o honorár za ten článek nebo ať nám dá Noviny; Bělák řekl, že může za něj dát 10 fl., že beztoho nic kalého mimo to neměl. Moravské Noviny vycházejí ve větším formátu, ale také mi Hansmann posud neposlal. Mluv jen, prosím tě, se Sklenářem, ať přijdeš s nimi co nejdříve do pořádku a neroznesli tě. Bekl kreslí pilně a začasté přijde; tuhle jsem ho pozvala na čaj. Ale nemáme už cukr — to je hůř a dříví už také. Musela jsem do ohrady už jednou poslat, ale v prvním někdy ani netopíme, tak nám slunce do oken pere. Posílám Ti také Musejník a historii literatury; jsou tam Husovy listy. Posla ještě nemám. Chceš ty dva svazky Erinnerungen?[1]) Pohorskou vesnici mi pošli, bez toho ji nepotřebuješ. My trávíme špatně masopust. Dnes mám pět grošů; jestli Bělák mi nepomůže, budu mít pěkné ostatky. Děti tě líbají srdečně i já. Piš nám zase brzo. Pospíchám, aby fůry neujely. Tvá upřímná B.

---

[1]) Viz dopis VI. — Na Jeho Vel. císaře Františka Josefa dne 18. února 1853 fanatický Maďar jmenem Libenyi učinil ve Vídni vražedný útok. Na pamět zachránění mladého panovníka našeho vystavěn na místě atentátu nádherný gotický chrám Spasitele.

[2]) Daňkovi.

13./2. (totiž 1858.)

XIV.

(Snaha dostat místo pro Němce v Osově; Jarouše Němcová pošle na návštěvu do Zdic; pracuje stále do noci, do 2—3 hodin; čaj ji udržuje při síle.)

19./2. 58.

Milý táto!

Tvůj list, prádlo i cukr jsme obdrželi a pěkně děkuju. Ale s těmi fůrami nemohla jsem nic poslat. Havlovi jsem právě před chvílí Manku poslala, aby to jistě ten týden udělal. Posla a Erinnerungen bych Ti byla poslala, ale teprv jsem včera Posla dostala. Dostaneš ho s ostatním. Bekl byl včera u nás a pozdravuje Tě. Stranu té služby ve Vosově[2]) by to bylo ovšem hezké, já se někde poptám Vrťátky, jestli by ten nevěděl, kam jít. Jarouše tam pošlu, ale až bude mít předělaný ten kabát; ten modrý má na dranc, aby měl pořádný na sobě, když ten svlékne. Se Skálou, kdyby ho vzal, to by mohl jet, ale s fůrama a při takové zimě to nejde. Ty dni je tu zima až hrůza, a my právě nemáme dříví. Já, milý muži, den jak den musím sedět do noci, do 2—3 hodin. Tolik práce mi dali, že nevím, kde mi hlava stojí; jsem ale dost zdráva při tom, čemuž se divím věru, neboť málo jím a špatně. Jsem ráda, že ten cukr máme, nebo ten čaj je to jediné, co mám, jinšího beztoho nic nejím celého půldne. — Ale, co ti povím, že ten váš cukr nesladí mnoho a že je řídký. Párkrát jsme zde koupili cukr a ten byl tak tvrdý jak kámen a sladký dost. — Ze Sagan ještě nic. — Musím s Fialou promluvit. — Dusbabovic mají zase syna — tedy už čtyry děti . . . Pan kmotr Hegr[1]) Tě pozdravuje a máš prý být rád, že jsi se dostal pryč; on prý by hned šel, kdyby mu dal Lana tolik, co má. — Předevčírem umřel dr. Semerád, trefil ho šlak; zítra bude mít pohřeb . . . . Líbám Tě i děti i já. Buď zdráv a piš brzy. Pošli kvitanci; beztoho nemám groše a musím ten měsíc do zastavárny zaplatit a ševcové dluh. Jak Havel šaty pošle, hned Ti to odešlu.

---

[1]) Vydával v Praze J. Ohéral.

[2]) Osov (Vosov) v okr. hořovickém; je tam panství kn. Karla Schwarzenberga.

Tvá upřímná

Božena.

XV.

(Němcová vytýká muži, proč nepíše, jak se Jarouš dostal do Zdic; Ch. Birch. Pfeifferové hra divadelní „Die Grille“ — „Diblík z hor“.)

Tuto posílám prádlo, co zatím nejvíc potřebujete, ale mohla se ta útrata uspořit, kdybych byla věděla, že fůry přijedou. Ani si nemohu pomyslit, co myslíš, muži, že mi nepíšeš, jak se tam Jarouš dostal. Já tu mohla uschnout do rána starostí, jestli se nenastydl, když tak v noci mrzlo, a už je tam čtyry dni, a žádný nepíšete — to je hezké od vás. Už se učitelové po Jaroušovi ptali, kde je; nenechávej ho tam dlouho. S neděle pošlu všecko prádlo, hotové je, ale víc nemohu na poštu dát. — Co dělá Jarouš? Pořád si myslím, jestli mu něco není, že nepíšete. My jsme zdrávi a zítra jdeme do divadla na

---

[1]) Býval také u finanční stráže a Němec byl jeho dětem kmotrem. (Bohd. N.)

*

Grille[1]) (diblíka); já to Fričovi opravovala, a on mi poslal dva lístky.

Ze Sagan věci poslali, pro Doru šaty, pro mne mantilku, pro Jarouše frak, vestu a cravatl, a něco pentlí. — Pan kmotr píše, abys mu jakýsi dluh tu vymohl u jedné vdovy, ale já to za tebe spravím. Líbám Vás oba a Jaroušovi posílám ten dluh 6 kr. Zaplatil jsi čtyry neb pět rat na ten dluh?

S Bohem! Piš hned!

Tvá upřímná

27./2. 58. B.

XVI.

(Němcová je ráda, že Jaroušovi se ve Zdicích líbí; pracuje stále až do 2 hodin v noci; oznamuje, že starý dluh do úřadu v Ďarmotech je již splacen; naříká, že ani sama ani Dora nemají co obléci; návrat V. Náprstka do Prahy; Fr. Řezáče „Škola a život“; radí muži, aby si hledal brzo služby, dostane-li ve Zdicích výpověď. Připojuje list Jaroušovi, psaný s nádechem humoristickým.)

Bez data.

List Váš jsem obdržela, na nějž jsem ale také už s toužebností čekala. — To já věřím, že se Jaroušovi tam líbí, a že se lepší má než doma. Nechť si tam tedy ještě pár dní zůstane, snad přes neděli. Proto posílám mu ještě košili a punčochy; ale jestli bude ještě příležitost, mohl by ten týden prádlo poslat, aby měl také co obléci, až přijde domů. My jsem tak dalece zdrávi, jen nám peníze vždy scházejí. Já musím pracovat jako o překot; s těmi pohádkami se to také někdy zblázní, abych celý den jen korrektury přehlížela, a tak skoro každý den do dvou hodin sedím. — Palackého ti posílám zatím I. díl; budeš-li chtít, i druhý ti pošlu nad druhou cestu, je to těžké pro jednou. — Ten Havel je také rozklada; poslala jsem mu zase v neděli lístek po Langhamrovi[2]), a vzkázal zase, ten týden jistě že to bude; tak nevím, bude-li slovo držet. Dnes je středa a ještě tu není nic. Ten klobouk bude v sobotu a přijde od něho 3 fl šajnů; ale Chvala už doklepal. Dala jsem ho Turkovi, co má Podhorských; ten ti to udělá pořádně. Skrze ten dluh[1]) bylo to tak. Jeden úředník řekl, že máš ještě jednu ratu platit, a druhý že nic. I tak se pak dívali do nějakých starých špargálů, a tam stálo, že jsi platil už 5 rat. Tak tedy zůstalo ale při tom, že je zaplaceno. Však, Bože, člověk neví beztoho, kam to dříve dát. Já nemám kouska střevíců zase, Dora potřebuje šaty jako sůl, a já kabát. Ty šaty od Marie musela si dát do presu a fleky vypucovat; pak budou hezky. — Pak měla sukni v barvě od Staňkové, co jednou dostala. Od té také hned přišlo 1 fl 20 kr., a ještě nemá zas kabátek — a to je na vše strany.

---

[1]) Charlotty Birch-Pfeifferové (nar. 1800) hru „Die Grille“ J. V. Frič s Němcovou upravili pro české divadlo pod názvem „Diblík z hor“.

[2]) Otec služky Manky. (Bohd. N.)

Abych Ti něco nového psala, to ty také víš. Velkého hluku tu dělá příjezd Vojty Náprstka[2]). Matka dává už kolik dní chudým jíst na poděkování. Každý o něm mluví, a div, že se na něho nejdou lidé dívat. Je ale ten starý pudivítr, jaký býval. Viděla jsem ho v neděli v divadle. Dal nám Frič dva lístky, tak jsme šli; a ten Diblík je vskutku roztomilý. Dobře to Frič přeložil, všecko použil, co jsem mu dala, a dobře se hrálo. Skonfiskovali poslední číslo Školy,[3]) ale pro formální chybu. Rohlíček musí platit pokuty as 200 fl, protože se mu to již po třetí stalo, a ten svazek bude musit tisknout ještě jednou. — Bekl u nás nebyl, co Jarouš odjel, a Mencl také ne, ani paní Šlenkertová. Oni vědí také, že mám co dělat, a já se nezlobím. Psaní také odnikud. — Skrze ten Vosov nemohu se ničeho dovědět, leč jestli Krejčí bude něco vědět, kam se obrátit. Jestli tě vypoví, tedy se jen haj o svou věc. Když to máš jisté, tedy si něčeho hleď a ohlížej se, dokud jsi tam, abys nemusel potom zase půl léta sedět na holičkách; to víš bez toho, v čem jsme. Já nevidím nyní krejcaru od nikoho, mimo těch pár zlatých co si vypíšu a co ta pense je. — Tedy ať se ten hoch šetří, a když bude trochu pěkné počasí a dobrá příležitost by se trefila, pošli ho. Já tě líbám i Dora, buď zdráv a piš zase brzy.

---

[1]) Němec měl splatiti 25 zl. do úřadu v Ďarmotech, kterých se tam nedostávalo. Viz dopis J. Němce LIV.

[2]) Z Ameriky na Paříž vrátil se asi koncem února 1858 do Prahy. Jeho matka Anna byla známa svou lidumilností, šlechetností a vlastenectvím.

[3]) Fr. Řezáče paedag. časopis „Škola a život“ vycházel v knihtiskárně Rohlíčkově.

Tvá

B.

Pane Jaroslave!

Ty prý už o nás nedbáš. Lepší se ti líbí běhat po Zdicích než po Pražských ulicích. Máš pravdu, máme tu bláta až dost. Byli jsme v neděli v divadle, já a Dory jsme dostaly lístky od Friče. Manka byla na galerii. Pan Bekl tu ještě nebyl, a já nemohu nikam chodit; to víš, že mám mnoho práce. Tvoje kreslení máš pěkně všechno v pořádku uloženo a knihovník je vždy v pořádku, co jsi pryč. Holčičku[1]) ti máčím každý den, abys neměl nač naříkat. Jen se šetř, abys nenastydl. Prádlo pošli domů, abys měl čisté než přijdeš. Posílám ti 2 šestáky, abys měl na diskrecí, když jdeš na tvoje touristické cesty. Ráda se podívám na ty tvoje skizzy. Kdybys tak na Valdek[2]) mohl — tam mnoho nedělá zima a léto, protože jsou kolem jehličiny, ale že je to přece jen vzdálené od Zdic, a nejsi k tomu zaopatřen šatstvem; a z té strany, co se tam může jet až skoro k hradu, nedá se kreslit; to bys musel naproti k lesu. Řekni tátovi, že nemáme cukr, že mašina s tím čajem mnoho spotřebuje. Dora ti posílá hubičku, a Mance se prý stýská, nemá ji kdo zlobit. Pan Vidu[1]) a pan Veverák se ti poroučí. Buď zdráv a pište. Líbá Tě

---

[1]) Model dívčí hlavy. (Bohd. N.)

[2]) Malebné zříceniny hradu v hustém lese u Malé Vísky, již. od Zdic 16 *km* přímé vzdálenosti. Již r. 1623 připomíná se jako „pustý hrad v lese". — Zříceniny ty viděla r. 1857 Němcová s Menclem.

tvá

mamrlička.

Dostala jsem suchary od p. Aignerové, posílám ti dva.

XVII.

(K. J. Erbena spis „Die Primatoren“, chválí sobě čaj, pracovati musí dlouho do noci.)

Bez data.

To je . . . židovská! To bude pěkně zmačkáno to prádlo, a právě tenkrát bylo čisté. Jarouš tam má také košili a punčochy i onuce, aby si vzal přes punčochy na cestu; potom dva šestáky a dva suchary. Včera přinesl Havel kalhoty a vestu; vesta se mi nelíbí, ale kalhoty jsou kapitální; stojí 5 fl 30 kr., on to prý jen tobě tak lacino dělá. Vesta nevím, povídal, že mi přinese konto; dala jsem Jaroušovi ten kabát předělat. Až budeš mít peníze, pošli mu, on se má chudák zle. Posílám Ti sebou „Die Primatoren Prags“.[2]) Dostala jsem je od Erbena. Pěkný to dar. Ono jich není mnoho tištěno a je drahá. Pěkné vydání; prosím tě, nepůjčuj ji nikomu a neumaž ji; já nyní číst nemohu a tedy ji posílám; až ji přečteš, hned mi ji pošli a také Pohorskou vesnici a I. díl Erinnerungen. — Ten Bekl bůh ví kde chodí a co dělá. Já tam dnes zase poslala, a zase nebyl doma, a u nás také ještě nebyl, sice bych ti už byla poslala ten II. díl. Jak mi je přinese, pošlu je pod křížovou obálkou. Jen ať se Jarouš dobře zaopatří, až pojede domů. To já věřím, že se mu nebude chtít domů; to se nebude tak mít. Dobře, že mi pošleš kus, věru bych nemohla ani čaj pít, a nevím, co bych potom večeřela. To je ale pravda, a snad jsem ti to psala, že ten váš cukr není tak sladký, ani tvrdý jako od kupce, mnohem je řidší. Také svíčky, aj olej přijde nám vhod; já ho dost spálím, ač lampa spoře hoří, protože sedávám denně do 1 i dvou hodin.

---

[1]) Psík Němcové (z něm. Wie du), jemuž děti říkaly Vidák; „Veverák“, ochočená veverka.

[2]) K. J. Erbena dílo „Die Primatoren der königl. Hauptstadt Prag“ vyšlo právě r. 1858.

Nyní pošlu hned k Bunzlovům s těmi kalhotami a vzkážu jim, že jsou hodní za to obstarání. Když tam člověk zrovna neciví, tak to nechají ležet . . . Na ten klobouk si tedy můžeš poslat, on ti Turek vybere nějaký dobrý, ale piš, či černý, či hnědý. Skrze tu komissi panu kmotrovi[1]) řekla jsem dru Riegrovi a poprosila ho, aby se o to ujal on; ono to není pro ženskou, a lépe to Rieger bude moct spořádat. Když tedy Skála mluví, že přijdeš k hospodářství, tedy nemyslí dát tě pryč? Když ti tolik dají, jako ve fabrice, bude ti to zdravější než máš, dokud bys něco nedostal. Líbám Vás oba; jak věci dostaneš, hned piš. Dora Vás také líbá. Vaše upřímná

B.

XVIII.

(Němcová nenamítá nic, aby Jarouš pro své zdraví ještě několik dní ve Zdicích zůstal; dlouhá historie o starém klobouku; Riegrův Naučný slovník; V. Štulce úsudek o Pohorské vesnici.)

Milý muži!

Dnes ráno dostala jsem Tvůj list a divím se, že nemáš prádlo; já to už dala, prádlo, list, I. díl historie ve středu ráno v 8 hodin k Bunzlovům, poněvadž v úterý nám řekli, že ve středu ráno fůry přijedou. Jestli nepřijely, tedy to tam je a musím ráno poslat, aby to nezapomněli dát. Jarouš tam má také prádlo, a špinavé, kdyby neměl přijet v pondělí, ať pošle. Já nejsem proti tomu, aby tam ještě nezůstal a dr. také řekl, že mu je to zdravější, než zde být, ale když by zase mnoho zameškal, a Tebe tam také stojí to jídlo více. Chce-li si tedy ještě pár dní přidat a chceš-li ho tam mít, tedy ať zůstane, ale ku konci druhého týdne by přece už mohl být doma. Bekl u nás ještě nebyl, co je Jarouš pryč, on dosud bude mít práce mnoho. Má také ty Erinnerungen; zítra pro ně pošlu a snad je s sebou dám; ne-li, tedy až v pondělí. Ale s tím kloboukem je to švanda. Včera poslali Turkovic ke mně učenníka i s kloboukem a že co mají dělat, že klobouk nechce pořádně chytit barvu a že tuze chlupatí a že nejsou v něm zaječí chlupy, ale mnoho bavlny, že nebude pěkný. Já ovšem jsem viděla, že je ošklivý, někde modrý, málo kde černý flíček; tedy ráno jsem tam šla, a on povídal, že by ten klobouk za to nestál, že by museli kůži, pentle a všecko na něj dát jako na nový a že byl ošklivý, a dokonce kdyby zmokl. Povídal, že chceš-li, ti nechá černý nebo hnědý plstěný klobouk za 2 fl CM (on je jinak za 2 fl 30 kr.), ale ten abych si nechala, že to nebyla pěkná plsť, a takový že nestojí za barvu. Tedy piš hned, co máme dělat; a chceš-li si na něj ty 2 fl dát, tedy pošli si, a já Ti ho dám v pondělí na poštu, to nebude snad tolik dělat. — Myslila bych, že by bylo lépe dát za pořádný 2 fl CM než 3 fl šaj. a mít přece jen neřád; potom bys se třeba zlobil na to. — Havel snad v neděli se přištrachá, už se věru na něj zlobím; třikráte jsme tam byli, to není pár kroků, Mencl tu nebyl ani nepamatuju, snad se zlobí, ale nevím proč. Kobr[1]) bude vydávat velké dílo, encyklopedii českou, co chtěl tenkrát Palacký[2]) aby Matice vydala, a proč vystoupil. Bude to veliké drahé dílo. Rieger je redaktor, a bude mnoho spisovatelů při tom účinkovat; také chtějí mně nějakou úlohu dát. Ale ještě se o tom veřejně nemluví, ačkoliv již Kobr koncessi má; mám to od Plc.ké.[3]) —

---

[1]) Hegrovi u pohraniční celní stráže. (Bohd. N.)

Předevčírem byl u nás asi po roce zase jednou

---

[1]) I. L. Kober (nar. 1825) převzal vydávání Riegrova Naučného slovníku.

[2]) Viz list B. Němcové III. „Český Plutarch" měl vydán býti nákladem Matice české.

[3]) Paní Palacké.

Štulec[1]) — přišel všecek nadšen — skoro s pláčem děkovati mně. Já poslouchala, co to vyleze, zač mně chce děkovat. Ejhle, on četl teprv nyní Pohorskou vesnici a do nebe ji vychvaloval, že je nade všecko, co jsem kdy psala, první český (román), a vedle toho všecko směť, co v bibliotéce vyšlo. Bude o tom psát v Blahověstu a šel ode mne do hospody, kde o tom velké řeči vedl, co mně zase Štaudler[2]) řekl. — To je fantasta, ale jediný člověk, který Pohorské vesnici rozuměl, to je pravda, a proto mne to těšilo. Tak tedy buďte zdrávi, pospíchám, čeká korrektura. Jaroušovi píšu při prádle; dostanete to, jestli to nemáte. S Bohem! Líbám Vás oba.

5./3. 58. Vaše B.

XIX.

(Němcová píše o návratu Jaroušově a o jeho vypravování o Zdicích; malířské práce Jaroušovy: kostel hořovický, hrad Točník; hněvá se, že muž půjčuje poslané drahé knihy kde komu, i lidem, kteří si je koupiti mohou a jako Čechové mají tak učiniti z vlastenectví; večer v zimě u Němcové; jest prací vysílena a přála by sobě trochu odpočinku; od Vuka Karadžiče má svolení ku překládání srbských jeho pohádek; šk. rada Jan Tomášek; Němcová klade velkou naději v zisk ze srbských pohádek. Myšlenka Nebeského a Čejkova, aby I. L. Kober vydal sebrané spisy B. Němcové; naděje Němcové z toho podniku pro budoucnost dětí; předpovídá důležitý význam svých pohádek a povídek i význam svůj pro lidovědu; Jak. Grimm; doufá, že muž zůstane ve Zdicích.)

14./3. 58.

Milý muži!

Jarouš přišel v pátek před osmou celý uřícený, protože ten paklík nesl a hůni. Dobře vyhlíží, ale stýská se mu po dobrém jídle a po všem tam u vás, a hned by zase šel. Já bych mu to přála, ale když to přece jen nemůže být, on by tuze zlenošil. Povídal, že prý přece on do Zdic půjde, třebas by tam nebyl, že půjde k panu Buchhalterovi. O tom s velikým zalíbením mluví, až se Bekl zlobil, ale Jarouš nedbá: Já ho mám rád a mně se líbí, ať si ho má kdo rád nebo ne, to mně do toho nic není. — To je kluk! A to mi do noci povídá, o všech z fabriky a jak je co; on tam zná každý kout a šafáře Merhouta chválil, a také mu šafář svěřil, co se dává koňům pro hříběcí[1]) — a takových rozličných pranostik si domů přinesl a o starožitnostech se dověděl, že by si toho jiný nevšimnul,[2]) a upozornil prý šafáře Merhouta, aby dal pozor, kdyby něco našli, protože prý tam vykopali popelnice, ale je rozbili. — Menclovi se líbil kostel Hořovický,[3]) co vykreslil, a musí mu ho udělat i radnici; litoval, že to nevěděl, že by ho byl do kostela poslal skrze nějaké znaky. Také Bekl chválil výkres Točníku[4]) a divil se, že to vydržel v zimě kreslit. Jarouš mně ale povídal: Jo, to já se s tím tak nepuntičkuju, jako pan Bekl a přece to mám jako on. — Má také už od Mencla práci, nějaké znaky. Také Zdický šafář prý ho zval, aby k němu přišel, třebas ty tam nebyl. To je pravda, oni ho mají lidé všude rádi. Povídal, kdybych já také v Zdicích byla, že by si byl na Prahu ani nevzpomněl. — Mně se zdá, že Tě hodně strava stála, když jste tak jedli; mohli jste mít snad také $1^1/_2$ porce dost? Po obědě že by se mu ještě nestýskalo, ale kdyby prý jen tu strojenou večeři měl každý den a pivo. Nechal tam punčochy u tebe, jeden pár krátkých a jedny dlouhé roztrhané, co jsem mu poslala, aby si na cestu jiné vzal; tak to pošli při prádle. Klobouk ti zítra pošlu i kalhoty. Tuze jsem se zlobila, poslal Havel dnes konto a pomysli si za tu vestu Tvoji 3 fl CM, pak od předělání Jaroušova kabátu 4 fl 30 kr. CM a nedal na něj ani knoflík, pranic, ani ho neobracel, protože byl celý dobrý, jen od práce; za tu černou vestu, co mu na vánoce dělal, od práce 1 fl CM a 12 kr. za knoflíky. Za ten zimní kabát 16 fl CM. Zkrátka celé konto za tvoje všechny věci a správky 54 fl. CM.

---

[1]) V. Štulc byl tehdy professorem nábož. akad. gymnasia (do r. 1860) a redaktorem Blahověstu (do r. 1862). Pohorská vesnice vyšla r. 1856 v Jeřábkové vdovy „Bibliotéce českých původních románů historických i novověkých“.

[2]) Katecheta v Praze. (Bohd. N.)

---

[1]) Chřípěcí (nesprávně hříběcí) nakažlivá nemoc u koně (Streptococcus equi).

[2]) Jaroušovi bylo 15 let.

[3]) Jos. Mencl pocházel z Hořovic. Děkanský chrám byl již ve 14. stol. farním. Hořovice jako město připomíná se již na počátku 14. stol.

[4]) Točník, ves s hradem jz. od Zdic, sev. od Žebráka. Hrad Točník vystavěl král Václav IV. mezi r. 1401—09 a rád v něm bydlil. V XVII. století spustl.

To je potom laciný krejčí! — Piš mi, mnoho-li jsi mu ty dal, abychom věděli. Tak jsem se nad tím dopálila a řeknu mu to také, že si nechá víc platit než jiný. Také na Tebe jsem se rozhněvala skrze ty knihy. Co pak to všecko půjčuješ po té fabrice, a dokonce panu Skálovi. To je věru hřích takovému člověku půjčit knihu, který si ji může koupit, a potom dokonce historii. To není kniha, která se hned vyčte, a když ji pak kolik lidí v rukou smolí, ušpiní se, a já je mám jako zlato, protože je to náš poklad a koupit to víc nemůžem. Pak jí také leckdy potřebuju sama. A když tam máš německou, k čemu ještě českou? A platna jim není; máme jen dobu husitskou. To víš, že oba díly první Ti vzali;[1]) Vypůjčit je mám! Nevěděla bych kde. To není žádný takový blázen, aby půjčil takovou knihu z domu. Mencl nepůjčí jinou knihu, neřku-li tu. Posílám Ti dva a ostatní ať si přečtou anebo si ji koupí. Z těch pánů ve fabrice si může každý knihu koupit; a pan Skála si ji může od Macháčka vypůjčit, beztoho že je v Matici, a není-li, je to dost hanba. Chtějí se Čechy jmenovat, ať věc podporujou, jinak nakašlat na jejich vlastenectví. Jak máš co přečteného, pošli mi hned, I. díl Erinnerungen, Musejník a jak přečteš Primatory, také je hned pošli. Výbor,[2]) ten beztoho nečteš, a já z toho nic nečetla ještě. Jestli to bude ušpiněno, tak Ti na mou duši nic více nepošlu. Také Pohor. Vesnici pošli, to beztoho pro ty lidi není. Kdybys těm lidem nemluvil o tom, že to máš, tak by ti o to neříkali, a když by to chtěli, koupili by si to. Když já některému chudákovi půjčila knihy, které nemají velké ceny, to jsi mne vždy káral, že si to nechám umazat, a sám na to nedbáš.

---

[1]) Při prohlídce bytu Němcova v Ďarmotech r. 1854. Viz dopis J. Němce XI., XII.

[2]) Výbor z literatury české doby staré a střední, vydáván Maticí českou péčí P. J. Šafaříka a K. J. Erbena.

K Šestákovi půjde Jarouš zítra, však on mu beztoho nic nedá.

Za ten cukr Ti děkuju, jsem mu ráda, i tomu oleji; je to přece každý den pár krejcarů méně vydání. Ten olej bude mi trvat as 14 dní, jestli ho je 2 libry. — Když Jarouš tu nebyl, měly jsme chléb půlzlatový zrovna 8 dní; a když Jarouš doma je, máme ho 3 dni. Ty svíčky je škoda pálit jen k blikání, schovám je jen pro šití, nebo já pálím pro sebe jen lampu. Sedím večer sama v pokoji, leda že Jarouš u mne čte nebo kreslí; Dora je raději v teple, a já v pokoji jen ráno topím, a večer se topí napřed; jen když byly zimy, muselo se předvečer nebo v 9 hodin zatopit, protože bych nevydržela dlouho sedět. Tak jsem od toho nevyspání a ustavičného myšlení jako zmámená, a tuze bych si přála pár dní jen mít svobodu a proběhnout se někam; ale nejde to. Tolik práce na mne ještě čeká, že si nesmím ani den přát k oddechu. — Dovolení od Vuka[1]) mám beze všech výjimek a těší ho to, že chci jeho povídky překládat. Školní rada Tomášek[2]) z Košice mi také psal, a pošlou mi pohádky rusínské. — Šalek si chválí odbyt,[3]) ale . . . židovská, aby mi přidal, to ne! Při těch slovenských mnoho nemám, a to proto, že mne mnoho ty korrespondence stojí, a ty exempláry, a musím to dělat. — Ty srbské nedám jen nejznámějšímu, tak mně mnoho odpadne. Chtějí mluvit někteří, jmenovitě Nebeský a Čejka s Kobrem, aby vydal moje všecky spisy, jmenovitě vesnické povídky, co jsem psala a že bych některé zase zdelšila a opravila. No, jestli to udělá, tak bych přece z toho něco měla, ale ten rok to nemůže být, kdyby i chtěl Kobr. Jednou budou děti mít přece po mně památku, protože ty pohádky ještě několikrát vyjdou; to se vždy číst bude, dokud na světě děti budou. Grimmových[1]) vyšlo již za jeho živobytí 14. vydání, kdežto mají Němci v té literatuře až dost materiálu. Potom i ostatní, co jsem napsala, nepodléhá času, poněvadž je to opis národních mravů a života, který se vždy studovat bude a zajímat, a snad v pozdějších dobách více než nyní. Až civilisace mnoho a vše setře, pak se budou ohlížet po knihách, kde by prameny našli k studium národopisu, — a pak snad mnohý bude Boženu citovat.

---

[1]) Vuka Stefanoviče Karadžiće Narodne srbske pripovijetke Němcová překládala a ukázkou pět pohádek uveřejnila r. 1858 v Koledě brněnské. Rukopis odevzdala J. Ohéralovi a ztratil se. Pátral jsem po něm v Brně a také ve Křetíně u Letovic (1896), kde Ohéral v létě u příbuzných často prodléval, ale marně.

[2]) Jan Pavel Tomášek (nar. 1802), spisovatel český na Slovensku, byl r. 1850 jmenován školním radou a přidělen okrsku košickému; proto bydlil v Košici (v hor. Uhrách).

[3]) Slovenských pohádek B. Němcové.

Na svátky snad přijedeš do Prahy? Doufám, že nepůjdeš ze Zdic, oni snad se přesvědčili, že Tě mohou potřebovat a také snad Tě v hospodářství upotřebí, což Ti k dobrému bude a zdravé; mezi tím se snad přece něco hodí. Jestli tam zůstaneš, možná, že se tam, až bude teplo, také podívám asi na dva, tři dni . . . Tu fabriku Jarouš vymaluje, on na to pamatuje panu buchhalterovi. — Nechce se mu ráno vstávat, že prý tam spal do 10 hodin, a já myslila, že se tam naučí časně vstávat. Ráda bych také Doru někam poslala, potřebuje to chudák. Co pak Karlovi s Vanderbuchem bude? Snad nyní mu už vyjde? Líbáme Tě všichni a piš brzy, jak dostaneš věci.

Tvá upřímná

B.

Prádlo ti v pondělí nemohu poslat; ten týden jsme neprali, až v úterý.

---

[1]) Jakub Grimm (nar. 1785) a jeho bratr Vilém (nar. 1786). Nejkrásnější jejich společné dílo je „Kinder- und Hausmärchen“, vydané r. 1812, pak Deutsche Sagen (1816). Jakub Grimm zemřel r. 1863, Vilém r. 1859.

XX.

(Přání Němcové a dětí k jmeninám; churavý Jarouš; starosti s Karlem o nějaké místo pro něho a o peníze na cestu.)

18./3. 58.

Milý muži!

Posílám Ti tedy přání dětí i Karla, poslal je včera na mne. Píšou Ti děti jen tak přímo od srdce. Jarouš plakal, když to psal. Ptala jsem se ho, proč psal, že není zdráv, a on mi povídal: Jo, ty nevíš, jak mi je, co jsem doma; píchá mne, a bolí mne hlava. Je to kříž, kdybych ho mohla jen někam poslat po velikonocích, poslala bych ho věru, ale k Tobě to nejde. Stojí to mnoho, a konečně by to dělalo oko těm lidem tam; musím se ohlédnout po nějakém faráři. — S Karlem je kříž, jak uvidíš z listu jeho. Možná, že ti naši trochu přilhali, ale trochu lehkomyslný je Karel též. Já nevím, jak radit. Byla jsem dnes u Fialy; ten mi řekl, před čtrnácti dněmi že měl místo v Sichrově[1]), ale nyní neví o ničem a povídal, že by Karel nejlíp udělal, kdyby šel do Berlína, to že by mu potom dělalo oko, a teprv že by se mohl zde ucházet o dobré místo. Zde že nedostane v těch malých zahradách dobrý plat a že se mu v těch zahradách ani nebude chtít být. A také skrze vojenský stav že by to lépe bylo, kdyby jim na oči nechodil. Já nevím tedy, co mu psát. Půjdu k hraběnce; jestli mi něco dá, tak mu pošlu, aby si mohl ten dluh zaplatit a něco na cestu. Také někde kus šatstva snad vyprosím. Musíme mu přec nějak pomoct, on by vstavu byl udělat hloupost. — Já nemám ovšem sama nic, ale co dělat. Ve Vídni v císařské zahradě dostal by také místo, ale mají tam málo platu. Budu mu psát a piš mu ty také, co by měl dělat. Ta knížka vandrovní snad ještě na rok platí? Bože, já se hrozně bojím s tím vojenstvím o něho.

---

[1]) Sichrov (v hejtm. turnovském), kde je při panství rozsáhlý park a zahrada.

S těmi šatmi Tvými je kříž, raději, kdybys to byl dal tam udělat; jestli ty kalhoty nebudeš moct nosit, tedy je můžeš dát Karlovi, až bys mohl jiné si koupit. Ten klobouk ale myslím, že budou muset schválně dělat, neboť nemají ani jednu střechu širší. To budeš asi 30—40 kr. přidat muset. Prádlo k neděli dostaneš. Pošli také Posla s sebou. Macháček byl u Fričů a chválil prý Tě tuze, že Tě mohou dobře potřebovat. — Staňková chudák leží už nepřestojně od vánoc, a teď se jí provalila ještě ke všemu tvář. Bekl Ti snad psal, povídal to alespoň. Panu buchhalterovi že se tedy také nechám unbekannterweise poroučet, čili po česku, že mu službu vzkazuju.

Přála bych Ti to nejlepší, kdyby se to vyplnilo, ale tak musíme přát, abychom alespoň zdrávi zůstali a ještě hůř aby nám nebylo. Pamatuj na nás a piš tedy zase brzy. Tvá upřímná žena

Božena.

XXI.

(Němec dostal výpověď ze služby ve Zdicích; na škodu mu jest stálá policejní dohlídka.)

27./3. 58.

Milý muži!

Odpusť, že jsem Ti hned na Tvůj list neodepsala; chtěla jsem dříve s Fričem mluvit a nebyl doma, až včera odpoledne. Dala jsem mu ten spis a velmi ho to překvapilo, celý zčervenal při čtení a povídal: To jsem neočekával, vždyť tu byl Macháček před sv. Josefem a nic neříkal. — Vězí za tím jen špína, ale nutit se to nedá. — Já řekla také, že jsem vlastně proto ani nepřišla, jen abych mu to řekla. Prosila jsem ho, kdyby se něco jinde trefilo, aby pamatoval. — K Vrťátkovi jsem šla, ale je v Blatné.[1]) Až sem přijdeš, budeš pak moct leckam si jít; to víš, já nyní nemohu, ale kam chodím, všude jsem se zmínila. — Bekl také se divil, myslil, že Tě přece nechají. Je dobře, že Bekl tu je, a napřed povídal, že tam nevydržíš, a jaký tam pořádek, sice by ti to nevěřili. — Je to sice malá škoda, ale jestli dlouho nic nedostaneš, bude to velká. Rieger povídal, jak jsem přijdeš, abys šel k městskému hejtmanu a upřímně s ním stranu té dohlídky promluvil, vždyť přece sakramenti nebudou chtít zabít. — Prádlo Ti tedy nepošlu, a na ty knihy nezapomeň. Máš tam také Posla.

---

[1]) V již. Čechách v býv. kraji prachenském.

Postel beztoho s sebou vezmeš; bude to zas kříž s ležením. Mohl bys ještě kousek cukru vzít, teď se na to už netrefí. Bylo tu krásně, čtyry dni jsme netopili, a zase po dva dni chladno a chumelice. Dnes jsme zase topili. — Od Šestáka nedostala jsem posud nic... Mencl zve Tě na svátky. Karel mi nepsal. — Byl tu nějaký aufseher skrze podepsání těch 25 fl, co ti strhli, žes to zaplatil.

Zdrávi jsme a ostatní uslyšíš. Buchhalter dostane ten obraz, už ho dělá Jarouš. Pozdravujeme Tě všichni a ukaž těm tam záda. Tvá

B.

Herrn Herrn Josef Němec
in der Fabrik
in Zdic.

*

Němec vrátil se do Prahy. V dubnu Jarouš opět nebezpečně onemocněl, a to zánětem plic, ze Zahaně Němcová dostávala také jen truchlivé zprávy. Od 1. června 1858 zvýšena Němcovi pense na původních 350 fl; v červenci odejel do N. Bydžova a vzal Jarouše s sebou, Němcová pak v Praze sháněla se u přátel po nějaké službě pro muže. Viz V. Tille, Bož. Němcová, str. 215. násl.

*

Němec přičiněním manželčiným počátkem května 1859 odjel do Malých Dvorů (Meierhöfen) v záp. Čechách u Přimdy na celé léto, aby zrevidoval zámecký archiv hr. Kolovrata Krakovského, Jarouš dostal něco peněz na cesty po Čechách od K. Vl. Zapa, aby kreslil staré zámky a kostely pro Památky archaeologické. Němcová s Dorou zůstala v Praze a se zájmem sledovala průběh války italské. V červenci vypravila Doru s Mankou do Domažlic. Viz V. Tille, Bož. Němcová str. 217.

*

Z Domažlic dcera Dora psala matce přiložený list 21. července r. 1859. Popisuje v něm třídenní cestu z Prahy od 16. do 18. července, pobyt v Domažlicích a Chrástavicích, své dojmy a stesky.

List dcery Dory matce z Domažlic.

Milá mámo!

Byla bych Ti ráda hned ty první dni psala, ale nevěděla jsem ještě nic jistého Ti psát. V úterý v 7 hodin večer jsme přijely do Tejna[1]) a odtud jsme přišly o $^1/_2$10 do Domažlic. Šly jsme pěšky, poněvadž jsme nechtěly dělat ještě jeden nocleh. Unavena jsem byla dost, neb jsem jistě ten den šla přes 5 hodin.[2]) Zkusily jsme a kdybych to byla věděla napřed, byla bych raději seděla v Praze. Pomysli si to parno, a my šly každý den 3—4 hodiny pěšky v největším horku a prachu, neb se musí na každý vrch lézt, a od Rokycan se táhne vrch za vrchem. Každý nás litoval, když jsme sem přišly. — Noclehovat jsem musela též v šenkovně na slámě; nevystačily mně peníze na postel. V Žebráce to bylo dost čisté a hodní lidé, ale v Plzni bylo mnoho vojska, a dokonce v Tejně nebyla bych ostala pro velkou špínu, a už mně nezbyly peníze na večeři. V Domažlicích jsem zůstala u Langhamrů,[3]) odpoledne přišla

---

[1]) Horšův Týn, sev. od Domažlic.

[2]) Dceři Theodoře bylo 18 roků.

[3]) Rodina služky Manky. (Bohd. N.)

Nanynka[1] a já myslela, že budu u ní spát, ale ona se nezmiňovala, než abych přišla druhý den na snídaní. Šla jsem tam tedy a představila se panu převorovi.[2] Měl radost a chtěl mne pozvat k stolu, ale měli v klášteře právě hosti, dala mně tedy Nanynka jídlo do jejího pokojíčku. Ona zůstává v klášteře, má hezky zřízený pokoj, ale jen jednu postel. Jsem tam každý den na snídaní, na oběd a někdy též na večeři. Kdybych nebyla u ní, nemohla bych zde vůbec zůstat. Pan převor se na všecky ptal a dá mi snad psaní, až pojedu. V Chrástavicích jsem byla dvakrát, ani bys to nepoznala, jak to tam vyhlíží. Nechají Tě všichni pozdravovat a Bor[3] snad přijede do Prahy poradit se s některým advokátem, jen jestli mu to bude co platné. Stará Konopka je živa a žne ještě; chtěla by Tě ještě jednou vidět. V pátek jsem chtěla jít do Stanětic,[4] ale oni odjeli a nepřijedou až v pondělí, tedy tam zítra hned půjdu. Je mně zde dlouhý čas a nebude-li se mi u myslivců lépe líbit, litovala bych věru peněz, co cesta stála. Posud jsem nic neužila a nejhorší je ten nocleh; musím spát s Mankou. Ani jednu noc jsem dobře nespala, za jedno pro mouchy (jsem celá rozštípaná, neviděla jsem tolik much, co je zde), za druhé, že spíme dvě, a ten křik od těch dětí. Jak vy se máte? Jarouš již odjel, nestýská se Ti? Tu jupku mně, prosím Tě, brzo pošli, neb se nemám do čeho obléknout, a ty slečinky zde na mne koukají a prohlížejí si člověka od hlavy do paty. — Byla jsem také dnes u Prunarů,[5] paní pro mne poslala; mají čtyry slečny, a až se vrátím, jsem tam pozvána na celý den. Buď tedy tak dobrá a pošli mně ty věci brzy a až mně budeš posílat peníze, tedy mi pošli o něco více. Zbyly mně dva šestáky, a na cestě jsme dost hospodařily. K obědu jsme měly jen polévku a půl porce nějakého masa dohromady, jenže jsme mnoho piva pily a ještě dost žízně trpěly, poněvadž byla voda málokde k dostání. Těm dětem bych též ráda dala každému po krejcaru, když jsem jim nic nepřivezla. U Mariandl¹) jsem byla, má malou holčičku; ta měla radost, když mně viděla. Zde teď dva dni prší, avšak je už čas, neboť každý naříká na sucho. Obilí je už sklízeno, a nikdo nepamatuje tak brzo žně. Mně by se zde přece ale nelíbilo, představovala jsem si to vše jináče, že jsou tu hodnější lidé; jsou už mnoho pokaženi. Prosím Tě, pošli nám též nějaké šumovky.

---

[1] Nanynka Bělohradská, hospodyně v klášteře v Domažlicích, známá Němcových z jejich pobytu domažlického. (Bohd. N.)

[2] Převor augustiánského kláštera v Domažlicích Švehla. (Bohd. N.)

[3] Bor, kdysi rychtář v Chrástavicích u Domažlic, dobrý známý Němcové z r. 1846, podobně stará Konopová. Viz Němcové Obrazy z okolí domažlického. (Bohd. N.)

[4] Ve Staněticích pod Riesenbergem byl myslivec Benda, známý Němcové z r. 1846—48. (Bohd. N.)

[5] Měšťanská rodina v Domažlicích; měli dům na náměstí. (Bohd. N.)

Nanynka Tě nechá pozdravovat; zejtra mají zde půl města svátek.²) Piš mně tedy jenom brzo, mně se po Tobě moc stýská, raději bych byla v Praze u Tebe. Odpust, že psaní nemohu vyplatit, protože na to nemám. Nevím, co bych Ti ještě psala, nemám ani myšlenky pro křik dětí a pospíchám též. Manka také není o nic lepší, spíše špatněji vyhlíží; alespoň teď vidí, co doma má.

S Bohem, buď zdráva!

Líbá Tě Tvá

Dora.

Dopis Boženy Němcové dceři Doře do Domažlic dne 27. července 1859.

(Lituje, že Doře v Domažlicích dobře se nedaří, aby tedy domů přijela, že je zvána do N. Bydžova; jak vypravila Jarouše na cestu; bída v domácnosti; o služce Zuze; Quastův obraz Bož. Němcové.)

---

¹) Marjánka, služka Němcových před Mankou r. 1856. (Bohd. N.)

²) Sv. Maří Magdaleny. (Bohd. N.)

Milá Dorinko!

Lituju Tě, že jsi takovou špatnou cestu měla a nyní také, jak z Tvého listu vidím, málo rozkoší máš; kdybych se toho nadála, že Tě Naninka nebude moct u sebe nechat přes noc, a že nebudeš moct hned k myslivcovům,[1]) nebyla bych Tě tam pustila. No, když se Ti tam nelíbí, tedy přijeď domů s Paroubkem, a chce-li tam Manka ještě týden zůstat, ať zůstane, ale déle také ne, neboť mně tu není volno. Dnes přijela fůra z Bydžova z fabriky, a včera večer dostala jsem také list od švakra, abys tam přijela hned s tou fůrou, že na Tebe čekají. — Psala jsem jim, že jsi musela jet na 14 dní k Palackým[2]), aby neměli zlost, ale že tam na pout[3]) přijedeš, což budeš muset také udělat. Zatím by se táta vrátil, a já bych tam třeba pro Tebe přijela.

Ta fůra je dost hezká a pohodlné vezení, a mladý přívětivý člověk je ten pacholek. — To bylo ale hloupé, že tak na kvap psali, nemohla bys se byla ani vypravit, protože večer psaní přišlo, a ráno v 7 hodin stála už fůra u domu, a jet. — Nejezděj ale s tím formanem zpátky, jeď s Paroubkem; bude to lépe, on je přece rozumější člověk. Snad budeš u myslivců přece spokojenější. — Zkusíš alespoň trochu světa a uvidíš, jak je to mezi lidmi. Já se také naválela v bídných hospodách dost — no, ale kdybych to byla věděla, že tě tak zaopatří, nebyla bys nikdy tam jela. — Ten kabátek je hezký, ale teprv ty dni ho přinesla; ony měly mnoho práce a pak s hledáním bytu. — Šátek nemohl Just[4]) nalézt, až po dlouhém hledání. Přišlo od něho 21 kr. starých. — Posílám Ti prozatím 1 fl; jestli ale chceš odjet hned pryč, tedy piš a já Ti pošlu na cestu — to víš, já mnoho nemám. Měla jsem mnoho dluhů k placení, sice bych Ti byla už nyní na cestu poslala. — Jarouš nedostal od Zappa1) peníze až teprv v neděli, a jen 5 fl. — Musela jsem mu koupit košili, šandy, potom jsem mu byla dlužna 1 fl, a tak se ty peníze rozkoulely na vše strany. Šel teprv v pondělí odpoledne; vyprovodila jsem ho až za invalidovnu 2) Šel nejdřív do Libiše3) a tam odtud teprv půjde do Nymburka a do Všejan.4) Koupil si za 1 fl v Židech vak na záda jako vandrovní. Na cestu musela jsem mu dát přece také něco. — Tím že se tu musel ještě celý týden zdržet, utratili jsme mnoho peněz v těch hospodách, neboť jsou obědy mimo předplacení drahé; dali jsme vždy 58 kr. Měla jsem také ten týden hodně co dělat, za jedno s prádlem, které jsem sama vyprat musela, neboť Zuza neumí prát, a sama ovšem i vybiglovat. Když jsem to měla pověšeno, strhla se ta bouře, a div že nám to provazy nepřetrhalo. Potom, když slunce vysvitlo, pověsila jsem to zase — a za chvíli začalo lejt. — Ale přece to doschlo a bylo to jako z cukru všecko bílé. Ale dva dni až pozdě do noci měla jsem pro Jarouše co spravovat, kalhoty, kabát, košile, do nichž jsem mu nová prsa zasazovala. Po tři dni po Vašem odjezdu neměli jsme oběd, protože jsem neměla groše; tedy vždy jen pár vajec jsme měli od Beyerové na dluh, až jsem těch pár zlatých ze Živy5) dostala, a to teprv 6tý den.

---

[1]) K Bendovům ve Staněticích, vých. od Domažlic; Chrástavice jsou na sv. od Domažlic.

[2]) Do Lobkovic.

[3]) Pout v Bydžově o sv. Vavřinci. (Bohd. N.)

[4]) Justův závod pro předkreslování a ruč. práce ženské. (Bohd. N.)

Já jsem celý den sama jako duše, a co i Jarouš odešel, stýská se mi.

Zuza6) ráno přinese vody a uvaří snídaní a jde; já si zametu, ustelu a potom se teprve strojím. Dokud tu byl Jarouš, nechali jsme si oběd z hospody při-

---

1) K. Vlad. Zap, od r. 1859 vydavatel Památek archaeologických.

2) V Karlíně.

3) Libiš u Obříství již. od Mělníka na Vltavě; je tam zajímavý stavbou chrám ze XIV. stol.

4) Všejany v okr. nymburském mají starobylý kostel ze XIV. stol.

5) Živa, časopis přírodovědecký J. E. Purkyně a Jana Krejčího.

6) Zuza Langhamrová, sestra služky Manky. (Bohd. N.)

nést as po tři dni, co jsme měli peníze a o prádle; měli jsme všichni tři dost. — O prádle ten den to byla Zuza celý den u nás a potom v sobotu, a to měli na ni ve fabrice hubu a Langhamer také, jako by to nic nebylo, co si uspoří na stravě a bytu. Ona to ovšem vidí, ale ten táta její je... Ráno má hrnéček dobré kávy a rohlíček, v poledne, když tu byla, dobrý oběd, večer chleba, pivo a skoro každý den dám jí s sebou do fabriky trochu kávy do flašky a chleba, protože odpoledne studenou nepiju, a přece vždy trochu zbyde. — Ale spaní má ta Zuza, to je hrůza; každý den ji budím a někdy, když má ustláno již a přijdu do kuchyně, spí ještě a celá obnažená. — Když jsem Vás vyprovodila to ráno a nazpět domů přišla, nemohla jsem se dotlouct; dvéře jsem div neroztloukla, pes štěkal až hrůza, a ona nic, jako snop spala a teprv za dobré čtvrt hodiny se přece probrala. Říká, že se jí to v posteli a po pivě dobře spí a že se není v stavu zbudit. — Co pak nevyvedla se snídaním. Já myslila, že jí Manky řekla, jak to má dělat, a proto nevšimla jsem si, jen jsem se jí zeptala, jak se káva dělá. „Že ví.“ — Ale čerta věděla! Hodila umletou kávu do vařícího logru,[1]) a když se hodně zavařila, vlila to všecko do mašiny. Já pořád, co je to za ošklivou kávu, kdežto přece pražená tak pěkná je; jdu, když právě nalévala, a tu vidím, jak vařila kávu. Povídala, že jí Manky nic neřekla, že ji tedy vařila jako doma. Jinak jsem s ní spokojena; ona je úslužná a nic ji nemrzí, kdyby měla nevím kam jít a co dělat. Já jí neříkám Zuzl, ale Manky; nejsem stavu zvyknout na její jméno. Pan Vidák nemohl Tě zapomenout; po kolik dní nesměla jsem ráno k Tvé posteli, hned vylítl, štěkal a na postel skákal, jako bys tam ležela. Také Tě očekával k polednímu na prahu. Druhý den po Vašem odjezdu vyhledaly jsme mu blechy a umyly ho. — Šumovky Ti posílám a trochu kávy; nechceš-li ji dát Langhamrové, dej ji Borce, půjdeš-li do Chrástavic; ona ji ráda pívala, a myslím, že ji teď nemá. Pozdravuj je a řekni Borovi, aby přijel s Vámi, že ho dovedu k některému poctivému advokátu.

---

[1]) Ssedlina (kávy) z něm. Lager; na Moravě a Slovensku soc (z něm. Satz).

Milá holka, tobě se to zdá jiné být, než to bylo. To dělají okolnosti a časy a ty mění i lidi poněkud; já bych tam našla přece své staré poctivé známé. Dnes odjel z Prahy pan baron;[1]) že Tě pozdravuje. Ty dni mne fotografovali; ještě jednou musím sedět Quastovi,[2]) který mne do kamene ryje, a potom mne budou tisknout. Na fotografii jsem hezky trefena. Je to již v Novinách ohlášeno, že vyjde moje podobizna, jen aby to bylo k čemu. Ta spisovatelka[3]) co sedávala u domácích na schodech, umřela — chudák! U nás je celý den zavřeno jako v klášteře a přestalo čumění a omrzování; večer, když nejsem doma, Zuza je hned žene. — Pozdravuju Tě a líbám a pozdravuj všechny známé, také freile Manky a Naninku a úctu vyřiď panu převorovi. Piš hned a kdy hodláš přijet. Posílám Ti marku, abych nemusila platiti pokutu. Buď zdráva! S Bohem!

Tvá upřímná matka

B.

Dopis Dořin matce z Domažlic.

(O cestě zpět; u rodiny myslivce Bendy v Stanětících; hrad Risenberk.)

V Domažlicích 2. srpna 1859.

Milá mámo!

Tvé psaní, které jsem den ode dne očekávala, dostala jsem v úterý a byla bych je ještě později obdržela, kdybych náhodou nepřišla do Domažlic;

---

[1]) Karel Maria Villani, pán na Střížkově u Benešova. (Bohd. N.)

[2]) Jan Quast (nar. 1814), malíř hlavně na porculánu a na skle, od r. 1836 v Praze usedlý. (Bohd. N.)

[3]) Psávala služkám dopisy a prostým lidem žádosti a pod. (Bohd. N.)

tam jsem podepsala recepis, který ležel u Nanynky. Ten život mi v zadu nepadne dobře, ale jen když ho mám; ale mnoho ho zde už neužiju; kávu dám Borce. Podivila jsem se, že jsi dala tolik od toho šátku, to se Just musel zmýlit; já jsem tenkráte za ten první dala jen 7 kr., a byl též tak tisknutý. Jak to bude s jízdou, nevím věru, co mám dělat. Ledvina pojede v úterý a Paroubek na druhou neděli. Nebude-li to Tobě dlouho, zůstala bych tedy a jela až s Paroubkem. Jestli by Ti to ale dlouho trvalo, piš mi hned a buď tak laskava, pošli nám peníze na cestu, a my bychom jely zase s Ledvinou, neboť s Paroubkem bychom nepřišly až ode dneška za čtrnáct dní a s Ledvinou ke druhé neděli. Z Bydžova tedy pro mne psali; nu, budou se zlobit, že jsem nepřišla, jela bych, ale jen pod tou výminkou, nebude-li cesta nic nebo jen velmi málo stát. Myslím, že je tam pout 15ho. Jsem teď zase dva dni v Domažlicích, zítra zase odjedu. Myslivcovi Tě nechají všichni pozdravovat, a paní Bendová by prý nikdy neřekla, že ze mne bude ještě taková holka. Jsou to velmi hodní lidé, oni mnoho řečí nenadělají, a já jim též nepřekážím. Byt je pěkný a všechno čisté jako sklo. Mám pěknou postel, spí se mi velmi dobře. Zde jsou ještě žně, ale v Praze je zajisté již všechno požato. Paní myslivcová je silná a hezká paní, ale on je již starý; často na Tebe vzpomínají. Byla jsem s nima na Ryzemburku.¹) Hrabě to nechal vše pěkně nahoře zřídit, sklepy vystavět na pivo, věž nechal spravit a ve vnitř také všechno pěkně opravit. Vylezli jsme až na horu, odkud je překrásná vyhlídka, jakou jsem hned tak neviděla. Pan Krejčí zdržel se zde v loni osm dní, byl ve Kdyni a každý den přicházel na Ryzemburk s p. Venzigem a Heroldem.²) Když

---

¹) Risenberk, nyní pustý hrad, mezi Domažlicemi a N. Kdyní; zpustošen byl od Švédů r. 1641. Panství náleží hraběcímu rodu ze Stadionu.

²) Jan Krejčí, Jos. Wenzig a Ed. Herold chystali vydati dílo o Šumavě „Böhmerwald"; vyšlo potom u Bellmanna. (Bohd. N.)

jsme šli dolů asi okolo 10 hodiny, byli jsme veselí a zpívali jsme. Je revír p. Bendy, a on mi pořáde přikazoval, že musíš pro mne přijet; nechá Ti prý pokoj. Já musím mu psaní napsat a on to podepíše; ale jen co bude po polní práci. Bude se Ti zde velice líbit. On Tě má rád a pořáde si povídá: ,,Byla to hodná paní, ale zkusila dost.“ Paní Bendová by Tě také velice ráda viděla a s Tebou mluvila; chvíli se na mne zadívá a říká, že Ti jsem podobna, i řeč prý mám Tvou. Mohla bys jim dopsat a poděkovat se jim, jsem přece u nich už 14 dní, a oni by měli radost. Kdybys jen trochu mohla, mohla bys sem jet, až přijedeme, abys se trochu zotavila, neb Ti toho je tuze potřeba a zde by ti svědčilo.[1]) Všude okolo samé lesy, Ryzenburk je vidět, jak se vyjde před dům. Znám už mnoho těch vesnic, co jsi v nich bývala. Též na veverkách jsem byla s Bendovým mládencem; zastřelili jsme jich pět, a paní Bendová je připravila hned ten večer k večeři; jsou dobré. Jaroslav je tedy též pryč? . . . Věřím Ti, že se Ti peníze brzy rozkutálely a že byste nic nezahospodařili, kdyby Jaroslav ostal doma. V té hospodě to je přece jen drahé. Mám starosti, kde vezmeš zase teď činži a nám na cestu; je to kříž! V tom divadle ještě nehráli ty kusy? Tu zlatovku jsem dostala, děkuju za ni a byla jsem velmi ráda, že ji mám, neb ani já ani Manky neměly jsme krejcaru a přece je potřeba nějaký ten groš. Dám si zde spravit brynelové botky, neměla bych v Praze v čem chodit a zde to je o polovic lacinější. Koupat jsem se nebyla než dvakrát, není zde skoro žádná voda; každý stýská na sucho, ale ten hrozný vítr a dešť zde byl též.

Budeš tedy fotografována, však je čas, jen abys byla trefena; bude to dělat as trochu hluku po Praze. Nanynka Ti nechá ruku líbat; je dobrá kuchařka a přeje mně. Druhou neděli zde mají v klášteře posvícení a na druhý měsíc přijede p. převor do Prahy. Má se stát vyšším u sv. Mikuláše, ale sotva to přijme.

---

[1]) Němcová se na Domažlicko už nedostala.

Langhamrová Tě nechá prosit, abys jemu řekla, že mu žinky hned pošle, jak je zde dostane, a proč nic nepíše, zboží mu pošle až po Paroubkovi. Všichni známí Tě pozdravujou. Končím, neb je 11 hodin. Dostala jsem tyto dni rýmu a bolení v krku, že sotva mluvím. Vidákovi se nechám poroučet, kanár nevylítl; ale Ty máš bez toho celý den okno zavřené. Děti mají asi zlost, že nemohou omrzovat. Manky Ti nechá ruku líbat a jela by třeba hned zítra do Prahy.

Byla jsi u slečny [1]) a u p. Čejky? Často na Vás vzpomínáme a mluvíme o Vás. Piš nám tedy hned, abych věděla, dle čeho se řídit. Nepiš do kláštera, ale na Langhamrovic; dříve psaní dostanu. S Bohem, buď zdráva!

Líbá tě Tvá Dora.

Dopis Němcové synu Jaroslavovi do Mnichova.

Když Dora vrátila se z Domažlic a muž ukončiv práce v Malých Dvorech též přijel do Prahy, Němcová, jež nutně potřebovala trochu klidu a zotavení, vypravila se do Bydžova ku příbuzným mužovým a pak do Č. Skalice. Jarouše poslala ke svému příznivci k děkanu v N. Městě nad Metují J. K. Rojkovi. Vrátila se v říjnu do Prahy. Kladouc veliké naděje do malířského nadání Jaroušova, Němcová usilovala o další jeho vzdělání vší mocí. Přízní různých dobrodinců konečně dosáhla, že Jarouše proti vůli manželově vypravila do Mnichova, aby se tam věnoval úplně umění malířskému. Jarouš byl na malířské akademii v Mnichově od jara r. 1860 do února 1861. (Viz V. Tille, Bož. Němcová, str. 218. násl.). Dopis, jehož první část chybí, psán byl 11. září 1860.

* * *

---

[1]) Slečny Clottovy, kde se Dora učila francouzsky, zač dr. J. Čejka platil. (Bohd. N.)

(Chystá Jaroušovi šatstvo a prádlo; katolický sjezd v Praze; děkan J. K. Rojek; dr. Dušan Lambl a malíř Jaroslav Čermák; hr. Kolovrat Krakovský; J. E. Purkyně; pobízí Jarouše k práci a šetrnosti.)

... polo vysokou hlavu; nosili je již, když jsi byl doma, ale byly tenkráte velmi drahé.

Plaid je velmi pěkný, z vlny, ne tlustý, čtyry lokte dlouhý, tmavošedivý. Oblek budeš mít také tmavý. Potom pošlu Ti slovanskou vestu, až dostanu odpověď, jestli jsi ji prodal aneb jen zastavil. Co máš zastaveného, to si vyplať, až Ti pošlu ty ostatní peníze, a když by se ti zase někdy — což nemůžeme vědět — taková nouze přihodila, nenech to tak daleko přijít, pro pár grošů vyhoditi oděv, který jsi dlouho ještě nositi mohl. Piš mi v čas, a já Ti budu moct vždy přispěti, když budu nyní dostávati honorář od Augusty.[1]) Jak bys mohl si s literaturou pár grošů vydělat, o tom budu Ti psáti v budoucnu psaní. Dostaneš také teplý kabát na noc a teplé podvléčky i punčochy a dvě košile, jednu na den, jednu na noc, a ten papír i péra i knihy a ještě věci drobné, co Ti přijdou vhod. Chtěla jsem Ti také poslat moji, Dořinu a Baruščinu[2]) fotografii, ale Václav Frič[3]) nemá to ještě zřízeno; Antonín[4]) mu to zřídí dle anglického způsobu. Byl tu tyto dny katolický sjezd[5]) a také Rojek[6]) tu byl. Bydlel u „Modré hvězdy“ a hledala jsem ho tam kolikráte, ale nikdy jsem ho nemohla natrefit, a do besedy měšťanské, kam večer chodil, nemohla jsem také jít. Byla bych tuze ráda s ním mluvila, aby přece věděl, co děláš; vždyť nic o Tobě nevědí a mohou si snadno myslit, že jsi nevděčník. — Dr. Lambl přijel z Paříže, byl tam začasté pohromadě s Jaroslavem Čermákem [1]); ptal se a Lambl povídal mu o mně i o Tobě. Vyjádřil se prý, abys dlouho nebyl v Mnichově, že je tam sice dobrá škola k naučení se kreslení, ale co se malby týká, to že se tam nikdo nevzdělá, a jediná škola že je v Antverpenu [2]) a v Paříži, kde se malíř vzdělávati může. Maloval baču a Dalmatinku [3]) s dítětem, studie to z jeho cesty po Slovensku. Jsou to tak krásné obrazy, vypravoval Lambl, že je celá Paříž poblázněna. Za první dostal od kupce, s kterým má kontrakt, 4000 franků, a druhý den prodal ho kupec za 6000 fr. Za druhý dostal 6000 fr., co žádal, a kupec prodal ho za 8000 fr. Ale on má prý radost, když má kupec z toho užitek, a velmi příjemný je i člověk a vážený v celém Francouzsku. Doposud neviděli Francouzové takové obrazy! — Slovanský lid přichází jeho obrazy v známost vzdělaného světa, a to on chce. Matka jeho a on přijel tam [4]) nyní na návštěvu a chtěla jsem mu včera psát, a tu slyším, že přijede do Prahy; půjdu tedy hned ráno k Lamblovi, aby mne k němu dovedl; jen aby neujel mezi tím časem. Mohl by se Tě ujmout, jako se ho ujmul Gallait. [1]) Balík nemohu dříve poslat až v úterý neb ve středu večer; není ještě kabát hotov, poněvadž jsem nemohla dát na všecko peníze, ani jak se platí, na splátku a od Augusty také jsem dlouho peníze nedostala. — Psala jsem také hraběti Kolovratovi [3]), radil mi k tomu Bendl, který tam [2]) měl primici, a nyní kaplanem se stal v Klatovech. On podporuje prý rád všecko snažení Čechů, zvlášť poslední léta. Psala jsem mu, ale pro sebe o pomoc, abych mohla bezstarostněji pracovat, a když já budu mít, budeš i Ty mít. A když pošleš ty obrazy, myslím, že i Štulc Ti pošle na malbu. Zařiď si to nyní a piš mi hned, jak a co budeš dělat; já myslím, abys toho dobrodiní Purkyňova [4]) použil, a když budeš umět řemeslo to jako umělec, vyděláš si na malířství, a proto můžeš býti někdy slavným malířem. Než dostaneš ten oděv, šetř se, prosím Tě, abys nenastydl; potom budeš dobře zaopatřen před zimou z venku i z vnitř. A piš si každý krejcar, co z těchto peněz a co budoucně dostaneš, na lístek prozatím a já Ti pošlu na ty počty knížku, a vydání, cos mně v psaních psával, i peníze, co jsem Ti poslala, co jsi tam, vypíšu i já z tvých psaní; pišme si každý, abychom se někdy vykázati mohli, že jsi skromně žil. — Nezanedbávej proto malbu, a zvlášť anatomii; nyní budeš moct upotřebiti odporučení, které si dostal. Ale Jaroušku, šetřit musíš a přičiňovat se, abys i Ty vydělati si mohl k svému přilepšení. Ostatní všecky noviny, co se nás a obecných záležitostí našich týče, budeš mít v dlouhánském listu v balíku. Tisíckrát Tě líbajíc, zůstávám

---

[1]) Nakladatel a knihkupec v Litomyšli, který chystal se vydávati sebrané spisy B. Němcové. Viz Sborník B. Němcové, str. 344. násl.

[2]) Baruška Křížková (1844—1879), dcera skladníka u Halánků, později manželka Františka Šimáčka; tehdy byla „ideální láskou" Jaroušovou. Starší její sestra Josefa provdala se r. 1875 za Vojtu Náprstka a mladší její bratr Čeněk (1841—1893) byl vynikajícím lékařem v Praze. (Bohd. N.)

[3]) Václav Frič (nar. 1839), syn dra Jos. Friče, majetník známého obchodu s přírodninami v Praze.

[4]) Antonín Frič, bratr Václava Friče (nar. 1832), znamenitý zoolog český, professor české university.

[5]) Svolán byl kardinálem Bedřichem Schwarzenbergem na Marianské svátky dne 9. a 10. září 1860. (Bohd. N.)

[6]) Jan Karel Rojek (nar. 1804), spisovatel a buditel českého lidu ve vých. Čechách, byl od r. 1852—1862 děkanem v N. Městě nad Metují; s Němcovou sobě dopisoval a také ji podporoval.

---

[1]) Jaroslav Čermák, malíř český světového jména (nar. 1831), roku 1858 vrátil se z Paříže do Prahy a odtud cestoval Moravou a uh. Slovenskem, dostal se do Dalmacie a zvláště oblíbil sobě rázovitou Černou Horu. Z pobytu na Slovensku vznikly obrazy „Slovačka dítě kojící“ a „Bača se psem“.

[2]) V Antverpách v Belgii jest slavná akademie výtvarných umění, vzniklá r. 1510.

[3]) Omylem místo „Slovačka s dítětem“.

[4]) Do Paříže. Jaroslav Čermák byl slabého zdraví; proto matka jeho, vdova po lékaři, provázela syna Jaroslava na jeho cestách za uměním v Mnichově, Düsseldorfu, Antwerpách i v Paříži.

---

[1]) Louis Gallait (nar. 1812), slavný malíř belgický, nadaného Čermáka se v Antverpách přátelsky ujal a byl mu vždy nakloněn.

[2]) Hrabě Hanuš Kolovrat Krakovský (nar. 1794), pán na Březnici, jejž Němcová v Pohorské vesnici zvěčnila pode jménem hraběte Hanuše Březenského.

[3]) Václav Bendl, mladý přítel Němcové, toho roku byl vysvěcen a primici měl v Březnici, kde měl příbuzné. Potom stal se kaplanem v Klatovech.

[4]) J. Ev. Purkyně poskytl Jaroušovi peněžní podporu, aby se mohl naučiti v Mnichově dřevorytectví. (Bohd. N.)

povždy Tvoje vroucně Tě milující

matka.

Piš hned. Než pošlu paklík, budu Ti psát, abys mohl si proto jít a pošlu Ti také peníze na vyplacení anebo to vyplatím raději zde.

List Boženy Němcové dceři Doře z Chlumce nad Cidlinou.

Jakmile Němec vrátil se z Malých Dvorů do Prahy, nastávaly mezi manžely prudké spory, které se mimo jiné týkaly zvláště vychování dětí. Němcová toužila, aby Karel se stal vynikajícím zahradníkem alespoň jako Fiala neb Kodym, kladla veliké naděje do malířského nadání Jaroušova a oslňovala ji sláva Jaroslava Čermáka. Z dcery Dory chtěla míti řádně vychovanou učitelku. Proti tomu všemu stavěl se Němec, a tak došlo mezi manžely k roztržce.

Po rozchodu s mužem Němcová r. 1861 odjela do Chlumce, zde byla hostem v rodině tamního sládka Josefa Daňka. Z Chlumce potom odjela ke známému faráři Fr. Šafránkovi do Mlíkosrb a odtud do Nového Bydžova k příbuzným mužovým.

Přiložený dopis psán byl koncem července neb počátkem srpna 1861; byl psán brzo po odjezdu z Prahy, neboť píše Doře o věci, které v Praze zapomněla, a očekává, že Jarouš přijede na studentskou merendu, jež byla ke konci srpna t. r., do Bydžova. (Bohd. N.).

(Němcová libuje sobě v rodině Daňkově; divadlo v Chlumci, beseda v Jaroměři; Jaroslav Goll; studentská merenda v Bydžově; Vojtěch Šafařík.)

Z Chlumce — v deset hodin ráno. Právě jsem přišla z procházky, a na stole čeká mne kus chleba s čerstvým máslem. Ráno snídala jsem mléko. V předvečer měla jsem koroptvičku s dušenými višněmi. — Když jsem si večer hledala čistý podolek v žoku, nahmátla jsem mezi prádlem papír, a je to přiložený tuto křticí list Jaroslava. Dej mu hned, snad ho hledal, ale já jsem ho tam nedala, to vím. Ráno ale, když jsem otevírala tašku, chtíc si přišíti přasku, co jsem si od Tebe koupila, ale nenašla jsem ji v žádném papírku ani brazlety pro Karolinku. [1]) A nůžky jsi mně také nedala, ani ten perořízek nový, který jsem, když jste to začali skládat, na stolek psací položila, a to potřebuju všecko nevyhnutelně; tedy mně, jak list dostaneš, pošli.

Ztratit jsem ho nemohla, poněvadž jsem měla tašku zamknutou, a klíček v kapse jsem měla až do večera. Také ta celá miliová [2]) svíčka není v tašce. Přikládám ti 30 kr. a kup mně ještě jedny punčochy a za 2 kr. nití na ten mólový šátek. — Na druhý týden bude zde divadlo; už se staví a malují dekorace, je hodně velké; budou hrát okolní studenti. Také v Jaroměři byla beseda, jejíž program mně dal Jaroslav Goll[3]), který je na prázdniny zde u strýčka. Je velmi slušný hoch. Merenda v Bydžově [4]) bude velkolepá; sejdou se před merendou studenti z celého okolí, z Chlumce, Smidar, z Jičína, z Hradce i Jaroměře a daleko z okolí, a ti společně budou si volit pantátu a panímámu Merendy.

Do té doby dostanu peníze. Psala jsem ráno panu Vojtěchu Šafaříkovi,[5]) a to Ti pošlu na cestu. Co děláte? Já se mám jako pánbůh v ráji. *B*.

---

[1]) Neť Němcové v Bydžově. (Bohd. N.)

[2]) Svíčky stearinové dle tovární fy. Milly, zal. ve Vídni r. 1837. Mylně se jim říká „mlékové". — Mólový šátek, vlastně mollový (mullový) z jemné bavlněné tkaniny.

[3]) Jaroslav Goll, nar. 1846 v Chlumci nad C., syn lékaře; professor české university a vynikající historik; bylo mu tehdy 15 let.

[4]) Byla dne 26. a 27. srpna 1861. (Bohd. N.)

[5]) Vojtěch Šafařík (nar. 1831), syn slavného P. J. Šafaříka, později professor chemie české techniky; do roku 1856 professor české reálky. Jednalo se asi o honorář z Č. Č. M.

Dopis B. Němcové dceři Doře z Mlíkosrb v srpnu r. 1861.

(Dopis tento, jako předešlý, psán je nejistým slohem, pravopisem i písmem, prozrazujícím chorobu tělesnou a rozrušení mysli.) (Bohd. N.)

(O odjezdu z Chlumce, příchod do Mlíkosrb; sládek Jos. Daněk; zasílá Doře peníze na zaplacení dloužků a na drobné nákupy.)

Milá Dorinko! Peníze tyto, co Ti posílám přiložené, dostala jsem v neděli při odjezdu z Chlumce, kde jsem se zdržela od středy od večera; chtěla jsem hned odjeti do Mlíkosrb, ale Daněk [1]) nemohl mně dát příležitost, an právě ty dni pšenici a oves požínali. — Mluvili jsme o lecčems, ale vždy jen, když paní přítomna nebyla. — V neděli ráno dal zapřáhnout a sám pomohl mi do kočáru a podávaje mi ruku, položil mi zapečetěný list do ruky se slovy: „Přijměte to, paní Němcová, na důkaz mojí vážnosti a upotřebte k Vašemu brzkému uzdravení a co příspěvek na cestu do Slovenska. [2]) Odpoledne přijeli jsme teprv do Mlíkosrb; musel si kočí zajet, an v pátek hrozný liják byl a bližší cesty rozvodněné. — Ten den nebylo možná, abych Vám byla peníze poslala a psala. Přišli odpoledne hosti a zůstali až do večera. V pondělí musel p. Šafránek [3]) k nemocnému a včera byl v Kratonohách. [3]) Kdyby to bývalo jednoduché psaní, byla bych je po někom poslala, ale s penězi a na recepis to nemůže být. (Němcová dále vypisuje, co má Dora kde ze zaslaných peněz zaplatiti a pokračuje): Tobě 3 fl., Karlovi 3 fl., Jaroušovi 4 fl., protože mně jeden půjčil na cestu; nemá-li ale na činži, dej mu ještě 1 fl. [4]) Pošli mi ty brazlety, tu svíčku miliovou a jednu mi přikup, potom ten perořízek; nůž si tam prozatím nech. Přasky jsem našla.

---

[1]) Totiž Josef Daněk, sládek.

[2]) Němcová měla v úmyslu zajeti po páté na Slovensko za studiem národopisným a literárním. S prof. J. Krejčím a M. Hattalou chtěla se účastniti vydání velkého díla o Slovensku. (Bohd. N.)

[3]) Fr. Šafránek, farář ve Mlíkosrbech (sv. od Chlumce); Kratonohy leží vých. od Chlumce.

[4]) Jarouš nebydlel tehdy s otcem, nýbrž Dora. (Bohd. N.)

Mám-li podštrykované ty nítěné punčochy, tedy mi je pošli a kup mně ještě jedny stávkové u níťařky v Platejze. Na to, na nítě, na ostatní punčochy posílám Ti 2 fl.

Potom mně kup závinky do vlasů; ta síťka mně nedrží a jsem jako sojka, a kup mně houbu, nemusí být fein, ani velká; kup ji v Široké ulici; na to posílám 2 fl.; co si smluvíš, to si nech. Kup mně také ještě jeden šátek u Sedmíků a sobě také jeden za 45 kr. — je 90 kr. U papírníka v Ovocné v krámě před Gablerovým kup 2 lístky s Riegrovou podobiznou, štangličku vosku červenou — ten, co jsi koupila, rozbil se mi — a potom olůvko Hardtmuth — na to 45 kr.

Ty listy a ten popis pohřebu ¹) pošli mně s sebou, potom ilirský ²) slovník a notiz ze Slovenska, ne, co jsou ty písně, ale co jsou ty pověry a všelijaké poznámky, co je více popsaná.

Paní Rezince dej 30 kr. a 50 kr. Vám posílám na želízka a 2 fl. na vanu. Troky stály 3 fl. a Lipšová dala za správu 1 fl. 50, tedy jsme si quitt.

Zítra pošlu Ti další zprávy. Na posvícení nepřijeď, já také tam nepůjdu, ale přijeď na merendu.

Přiložený lístek dej paní Knappové a k tomu přilož 1 fl. 50. Všecko pěkně zapakuj a špagátem otoč a zapečeť a pošli franco — já si to vyplatím zde: „Božena Němcová, Mlíkosrp, p. Chlumec.“ Psaní Ti pošlu zítra do Museum k Wildnerovům.³)

S Bohem

m.

---

¹) Popis pohřbu Havlíčkova; byl zachován v pozůstalosti, též zápisky ze Slovenska. (Bohd. N.)

²) Illyrie, provincie římská, zaujímající celý západní Balkán; jméno jako státu obnovil Napoleon I. „Illyrie française“. Mylně Slovinci a Srbochorvaté nazývají se Illyrové, neboť původní Illyrové nebyli Slované.

³) Aby se dopis nedostal do rukou muži; Wildner, sluha v museu. (Bohd. N.)

Němcová o studentské merendě sešla se v Bydžově s Dorou a Jaroušem, potom nevrátila se však do Prahy, nýbrž v polovině září 1861 odjela do Litomyšle. O dalším trudném životě Němcové viz Sborník B. Němcové, str. 544. násl.

Z listů rodinných B. Němcové patrno, že veškero úsilí její směřovalo k tomu, řádně vychovati své děti, poskytnouti jim důkladného vzdělání, aby jednou zaujímali v národě českém čestné postavení a měli zajištěnou budoucnost.

Snaha obětavé matky nezůstala marnou.

Karel po různých cestách stal se r. 1874 učitelem zahradnictví na zemské hospodářské škole v Táboře a r. 1896 ředitelem zemského pomologického ústavu v Troji u Prahy. Zemřel dne 3. května r. 1901 u věku 62 let.

Jaroslav stal se učitelem kreslení na reálce v Oděse na Rusi a r. 1881 inspektorem tohoto ústavu. Pak byl jmenován ředitelem reálky v Rovně v gub. volyňské a r. 1890 v téže vlastnosti přeložen do Vinice v gub. podolské. Z listů matčiných známa jest nám jeho náklonnost k botanice. Jako ředitel reálky horlivě se zabýval ve Vinici sadařstvím, takže byl vládou roku 1895 poslán do sev. Ameriky, aby se tam seznámil s průmyslem ovocnářským.

Výsledkem této jeho cesty byl obšírný spis v ruském jazyce „Promyšlennoje plodovodstvo v Sěvernoj Amerikě“ (r. 1898). Toho roku přijel do Prahy, aby se tam léčil z rheumatismu. Nevrátil se již na Rus; zemřel dne 20. listopadu 1898 v Praze a pohřben byl na Vyšehradě do hrobu matčina. Bylo mu teprve 56 roků.

Bohdana (nar. r. 1841 v Polné) rok po smrti své matky (r. 1863) stala se učitelkou na dívčí škole v Jičíně, zprvu pro práce ruční a francouzštinu na připojené škole měšťanské, pak i na soukromé vyšší dívčí škole, kterou založil professor Fr. Kott. R. 1871 ustanovena byla na 5titřídní dívčí škole učitelkou literní. Po 46tileté pilné práci odešla r. 1911 na odpočinek, a dostalo se jí pochvalného uznání od c. k.

okresní školní rady a bisk. konsistoře v Hradci Králové. R. 1866 po bitvě u Jičína dne 29. června Jičín přeplněn byl raněnými vojíny rakouskými, saskými a pruskými. Bohdana Němcová věnovala se velmi obětovně péči o raněné naše vojíny, začež odměněna byla pochvalným uznáním a díky c. k. místodržitelství. Dlí v Jičíně na odpočinku, sledujíc s čilým zájmem ruch literární i snahy politické.

IV.

DVACET DOPISŮ VÁCLAVA BENDLA BOŽENĚ NĚMCOVÉ.

(R. 1856—1861.)

IV. Dopisy Václava Bendla Boženě Němcové.

1.[1])

(Bendl žádá za svazek drobných novel G. Sandové.)

Milostivá paní!

Račte odpustit, že se osměluju Vás o něco žádati, totiž kdyby Vašnostem bylo možno mně jeden svazek drobných novel Sandové se někde vypůjčiti. Prosil jsem Vás, Milostpaní, ve psaní ze Selčan, abyste mi dvě divadla koupila, a přiložil jsem 1 zl. stř. do psaní; ačkoli jsem tam ale čtyry dni na odpověď čekal, nepřišlo mi ničeho. Pak-li Vám, milostpaní, možno, mi ten jeden svazek Sandové obstarati, račte mi jej prosím po poště odeslati.

Poručení si vyprosím na pana vrchního komisaře a srdečné pozdravení na Jarouška a Dorinku. Vám, Milostpaní, uctivě ruku líbám a mám čest býti

s úctou oddaný

V. Č. Bendl.

V Roudnici dne 3. září 1856.

Adressa:

Milostivé Paní, Paní Boženě (utrženo)
manželce c. k. vrchního komisar . . .
v
V Štěpánské ulici, č. 647.

---

[1]) Václav Čeněk Bendl (nar. dne 24. října 1833 v Turnově) seznámil se s B. Němcovou v Nymburce r. 1849.

2.

(Bendl děkuje za povídky G. Sandové a píše, že by byl rád Jarouše pozval k rodičům.)

Milostivá paní!

Nemálo jsem se podivil, když přišed v sobotu večer domů, nalezl jsem Vámi odeslané mi povídky Sandové. Myslil jsem, že nejste v Praze, neboť ten lístek, v němž jsem Vás o ně prosil, odeslal jsem do Prahy osmého — a nejdéle snad to bylo desátého září. Divím se tomu velice, zvláště an jsem toho chlapce dvakráte se ptal, zda-li to odevzdal. Ostatně Vám za laskavé obstarání srdečně děkuji, ačkoli mi již málo platny jsou z toho ohledu, že ve středu již pojedu do Prahy. Ze Sedlčan že jste Milostpaní mé psaní nedostala, je mi divno — bylo to docela jednoduché psaní, a myslil jsem, že nebude zapotřebí pro mizernou zlatku vzíti recepis. Я семъ але такé зъ Бřезнице Вáмъ послалъ отповѣдь на Ваше псаний а о немъ се ани незминюете' Не пришла такé жáдна отповѣдъ. — Od Anny dostal jsem dnes (v pondělí) psaní — zase jednou po celých osmi nedělích! Psal jsem jí z Březnice, ze Sedlčan a zase podruhé z Březnice — pak jsem byl doma — žádná odpověď — psal jsem jí tedy ještě jednou — pouze několik řádků francouzských — a ona mi píše, že kromě toho francouzského lístku před tím ani jedno psaní neobdržela.

Nevím, co si mám o tom mysliti. Do Brna jsem také psal a také nic! Co jste mi psala, milostpaní, strany Jarouška, je mi srdečně líto, že jsem to nevěděl dříve, před čtrnácti dny jsem se dosti napřemýšlel, koho bych pozval na zdejší posvícení, a koho jsem pozval, nepřišel; myslil jsem, že jste dávno na Poříčí[1]) — byl bych tu rád měl Jarouše, neboť jsem byl vždy sám, a v té dlouhé chvíli jsem předešlý týden šel do Litoměřic, do Lobosic, na Milešovku, do Teplic, do Běliny atd. V sobotu jsem se vrátil.

---

[1]) Viz V. Tille, B. Němcová, str. 173. Bohdan Staněk nabídl Němcovým pobyt v Poříčí na Sázavě u svých rodičů.

Proč jste ho, Milostpaní, neposlala dříve beze všeho ohlašování? Což by ho byli naši neradi viděli? —

Ve středu v poledne přijedu do Prahy.

Panu manželu se uctivě poroučím, Dorinku a Jarouška pozdravuju, Vám Milostpaní ruku líbám a mám čest býti Vám s úctou oddaný

Václav.

29./9. 1856.

Ihr Wohlgeboren der Frau
Frau Marie Niemec,
k. k. OberkommissärsGattin
in Prag
Stefansgasse, $\frac{647}{2}$

3.

(Bendl se omlouvá, že se nepřišel rozloučit, popisuje nesnáze před odjezdem z Prahy, cestu do Budějovic, život svůj v kněžském semináři a prosí Němcovou o nutné maličkosti a brzký dopis.)

Milostivá paní!

Nejprve Vás musím prosit za odpuštění, že jsem k Vám ani nepřišel před svým odjezdem. Vlastně nebude ani snad mi přílišného omlouvání zapotřebí, neboť dobře víte, že bych byl přišel, kdyby mi možnost byla bývala. Povím Vám, jak jsem odjel. Víte, že jsem neměl žádných peněz, že jsem je tedy měl odpoledne od Štulce[1]) dostat. Byl jsem též v poledne u něho, a on mi řekl, bych o půl třetí na něho čekal, že přijde z Hradčan. O půl druhé byl jsem u Staňka — ten vyjednal to v dostavníku tak, že mohu jeti za 3 zl. místo za pětku. Konduktér mi také hned lístek vystavil, abych měl jistotu, že nepřijdu pozdě k zápisu — zaplatit jsem měl až později v Budějovicích. O půl třetí jdu k Štulcovi, on však nebyl ještě doma — čekám do tří, do půl čtvrté — on, považte si, věděl, že jedu pryč, že nemám krejcaru, a on i na to dočista zapomněl. O půl páté dostavník jede — pomyslete si, jak netrpěliv jsem byl. Když ani ve tři čtvrti na čtyry nepřicházel, — nevěděl jsem co dělat — jeti jsem musel, jinak bych byl musel zaplatiti zamluvené místo — a druhý den bych byl musel celou pětku platit. Lítl jsem tedy k jedné rodině, kdež mi dvě zlatky na cestu půjčili — a konečně jsem po čtvrt na pět byl u Charouzů a za chvíli jel. Můžete si asi představit, jakou zlost jsem měl. Však — neměl jsem ani času se zlobit. Faninka mě doprovodila k Charouzům, tam čekal na mne Tille[1]), kteréhožto jsem hned k Vám, milostpaní, poslal, a doufám, že byl u Vás. Vidíte tedy, že mi nezbylo ani nejmenší chvilenky, přijít k Vám se poroučet, ačkoliv bych byl, ví Bůh, tak rád přišel, ale věřte mně, že jsem do hospody přiběhl jako udýchaný chrt, a kašel, který nyní mám, pochází odtud, že tak upocený jsem v zimě musel jeti. Ostatně cesta byla mrzuta, žádná společnost, všichni spali, a já nemohu na dostavníku usnout — celou noc a zase celý den jsme jeli — až konečně večer jsem připloul do Budějovic, potmě bylo již, a proto jsem zůstal v hostinci přec noc. Druhý den, totiž ve středu, představil jsem se biskupovi[2]), který mi beze všech dlouhých cafik a beze všeho kázání, jaká by Š[3]) při takové příležitosti dělal, dal visitní lístek a halabala na něj napsal: der Überbringer dieses ist ins Seminar aufgenommen, s tím mě poslal do semináře, a bylo to uděláno. A teď sedím zde — mám 25 kolegů, mám svůj pult k zavření, mohu psát a vůbec dělat co chci, jen když se naučím lekcí, kterou kantoři právě chtějí zkoušet — v pondělí, ve středu a v pátek jsou 4 hodiny škola (to ale professoři přijdou k nám do sálu), v úterý jen ráno, ve čtvrtek nic, v sobotu 3 hodiny. Z přednášení máme: Fundamentaltheologie — to je filosofické; pak židovskou archaeologii po latinsku, pak paedagogiku, kterou přednáší jakýsi dr. Hruška vskutku velmi interessantně (je to znamenitě galantní člověk, jenž chce zdejším theologům přednášet bon ton, aby se, když někam přijdou, nechovali jako medvědi, a to je dobrá věc). — Mimo to se čte a trošku vykládá bible — a jedna hodina za týden je patrologie, učení o tak zvaných Svatých otcích — latinsky . . . Nejmrzutější, že zvonec panuje zde nade všemi. Povím Vám pořádek denní, což všechno zvon svolává. Ráno v 5 se vstává, o půl šesté do oratorium, kde je ale teplo, v 6 mše, od $^1/_2$7—$^1/_2$8 studia, pak snídaní; od 8—10 škola, 10—$^1/_2$11 nic, $^1/_2$11—12 studia, 12—$^3/_4$1 oběd, pak nic až do $^1/_2$2, ve 2 škola, ve 4 procházka, od 5—7 studia 7—$^1/_2$8 večeře, pak se tropí švandy až do $^1/_2$9, hrajou se karty, skotačí se atd. $^1/_2$9 do oratorium, kde polovička dříme a v 9 jdeme spat. Máte zde několik hodin studia naznačeno; nemyslete ale, že se to v těch dobách pořád studuje, to je jen, že musí být v sále ticho, a každý dělá co chce, já ku příkladu zatím píšu psaní. Kdyby nebyl čas k tomu ustanoven, bylo by pořád moc hluku, a to by člověk nic neudělal. — Ostatně si nás tak dalece nevšímají, protože je všechno už v pořádku. — Já jsem se dal dnes ostříhat, a nesluší mi to tak špatně, jak jsem si myslil. — Dnes dostanu kutnu, potom bych se Vám rád ukázal — to si ale musím nechat chuť zajít až na velké prázdniny; ačkoli o vánocích bude prázdno — to by mi ale nestálo za to do Prahy.

---

[1]) P. Václav Sv. Štulc byl tehdy katechetou akad. gymnasia v Praze.

---

[1]) Antonín. Viz V. Tille, B. Němcová, na str. 195.

[2]) Biskupem v Č. Budějovicích byl již ode dne 1. listopadu 1851 šlechetný Jan Val. Jirsík.

[3]) V. Štulc.

Jíst zde dávají dost, to je pravda, nouze není — taky je možná si časem drobátko zakouřit — na zahradě po obědě — a já, jenž jsem dychtil se poněkud restaurovat z toho bouřlivého života, jsem zde prozatím dosti spokojen — nejhorší je, že člověk nemůže chodil bez povolení po městě — ale já, kdežto tu nikoho neznám, nedělám si z toho tak mnoho. V Praze by mě to více dopalovalo. Mezi alumny jsou, jak vidím, někteří hodní a vtipní lidé — čeština zde vůbec ovládá, u nás je 5 Němců, kteří se bohemisují — a já budu také něco účinkovat — až jen se více seznámím.

V prvku mi teď ještě některé věci dělají starosti a obracím se na Vás, zda-li byste mi nemohla — majíc tolik známých — mně v tom poněkud pomoci.

Schází mi trochu drobného prádla, pak as dva ručníky, nějaký servitek, já žádných peněz nemám, abych si to koupit mohl. Tak i některé jiné drobnosti, jako je nožejk s větším nožem, zrcádko atd. Kdybyste mi mohla, milostpaní, některé ty věci nějak zaopatřiti, byl bych Vám velice povděčen. Zvláště o jednu věc vás budu prosit — o Briefpapier — bude-li Vám možno, dejte mi s písmenou několik udělat — jsou to věci, které člověk nevyhnutelně musí mít — a nemaje krejcaru, nemůže si je zaopatřit, jak už stará zkušenost dokazuje a učí od Adama až na moje nynější theologické časy.

Jak často jsem už zpomněl na Vás, Milostpaní! Já vím, že tam v Praze po mně nikdo ani nevzdechne — že si nikdo ani nevzpomene na Vaška, který je nyní sprostým alumnem — že mnozí mě za nepoctivce považují, že jsem sem šel, a jestli to i Vy Milostpaní, nejste, je jich mnoho jiných. Však budu vidět, zda-li mi přec psáti budete — a vy víte, jak toužebně budu na list čekat — Co dělá pan Oberkomisař? Půjde do Villachu?[1]) a kdy? a pojedete Vy potom do Votic? Co dělá Dorlička a Jaroš? Pozdravujte je srdečně — ať mi někdy ta budoucí moje hospodyně pár řádků napíše. Milostpaní, mám u Vás Puškina, zapomněl jsem ho — a tož bez něho přece nemohu býti — buďte tak dobrá, pošlete mi ho — a mordie, kdybych zde takhle mohl mít Heineho — nemám zde ani hadr básní — zaopatřte mě něčím — času budu mít dost. A proto Vás, milostpaní pěkně prosím, abyste mi co nejdříve odepsala, některé ty věci, co možno bude, mi poslala. Víte, že s náramnou nedočkavostí budu očekávat. Vy nevíte ani, jak to je, když je člověk tak příliš vzdálen!

---

[1]) Němec odjel do Běláku (Villach) v Korutanech dne 18. list. 1856.

Prosím Vás, psala jste již na Moravu? Jenom nezapomeňte na to — Hansmannovi[1]) také ode mne pište zatím pozdravení — já mu budu psát — teď ale nemám marky. Vám dávám poslední šestáčkovou marku na psaní — a jsem quitt. Ještě něco budu Vás prosit — buď dojděte neb pošlete k Štulcovi, já jsem mu psal o nějakou biblí a modlicí knihu — již se na mne ty věci nedostaly — a on je má snad v zásobě, já mu psal, že Vy budete tak laskava a pošlete mi to. Taky mu připomeňte strany prof. Staňka; já mu totiž psal, aby to vyjednal strany mého platu za dostavník.

Do Březnice jsem psal páterovi. — Юрови нехци псатъ, ажъ буду митъ тенъ листъ — теды чекамъ на рефератъ. Брзо.

Měl bych Vám ještě mnoho psáti — ale pro dnešek dost — až budete mluvit s paní Šlenkrtovou[2]), ať mi pošle ty slíbené štráfky a vyznamená je číslem 80. Zatím buďte zdráva a já Vás jen prosím, abyste mi hned psala; adresa je jednoduchá: jméno a k tomu Theolog des 1. Jahres in Budweis, Bischöfl. Seminär. S Bohem. Mějte se hezky a až budete někoho ze známých vidět, pozdravujte ho. Panu Oberkomissarovi uctivé poroučení. Vám, Milostpaní, ruku líbám a mámčest býti Vám

s úctou oddaný

Václav.

V Budějovicích, 15./11. 56.

Dnes dostanu kutnu.

---

[1]) Leopold Hansmann redigoval v Brně „Moravský národní list“ (do r. 1857).

[2]) Viz V. Tille, B. Němcová, na str. 157.

4.

(Bendl přeje Němcové ku jmeninám, prosí za brzký dopis a knihy.)

Milostivá paní!

Nepsal bych dnes vlastně — činím to ale z více příčin — a sice předně je ve čtvrtek Váš svátek a při té příležitosti nemohu přece opomenout Vám srdečné přání své projeviti. Jste sice bez toho ujištěna, že Vám nepřeju leč vše dobré, přece ale mohla byste říci, že si ani nevzpomenu, že se vlastně jmenujete Barborka. Druhá příčina jest to, že tomu již více než čtrnácte dní, co jsem Vám odsud list odeslal, posud však ani té nejmenší odpovědi jsem neobdržel. Věděl jsem, že si Milostpaní na mne už ani nevzpomenete, jakmile budu tak daleko a v takovém stavu. Prosil jsem, abyste mi poslala Puškina, kterého velice potřebuju, a ještě některé věci maličké, které však nemusely zrovna býti. Taky jsem Vás prosil, abyste poslala k Štulcovi, jemuž jsem psal a žádal ho, nemá-li latinskou biblí a nějaké modlicí knihy, poněvadž já, odešed z Prahy bez krejcaru a zde ani známost ani žádných zdrojů k vydělání peněz nemaje, nemohu si takové věci kupovati. Poslal jsem také Tilleho k Vám, aby se zeptal, zda-li onen můj list jste obdržela. Že pán jel už z Prahy pryč, dozvěděl jsem se až z Brna od Hansmanna.

Já jsem zde dosti spokojen, mohu říci, že víc než jsem byl kdy v posledních letech, jenom časem vjede do mne ďábel — a fackoval bych se, ale takové doby jsem měl jen asi dvakrát, co jsem zde. Ostatně mám dosti co dělat, ale už budu brzo hotov se vším, co jsem už před svým příchodem omeškal. Pozdravuji Dorinku a Jarouška.

Vám, Milostpaní, co nejuctivěji ruku líbám a mám čest býti Vám

s úctou oddaný

Václav.

2./12. 56 v Budějovicích.

5.

(Bendl děkuje za dopis a Puškina, naříká na neochotu Štulcovu, žádá leckteré věci potřebné, píše o svém zaměstnání a prosí za knihy.)

Milostivá paní!

Velice mě mrzelo, že jsem od Vás mi poslaného Puškina obdržel, když jsem lístek pro Vás na poštu poslal; bylo mi psaní Vaše tím vítanější, jelikož jsem si nevěděl nikterak vysvětliti, proč tak dlouho žádnou odpověď nedostávám. Měl jsem strach, že snad psaní mé Vás nedošlo a proto jsem předešlý týden žádal Tilleho, aby k Vám došel. Potom jsem si myslil, že snad jste na venkově, poněvadž jste chtěla jeti do Votic, a proto jsem byl velmi radostně překvapen, když mi včera chlapec přinesl paklíček, v němž byl Váš list, kterým jsem se po dlouhém čase zas jednou pokochal — když jsem i Puškina měl v ruce, po němžto se mi taky už stejskalo. Můj Bože — vždyť některé ty listy a básně jsou teď mou jedinou zábavou, mým Eldoradem. Měl jsem věru strach, že jste zapomněla na mne, že snad budu marně čekati na odpověď! Ale díky Vám, srdečné, upřímné díky, že jste mě zase oblažila. — Kdybych tak jen mohl s tímto listem Vám poslati též něco, co i Vás by těšilo, co by Vám pomohlo — věřte mně, Milostpaní, že by sotva kdo s takovou rozkoší to učinil jako já. Ale vždyť na mou duši nebude ta mizerie přece věčně trvat — vždyť přece Vám přijde čas, kdežto budete spokojena v každém ohledu — a za některé věci, které by Vám ještě nebyly vhod, budete míti jakožto náhradou slávu u celého národa — a to přece stojí za to, aby člověk v jiném ohledu nebyl zas příliš šťasten — a tuze veliké štěstí by nás rozmazlilo. Vy byste snad méně psala — snad taky ještě víc — ale — — bude dobře, na to se přec můžete spolehnouti. Však též pán dostane brzo kapitální nějakou službu, a pak zajisté nezapomene, že jste mnoho proň učinila. — Odpusťte mi, že jsem Vám v lístku posledním, který bych byl ani ještě neodeslal, kdybych byl nechtěl Vám přece jakousi gratulací poslati, že jsem tak málo psal — čekal jsem pořád, až listonoš nám přinese poštu z Prahy a když nic nepřišlo, teprv mezi učením, které jsem právě nemohl zanedbati, protože chce biskup přijít do kolleje poslechnout, jak nám professor přednáší filosofii theologickou, která se posud nepřednášela, teprv tedy v spěchu jsem několik těch řádků naškrabal, odevzdal hausknechtovi a právě Váš paklíček přišel. Jsem rád, že konečně to je s pánem u konce — já jsem měl strach, že Staň. strany kauce to neudělá[1]), no, ale, když to slíbil, dostojí slovu.

Nemálo jsem se divil, když jste mi psala, že Št.[2]) u Vás byl a ještě více, co Vám povídal. Jak jsem Vám již předešle řekl, tak tomu bylo. Víte, že jsem ráno před odjezdem neměl ani toho nejmenšího — v poledne jdu k němu — neměl se k tomu dát mi sám ze sebe něco — říkám mu tedy, a on na to, jak prý se tedy chci vydat na cestu, když nemám peněz, že jsem měl na to myslit dříve. To je rozum, ne? Ale řekl mi, abych o půl třetí na něho čekal, já čekal jako blázen do tří čtvrtí na čtvrtou, a on nepřišel, nedal mi tedy ani krejcaru na cestu. Potom jsem mu psal, aby to vyjednal se Staňkem, že jsem zůstal dostavník dlužen, žádal jsem ho, aby mi, má-li, poslal biblí a nějaké modlicí knihy — a při tom jsem mu také podotkl, aby tedy ty knihy, chce-li mi je poslat, odevzdal k Vám, že mi je pošlete — o jiných knihách u Vás jsem ani slůvka nemluvil — ale myslil jsem, že bych mohl čekat, Bůh ví jak dlouho — a tak tomu skutečně jest, ačkoliv vím, že ty knihy má, že snad u něho marně leží, nedostal jsem od něho posud ničeho — a já je nyní nevyhnutelně potřebuju, takže mu budu muset ještě jednou psát, ale počkám až k svátkům. Chlubí-li se po světě, co pro mne činí, ale jak, jak to činí, to víte Vy.

---

[1]) B. Staněk slíbil půjčiti na kauci Jos. Němcovi pro službu v Běláku 100 zl. Viz Tille, B. Němcová, na str. 195.

[2]) Štulc.

Považte si, co jsem já si všechno musel koupit: kolár za 48 kr., černou náprsenku za 30, půl tuctu pásek za 48 kr. a mnoho jiných maličkostí — a já nemám sám pranic, pražádných peněz, a nyní jsem také nemohl nic pracovat, jediný jen malý překlad jsem na spěch poslal Mikovci[1]), a to jedině jen proto, abych od nového roku dostával Lumíra; mrzí mě to se ho dlužit; také bych rád něco udělal pro Pražské noviny, poněvadž o politice tu nevím ani chlup, a rád bych přec, abych nezůstal hrozným hovadem. Později mi to půjde už lépe, až budu úplně zřízen, ale teď jest to ještě ta jediná věc, která mě nespokojeným činí. Srdečně Vám, drahá Milostpaní, děkuju, že jste o mne se starala pro zaopatření věcí, o které jsem Vás prosil. Jak Vám tu péči kdy budu moci odplatit? Tážete se mne, co bych nejvíce vlastně potřeboval? Což — já mám takto nejpotřebnější, ale poněvadž se tu pere vždy teprv po čtrnácti dnech, potřeboval bych někdy více než mám, ale ne mnoho. Nějaký šatek kapesní, nějaký pár punčoch a as jednu košili — to je to všechno a leda servítek při obědě. Ostatně ale, když Vám Milostpaní samy nedají, nenamahejte se, to víte, lidé jsou neřád, když za groš dají, chtějí mít za zlatku slávy a díků. Budete-li však moci, prosím Vás. Že jste mi Briefpapír s kuverty poslala a vosk, jsem Vám velice povděčen – beztoho jsem to tuze potřeboval.

Poldík [2]) mi psal — ne mnoho, ale byl jsem rád; obával jsem se a vůbec se ještě obávám, že po čtyry léta, co nebudu ničím, než sprostým theologem, nebude si mne nikdo všímati — arci jsem, kdybych byl dříve byl moudrým býval, mohl nyní již jinším býti — ale prozatím musím býti spokojen. Psal mi, že u něho byl Hilferding[3]) i Váš pán[4]) a totéž mi psal, že se mu Marie lépe líbila než on. Potom taky udělal akkord, Vám že bude psávat delší psaní než mně, že mi je ale sdíleti můžete. Též mi bude posílati od toho měsíce lístek. Já mu teď budu přece muset pro jeho kalendář [1]) něco udělat — on nám už leccos prokázal a my jemu nic. Hilferdingovi to na každý způsob napište — a čím dřív tím líp; nebude to na škodu, když budete míti na Rusi trochu slávy taky. Teď mně arci bude líto, že nebudu moci Vaše práce nikdy v rukopise čísti, leda až tištěné, a to bůh ví kdy — na tu pražskou paničku se těším,[2]) jen si s ní pospěšte, ať vyjde v jednom z prvních svazků příštího ročníku. Co mne se týče, já nyní se budu v prázdných hodinách obírati Puškinem, nejdříve se dám do překládání „hraběte Nulina", pak vezmu do práce některé ty menší básně a na přes rok chci vydat svazek nejlepších jeho básní o sobě — najdu-li totiž nakladatele — dám to lacino, ale zadarmo ne.[3])

---

[1]) Bendl byl v letech 1852—57 z nejnadanějších přispívatelů do Mikovcova Lumíru (pseudonym Čeněk Stránický).

[2]) Leop. Hansmann.

[3]) Alex. Fedorovič Hilferding (nar. 1831), výtečný slavista a přítel národa českého, byl r. 1856 jmenován ruským konsulem v Bosně; na cestě zastavil se v Brně. — [4]) Na cestě do Běláku.

O Praze nevím skoro nic — od Tilleho jsem dostal jeden list, pak mi děvče za onoho času moje bývalé poslalo štráfky — a dost — teprv od Vás jsem se něco dozvěděl. O Ohéralovi[4]) mi Polda to taky psal — to je jednoduše řečeno sv . . ., myslím ale, že Pepík ponese toho taky hezkou porci viny. Já to přece nepochopuju, jak ten Pepík smýšlí, a byl bych vždy chtěl přísahati, že jest vážnější, samostatnější charakter než vskutku je. Hanušovi list pošlu, já mu psal, když jsem tu byl asi týden, ale rozumí se, že mi nepsal ještě ani slova — od Kulicha [5]) jen jsem se dozvěděl, že tam tedy skutečně jest a že jsou spolu už kamarádi — další zprávy teprv očekávám a list ten pošlu na Kulicha, on mi jej jistotně odevzdá. Нестарей се, вшакъ я то вшецко добре заридимъ.

---

[1]) „Nejnovější moravsko-slezský přítel."

[2]) Povídka nevyšla. Viz Tille, B. Němcová, na str. 194.

[3]) Bendlovy překlady epických básní Puškinových vyšly ve 2 dílech v Písku, nákladem Vetterlovým r. 1859—60. Mimo to uveřejňoval zdařilé překlady z Puškina a Lermontova v Č. Č. M.

[4]) Viz o Janu Ohéralovi v Korresp. J. Helceleta od Jana Kabelíka. Ohéral se po roce 1848 odrodil, byl spoluredaktorem Kuhova „Tagesbote" v Praze a od r. 1858 vydával Prager Morgenpost, list protičeský a vůbec Slovanstvu nepřátelský.

[5]) Václav Kulich. Viz Ottův Slovník naučný, díl 15.

Abych psal Vám o zdejším životě našem, nemohlo by Vás to příliš interessovat — je to jednotvárné, každý den stejný, proto ale není to ani tak zlé, jak se to obyčejně maluje; já jsem tu desetkrát radši než jsem byl u Št., aspoň mne nedopaluje žádná kuchařka — vím, co je zákon, to musím dělat, a když si povinnost svou vykonám, nemá mi ani sám ďábel co poroučet. Taky mi nikdo se jaktěživ nepodívá do péra, když něco píšu, ani nikdy žádnou knihu neprohlíží. A přednášky jsou zajisté interesantnější, než v právech. Máme hebrejské starožitnosti, celé politické, církevní i sociální zřízení židů starozákonních, a to je věc dle mého náhledu ne tuze potřebná, ale sama o sobě zajímavá. Druhý předmět je fundamentální theologie — to je samá filosofie — a máme kantora, který opravdu všechny ty filosofy od Kanta do Hegela — i všecky křesťanské z fundamentu zná a dosti pořádně náhledy jejich porovnává. Třetí předmět je bible — nyní vykládáme starý zákon a tam jak víte, je tolik poezie, že člověk může rád to číst a každý den ty dvě kapitoly dobře ztráví. Pak je pedagogika, a professor je ten nejmilejší člověk na světě, vtělený gentilhomme i velmi zajímavě přednáší. Jen dvě hodiny tejdně jsou mrzuté, to je patrologie — výklad o svatých otcích po latinsku a pak liturgika. Brevíř se modlíme třikrát týdně, vždy $^1/_4$ hodiny jen tak ledabylo — čas je dobře rozdělený, já se vyběhám po zahradě, po obědě si zakouřím cigaro, mám-li; nemám-li, nechám tak a jsem Vám, milostpaní, upřímně řečeno a ne snad, že bych sám sebe klamal, dosti spokojen. Jenom někdy v neděli mě trápí právě ta neděle — černé kávy. Tu jsem zde v Budějovicích ještě ani neviděl. Snídám mléko, protože se musí na kávu zlatka připlácet. Jídla zde je dost — já tolik nepotřebuju. — Po A.¹) se mi ne-

---

¹) Viz V. Tille, B. Němcová, na str. 152.

stýská — posledním časem příliš nešetrně proti mně jednala a jest mi jen toho líto, že si tu památku tak docela zničila. Přál bych si ostatně, kdyby se brzo vdala, aby snad jedenkrát se někomu nevymlouvala, že jsem já byl příčinou, že se nevdala — skvěle. Já jsem si jist, že kdyby se jí nahodila dobrá partie, že by byla nikdy na mne nečekala.

Co as dělá Vorel?[1]) Až k vám přijede, srdečně ho pozdravte. Těším se, že už ho zase jednou budu vidět. Taky jsem mu tím pospěchem ani nemohl dát s pánem bohem. — A pana Mencla[2]) a paní Šlenkrtovou taky pozdravte.

Já jsem zdráv a skoro věřím, že jedenkrát se ještě stane ten div, a já stloustnu. Aspoň vyhlížím už o 10% líp. A což teprv, až mi bude Dorlička samé buchty dělat! To teprv budu jako soudek. Kéž bych už byl farářem! . . . .

Ale nyní Vás prosím, milostpaní, abyste mě nenechala čekat dlouho na odpověď. Já to nyní zřídím jinak. Kdykoli mi zbude čas, budu vždy kus psaní psát a pak Vám to všechno najednou pošlu. Jenom mi pošlete zas list co možná nejdříve! Pozdravte Jarouška a Dorličku. Ať mi tedy Jaroušek taky něco píše.

S Bohem. Ruku Vám líbám a srdečně tisíckrát Vás pozdravuju. Vašek.

4./12. 56.

P. S. Dobře je, když věci, za které by se na poště platit muselo, pošlete po konduktérovi. Neberete od Pospíšila žádné knihy na dluh? Já bych rád zde měl všechny 4 svazky rachejtlí.[3]) Koupil jsem si ve zdejším knihkupectví Fausta a čtu pořád, ale nezaplatím ho až asi za $^1/_4$ roku. Můžeme si zde knihy brát na dluh a každý měsíc něco uplácet. To je dobré

---

[1]) Ludvík Vorel (nar. 1829). Viz Korresp. B. Němcové, vyd. od M. Gebauerové, I. str. 160.

[2]) Viz V. Tille, B. Němcová, na str. 175. Viz Korr. B. Němcové, vyd. od M. Gebauerové I. díl, str. 160.

[3]) Bendl s Ant. Strauchem a Janem Grossem r. 1854 založil humoristicko-satir. list „Rachejtle“ pod jménem Fabian Čočka. Vyšly pouze 4 svazečky. Do „Rachejtlí“ psala též Němcová. Viz Tille, B. Němcová, str. 161.

6.

(Bendl žehrá, že nedostává zpráv, píše o svých soukromých přátelích, o Hansmannovi, žádá za půjčení Höllenfahrt; studuje Fausta, těší se na „Ženu z lidu“, chválí A. Tilleho, touží po společnosti Němcové a po Praze.

Aha — teď mohu zase já Vám vytýkati a psáti. Ale, řekněte mi, mámo, co děláte, že mi tak dlouho nepíšete? Naše listy se potkaly posledně, oba jsme dali ve středu listy na poštu a ve čtvrtek jsme zas oba obdrželi, jen že Vy ráno, já odpoledne. Píšete mi ale v tom posledním listu, že máte pro mne knihy, že to vše dáte zejtra nebo pozejtří konduktérovi — ale dnes je 19./1., a já posud ničehož nedostal, myslím si, zda-li to třeba nezůstalo někde ležet. Tož víte, Št. bude taky čekat na to, abych se mu poděkoval a řekne zajisté, že jsem nevděčník, že mi pošle knihy a já že za ně ani neděkuju. Prosím Vás tedy, zlatá milostpaní, abyste mi co nejdříve o záležitosti té zprávu dala. Mimo to už také toužím po tom od Vás zase několik řádků přečísti — já na mou duši vždycky, kdykoliv mi dlouho nepíšete, myslím, že se hněváte, a to nedej pánbůh. Taky nevím, že bych byl čím Vaši nevůli byl zasloužil. Věřím Vám ale, máte zajisté mnoho práce s románem, máte třeba starosti — nejste v korrespondenční disposici — ale několik řádků byste přece vždy mohla napsat a poslat. — Bez toho poslední list taky nebyl tuze dlouhý.

Jednotlivé věci, na které jste se v listu onom tázala, zodpovídal jsem hnedle před jeho obdržením totiž o mých svátcích, o Ганушови etc. Ганушъ, zdá se velice nespokojeným býti — já však od něho dostal psaní, v kterém mi také píše, abych Vám psal pozdravení. Nespokojenost jeho vysvítá i z vlastních jeho i z Kulichových listů — on sám mi píše, že „post periculum“ mi všechno poví, ale jak mi Karel sdělil, nemá prý mnoho naděje státi se obecním lékařem, ale nepovídejte to nikde, on by nadal, že jsem baba, že všechno vykydám. S Kulichem jsou velmi dobří kamarádi. Já jsem ale myslil, že Vám už sám psal; zdá se mi ale, že je tak velice rozhárán i rozerván, že nemůže si k stolku sednout — mně aspoň, jak sám udává, psal v hostinci za kuchyní v kumbálku. A načmáráno! Umučená hodino! A nic méně, nežli 6 řečí v jediném krátkém listu. Budu mu ale tyto dny psáti, aby se trochu potěšil. Že onen Váš list dostal jen on sám, je jisto. Nikdo jiný ho ani nespatřil. Kromě Karla, a ten, jestli mu to sám Honza neřekl, nevěděl, odkud je.

Taky mi psal, abych mu poslal listy, které mi Polda[1]) píše. A milerád bych je posílal; ale udělali jsme s Poldou kontrakt, já že mu budu častěji psávat, on že mi odpoví vždy málo; dlouhé listy, že bude posílat Vám, Vy je zas mně můžete sdílet. Asi 8./1. jsem tedy do Brna psal, ale nic — to se však nedivím, já mu byl taky déle dlužen. Vy mi ale nepíšete, protože jsem já posledně byl nedbalcem, což však, neprosil jsem a nežebronil o milosrdenství a odpuštění? Od prvního decembra jsem dostával Moravský lístek[2]), přicházel pravidelně, letos přišlo jedno číslo a dost. Šlakovitá Morava ve všem mě dopaluje. Já jim čerta stojím o lístek, dostávám zde sám pro sebe Lumír a Pražské Noviny, ale mrzí mne ta negalantnost. Prosím Vás, drahá mámo, můžete-li, tedy mi půjčte tu Höllenfahrt[3]) — brzo Vám ji zase vrátím. Já zde mám vůbec málo těch věcí ke čtení, které bych čísti chtěl; nejvíce nyní sedím na Goetheovi vůbec a na Faustovi zvlášť — budu ho umět skoro už nazpamět. Každý se ho učí jinde, Hanuš v Polsku, a já zde. Mimo to jsem byl hejno psaní dlužen, s kterými nejsem až do dnešního dne hotov. Vy jste tam přece v jistém ohledu mnohem šťastnější, máte úplnou kommunikací s celým literárním světem, ale já už vidím, že na mne co nejdříve všechno zapomene. Nebude pak už ani sluchu o mně, a já tu najednou zase se objevím v Praze, to v měsíci augustu čili srpnu — to bude švanda, až já k Vám přijdu a Vy mě nebudete moci už ani poznat — v té mojí metamorphose!

---

[1]) Leopold Hansmann.

[2]) Kritická příloha k „Moravskému týdenníku“.

[3]) J. W. Goethe v mládí napsal báseň Höllenfahrt. Zde bez pochyby se jedná o „Heines Höllenfahrt“, od neznámého skladatele (Hannover 1856).

V kolikátém svazku bibliotheky bude Vaše „Žena z lidu"? Těším se na to velice. Od Pravdy už vyšel krejčí Fortunát; nečetl jsem ještě, nemohu tedy ani hlesnout o tom. Pospěšte si tedy, ať to je brzo, za masopust celé.

Vorlíček že mi taky pošle list? Přál bych si, ale já tomu skoro nevěřím, jste v Praze, sit venia verbo, přece ne tak slavní, horliví lidé, kteří rychle sednou a listy píšou. Proto ale, až k Vám přijde, řekněte mu, ať tedy dostojí slovu. Zatím ho pozdravujte, i p. Mencla a pí Šlenkrtovou.

Přichází k Vám někdy Toník Tille? Ten je velmi hodný, psal jsem mu onehdy a čekám list — on Vám bez toho vypravoval, jak v Březnici divadlo vypadlo a co tam všechno nového. — A zda-li pak si přece, milá maminko, někdy na mne jaksi s touhou vzpomenete? Ach, já velmi často — bývám časem, když není ošklivé počasí, večer na zahradě, v altánu, tam si trochu zafantasiruju, a je mi zas dobře. Jak často si přeju, kdybych mohl aspoň jediný koflík černé kávy u Vás vypít, jedinou půlhodinu u Vás — třeba posedět, třeba jen postát, s kloboukem v ruce — pohovořit si a zase zatíhnout sem, kde mi je vlastně dosti spokojeno, až na jednotlivé maličkosti. Ale co platno, ty čtyry roky jsou hořký kořínek. Ačkoli jsem pospíchal z Prahy, přece se nyní na to těším, až tam na prázdniny na několik dní přijdu. Bude tam přece pár lidí, kteří mě budou rádi vidět, a že mezi těmi budete i Vy, mohu snad doufati? (Asi 10 řádků vystřiženo.)

Až budete mluvit někdy s Pospíšilem, zeptejte se ho, zda-li by nebyl od toho, vytisknout Puškina, rozumí se překlad nejpěknějších básní.

Chci dnes ještě poslat list na poštu, již byste jej nedostala až zase zejtra — druhý totiž den. Jenom Vás pěkně prosím, pište mi co možná brzo, a ty věci dejte konduktérovi. V příštím listu, který bude nyní brzo následovati, více; — zase něco o vnitřním, zevnitřním a všeobecném životě. Dnes bylo všechno jen tak, a já se musím ještě učit.

S Bohem! Buďte hodně zdráva a spokojena a nezapomeňte na Vaška.

Dorličku a Jarouška srdečně pozdravuju.

7.

(Bendl omlouvá opozděný dopis, píše o své povaze, děkuje Němcové za věci zaslané a referuje o darovaných knihách V. Štulcem a o svém zaměstnání, podává zprávy literární, líčí zábavy a život v semináři.)

Drahá mámo!

Moje listy musejí začínati vždy jenom dvojím způsobem — buď musím sám posýlati hejno všelijakých obsecrací, proč mi tak dlouho nepíšete, anebo je na mně, abych za odpuštění Vás prosil a vymlouval se, proč a zač jsem zameškal Vám ihned psáti. Dnes jest opět to druhé, ale Vy jste dobrá, Vy mi vždy ještě odpustíte; já jsem kolikrát od Vás zasluhoval pár výprasků, kolikrát byste byla na mne měla vzít metlu, ale Vy, jako dobrá duše pokaždé jste si pomyslila, že musíte mi mou lehkomyslnost ještě tehdáže odpustiti. Já jsem se obyčejně pro ten výprask sám nepřihlásil, ba raděj každou i nejdelší řeč o ní jsem hleděl odstraniti, a tak mi všelicos prošlo. Mne taky na světě nic tolik nedopálí, jako když mě někdo hubuje — jsem v tom ohledu trochu „háklich“ a zašel bych si věru leckdy půl dne cesty, kdybych věděl, že ujdu nějaké houbové polívce. Je to lidská nátura — jiný zase rád snese všechno hubování, jen když není bit. Inu, bit já snad už nikdy nebudu holí nebo metlou, možná, ba skoro pravděpodobno a jisto, že všelijaké biče na mne přijdou, ale budou jiného druhu. Vy jste však mnohdy říkala, že člověk musí míti nějaké kříže, sice že by to blaho ani nevydržel. Arci mohu já zas na to říci, že mně, jak je to v té Uhlandově písničce, žádný ještě láskou neutrhl šos u kabátu a nyní tím méně utrhne, proto ale přece, Vám dávám za pravdu; máte recht, milá mámo. Děkuju Vám mnohokrát za to, co jste mi poslala; byl jsem tomu rád; od Štulce jsem dostal biblu, pak Tomáše Kempenského a jedny latinské modlitby; bibla však byla hebrejská, kdežto já jsem chtěl latinskou, už jsem si ji ale dříve ještě s jinými knihami koupil, začež mi ovšem zůstaly dluhy; nyní jsem to trochu zase zaplatil, Štulc se totiž uhodil přes kapsu a poslal mi pětku. V Blahověstu[1]) mě upomínal, abych mu něco psal, já posud nic neměl, tedy nyní pracuju a budu mu psáti, jak to dodělám hned, což bude tyto dny. Já vlastně nemohu tak mnoho pracovati, jak by si leckdo myslil, ku práci jsou totiž vyměřené hodiny. Když je prázdný čas, není na jakousi práci ani pomyšlení, nebo rozumí se, kde je v jednom pokoji pospolu 25 lidí, že tu nemusí právě býti ticho, také není pokoj, zvláště k namahavějšímu napnutí. Mimo to jsou studie též, nyní je jich dost, protože tento měsíc jsou zkoušky, nebo i my, staří chlapi, flanďáci, páni maistři, my máme také zkoušky. Pak, co mi zabere mnoho času, je čtení. Člověk je mnohdy v takové disposici, že nechce ani nic samostatného pracovati, ani študovati, nezbývá tedy nic jiného než čísti — a jelikož já takových dob mívám častěji, vyplývá z toho, že mnoho čtu, jen že nemám, co bych vždy chtěl a rád četl. Vypůjčit si to také nemohu — já čekal, že mi půjčíte tu Höllenfahrt, co jste slíbila — snad jste to ale právě neměla doma, nu, až Vám to jedenkráte bude vhod, buďte tak laskava a nezapomeňte na mne. To já ji potom sežeru za den a za týden ještě jednou důkladněji. Teď čtu hodně Shakespeare, a k tomu Geist der hebräischen Poesie a Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit, oboje od Herdera, k tomu každodenně blafu celé pražské noviny a každotýdně s tou největší pietou přelouskám Lumíra — a zajisté mi neujde ani jediná, ani ta nejmenší noticka z literatury. Dneska musím udělat kompliment Vašemu gustu — ten Váš Petschierstöckel nový se mi znamenitě líbil, hned jak jsem jej na prvém psaní, jím pečetěném uhlídal. Myslil jsem si: Hochu, tys dělal tehdáž mamince křivdu, když jsi jí řekl, že má špatné gusto. Já to řekl arci jen indirektně; víte, drahá mámo, když jste tehdáž našemu medvědíčkovi koupila na jeho svátek tu mašinu na tabák, nelíbila se mi valně, a já před Vámi se projádřil, kdo to kupoval, že nemá etc. Později jsem se dozvěděl, že jste to byla Vy — a proto mě to trochu mrzelo, pak mi ale napadla ta ďábelská myšlenka: Dobře tak, proč ti nic o tom neřekla! Já jsem přece chlap, viďte? ale nezlobte se! Už to není nic platno. Teď jste ale taky znamenitě elegantní — máte Briefpapier, jakoby z mašiny zrovna vyšel — a ať mě šlak na místě vezme, jestli lhu — ale vždycky k Vašemu psaní přivoním, není-li ten papír naparfumovaný. A jak jste slíbila, tak i též učiňte, pošlete mi taky trochu, abych měl na čem listy psát, já zde briefpapier kupuju po groši. Považte si, milá mámo, co jsem já měl onehdy za šlakovitý sen. Bylo to takhle týden od pondělí na úterek: zdálo se mi, že jsem od Vás dostal psaní a Vy jste mi psala, že se právě dnes A. vdává — že Vám to sama psala — ba že Vám slíbila, že hned po svatbě do Prahy přijede a Vás navštíví.[1] Vidíte, co člověk mívá za bláznovské sny, a ačkoli já si na tu žabku přece časem zpomenu, téhož právě dne před tím jsem toho neučinil. Druhý den hned ráno byl jsem při mši akolutou — a při té příležitosti jsem se na místě, kde je před pozdvihováním memento za mrtvé, i za ni pomodlil. Ó já blázen! I písničky časem dělám....!

---

[1]) Časopis, jejž tehdy redigoval V. Štulc.

---

[1] A nebyla tedy Allemannová, s níž se J. V. Frič dne 24. května 1852 oženil. V. Tille, Božena Němcová, str. 175.

Ach, v které dáli ukryt ten hrob?
kde najdu rov ten zažehnaný?
Onť bude sešlý z dálných dob.
On bude nízký, zasypaný!

O kéž bych našel růvek ten,
já bych jej zlíbal, ňaň se vrhl,
Ach, já bych hrabal noc i den
Až víko bych s té rakve strhl.

Však marně hledám, marně lkám.
Nenajdu hrobu vzdáleného,
O němžto ví Bůh jenom sám —
Hrob drahý v hloubi srdce mého.

Prosím Vás, milá mámo, přečtěte mi jedenkrát notnou kapitolu, zapovězte si, abych Vám in puncto dieses už nikdy ani písmeny nepsal — a já Vás poslechnu — ale tak mi nedá satan dobře dělat, a zase, zase. Ach, ten Cymbelin,[1]) chudák taky pravdu mluvil...

Kde krása,
tam není poctivosti; pravdy ne
kde vše jen na oko; a žádné lásky,
kde jiný muž: Ba ženu přísaha
tak málo víže k tomu, kdo ji přijal,
jak k samé cnosti, totiž zhola nic. —
Nad míru falešná!

Smál bych se, aby se tak tento masopust v skutku vdala — jí bych přál dobrou partii, a quod me — já rád bych byl!

Četl jsem tedy ty dva nové plody v literatuře: Krejčího Fortunata a písně Marie Čacké. Pravda pěkně zajisté líčí ten řemeslnický stav — ale má zas tu samou chybu jako při učiteli z Milošovic — konec je horší než začátek. Písně Čacké se mi dříve, když jsem je čítával jednotlivě, líbily lépe, než-li nyní; je pravda, něžný cit je v nich, ale žádná hloubka myšlenky, a forma není také ta nejspanilejší, ale jakožto písničky jsou dobré. Za to se mi ale líbí Mikovcův Dimitr Ivanovič, kterého jsem teď pořádně probral. On je přece jen kos, ten pajda — Nuž, a milá mámo! Měsíc je fuč — já řku, máte vy„Ženu z lidu“?[1]) Tož já Vás dobře vidím, že odpovíte: „ne“ kurz und gut. Jenom pro pána krále pospěšte; čím dřív tím líp, nenechte ten svůj národ tak dlouho na sebe čekat. NB. Kdyby pak se mělo státi a Vy chtěla po vytištění rukopis snad k zapalování do kamen bráti, nečiňte toho — ať Vám z tiskárny jej pěkně pošlou a než by přišel v nivec, radši ho pro mou maličkost reservujte. Víte, že tomu budu rád. — Jura mi poslal překlad jedné polské povídky od Kraševského, abych ji opravil a do Lumíru poslal (nepsal mi dareba ani ale jediný řádek při tom). Povídka ta je ale na polovic po polsku nechaná a čeština v ní taky není tuze fajn, takže ji musím celou přepsat. Teď doufám, že odtamtud zase kousek pořádné zprávy dostanu, Toník Tille byl nemocen v Praze a jel na 14 dní domů — on mi aspoň něco vypíše, co ten nárůdek tam robí. — Vorlův list mě vskutku znamenitě potěšil; nepsal mi sice mnoho, ale z toho jsem viděl, že je pořád ještě jako vždy ta hodná, pečlivá, milá duše, co býval. Já bych mu rád psal, jen kdybych věděl, jeho adressu — ale to nevím. Můžete-li tedy, pište mi ji.

---

[1]) V Shakespearově dramatě „Cymbelin"; překlad dra J. Čejky. Citovaná slova jsou Posthumova, nikoli Cymbelinova. Str. 41.

Musím Vám psáti novinu, že my zde v semináři budeme na konec masopustu s velikou parádou a slávou provozovati fraištuk. Rytíř Šnofonius a princezna Mordulina — všecky osoby budou kapitálně zastoupeny, a biskup se přijde na nás podívat. Vidíte tedy, že my zde dosti švandy tropíme — a kdyby byli v semináři samí kapitální lidé, nesměl by si nikdo na něj stěžovat. To byste se mohla dát taky na několik let do takového ústavu zavřít. Ale holt! zavřeni jsme — to je pravda, za to nám ale dávají dosti do koryta. A modlit se mohu, milá mámo, teď za Vás, za A. i za celou literární čeládku, která si beztoho celý rok na modlení ani nevzpomene.

---

[1]) Tato povídka B. Němcové nevyšla.

Já Vám ale musím jeden svůj podskok říci. Modlíváme se taky: pro devoto femineo sexu, to jest za pokorné ženské pohlaví — to já vynechávám vždycky a ještě jedno jiné místo vynechávám. Za to chodíme každé 4 neděle k zpovědi.

A co děláte vždy takto, milá mámo! Jste zdráva? Kam chodíváte? Kdo přichází k Vám? Co dělá pan Mencl a paní Šlenkrtka (A propos, vyřiďte jí mé díky za štráfky.) No vidíte, už to nebude trvat ani docela půl roku, a já budu Vás vidět. Ale arci, půl roku trvá dlouho, než uplyne — ještě tu v semináři sním do té doby 360 krajíců chleba a 180krát se tu vyspím. Potom ale — to abyste napřed věděla, musíte mi mit höchsteigener literarischen Hand uvařit něco fain čaj! Halánek Vám musí dáti rum direktně přišlý z Jamaiky nejnovější poštou, cukru dost, a já Vám pak vysvětlím celý, celý seminářský život, wie es leibt und lebt, ze všemi jeho slastmi i strastmi — vypovím Vám všechno, jelikož se tam aspoň týden v Praze zdržím, maje byt už nyní připravený.

Prosím vás o něco — pošlete Jarouška neb někoho do redakcí pražských novin s lístkem, aby Vám napsali tam adressu na ,,Dziennik literacki", ouplnou adressu a mnoho-li se předplácí — já musím něco polského číst, budeme jej ještě s některými držet. Ale prosím Vás, nezapomeňte na to, a potřeboval bych to brzo!

Hansmanovi psal jsem už hezky dávno, odpověď jsem ale nedostal. Snad Vám něco psal, ne? A což Váš pán? Až mu budete psát, pište mu ode mne poručení, že jsem zde, jak možná v semináři být, spokojen. Co dělá Jarouš a Dorinka? Pozdravuju je. Umí už Dorička dělat putrtaik? Ať se to pořádně naučí, potom všeho druhu auflaufy, štrudle, rozličné knedlíky atd. Na takové věci můj žaludek velice trpí a drží. Jak pak užíváte masopustu? Chodíte hodně do bálu? Že je Jarouš teď takový kos a pilně se učí, těší mě. Konečně z něho bude přece ještě nějaké lumen mundi, ačkoli já jsem mu to neprorokoval, když jsem se leckyds na něho rozzlobil. Já se svým hrabětem Nulinem z Puškina nemohu být dlouho hotov; teď ho ale už dotrhnu, abych ten Hanušův překlad zároveň se svým poslati mohl. Podpalte časem Siegra, ať toho Máchu brzo dá do sazby. Vorel ať nezapomene mi jeden exemplár Koubka gratis zaslati. To si vyprosím, aby dostál slovu! Co jste mi psala o Štulcově almanachu, bylo mi divno. Já sice četl v Lumíru noticku, že almanach takový vyjde, jak ale píšete, že by to bylo z onoho našeho časopisu, to je nemožno, neboť ten časopis je vlastně конфискованъ. Šulc[1]) neměl žádný díl nebo svazek. On ale je podlízavý člověk, a tu chtě se zalichotit, sebere některé své práce, pak Kolářovy i jiné — a vydají — já ale nebudu mít nic tam, to vím, protože jsem tehdáž neudělal snad ani jedinou básničku, která by se pro to hodila.

О твыхъ листехъ невимъ ани мукъ. Коликратъ семъ ужъ Ганушови о томъ псалъ, але никды ми правѣ на ту вѣць нецалъ жадноу одповѣдь. Мужешъ але быти уйштѣна, же онъ самъ буде мити толикъ розуму, а добре то схова. Онегды ми еденкратъ при едне прилежитости псалъ, же све вѣци зь Полски еще недосталь.

Mějte se hodně blaze v té naší staré Praze; na mne časem zpomínejte, a zas brzo o sobě co vědět dejte; víte, že si časté listy vinčuju, a když nejdou, že snad hubuju, že v tom seminářském světě zdejším jsou mi listy tím mně nejmilejším. Dnes je čtvrtek — šťastný den, žádná škola, a já jdu ven do města se podívat, hodinu na pána hrát; tu hodinu si cigárkem a černou kávou zkrátím, potom se zas domů vrátím, abych dlouho, dlouho doma seděl a do tlustých knížek hleděl, abych vstával hodně brzy, což mne ovšem hrozně mrzí.

---

[1]) Vychovatel u hraběnky Kaunicové. V. Tille, B. Němcová, na str. 173.

S pánem Bohem. Buďte tak hodná a dobrá, pište mi co nejdříve budete mít trochu chuti k tomu, neodkládejte to jen tuze daleko.

Váš Vám oddaný

4./2. 57. Vašek.

8.

(Bendl líčí svou chorobu, zmiňuje se o vydaných právě básních Koubkových a Pflegrových, naříká, že odnikud nedostává zpráv, těší se na povídku Němcové „Žena z lidu“, píše o chystané slovanské slavnosti v semináři, kritisuje hebrejštinu, zmiňuje se o Pohorské vesnici, horlí na chatrnou výpravu nového vydání básní Jablonského.)

Bez data.

Palice mě bolí, jako by tam se mravenci zahnízdili, hučí mi v ní jako když se do sklenice hučí. Přivedl jsem to tyto dni už tak daleko, že ani Puškina překládat nemohu — tři dni už leží nedotknutý, a to je zlé, velmi zlé znamení. A co nejhoršího při tom, kdyby se mě někdo ptal, proč? — to já nevím. V semináři je Vám zvláštní druh Weltschmerzu, jako když z čista jasna uhodí hrom, tak zde do nás vjede ňáká podivná bytost, musí to být jistě nějaký ďábel, a vy nejste najednou k ničemu. Pak se Vám okolí Vaše hnusí, zevnější svět vás neláká, nejraději byste se zahrabala někam asi 3 sáhy pod zemi. A to jsou ty nejsmutnější doby. V člověku vězí taková „Gereizheit“, že mu ani archanděl snad by nevyhověl, kdyby se leibhaftig před něho postavil. A teď jsou k tomu samé processí, dlouho trvající, sotva člověk domů přijde, študie — odpoledne škola, študie, večeře, májová pobožnost a večerní modlitba — z jednoho do druhého. Už aby zde byly prázdniny — však za 9 neděl je finale mého prvního roku, pak jsou vakace, budu po celé dva měsíce pánem svého času, své vůle, svého činění a konání. Rektor, spirituál, praefekt nebudou nade mnou věčně bdíti, aby se mi nic nestalo.

Za tři neděle nebudu s Puškinem hotov, jak jsem Vám onehdy psal, býval bych byl hotov, ale přišla mi do toho kakramentská . . . rozmrzelost. Dostala jste á propos mé poslední psaní, které jsem Vám po Toníkovi poslal? Já si k němu poslal brejle k správce a při té příležitosti, chtě marku uspořiti, přidal jsem list na Vás i na Mikendu s rukopisem. Brejle už velice potřebuju, od Toníka jich ale nedostávám, nevím, zda-li to všechno obdržel a recepis šel už dávno ad usum delphini: To by mě velice dopalovalo. Ostatně mám ještě tu naději, že Toník jest jen trochu lenivý, že byla v Praze veliká slavnost sv. Jana a že tudíž každý jak náleží ji slaviv, nyní trochu vyspává.

Tu ty dni přišly mi konečně do ruky Koubkovy básně. Vydání se mi líbí, je krásné, slušné, raději bych je ale měl sám — ten lagrament Vorel mi jich neposílá; mně se všechno zdá, že to udělá jako ve Samueli Zborowskim[1]) — slíbil, ale mám ten exemplár dosud obdržeti.

Také se mi dostalo toho štěstí spatřiti ,,Dumky" od Gustava Pflegra. Ach, škoda, přeškoda toho krásného papíru, toho krásného tisku. Ten člověk má zvláštní passí, ležet děvčeti na ,,bujných prsou". Tu passí mají sice básníci skoro vůbec, postačí jim ale, jedenkráte to světu říci, také jest to tak delikátní věc, že se tím člověk nemusí přes příliš chlubiti. Dosti na tom, když řeknu, že rád políbím ku příkladu růžové její prstíčky, nebo prstama se dělá tak všelijaká věc, která věru ani dost málo k líbání neláká. Když se mi ale už to líbí, totiž ty prsty líbat, čím více pysky, jsou-li pěkně červené, tváře, jsou-li růžové, čelo, jestli bílé, a čím více ještě více etc. etc. Já sice taky jednou takovou báseň dal vytisknout: Na prsou tvých, těch bujně vábivých etc., ale to bylo jen jednou — teď bych to podruhé nenapsal, ne snad proto, že jsem theolog, ale proto, že by mi řekli, že nic jiného nevím. Těšilo mě velice, když panu Pflegrovi Moravský Lístek¹) vynadal, z kteréhožto vynadání jsem úplně Klacela poznal, a chtěl bych na to vsadit svou kutnu, ačkoli mám jen tu jednu, co pořád nosím, že to nikdo jiný nepsal.

---

[1]) V Puškinu. Samuel Zborowski, šlechtic polský, popraven byl r. 1584.

Pro Pána krále — Poldovi jsem dlužen list už dávno, strašlivě dávno, ani už nepamatuju, kdy jsem od něho poslední list obdržel. Za to, že v tomto ohledu jsem takový lenivec, za to mě trestají jiní; Hanuš na příklad mi nepsal, co je z Prahy Dora; nevím, zda li toho je vinna láska anebo obvyklá jeho netečnost. Že mě to nemálo mrzí, můžete si pomysliti. Zdá se mi, že byl onehdy jeho svátek, nevím to s jistotou, ale přece jsem mu několik slov — malé půldruhé stránky — psal, ne snad gratulací, ale jen tak, byl to ale lístek takový, že každičké slůvko bylo ironií. Buď ho to pohne ku psaní, anebo ještě více dopálí, takže si pomyslí, abych mu vlezl na záda. Také mě za to trestají moji lidé v Roudnici, kteří mi už pět neděl neodpovídají — jsem za to potrestán tím, že ani za mák nevím o mém andělu leviathanu moravském z okolí Kunštátského — a bojím se, abyste i vy mě netrestala. Pak by byla míra plna — vy mě alespoň vždycky Vašimi řádky potěšíte. Čerti vědí, co Vy to máte za způsob psaní, já nedovedu tak jednoduše a tak pěkně psát.

Až mi budete psát — a dej Pán Bůh, aby to bylo brzo, dejte mi dobrou radu, mám-li totiž na 26. Juli²) poslat na Moravu gratulační lístek — mám zde jeden lístek ve formě rozkošného roztomilého obrázku — ale ne snad svatého, nýbrž světského, a ten bych buď se žádným nebo docela jednoduchým podpisečkem tam odeslal. Co myslíte? Jedním dílem požaduje slušnost tu vzpomínku, a na druhé zase straně — ani vidět ... Vy ženské máte v tom ohledu fainější nosy nežli my mužští kanibalové.

---

¹) Viz Dr. M. Hýsek, Literární Morava, str. 29.
²) Sv. Anny.

Čouhám pořád v Lumíru, brzo-li bude oznámeno, že Vaše „Žena z lidu“ vyjde, ale pořád nadarmo. Já bych to holt rád už brzo viděl a četl, a když vy mi nic nepíšete, ani jediný člověk ve světě nepodá mi nic nového z literatury. Považte si, drahá milostpaní, že mám také někdy utěšené chvíle; posud jsem vždycky žaloval, že mě ani živá duše známá zde nenavštíví — a ejhle, koho tu nyní nemám? Spolužáka z elementárky z českých škol z Nymburka, totiž Dlabače, bratra Doktorova,1) ten je zde magacinérem u jednoho kupce, a již třetí měsíc zde jest, a teprv předešlý týden jsme náhodou se spolu sešli. Teď on mne přece časem navštěvuje, v neděli, v pátek budu mít koho očekávati. Povídal mi, že dr. Dlabač, jeho bratr, byl znamenitě pomaten, ale že nyní zase jest úplně zdráv.

Co pak dělá má zlatá Dorlička — to už teď bude zajisté brebentit po francouzsku jako nějaká guvernantka. Zdali pak už umí sama uvařit čaj, a zdali pak, což více jest, umí dělat putrtaik? A což Jaroš? Ten se teď zajisté učí, až se mu zuby potí, ne? Nic nového pod sluncem a můžeme se ještě i toho dočkati, že se stane jednou doktorem filosofie na universitě Pražské.

Mám na Vás prosbu. Vy máte Karačičovu 2) sbírku srbských básní. Myslím, že tam jsou také hrdinské písně. Jsou-li tam, prosím Vás, dejte mi někde opsat tu: Omer i Mejrina — rád bych ji při slavnosti, kterou na den sv. Jana Křtitele dávati chceme, deklamoval. Arci bych si raději vzal ruské nebo polské deklamování — ty řeči ale mohou od jiných býti zastoupeny, pročež mi zbývá jen srbština. Rád bych měl při tom veškerá slovanská nářečí zastoupena Víte-li ale snad některou jinou hrdinskou píseň srbskou, která by se s effektem dala přednášeti, tedy tu mi odešlete. Nesmí ale býti příliš dlouhá.

---

1) Dr. Jan Dlabač, lékař (nar. 1809 v Nymburce).

2) Vuk Štefanovič Karadžič, zakladatel nového písemnictví srbského.

Když náš seminář může zastoupiti 15—16 řečí (arci zároveň s mrtvými), je to dost, ne? Ta hebrejština to je Vám prapodivná řeč. Ty písmeny! Člověku vlasy vstávají; když čtu, chci obracet vždycky jako u nás do předu, zatím se musí od zadu ku předu. Mimo to se kouká do řádku, nad řádek; pod řádkem těch puntíčků a čárek a háčků až hrůza. Mne to dočista netěší. A ta slova hned na počátku, místo vokálů je: kamez, šurek, chirek, cholem, segal, jere. Kýž bych Vám mohl tu práci přenechat. Vy byste už z laskavosti tu gramatičku za mne přelouskala.

Máte už koupený ten čaj, co mi chcete mit höchsteigener Hand uvařit? Zda-li pak mi ale zatím neupláchnete? Nepůjdete nikam na léto? Ništ na Poříč? Snad tam aspoň Dorlička sama půjde. Ad vocem Dorlička: mám zde jednoho kollegu od Domažlic z Klenče, ten má sestru Dorlu; Pohorská vesnice se mu náramně líbila, daroval ji tedy sestře své a napsal dedikací: „Dorle o Dorle". Ten samý zná některé figury z té novelly, starého Bora, jen že ten prý byl z jiné vsi, než je tam udáno (nebo něco tomu podobného mi řekl), toho slepého houslistu také zná. Což víte nyní o Máchových spisech — vyjdou přece brzo? Na ty jsem velice žádostiv a proto toužím něco o tom zvědět. Jen ať jsou lépe vytištěny, než to nové vydání Jablonského básní, co vloni vyšlo. Dělali mu tehdáž křivdu, když řekli, že je to staré vydání jen s obnoveným titulem; ale to staré vydání bylo desetkrát lepší. V novém je hejno tiskových chyb a mnohdy přicházejí hotové nesmysly. Měl jsem na toho nakladatele řádný vztek, a kdo to měl na starosti, byl hodný trouba. Prosím Vás, milostpaní, buďte tak dobrá, a pište mi zas jednou; mně se už stýská, že mi tak dlouho nepíšete. Až budete psát Vašemu pánovi, vyřiďte mu ode mne poručení. Dorličku a Jaroše pozdravuji, také všechny známé.

Buďte hodně zdráva, spokojena, mějte vždycky peníze a nezapomeňte mi psát.

(Podepsán hebrejsky). Vašek Bendl.

*

PS. Semena vyšly, ale ne všechny; už jsem je přesázel z truhlíků do hrnečků, nejlépe se ujaly Sileny — Vanilka posud nevyšla ani jedna.

Právě jsem dostal z Březnice list od Kulicha, požádal mě, abych přiložený referát do Lumíra poslal; buďte tedy tak laskava, dodejte to Mikovci, a zkažte, jak to k němu přichází, aby věděl. Jura prý se chce za 8 neděl s Toníkovou sestrou oženit.

9.

(Bendl omlouvá, proč nepsal a proč se v prázdniny s Němcovou nesetkal, přeje jí ke jmeninám a těší se na slovenské pohádky.)

Milostivá Paní!

Račte mi laskavě odpustit, že jsem posud ničeho nepsal z Budějovic [1] — první časy mi bylo zhola nemožno. Převzal jsem dle vůle představených řízení naší bibliotheky, a rozdávání všechněch knih stálo mě nemálo práce. Hned na to onemocněl jsem následkem nastuzení na mé cestě z Prahy do Budějovic a dostal jsem zapálení v krku; hned na to udělalo se mi na oku ječné zrno, a když konečně mi dobře bylo, nepsal jsem z dvou příčin, a sice za jedno, že jsem se styděl, a za druhé že jsem náramně mrzut byl a až posud jsem. Proto, že mi neslouží zdraví, neslouží mi též dobrý rozmar, i jsem letos takměř beze všeho korrespondování. Dnes však nelze mi, abych opomenul list svůj k Vám, Milostpaní! Vím sice, že nedbáte na zbytečnou tu galantnost a etiquettu, vím, že nestojíte o mé přání, ale přec byste mě musela nevděku viniti, kdybych své přání k jmeninám Vašim písemně neodeslal. Doufám též, že nebudete pochybovati o vřelosti přání mého — abyste totiž vždy úplného zdraví a stálé spokojenosti požívala, a aby nikdy materialnost Vás netížila. Slávu Vám přáti nepotřebuju, poněvadž bez toho všecko Vaše jde na odbyt, jako by to bylo zadarmo. Já jsem totiž přišel o Vaše báchorky i o babičku. Poslal jsem si proto do Prahy, ale dostal jsem jenom babičku a báchorky od 5—14 svazku; první čtyry svazky jsou totiž už opět rozebrány. Na ty nové slovenské pohádky se těším, neviděl jsem jich posud, poněvadž se v zdejším knihkupectví ještě neukázaly. Za to ale všichni tu nadarmo čekáme na „ženu z lidu“, v bibliotece [1]) pořáde jiné a mizerné romány, jako ku př. ten karbaník s jeho rodinou, přicházejí.

---

[1] Totiž od návratu z prázdnin.

Musím se omluviti, poněvadž jste mi, Milostpaní, o prázdninách valnou křivdu dělala. Já měl v Praze dva kollegy, kteří ještě nikdy v Praze nebyli, a mně se dostalo to nemilé officium s nimi ustavičně, po celý boží den po městě choditi. Já však byl u vás dvakráte, a když jsem kartu ve dveřích nechal, čekal jsem prve hodnou chvíli, tloukl jsem, ale nikdo se neozýval, ani ta psia krew [2]) nezaštěkla. Já pak dostal z domova psaní, abych čerstva domů pospíšil, a tudíž mi nelze bylo ještě jedenkráte přijíti.

Panu manželi se co nejuctivěji poroučím, Dorinku a Jaroše srdečně pozdravuju. Vám se do další přízně poroučeje prosím Vás, Milostpaní, abyste si o svátku také na mne laskavě zpomněla, a ruku Vám líbaje jsem Vám s úctou oddaný Václav.

V Budějovicích, dne 2. prosince 1857.

Adressa: Ihrer Wohlgeboren der Frau
Frau B. Němec,
k. k. Finanzoberkommissärs-Gattin Prag,
Stephansgasse, 647/2.

10.

(Bendl projevuje radost z obdrženého dopisu, zmiňuje se o své churavosti a studiu theologickém a cynicky charakterisuje svou nynější činnost básnickou. Stěžuje si do liknavosti přátel v dopisování a do nesnází s překladem Borisa Godunova, líbí se mu slovenské pohádky, zmiňuje se o A., podává a vyzvídá novinky literární a prosí za vyřízení drobných věcí osobních.)

---

[1]) „Bibliotheka českých původních románů historických i novověkých“.

[2]) B. Němcové psík „Vidák“.

Milá mámo! Měl jsem náramnou radost, když jsem od Vás list obdržel; myslil jsem, že hněvajíc se na mne, nebudete mi psáti; tím více byl jsem potěšen; mně se, upřímně řečeno, už stýskalo, že od Vás nikdy ničehož neslyším a nevidím; v loni jsem na Vaše listy tuze uvykl, a nač člověk jedenkráte uvykne, tomu těžko odvykne. No — já co jsem zanedbal, nyní opět v plné míře vynahradím, a to tím více a spíše, poněvadž nemám žádné milejší zábavy. Jsem letos náramný mrzout — nevím, čemu to přičítati, nejspíše ale tomu, že jsem letos nebyl ještě ani týden poctivě zdráv. Stafraportská historie — sotva krk se dostal trochu do pořádku, udělalo se mi na oku ječné zrno, teď mě bolí pořád zub a mám kašel, což si mohu přáti ještě víc? A jaká zábava, když je člověk na chcipánkách? Marná řeč! K tomu letos to dření, dogmatiky je celý houf, a ač je to důležitý předmět, je kantor její . . . Jiný předmět, který se jmenuje hermeneutika, a o kterém jste nejspíše jak živa nic neslyšela, je tak fádní, že jsem za celý čas svého učení — a to trvá od mého 5. roku — jak živ nic fádnějšího neposlouchal, a to je co říci, neboť jsem do sebe vsoukal pěknou porci rozličných gramatik, od české až do hebrejské, děje- a zeměpisů, náboženství, matematiky, geometrie, fysiky, ale to všecko je proti hermeneutice pouhý med. Na štěstí je kantor její rozumný člověk, který ví, že ji ani vidět nemůžeme, a proto leckdy třeba 10 listů té latinské knihy najednou vynechá. Což ale tomu asi říkají v Praze, kde jim ji přednáší sám spisovatel té knihy — Günther [1]) a který ani řádku nevynechá. Ještě ten nový zákon že je interessantní a že výklady jsou velmi pěkné. Budete se mě ptát, zda-li mi to nynější studování zabírá všechen čas, a mohl bych věru říci, že skoro. A mám-li času, přijde někdo s prací: přelož mi tuhle to kázání, oprav tohle, udělej takovou báseň, zas přijdou z tiskárny s kazatelskou bibliothekou a korriguj! Jaká to zábava?! A já ještě jednu zábavu si odříkám. Abych totiž nenastydl, nekouřim už v semináři, poněvadž na hoře nesmíme a v zahradě je zima. Mohu-li, jdu do města do kavárny nebo do vinárny, zahraju si kulečník, a při tom si teprv zabafčím, a ecce, to má zábava. Když nejsem k ničemu, když totiž ven nemohu, do študií se mi nechce nebo právě toho není třeba, mám trojí zábavu, a sice *a*) čtu, a sice obral jsem si zvláštní pole, totiž romány všeho druhu a pak musejníky od prvopočátku až do nynějška (kachní žaludek, že ne?) — *b*) píšu listy, ale jsem v tom ohledu lenivý, *c*) dělám písničky. Literární moje činnost obmezuje se letos na tak všivácké trety, na malé básně, musím se ale vyznati, že jsem v tom ohledu strašně plodný, všechno je ale kraťoučké; žádná básnička nemá víc než 2, 3, na nejvýš 4 čtyřřádkové verše; nevím, proč se mi takové právě teď líbí. Letos bylo mých takých drobotin už hejno v Lumíru a pošlu zas. Jsou tu arci buď mizerácké děti hloupé fantasie anebo mrtvé děti, vytažené z kalu minulosti, a konečně musíte sama uznati, že i to je lausig zábava brodit se v tom zlatém bahně upomínek a vylovit z něho tu a tam ještě nějaký capart, který není ani kapr ani štika, ale takový . . . mník, který ani za půl krejcaru nestojí, ba jichž kopa ani za půl krejcaru nestojí, jak to dokazuje praxis; neboť dav zajisté už kopu podobných kobylek vytisknout, nedostal jsem za všecky dohromady ani jediné: Pěkně děkuju!

---

[1]) Prof. Ant. Günther zemřel r. 1863 ve Vídni.

Zda-li pak byste ale uhodla, proč právě letos jsem tak úrodný na krátké básně, takže se mi množí jako žáby po dešti? Na to byste zajisté nepřišla a protož Vám to vysvětlím. Náš Hanuš si koupil knihu asi v máji — Notizbuch — já k němu přišel v červenci, a on měl na prvním listu tužkou napsané motto: Nulla dies sind linea — latinské přísloví značí: Žádný den bez čárky. Já k němu přijdu na sv. Václava, motto stojí v knize, ale kniha tak prázdná, tak čistá a nedotknutá, jako by ji byl knihař právě přinesl. Já se mu smál, to si můžete pomysliti, a on obávaje se, že bych se snad, přijda po roce a spatře knihu posud tak čistou a nepokálenou, ještě více řehtal, daroval mi ji, a já zvěčnil ihned na první straně onu pamětihodnou událost následující dedikační básní:

Půl rok se v Charonově tlamě otočil,
Co pan doktůrek husí brk byl smočil —
(Pardon, vždyť plaištiftem to psáno,
A péro proto budiž pod stůl pochováno) —
Půl rok už tedy schlamstal Cerberus,
Co plaištift sápl noster doktorus,
A psal, a psal, a s potem psal,
Že justament si svatě předsevzal
Být pilným, každodenně něco psát!!
Však myslím, že ses, doktůříčku, zmát,
Neb za půl roku ani jeden chlup,
Ani co by nejsušší ten komár slup,
Ani co by vesnalo se za nehtíček,
Ani co by nabralo se na špendlíček,
Ani co by přečet Dąbek[1]) tvůj...
Však ale, milý přítelinku můj,
Já pevně, jistě za pravdu to mám,
Že za chybu to v tisku uznáš sám,
Žes vlastně zcela jinak chtěl to psáti
A tudíž, že má tady velce státi:
Nulla dies sine Lina,
Totiž: Nulla dies sine Carolina.

A když jsem u té Karoliny — to je jeho žena. Oženil se o prázdninách v září; má nyní dekret obecního lékaře, zůstává v domě, který patří rodičům jeho ženy, dostal s ní snad do počátku nějaké peníze a ostatní obdrží později. Svatba prý byla hlučná, poněvadž jsem ale na ní nebyl, nemohu nic vypravovat. Jeho žena je hezká, velmi hodná a dobrá, velkého vzdělání nemá, a kdyby neměla té chyby, že trochu neslyší, byla by to pro Hanuše právě vhodná žena. Myslím, že budou spolu šťastni — a proč by nebyli? On si ji vzal z lásky a nemýlím-li se, stane se vzorným manželem. Já o něm nyní již dlouhý čas pranic nevím. Psal jsem mu po prázdninách, psal jsem Kulichovi celkem třikrát — však všeho všudy obdržel jsem od Kulicha toliko jeden list. Vryl jsem si do palice, že i já mám své náhledy a nepotřebuji se nechat tak zhola odbývat čtyřiceti slovy, která se mi jednou za čas pošlou, a protož nyní nepíšu, ale docela trpělivě a pohodlně čekám, až od každého z nich psaní dostanu. Jsem tam zván na vánoce, a ačkoliv bych tam rád jel, přece za půl třetího měsíce má každý dosti času psát jeden list; mohu já, jenž mám každodenně 14 hodin vyměřených jako na drátkách, proč by nemohl Hanuš, jenž je pánem svých všech hodin? Mimo to ještě jsem v nemalé nesnázi. Když jsem byl na prázdninách, opsal jsem svůj překlad Borisa Godunova a poslal k Pospíšilovi, chce-li ho tisknout, aby mi za něj dal 25 zlatek. Neřádný plat za tolik veršů; já ale našemu rektoru byl dlužen desítku, a proto mi bylo peněz třeba. Přijedu do Prahy, jdu k Pospíšilovi, ale pan Pospíšil ráčí být v lázních. Jdu do krámu, ptám se, zda-li mi tam nic nezanechal. Expeditor mi řekl, že pán nic neříkal, jenom že s básněmi nic není, ale rukopis že je v expedici. Já rukopis sebral a šel k rasu. Myslil jsem, aby mi vlezli na záda. V Březnici mi navrhl Hanuš, že rukopis ten za 20 zl. ode mne koupí; ale že mi hned nemůže dát peníze, však prvního novembru že jistotně desítku dostanu. Zaplatil mi za to cestu z Březnice do Budějovic, a já řekl rektorovi, že mu zaplatím po prvním novembru. Od těch dob jsem čekal, a od těch dob, od prvního novembru až do dneška, do 14. decembru je čekám každodenně, ale nadarmo, a jsem u nás, kdežto se tak velice drží na dané slovo, na vyplnění všeho, co se řekne, v nemalém malheuru. Kdyby mi byl psal: Vašku, nemohu nebo nechci — byl bych spokojen, hleděl byl odjinud si to zaopatřit, ale tak mě nechá v bryndě. Proto nechci do Březnice, ačkoliv pro mne a pro jednoho příbuzného z březnické fary pošlou až do Písku příležitost naproti. Že není k dostání 1—4 svazek báchorek, mě dopaluje moc a moc. Na těch slovenských báchorkách má Šálek oznámeno 13 svazků báchorek Vašich. Prosím Vás pěkně, jestli je Šálek má, buď kterýkoliv z těch prvních od 1—4 vezměte je od něho, ale každého 2 exempláře, pro mne a jednoho kollegu; s největší rozkoší Vám za každý sešitek pošleme šestáček. Stafra, ze mne se nyní stal náramný lakomec na knihy, nevím proč to.

---

[1]) Dąb, jeho pes — poznámka Bendlova.

Ale ty slovenské pohádky jsou rozkošné. Nemohu se dočkati, aby už byly všecky venku; jen jich dejte čím víc tím líp. Tady se také velmi líbí a mnoho exemplářů je objednáno. Jsem zde živá propaganda, jako Koubka, babičku, Posla z Prahy [1]) (ač málo), to zde všechno rozšiřuju. Mám dobrou methodu, nechce-li si někdo něco koupit, já mu docela jednoduše vynadám, a on si to objedná. Člověk musí umět s lidmi manipulovat. Považte si moje štěstí. Právě dneska dostal jsem od Lotky, od mé bývalé nejkrutější nepřítelkyně, která mě ani viděti nemohla, aby se zlostí a hněvem nezačervenala, od té jsem dostal štráfky na kollár velmi fainové, elegantní a krásně pracované, a tak vidíte, že nenávist na světě netrvá dlouho a že se všechno mění. Od Lotky jsem se v Praze dozvěděl, že A. posud není vdána — byla letos se svým otcem v lázních v Uherské Teplici. No — snad tenhle masopust se dostane do elysia všech slastí manželských. Upomíná mě Lotka na visitní kartce, abych jí dostál slibu. Řekl jsem jí totiž v Praze, že jsem na ni míval upřímný vztek, a když na mne dorážela, proč — nechtělo se mi s barvou ven; slíbil jsem však, že budu o tom psát, nechám toho ale.

Myslím, drahá Milostpaní, že byste přece měla pro biblioteku Jeřábkové [2]) ten románek psát; není to k vůli nakladatelům, ale k vůli věci samé. Mimo to se předplatitelé na povídky vaše opravdu těší, a již v loni nedostali „Světlo a stíny,“ letos pak zase „Ženu z lidu“ neobdrží, a tudíž bude jim to nemilé. Na letošek bude nejspíše již pozdě, ale pro příští rok hned do prvních svazků. Sabinův román [3]) jsem posud nedostal; posílají biblioteku teprv, když vyjde celý román.

---

[1]) Založil Fr. Šimáček r. 1857. (Vojtěch Bělák.)

[2]) Bibl. českých pův. románů.

[3]) „Blouznění“ z r. 1857.

Onehdy jsem četl v Bohemii, (kteráž to vypravovala podle Presse), že v jakémsi kalendáři bylo jméno i příjmení jednoho mladého českého spisovatele v nějakém všivém světle v povídce vystaveno, a že ten mladý pán literát chce žalovat u tiskového úřadu. Nevíte nic bližšího o tom? Vždyť jsem já zde jako na onom světě, jako u vyhnanství; že Josef je ženat, že Kolář u Klamů — to byly pro mne samé z brusu nové noviny; a divím se nemálo, že Josef chce časopis vydávat; chce snad s Mikovcem rivalisovat? Což pan Ohéral? Nyní má před Vámi zase náležitý rešpekt. A nepřijde — dle vlastního udání — do špatné pověsti, když k Vám chodí. Časy se mění!

Kdybych Vám, drahá milostpaní, neměl už do svátků psát, tedy Vám od srdce přeji, abyste ty hezké vánoční svátky dobře, spokojeně a blaženě strávila. Zpomeňte si o nich také na mne, jako já na Vás často zpomenu. My máme od pondělí odpoledne až do Silvestra, tedy asi 10 dní prázdno; poněvadž jsem se vloni napálil, tady zůstal a potom jako mezek ustavičně akoluthovat musel: nebudu letos takový... a odplavu na každý způsob pryč — ne-li do Březnice, tedy do Velešína; to jsou jen tři hodiny cesty odsud.

Prve ale než odjedu, musím ještě něco míti, totiž visitkarty pro jednoho pátera. Buďte tak dobrá, zaopatřte mi je, dejte je dělat, ale pořádně, a sice dle přiloženého lístku facsimile, jenom na jedné straně hladké a tak velké jako je ten lístek. V celku 200, tak aby stály asi 3 zlatky. Peníze odešlu hnedle ze svátků. Poněvadž ale v pondělí odjedu, musí být v sobotu v Praze na poště, čím dřív tím líp. Prosím Vás tedy, drahá mámo, vezměte si už tu práci a dejte je hnedle dělat; kdyby při té příležitosti bylo možno poslat mi ty báchorky staré, byl bych tuze rád. Buďte tak dobrá, nezapomeňte.

Na přiložený list pro Mikovce udělejte obálku a pošlete do expedicí Lumíra; může tam Jaroušek doběhnout.

Co pak dělá moje kuchařička malá? Umí už strojit putrtaik, to nevyhnutelné jídlo po čaji? Že čaj už umí dělat, o tom nepochybuji.

Vorlovi jsem do Nymburka ještě nepsal, ale budu. Partée jsem také dostal od Jeníčka Dlabače — mimo to je zde bratr dra Dlabače u kupce jednoho a častěji ke mně přichází.

Přes noc se mi dnes udělalo zase nové ječné zrno, to je proklatá komedie; jsem už jako Lazar.

Pozdravuji a líbám Jarouška a Dorličku. Vy, drahá milostpaní, buďte hodně zdráva, taky hodně veselá a nezapomeňte na mne. Ty visitkarty prosím! S Bohem! Pište také při tom aspoň něco Vašemu

Vám zcela oddanému

Vaškovi.

V Českých Budějovicích 14., 15/12 57.

NB. Když budete posílat ty karty, nefrankujte, zaplatí si sám.

11.

(Bendl projevuje obavu, že Němcová jeho list nedostala, líčí cestu za nepohody do Strakonic, jeví lítost nad smrtí Šumavského, píše o čilejším ruchu v literatuře a žádá Němcovou za vyřízení různých přání.)

Drahá Milostpaní! Zdá se mi, jako byste byla můj poslední list, psaný asi 13. nebo 14. prosince ani neobdržela, jelikož ani jediné známky nemám, že byste jej byla obdržela. Neboť poslal jsem pro Mikovce básně; poslední časy nečekával Mikovec nikdy dlouho s vytištěním jich, a nyní posud nejsou tam; dále jsem čekal na ony karty, nic nepřišlo; myslil jsem, že při svém příchodu z vánoc budu zde míti dopis od Vás, ale ničehož a ničehož. Jsem tedy v náramném pokušení mysliti, že jste onen můj list neobdržela. To by mě velice dopalovalo, i měl bych tuze rád o tom nějakou zprávu. Také jsem doufal obdržeti druhý sešitek slovenských pověstí; četl jsem, že již vyšel, ale nic a nic. Psal jsem Vám, že nevím, kam pojedu na vánoce, zda-li do Březnice nebo do Velešína. Do Březnice jsem absolutně nechtěl, ačkoli nám, totiž mně a svému bratru jel tamější kaplan až do Písku naproti; dlouho mi odtamtud nepsali, zvláště Kulich a ještě zvláštěji Hanuš (toho již v tom ohledu znáte, a tenkrát se opět vyznamenal, neboť vzdor všeho ujišťování mi nepsal, co jsem v druhém roce, ještě ani chlup). To mě dopalovalo, postavil jsem si hlavu a nejel jsem. Ve Velešíně se rozstonal kaplan, s kterým jsem znám, a proto mi se nelíbilo tam jíti. Již bylo na tom zůstati v Budějovicích, již jsem se dal napsat k akoluthování; když jsem ale viděl, jak mrzuté by to bylo, když jsem viděl ještě k tomu, jak se tu všichni na ten zlatý venkov těší a v té krásné svobodě se topí: nedalo mi to pokoje tím více, an mi právě před tím bratr psal, že bych mu připravil radost, kdybych k němu přijel, odhodlal jsem se plouti do Strakonic. Poněvadž mám ale při všem trochu romantiky rád, chtěl jsem si ji též zde zadělat, totiž usmyslili jsme si tři, že ve vší parádě půjdem do Strakonic per pedes apostolorum. V pondělí před tím byl ještě velmi krásný den, nebe čisté, cesta jako mlat. Ale v úterý ráno, když jsme měli vyjít! Já časně vstanu, jdu se nahoru oblíkat, ale to teplo mi bylo podezřelé; otevru okénko, a ejhle: venku to dělá crrrrr . . . pršelo jako když práší. Jdu k ostatním a povídám jim: Chlapci, nemůžeme jít, prší jen leje. Ten jeden mi ale odpoví: Dělej si co chceš; jsi-li baba, zůstaň zde, já půjdu. Co dělat? Dostavník byl pryč, byl bych musel čekat až na druhý den; zůstat tedy ještě ten den, všichni ostatní by se mi byli famósně vysmáli — a to já nerad. Pomyslil jsem si tedy: Vašku, snesls už na světě dost, sneseš ještě něco, jeď pěšky. Vyšli jsme hladoví a žízniví, protože bylo teprv 5 hodin ráno. Z Budějovic do Strakonic je dobrých 12 hodin cesty při dobrém počasí, což teprv při takové všivotě. Ale šli jsme přece jako tři duchové; ten největší hrdina mezi námi (rozumí se, že jsme šli docela civilně, bez kolláru) ten měl na sobě kvítkovaný šlofrok a podvázanou bradu; druhý měl svrchník až po paty a tenkou rákosku; já měl svůj fráček, pak svrchník a plášť studentský, tašku eo ipso, a tak jsem vyhlížel jako fahrender Student. Hodinu za Budějovicemi — nota bene pršelo pořád — je hospoda, říká se tam u ruského císaře Alexandra; tam jsme každý vycákl dvě štamprlátka kořalky a šli dál; pršelo dál; přišli jsme do Pištína; pro dešť jsme nemohli, seděli jsme tedy v hospodě, pili pivo a jedli housky; šli půl hodiny, sedli do hospody a pili; tam jsme si umínili, ať třeba šídla padají, že bez zastávky poplavem až na novou hospodu a taky jsme to dokázali — ale dali jsme si každý dva žejdlíky vína a dva cerbuláty. Po tom ten husar řekl: Chlapci, dál! a chlapci šli dál až do Vodňan, do onoho města Vodňan, co mají na věži v kleci zavřeného kapra, kterýžto kapr tam na věži v kleci zpívá; odtud každý vodňanský rodič se nazývá kapr; do těch Vodňan jsme tedy přišli o 1 hodině. Milostpaní, jakživ viděl jsem bahna dost a dost, ale tolik bahna, jako toho dne ve Vodňanech, jsem nikdy ještě neviděl a dá Pánbůh ani více neuhlídám. Přišli jsme do takové privátní hospody, která vlastně náleží krejčíkovi jednomu, ale vždy dobrým pivem slyne. Tam moji dva kumpánové byli již dříve známi, ale já ne. Já se odkšíroval, shodil plášť, tašku, svrchník, šálu (ten váš adjutantský šál), zapálil si cigaro, poroučel jíst a stál jsem tu v bílé forhemetce a atlaskou okolo krku jako nějaký professor supplens. A v té formě jsem tam také frailince dělal slavnou kúru jako nic, tak že jsme se tam přes dvě hodiny zdrželi. Na to jsme se těmi bahnivými ulicemi ploužili z Vodňan ven ku Strakonicům. Byli tři hodiny, a my měli ještě dobrých 5 hodin cesty před sebou. Vítr foukal jako nemoudrý, zapíral se mi do pláště a respektive do mne, jako bych nebyl ctihodným pánem, nedbal na to, že na každém vršíčku jsem se dal do hrozného řvaní a z plného hrdla a z plných plic jsem co možná řval: Větře přestááááň! Nic platno, vítr pořád proti nám; k tomu déšť se jen lil a botu jsem nemohl z bláta ani vytahovat. Když jsme tak dvě hodiny, jsouce už jak náleží upachtělí, ušli, přišla na nás noc, noc jako tejden před stvořením světa. Zabrousili jsme tedy do hospody, a první slovo bylo: Dejte nám karty na preferanc, potom jíst a pít. Najedli jsme se dobré šunky, pili pivo a hráli preferanc. O sedmé byli jsme s karbanem hotovi, a tu ten rytíř praví: Chlapci, pojďte dál. Já si ale na něj povstal a povídám mu: Kuš, a máš-li chuť, jdi si, já zde zůstanu, já bych spal. — A na to jsem se zas posadil. Ten druhý povídá: Vašek má pravdu, já se taky už ani nehnu. Co měl dělat, musel zůstat taky. Za to nás ráno zburcoval už o třech hodinách, klel pořád na mne, že se pomalu strojím, huboval, že kávu pomalu piju, že jsem nimra atd. Konečně jsme se najedli a vyšli před 5. hodinou z hospody. Na štěstí už nepršelo, vítr nefoukal, ale bahna dost a dost. Do šesti hodin přišli jsme zase k hospodě; svítili tam a nám se zachtělo něco pít; jdem tedy nějakými vraty — aby do nich hrom uhodil — tam byl průjezd nebo mlat nebo ký čert; to ale vím jistotně, že tam byla louže, já do té louže vchlamst jak široký tak dlouhý, brejle mi upadly s nosu, taška se naplnila tou nešlechetnou tekutinou, a museli mě vytáhnout, potom pucovat, usušit — a zatím jsme si připíjeli rosolek. — Po té strašné operaci sebrali jsme se a táhli jako židé dál, pořád dál až na podsrpenskou hospodu, chtíce se tam trochu opucovati, protože to už bylo půl hodiny od Strakonic. Pili jsme pivo, dali si uvařit polívku a brambory na loupačku (dostali jsme na ně chuť, poněvadž je tam nádenníci měli na míse). Chtěli jsme si tam také zase zahrát preferanc, ale v celé hospodě neměli karty. Konečně tedy druhý den po svém východu z Budějovic o půl 11 hodině drželi jsme slavný vchod do Strakonic. Tam ale byla pro mne tak dobrá zábava, tak mi ty hodiny ucházely, že se mi to zdálo jako den, když jsem odcházet měl — a to zrovna na Silvestra. Tu jsem ale více nešel pěšky, nýbrž zaplatil 2 zlatky za dostavník a jel, a poněvadž právě ten den jeli od nás všichni z té strany, bylo nám veselo. Kde je 15 našich lidí, tak není smutno, také jsme zpívali a křičeli celou cestu; v těch blátivých Vodňanech pobouřili jsme celé město, a konečně, když nový rok byl teprv půl hodiny stár, totiž dne 1. ledna r. 1858 o půl hodině z rána vjeli jsme do Budějovic, a jelikož lidé slavili Silvestra, slavili jsme ho taky, nešli domů, ale do hospody. Konečně, konečně ale o 5 hodinách ráno dal jsem si otevřít fortnu, ta se za mnou zamkla, a já jsem od těch dob v kleci zas; je mi lausik, jako vždycky po svátcích, a nejen mně, ale všem kumpánům, kteří se doma dobře bavili, a nyní sedí pěkně pod stínem. — Tu máte, drahá milostpaní, vypsány celé moje vánoce; vlastně cestu nebo vánoce! To víte, chodil jsem po hospodách, hrál kulečník a pilně assistiroval. Co ještě více, bavil jsem se velmi dobře s děvčaty. Ačkoliv zde v Budějovicích celý čas s děvčetem takřka ani pořádně nepromluvím, přece nemusel ze mne vyhynouti ten Geist zábavný; právě naopak, zdá se mi, že jsem teď živější než dříve. Aspoň se mi děvčata přiznaly, že se mnou rády se baví; snad to dělá, že nyní nosím rukavičky a mívám dobré boty. Buď si ale jak buď, bavil jsem se s tím krásným pohlavím velmi dobře.

Při svém návratu do Budějovic, jak již praveno, očekával jsem Váš list; za to ale měl jsem tu jiný, a sice z Tábora. Já s Táborem nemám žádnou korrespondenci; bylo mi to tedy divno; a ejhle, list byl od jakéhosi pana Františka Ryby (jenž, jak jsem se ptal, jest prý mlynářem v Táboře), a ten mi psal, že hodlá vésti náklad na český belletristický zábavník, a sice měsíční. Mám tedy přispívati, bližšího o tom nevím ničehož, doufám ale, že brzo něčeho se dopátrám. Onoho Píseckého Posla od Otavy posud jsem neviděl, ač první číslo již vyjíti mělo.

Když jsem v Strakonicích ponejprv slyšel, že Šumavský [1]) zemřel, nechtěl jsem tomu ani věřiti, až konečně zpráva v novinách mě o tom přesvědčila; je mi ho upřímně a srdečně líto, a nemohl jsem to ani pochopiti, že tak silný a zdravý muž tak náhle skonal. Nikdy bych to byl neočekával. Kdož by si to byl pomyslil, že ho v lonských prázdninách v kavárně posledně vidím! Jak to bude nyní se všeslovanským slovníkem? Kdo se toho ujme? Může to Jos. Rank sám zastati? Materiálu bude sice dosti pohromadě, ale to spořádání!

U Vás v Praze se teď literatura rodí jako houby po dešti. Pan Hálek vydal báseň Alfred, pan Gustav Pfleger dva zpěvy z veršovaného románu, [2]) pan Kaizl[3]) rýmovanou kroniku Křivoklát — tož toho je! A nyní mají zase vycházeti Humoristické listy! O tom však já sice vím z novin suchá data, ale bližšího, určitějšího se v tomto zdejším exilu svém nedovídám nic a nic. Sabinův román „Blouznění“ zde už mám, posud se mi ale nedostalo času jej čísti, až později.

Psal jsem Vám už, že jsem od Lotky Vranných dostal 12 překrásných štráfků? Á la bonheur — ta se znamenitě vycaichnovala! Nejfajnější štráfky, co jen nyní v semináři jsou s rohovitým štikováním; vidíte, milostpaní, tak člověk přijde zase do lásky ani nevěda jak! O Anně se ale na visitním lístku, který mi zároveň poslala, ani nezmínila.

Z Březnice dostal jsem některé zprávy, ne sice od Hanuše, ale přec o něm; že totiž jeho panička je v blahé naději, že starý Jura je posud v Březnici, ač má být už dávno v Žamberku co notář . . . Zdali to všechno pravda, zaručiti nemohu, ale co mi sděleno, vypravuji zas.

---

[1]) Jos. Franta Šumavský zemřel dne 22. pros. 1857. Jeho Wörterbuchu der slav. Sprache in den sechs Hauptdialekten vyšly 4 sešity. Jeho synovec Josef Rank v této práci nepokračoval, vydav za to slovník rusko-český a česko-ruský. Nekrolog v „Poslu z Prahy“ napsala Němcová. — [2]) „Pan Vyšinský“. — [3]) Edmund Kaizl.

Jak se máte, drahá milostpaní? Jak jste strávila vánoční svátky? Přeji Vám šťastný a veselý nový rok! Prosím Vás, pište mi, zda-li jste obdržela onen lístek na to facsimile.

Co dělá pan manžel? Je pořád v té fabrice?[1]) Co dělá Dorlička a Jarouš, co píše Karel? Všecky srdečně pozdravuju. Mne ječná zrna ustavičně trápí; mám tento měsíc (vlastně od předešlého) už čtvrté, takže pořádně ani vyjít nemohu. Na venkově mě mrzelo chodit zavázaný; tu mi oko nastydlo, a teď chodím pěkně zase jako Žižka en miniature. Ty ostatní nemoce se prozatím ode mne odstěhovaly.

Já jsem neřád. Hansmanovi jsem teď už nepsal hrůzu, hrůzu dlouho; dostával jsem až posud pořád Moravský list; nyní ale pochybuji, že mi jej posílati bude, když jsem mu tak dávno nepsal. A když bývám mnohdy tak mrzutý, že mi není do žádného psaní, a když bych byl rád psal, nemám času, musím študovat. Až mu budete, milostpaní, zase psát, nezapomeňte prosím Vás mu říci, aby se proto na mne nehněval.

Pozdravujte ode mne taky paní Šlenkrtovou a pana Menzla; v Praze bude nyní ovšem veselo, budou plesy, zábavy všeho druhu, a když nic, aspoň tu a tam půjdete jeden k druhému do společnosti a já ubožák zde budu celý masopust sedět jako přikovaný a ani se nehnu. Co platno, kdyby to aspoň trvalo už jenom půl roku — ale ještě půl třetího roku! To je ňáká rubrika!

Přiložený malý dopis račte, prosím vás, poslati hned do expedice Lumíra, kdyby to ještě do čtvrtku mohlo přijít; dostal jsem to, tedy posílám.

Buďte, drahá Milostpaní, hodně zdráva a spokojena; a prosím Vás, nezapomeňte mi psáti. To víte, že s toužebností bude list Vás očekávati Váš upřímný

9/1 58. Vašek.

4/1 dostal jsem Posla od Otavy; je to hezké vydání; já tam mám hned první dvě básně.

---

[1]) Ve Zdicích v cukrovaru.

12.

(Bendl děkuje Němcové za dopis a slovenské pohádky, varuje od přílišného namáhání, raduje se z čilejšího ruchu literárního, líčí obtíže nalézti nakladatele na překlad A. Puškina, chválí vzpomínku Němcové na Šumavského v „Poslu z Prahy“ a lituje smrti jeho. Poesie a Prosa, vzpomínky na „ideální doby“, na Annu, zprávy soukromé.)

Drahá milostpaní! Co jsem měl strachu, zda-li jste oba moje listy obdržela čili nic — a ejhle, přece! Neměla jste mě nechat tak dlouho čekat; ale to už je taková švanda. Kdykoliv já někomu dlouho nepíšu, tu je křiku: „Vašek byl, jest a bude lenoch.“ Když ale já celou věčnost odpověď nedostávám, tu mohu czekać, czekać, i až grob doczekać — a pak kdy list konečně přijde, musím se já, ubohý Lazar, spokojiti jenom tím: Nebylo času! Toto však neplatí ani tolik o Vás, jako o ostatních: věřila byste mi, že Hanuš dosud ničeho nepsal? To je už přece mnoho, víc než mnoho! Váš mně tak milý list jsem i s báchorkami obdržel — srdečné díky. Hltám ty slovenské pohádky, líbí se mi velice a přál bych si, aby jich byla asi kopa svazečků a aby hodně čerstva po sobě vycházely. A což ty první čtyry svazečky vašich českých báchorek? Nezeptala jste se na ně u Šálka? Dopaluje mě, že jich nemám. O vaší nemoci jsem nerad slyšel; musíte se lépe šetřit; ale když nemajíc zdraví nazbyt ještě k tomu přes půl noc sedáváte, jakýž potom div, že se rozstůněte? Co platno, příroda si přece jenom nedá poroučeti — a když ten stroj je jedenkráte porouchán, pak ho leckdys ani Jura se svojí mašinerií apatykářskou do pořádku nepřivede. Já byl také zas trochu nemocen; díky ale doverským práškům, heřmánku a limonádě, jsem zas jako ten Vodňanský kapr. A když mi časem něco scházívá, myslím si, že dva měsíce letních prázdnin všechno zase do richtiku přivedou. O kéž by už ten spasný červenec byl zde, abych vylítl jako pták do širého kraje, abych z klece přišel zase trochu na svobodu.

*

Četl jsem Jandovu [1] povídku „Jaroslav“ a velmi se mi líbí; nyní jsem zase žádostiv na tu příští, „Dvojí věno“ od pana Gustava Pflegera. Pěkně děkuju, ta mladá literatura dělá nyní špektákle, zvláště v poesii! Svazek za svazkem! Kdo pak jim to tak pilně nakládá? Nečetl jsem z nových těch básní ještě nic. Divil jsem se ale, že Vy, vypisujíc mi tyto nové literární plody, činíte applikací na mne, jako byste mně mou lenivost vyčítati chtěla. Což jsem tak líný? Vždyť musím aspoň 10 hodin stricte vykonávat své povinnosti, abych se nic neučil, také nemohu udělat, někdy píšu nějaký ten list, a proto mi, věřte upřímně, na delší báseň nezbylo posud času. Snad později. Dále se tážete, co dělá Puškin? A pravíte, že by bylo na čase svazek překladů z něho vydati. Leicht gesagt! Já Vám nyní učiním návrh a řekněte mi potom ještě, že jsem lenoch! Poslyšte. Rád bych vydal takový svazek překladů z Puškina. Rozumí se, že překlady ty musím přehlížet a korrigovat — to ale nic nedělá. Co bych do tisku dal, obnášelo by asi (buď více nebo méně) 170 stran takových, v jakých je vydán Koubek; jenom mi na to zaopatřte nakladatele. Za celou tu věc bych chtěl honorář 30 zl., a to vše bych si vybral v knihách, takže by rukopis přišel knihkupci takřka jako zadarmo. Celý rukopis byl by nejdéle do prvního máje, tedy za čtvrt roku, úplný . . . Zde máte nabídnutí — a když mi někdo řekne, že jsem lenoch, ať nejsem hoden svého jména. Ale mluvte s někým! Řeknou Vám, kdyby to nebyly básně! Kdyby to byly pohádky o Meluzině, to ano — ale básně Alexandra Puškina — to ne! Lehko je mluviti, ale těžko dělat; při nejlepší vůli člověk mnohdy nemůže nic vyvésti. Je toho vinen ten všivý stav materialní — a já, kdybych měl peníze, vydal bych celou švandu na svůj náklad, žádného se neprose o laskavou přízeň. Pracovat — a ještě se prosit. To jó! Četl jsem také Vaši biografii Šumandovu [1]) v Poslu. Napsala jste to hezky — srdečně. Můj Bože, ani by mi to bylo nenapadlo, že ho o prázdninách v Burešově kavárně naposledy vidím. Ty šlakovité materialní starosti! ty mu mnoho dodaly. Bojím se, že slovník se nedokoná a lituju ubohého Frantu, že se nedočkal té radosti, aby cíl svého života byl mohl před sebou viděti. Škoda, věčná škoda ho!

---

[1] Bohumil Janda (v Bibl. pův. románů).

Ten Ohéralův překlad Babičky byl bych si přál čísti; nemám ale příležitosti a abych si Erinnerungy[2]) sám držel, nezdá se mi; beztoho mě stojí Lumír 5 fl. 40 a Biblioteka románů 4 zl 48, tedy skoro 11 zlatek. Kde je mám já ubožák sebrat? — Myslím ale, že Babičky bude škoda, jestli se v německém překladu tuze zkrátí. Vidíte, drahá milostpaní, pro samou literaturu úplně zapomínáme na osobní zájmy a takřka si nikdy už nic nepíšeme o vlastním blahu a žalu. To je už běh světa! Ach arci, od těch dob, co jsem světu a lásce žíti přestal, což mi zbývá, nežli ta literatura? Jiní lidé žijí polovičně aspoň pro lásku a ideály — já již více ne. Přicházím si, jako dva obrázky, které jsem si onehdy koupil. Na prvním je napsáno: Poesie. Sedí tam majestátně s jasnou září kolem hlavy, v ruce jedné drží lyru, v druhé papír, na pravo u ní je labuť, na levo kastalský pramen. — To je dřív! Na druhém stojí: Prosa. Je to také nějaká hezká majka, je ale po domácku nastrojena, má kužel v ruce a dětem vypravuje nejspíše pohádky. To je teď. Jak jinak bývalo teď tři roky! A la bonheur. Zpomeňte si jen na časy pod Emauzy, tenkráte jsme byli takřka samou poesií živi — vlastně bych měl říci samým čajem, ačkoliv jsme mnohdy za rum dlužni zůstali a leckdys všichni tři[3]) ani na krejcarovou cigaru neměli. Přijde všecko na to, jak si člověk něco maluje. Já sice tenkráte nebyl také zamilován, měl jsem ještě

---

[1]) Šumavského.

[2]) Vycházely v Praze redakcí Ohéralovou.

[3]) Němcová, Bendl a medik Hanuš Jurenka. Viz Tille, B. Němcová, na str. 152.

Katzenjammer po prvním aktu v strašlivé komedii své milosti; ale co — das Herz war da bereit, um eine neue Garnison einrücken zu lassen. Také jsem býval mnohdy mrzut tehdáž, ale docela jináč nežli teď. Když jsem se zmínil o lásce, musím Vám něco povědít, co mi jeden můj kamerád z Prahy sdělil. Psal jsem vám onehdy, že mi Lotti Vranná poslala 12 štráfků, opravdu velmi pěkných, Prve než mi je odesílala, psala Anně, zda-li by mi nechtěla také nějaký udělat. — Já štráfky nepotřebuju, mám 50 těch nejfajnějších v celém semináři, přece ale — Co však odpověděla Anna? Inu, vyjádřila se v ten smysl: To jo, nerada bych se hněvala. — To je próza, není-li pravda? Viďte, že si ta holka znenáhla lístek po lístku z té ideálnosti otrhává, až konečně bude tak nahá próza, že nebudu moci ani pochopiti, kterak pak jenom jsem ji mohl milovati? Či snad má nějaké hochtrabende Ideen v hlavě, že si tak hrdě počíná? Milostpaní, Vy jste jen poloviční ženská, a tož Vám mohu říci, že ta nejlepší z té krásné pleti nestojí za groš. Charakter musí u nich hledat lucernou ve dne! Já sice také nejsem quintessence dobroty, ale tu chválu si musím dát, že mám zde, v zdích seminářských (!), přece v sobě ještě více poezie, nežli to děvče, které jsem za tak poetické považoval. A tak přijdu opět na staré théma: Šlakovitá materiálnost. — Kdybych byl někde aspoň Bezirksamtsadjunktem — a to je přece malé zvíře — byl bych zajisté v milosti — ale . . . bohoslovec! Nemusíváte se smát, když si vzpomenete na listy, které psala Vám a mně?

Psala jste už Poldovi? Co dělá, co píše Vám? Jak vyhlíží nyní jeho lístek? Letos ho nedostávám, protože se nejspíš na mne hněvá, že jsem lenoch v psaní listů. Pište mi něco o něm — snad už mu zase přibylo do familie?

Jsem Vám nyní podivný člověk. Co mě dříve nejvíce bavilo — to nemá nyní žádné vnady. Nejlépe to poznáte z toho: V loni neušel den, abych byl dvě tři cigary nevykouřil, Letos, mnohdy celý týden ani nezpomenu na kouření, nyní jsem docela již 12 dní ani necítil dým od tabáku. Toť se už stane něco podivného. Číst mě baví, náramně baví a nemrzí mě nic, nežli že nemám Heineho, ten by mně leckdy pomohl. Nemohu se dočkati, abych už byl v takovém postavení, v němž bych si mohl koupiti toužené knihy.

Veselo u nás o letošním masopustě není tak jako vloni. Teprv jedenkrat jsme měli velkou maškarádu, do níž musel každý přijíti buď v maškaře anebo docela civilně. Bylo to roztomilé, ale co — mezi sebou, jaká to zábava! A nyní ještě k tomu mám 12. února zkoušku z hermeneutiky, předmětu to, proti němuž je mathematika a geometrie vtělená poezie. Nic než suché, latinské pravidlo, a k tomu hodně těžké.

Jsem velice žádostiv na ty humoristické listy, ale držet si je nemohu. nemám peněz. Snad mi přec někde se naskytnou. Kdož pak jsou ti redaktoři: Svátek a Vilímek?

Prosím Vás, drahá milostpaní, ten lístek, určený na facsimile, pošlete mi zpět; dám ty karty dělat zde.

S Dorličkou jsem úplně spokojen, že už umí tak perfektně vařit, a doufám, že taky z Jarouše bude tak pořádný jonák jako je z Karla.

A nyní ukončím, abych mohl list raději poslat. Mám na Vás jednu žádost, totiž, pište mi co nejdříve vám možná bude; jste-li zdráva, nejraději hned; budu čekat na Váš list, jako hladový vlk na nějakou kořist. Nenechte mě tedy dlouho čekat.

Všechny srdečně pozdravuji a líbám.

Vám, drahá Milostpaní, co nejuctivěji ruku líbám a jsem Vám s úctou oddaný Vašek

2./2. 58. Böhmisch Budweis.

Adressa: Ihrer Wohlgeboren der Frau
Frau Beatrix Němetz,
k. k. Finanzwachsoberkommissärs Gattin
in Prag
Grosse Fleischhauergasse 1360—2.

13.

(Bendl líčí krásné prázdniny velikonoční, ztrávené ve Strakonicích a v Březnici, píše o překladech básní z Puškina do tisku připravených; o přátelích březnických, o zkouškách, o touhách a starostech do budoucnosti, o básních Nerudových, o Hálkovi a Pflegrovi, táže se po Hansmannovi a posílá překlad z Puškina.)

Drahá milostpaní! Můžete to mít skřivanu za zlé, jenž z úzké kleci puštěn, vylítne do toho čistého, svobodného vzduchu, když se vznese vysoko, hodně vysoko a zpívá, seč hrdélko stačí a při tom zapomíná na všechno ostatní, na klec, na druhy všechny, snad ještě v kleci zůstavené anebo na svobodě dlící a oddá se jedné jen rozkoši, tož radosti nad dosáhlou svobodou? Zajisté mu to za zlé vykládati nebudete — a tudíž se ani na mne horšiti nesmíte. — Dali nám na květnou neděli prázdno — na celých 14 dní. Já svlekl talár, vzal ten volný kabát, hodil tašku přes rameno, vzal hůlku do ruky a šel s veselou společností — šel pěšky. My staří kozáci, když jsme přišli na luka za Budějovice, dali se do skákání, honili se, výskali. Jako oheň našich havanských cigar, tak sršel vtip a rozmar, smích a žert, vždyť jsme šli na svátky, v přírodě bylo tak přespanilo, všechny bohyně se na nás usmívaly a kynuly nám. Byl jsem od pondělí až do zeleného čtvrtku v Strakonicích, na zelený čtvrtek přijel si tam pro mne Hanuš a ještě téhož dne odjeli jsme do Březnice. Ach, já se měl andělsky! Ovšem bych byl znenáhla zapomněl číst a psát — ale což je to čtení i psaní, já se bavil, já byl tak blažen, tak bez starosti jako jelen v širém lese, jako pták v čistém vzduchu. A můžete mi zazlíti, že jsem Vám zapomněl psáti? Teď ovšem sedím zas již celý týden u svého stolu, ale nebylo do mne celý týden nic, pranic; nevím, byl-li jsem vskutku nemocen anebo to byl Weltschmerz anebo jiné nějaké zlo — byla to ona churavost ducha, v níž není člověk ani poctivé myšlenky schopen, v níž pramen vtipu vyschne do poslední krůpěje, hlava tak je tumpachová, že se v ní nezrodí ani žert, ba ani žádný hloupý nápad. Počítal jsem, kolik neděl, kolik dní, kolik hodin mi zbývá ještě do červencových prázdnin, je toho ještě hodná kupa, i zdá se mi, že je to ještě celé moře hodin. Ó, vy nevíte, co to je pro seminaristu: stráviti 14 dní na venkově u veselé, pestré, šumné zábavě. Jsem tu týden, je mi trochu lépe, vše je poněkud zevnějšeno. Vyndal jsem list, jejž jsem Vám před svátky psáti začal — ale není k ničemu, vzal jsem jiný kus papíru a píši Vám — a věru nevím, mám-li Vám tuze mnoho anebo tuze málo co psáti: Nejprve srdečné díky za 6. svazeček slovenských pohádek, jenž mně při mém návratu do B. uvítal. Měl jsem věru strach, že již je přestanete vydávati — mně se náramně líbí a rád bych jich měl asi kopu svazků — pospěšte s nimi, ať je máme brzy.

Na Vaši otázku strany Puškina mohu Vám podati zprávu, že mám k zaslání úplně připraveny básně: Fontán, Plenník, Poltava a Hrabě Nulin. Je tohoto v celku asi 16 archů; snadno může z toho seznati a určiti, chce-li to tisknout čili nic. Pracoval jsem na tom před svátky ustavičně a neschází mi nic než peníze, abych to dal na poštu. Těším se velice, že mi to přivedete k žádoucímu konci. Nevím, mám-li k rukopisu přidat hnedle list na Schalka anebo ne; ovšem, by mi v tom byla Vaše rada nejmilejší, já toho židáka neznám tak jako Vy. Rád bych to ale měl brzo vyjednáno, a protož budu hleděti, abych Vám rukopisy co nejdříve poslati mohl. Pak ale Vás budu prosit, abyste na to hnala šturmem — ne, aby to nechal dřív asi půl roku ležet, jak to ti nakladatelé umí. Nedělal jsem poslední časy nic než toho šlakovitého Puškina a jestli plán ten bude zničen, zajisté všechny ty rukopisy odnesu ad usum delfini.

Byl jsem tedy v Březnici. Moji přátelé jsou všichni zdrávi a v nejlepší harmonii. Hanuš, jehož to, mimochodem řečeno, dopalovalo, že si musel slovenské pohádky koupit, že jste mu je Vy neposlala, je ve svém manželství šťasten.

Neviděl jsem snad nikdy tak mírnou, tak dobrou ženu, jako je jeho Karolina; miluje ho nade všecko, každé pomyšlení mu udělá a on je úplným pánem v domě. Jeho Karolinka je v naději; máme spolu sázku; on tvrdí, že bude kluk, já že holka. Bude-li kluk, musím já mu dát dýmku, na níž bude namalován Jean Jaques Rousseau; bude-li holka, dá mi on jednu se sv. Augustinem. Zakázal jsem Karolině, aby jí nenapadlo míti chlapce. Ostatně čte celou českou literaturu, básně sám, prosu mu čte Karolina; několikrát jsme se spolu pohádali podle staré pražské formy, ale, ač v psaní listů nesmírný lenoch, je Hanuš pořád tentýž jaký býval, a později, až se vyvine z materielních starostí, jež mu zřízení domácnosti způsobilo, bude teprv řádný. Jeho otec již je dávno v Žamberku notářem, nemusí se tedy zlobit s mámou. Kulich je pořád kancelářským, posud nedostal větší místo, aby se mohlo vyplnit hlavní přání jeho: totiž, aby se mohl oženit! Třetí v březnickém trojlistu, kterého Vy ovšem neznáte, je kněz Matějovic, kaplan. Nedivíte se, že tak heterogenní živly mohou se přátelstvím spojovati? A přece tomu tak. Bavili jsme se výborně, takže mně bylo z toho při návratu až na nic, a byl bych plakal jako stará baba.

O čtrnáct dní později.

Zase už zůstalo psaní ležet. Od febru si mne žádný z kantorů nevšímal, žádný mě nezkoušel. Konec roku je přede dveřmi — zkouší se každodenně a já se každodenně čekal jako do kouta — až teprva dnes se mi dostalo té milosti, a to od obou kantorů. Od 8—9 jsem z dogmatiky celou hodinu veleučeně dokazoval, že je Pán Bůh — huba mi po latinsku jela jako zelinářce, a v devět hodin přišel druhý, a jako by si byli řekli, zase „dominus Bendl“ musel dokazovat všecko, co se týče evangelia sv. Jana. Mám trochu pokoj, mohl bych na tři neděle jeti do lázní, protože celý ten čas žádnému nenapadne mne chtít zkoušet. Ó, to ustavičné zkoušení, to mne mnohdy dopaluje; zdá se mi, že jsem na to už trochu starý učit se lekce. No, mohu počítat ještě dva roky a potom dost! Za dva roky budu si moci vypočítávati, kam bych as mohl přijíti na štací — jenom aby nenapadlo biskupovi, chtít mě nechat v Budějovicích. Já to město, které není ani české ani německé, ani hodné ani špatné, ani velké ani malé — já je nenávidím; potom bych měl odsud až příliš daleko do Prahy.

Blázniví jsme to lidé: nyní chci být už aspoň kaplanem; až budu tím, budu očekávat faru (jestli osud mě nezavrhne někam do prachu konsistoriální kanceláře nebo na nějaké kantorství) — a tak člověk pěkně stárne jako nic. Dal bych si vždycky pár facek, když si pomyslím, že jsem už — celé čtvrtstoletí živ! To je rubrika, že ne?

Tisícero myšlenek mi v hlavě krouží, jak se konečně po čtvrtém roku odsud dostanu. Budu potřebovati výpravu jako nevěsta. Člověk musí mít přece pokoj zřízený jako člověk a bez peněz je to těžko. A tak je každý stav tak těžký, co jen možná být. Nemohu nikterak vystačit zde v semináři, vydělat nemohu nic, aspoň skoro nic, a přece potřeb je hejno, vezměm jenom to hovadské šatstvo! Pak knihy, tabák, někdy nějaké pivo — kde na to brát? Potom ať mi někdo řekne, že nemám dosti starostí! A nyní, když mám na všechno vztek, vařívám si na mašince černou kávu, ač mně ta hloupá káva už draho přišla. Když jsem po velkonocích poneјprv vařil, nalil jsem ji potom do sklenice, kterou jsem měl a která 3 zlaté koštovala; jak tak horkou kávu (já h...) čerstva naliju, praskla sklenice jako nic, a musel jsem ji zahodit. Škoda.

Četl jsem konečně přece Nerudovy básničky¹) a Hálkova Alfreda. Psala jste, že se Vám Nerudovy kvítí nelíbí valně; mně naopak, některé z těch malých básniček jsou velmi pěkné, originální a myslil bych, že by se právě Vám mohly líbit, poněvadž se v nich cosi Heineovského nedá upříti. Alfred je hezký. Pana Vyšinského od Pflegra začal jsem také čísti, ale nedočetl — nevím, pro kterého čerta mě Pflegrovy věci ani za chlup nebaví.

---

¹) Hřbitovní kvítí.

Prosím Vás, co dělá Hansmann? Je živ a zdráv? Nemá zas o kopu dětí víc? Nuž, Morava je tedy pro mne zase terra incognita, je pro mne pravou Utopií. Noviny Moravské nedostávám, o Hansmannovi nic neslyším a na ten druhý objekt své moravské touhy [1]) bývalé už ani nezpomínám — a jsem rád. Čerta je do toho. Vůbec nevím ani o Praze nic — jsem zde in tenebris, jako ve stínu. Což mně také teď Praha! Není tam snad ani jednoho člověka, který by mě měl rád — ale přece tam na začátku augusta přijedu.

Kdybych věděl, jakou manýrou ty Překlady Puškina poslat! Rád bych do prázdnin měl jistotu. Psaní k tomu hned nebudu psát, můžete to říci ústně, že mnoho honoráře žádat nebudu a že si ho vyberu aspoň z největší části v knihách. Ostatní nechám na Vás, vždyť už ty literární kšefty znáte dost a víte sama, jak co dělat.

Vyřiďte ode mne poručení panu manželi a Jarouška s Dorličkou pozdravuju a líbám. Také známé všecky pozdravujte, přijde-li k Vám který. Nevíte, co dělá Janda, Kolář,[2]) Strauch? [3]) Vorel mi z Nymburku nepsal nic; oplácí mi to, co jsem já vloni udělal, totiž že jsem mu na list neodpověděl.

Prosím Vás, milostpaní, neoplácejte mi zlé zlým a nenechte mě tak příliš dlouho bez psaní — aspoň něco, několik řádků mi pište. Ruku líbám, S Bohem! Buďte hodně zdráva a spokojena.

Váš upřímný

Vašek.

Handschrift jede s sebou ovšem „unrevidiert", protože si nechci čtením dělat práci, když nevím, co a jak.

---

[1]) Anna.
[2]) Josef nar. 1830.
[3]) Antonín, nar. 1831.

14.

(Bendl oznamuje příchod do Prahy, zprávu o lékaři Hanušovi a prosí Němcovou za vyjednávání o tisku překladů z Puškina.)

Drahá Milostpaní! Nemějte mi, pěkně Vás prosím, za zlé, že jsem nepsal. Pořád mrzut, pořád nemocen, pořád jak v toku samých prací a starostí, ani jsem Vás nechtěl obtěžovati mrzutými věcmi; však vám to všechno povím ústně. 22. t. m. jedu z Budějovic do Strakonic, pak 28. do Březnice a doufám býti asi 6—7. v Praze. O Hanušovi snad víte novinu: jeho paní před časem porodila, a holka, která po narození ještě několik hodin živa byla, dostala při křtu jméno ,,Boženka". Byl se svou paní v Žamberku u rodičů. Co se týče mého rukopisu, mohla jste s ním dělat, co jste chtěla; vždyť jsem Vám tak psal, že Vám jej dávám do vůle, můžete-li to nějak vyjednat, prokažte mi tu lásku; ať mi dá za to 25 zlatek a basta, a třeba ještě k tomu dám Borisa Godunova, ale ovšem bych chtěl peníze po přijmutí rukopisu, poněvadž bych o prázdninách několik grošů potřeboval, bez toho nemám ani vindry. Učiňte, prosím Vás, strany toho nějaký krok. Ostatní ústně — musím dřít a pořád dřít, protože dělám přísné zkoušky a jedná se mi o renomée.

Všem pozdravení a poručení. Vám ruku líbám a jsem Vám vždy oddaný

Vašek.

V Č. Budějovicích 16./7. 58.

Adressa: Blahorodé Paní Paní Boženě Němcové,
manželce c. k. vrchního komissara
v Praze
Zvláštní ochotou. 1360—2.

15.

(Bendl píše o svých prázdninách, žádá brožurku V. Nebeského proti dru Ign. Hanušovi.)

24./8 58.

Konečně v pondělí ráno jsem se vyšrouboval z Prahy domů; byl jsem rád, že jsem se v neděli ještě se Štrauchem sešel, jinak bych ho byl nyní sotva spatřil, poněvadž na zpáteční cestě nemám čáky se tam dlouho zdržet. Člověk v té Praze přece jen mnoho probije, i když má všecko zdarma. Teď, po čtyřech nedělích prázdnin, mohu si teprv poněkud oddechnouti a v tom dolce far niente „zabrán v světějších světů oblasť lesklé paprsky sbírat“. Světější ten svět jsou cigarry, pivo, procházky, visity — ovšem trochu všivý svět materielní, ale pohodlný. Proč by člověk nebyl jednou své zábavě živ? Nač by se pořád staral jen o cizí zájmy, když se svými jakživ hotov není? A já nyní zapomínám na všechno — když večer si zasednu v hospodě k holbě piva a do bulky se pustím, mohly by kolem mne kanony bouchat, já bych se ani neohlídl.

Četl jsem v Bohemii, že už vyšla u Pospíšila ta brožurka Nebeského[1]); pro pána krále vás, milostpaní, prosím, pošlete mi ji, ať si ji ještě jedenkráte s náramnou rozkoší přelouskám; pošlete mi ji pod křížovou obálkou docela pod mou adressou. Kromě toho jsem slíbil jakožto delikatessu ji přečíst našim kaplanům.

Matka je pořád slaba a ne příliš zdráva, za to sestra v té nejrozkošnější naději; s klukem dvouletým mám každý den celou krejcarovou komedii.

Mám dnes partii na Říp umluvenou, a rád bych proto lístek ještě odeslal, po druhé tedy Vám, milostpaní, budu psáti více. Panu komissarovi se nejuctivěji poroučím, Dorličku pozdravuji, Vám ruku líbám a jsem Vám s úctou oddaný Vašek.

Poručení od našich.

Adressa: Ihrer Wohlgeboren der Frau
Frau Dorothea Němec,
K. K. Finanzwachsoberkommissärs-Gattin
Prag,
Fleischhauergasse 1360—3. Stock

---

[1]) Aristarchus redivivus. Ein offenes Brieflein an Dr. J. J. Hanuš jako odpověď na Hanušovou brožurku: Die Stellung der Kritischen Blätter für Literatur und Kunst zu einer Fraktion der neuböhmischen Literatur.

16.

(Bendl žádá Němcovou za rukopis překladů z Puškina.)

Milostpaní!

Jsem zde zase[1] — bohužel! Je mi dosti všivě. Kolovratovi[2] jsem nechal pověsti, poněvadž jsem, byv u něho, nenalezl jej doma, a on hned na to jel k té slavnosti do Budějovic, která prý velmi skvěle vypadla.

Prosím Vás snažně, pošlete mi překlad Puškina, poněvadž ho začnu za tejden v Písku tisknout a opisu jiného nemám, aspoň ne všechno. Pošlete mi ho ale jakožto Druck v nějaké knize, neboť nemám groše; jsem jako ten Lazar, co ty drobty se stolu boháčova chtěl. Byl jsem v Březnici — Kulich přestoupil ke katholicismu; v Písku jsem se dobře bavil.

Můj kollega, jenž vám nese list, vystoupil ze semináře, a protož vám píšu a jelikož dnes již jede, nemohu Vám více psáti — až po druhé dlouhý list.

Poručení panu komisaři, Dorličku a Jarouška pozdravuju. S Bohem! Nezapomeňte na Puškina. Mějte se blaze!

Vám s úctou oddaný

Vašek Bendl.

11./10. 58. Z Č. Budějovic.

Adressa:

Blahorodé Paní
Paní Boženě Němcové,
manželce c. k. vrchního komisaře finančního
v Praze,
Na Novém Městě, v Řeznické
ulici, č. 1360, v 3. posch.

Zvláštní ochotou.

---

[1] V Budějovicích.

[2] Hr. Jan Karel (Hanuš) Kolovrat v Březnici. Viz V. Tille, B. Němcová, na str. 215.

17.

(Bendl píše o své chorobě, o kontraktu na vydání překladů z Puškina s Vetterlem v Písku, o studiích theologických, posuzuje literární novinky, ptá se po Hansmannovi, vzpomíná jmenin Němcové a píše o svém zaměstnání v semináři.)

Váš předešlý list s rukopisem natrefil mě v dvojí mizerii, za jedno jsem neměl peněz, za druhé jsem ležel v nemocnici jako Lazar, maje oteklou tvář, oko a nos. Velmi poetická situací, že ne? Ostatně mi bylo vhod, že rukopis jsem obdržel; já již nechtěl, aby Dominikus vzal náklad, poněvadž již v prázdninách jsem měl kontrakt s píseckým Vetterlem na polovic hotový, a ubíraje se z Březnice na Písek do Budějovic, dočista jsem jej uzavřel; dobře tedy, že jste nic nevyjednala — byl bych to byl musel zvrhnout. Puškin se již sází; první svazek bude obsahovati básně epické a dramatické dílo Boris Godunov. Litery dal na to lít zvláště, papír a formát jako na Koubkových spisech a kromě toho se přidá k tomu portrét Puškina ze starších dob, tedy jiný než byl v Ladě. Bude jej dělat v Praze Farský,¹) co dělal tuším též Máchu do Máje. První svazek bude obsahovati 16 forem²) a ovšem závisí od odbytu, zda-li anebo kdy druhý svazek, jenž by obsahoval román ve verších Eugen Oněgin, vyjde, poněvadž mám zvláštní kontrakt udělaný; totiž, kdyby se náklad, jejž Vetterle úplně sám vede, nevyplatil, měli bychom Hanuš, Kulich a já z toho škodu. — Bude-li dobrý odbyt, dám hned do tisku Oněgina, s nímž budu do máje hotov, an ke konci března vyjde první svazek. Pracuji co nejpilněji na něm, jenže mi dá náramně mnoho práce; je to ale jakási restaurací po těch přísných studiích, v kterých jsem zahrabán jako sysel v díře. Věřte mně, že jsem na celém gymnasiu tolik nestudoval, jako zde, potom ať mi někdo řekne, že člověk v theologii jenom jí, pije a

---

¹) F. J. Farský, známý lithograf pražský.

²) T. 16 archů po 16 stranách.

nic nedělá; my jíme tu nejsprostší stravu, nepijeme skoro nic a dření je pořád dost od rána do noci.

Z pražské literatury nevím teď ani chlup. Četl jsem již v mnoha listech, že vyšla báseň ,,U nás" od Nerudy,[1]) rád bych ji četl, ale zde v knihkupectví není k dostání, a abych k vůli ní schválně do Prahy psal a list s dvanácti krejcary vyplatil, to se mi nevyplatí. Taky Hálkovy ,,Večerní písně" jsem posud ani nespatřil z téhož příčiny, ačkoliv bych to rád. Pořáde čekám, brzo-li Vy, Milostpaní, zase začnete vydávat nové pověsti a báchorky, totiž srbské, nemohu se toho ale dočkati; což to nedáte už u toho židáka tisknout? Četl jsem, že pan Miloslav Sojka bude vydávat od nového roku belletristický list [2]) no, to bude asi kus šplháchu, bude-li si tam podávat samé listy z Venecie a snad archaeologické přednášky nebožtíka Kollára. Nechci doufat, že to Sojka povede sám; nebo jestli se od dob naší známosti nepřiučil češtině, nebyl by asi ten list příliš skvělý.

Že Humoristické Listy se změní, nedivím se, nebo v tom posledním svazku nebylo ani za mák humoru, a co měl být humor, to bylo příliš tumpachové; tož bylo zajisté více dobrého a veselého rozmaru v těch . . . rachejtlích. Pan Pfleger, jenž píše parou, tu romány, tu básně, má v Jeřábkově bibliothece román, který se mi nelíbí; předně nejsou charaktery, kromě poctivého Bartoše, skvěle vykresleny, a za druhé líčí tam Plzeň jako nějakou ves; kdybych byl Plzeňákem, já bych se mu za tu ostudu co nejuctivěji poděkoval.[3]) Proč přece Vy do té bibliotheky nenapíšete zase něco?

Ty Mikovcovy Starožitnosti se mi líbí, držím si je. Teď se začíná zmáhat trochu ,,Poutník od Otavy". Hlavní list je ovšem nepatrný, básničky, povídky atd. Ale na příloze si dává Janota záležet, tam bývají dobré, upotřebitelné články. Což by Vám to udělalo, abyste mu nějakou maličkost napsala; on ovšem neplatí honoráře, kdybyste ale zrovna chtěla, tož by Vám to, co by mohlo obnášeti, taky zaplatil; mohlo by toho být list, dva listy, a v psaní můžete to snadno poslat. Já tam na vánoce, 21. prosince, do Písku pojedu; kdyby Vám bylo možno, učiňte tak. Říkal mi Janota, že mu nechce Hansman posílat své Noviny na výměnu; bude to asi tak, jako to bývalo dříve s Lumírem, kde samé pletky se staly; buďte tak laskava, až budete psát Hansmannovi, vyřiďte mu ode mne srdečné pozdravení, že bych mu psal, ale adressu jeho jsem během času někde ztratil; kde je redakcí, též nevím, protože nevidím nikdy jeho Noviny — dejte mi to vědět tedy Vy anebo ať on mi svou adressu pošle pod křížovou obálkou, třeba s některým číslem novin — nebude mu o jedno číslo tak zle.

---

[1]) Karikatura současných liter. poměrů, r. 1858. Viz Liter. XIX. stol. III. díl, čís. 2., str. 327.

[2]) Jan Sojka počal r. 1859 vydávati časopis ,,Jasoň", ale pokus se nezdařil.

[3]) Viz Liter. XIX. stol., díl III.,; část II. str. 460.

Pozejtří je Váš svátek. Můj Bože, což bych Vám přál dobrého, o čemž byste nebyla přesvědčena? Hlavně Vám přeji, abyste neměla žádných materielních starostí čili jinak řečeno — abyste měla vždy dostatečně peněz, to ostatní se dá. Zažíte svátek svůj blaze a zpomeňte si taky trochu na mne, exulanta budějovického, kde si lišky dávají dobrou noc.

Jsem Vám strašlivý ignorant, co se týče pražských zpráv; ovšem si přeblafu vždycky pražské noviny a Lumíra, ale což je to všechno platno? Nemám žádného přehledu literárních záležitostí.

Já jsem takto živ dosti spokojeně. Předešlou neděli dostával jsem tonsuru a menší posvěcení; jsem tedy klerikem od několika dní. Bylo mi jaksi divno, když kudrny mých vlasů pod nůžkama biskupovýma na talíř padaly. — Ostatně se nestarám skoro nic o ostatní svět; jelikož jsme letos mnohem vázanější než v prvnějších letech, odvykl jsem takořka již lidem, do města skoro nikdy nepřijdu, do hostince nesmíme letos — tedy jsem sám na sebe odkázán; za to se těším na vánoce, jež strávím v Písku. Co slyšíte nového o mých bývalých soudruzích, o Kolářovi, Jandovi a Štrauchovi? Co dělá nynější panující svět literární? (Nebo že naše bývalá strana, totiž moji kollegové, již z mody vyšla, to skoro jisto.)

Jak se daří Vašemu panu manželi? a co dělá Dorlička a Jarouš? To je ovšem mnoho otázek — tuším ale, že na jich zodpovídání budu muset asi dlouho čekat, jelikož jsem sám tak dlouho nepsal, ale já neměl marku a nechtěl Vám dělat outraty zbytečné. Měl jsem dobře, není-li pravda? Jestli ale chcete být tak hodna, tož bych Vás pěkně prosil, abyste mi dle možnosti brzo psala, třeba ne mnoho, jen když brzo. Přijde-li k vám některý můj kamarád, pozdravujte ho. Není P. Štulc nemocen? Už tak dávno k nám sem nepřišel žádný Blahověst.

Poroučím se panu komisaři, Dorličku a Jarouška pozdravuji.

Vám ještě jedenkrát vše dobré a blažené srdečně přeji, ruku líbám a jsem Vám s úctou oddaný

Vašek.

P. S. Je první sešit Vašich slovenských pověstí ještě k dostání? Mně se ztratil a nemohu to dát vázat.

2./12. 58.

18.

(Bendl referuje o sporu Jak. Malého s Vít. Hálkem (Večerní písně), píše o pobytu v Písku, o svém zaměstnání, táže se po rodině Němcové a liter. přátelích.)

Milostpaní!

Poněvadž jste, jak zkušenost mi dosvědčuje, Vy již docela na mne zapomněla, musím se já zase ještě jednou sám přihlásiti. Třetího prosince jsem Vám psaní poslal, takže jste je zrovna na svůj svátek obdržeti musela; od těch dob uplynulo hezkých pár neděl, ale já ustavičně marně čekám na nějaký lístek. Či máte tak příliš mnoho práce, že Vám nezbývá ani čtvrthodiny času? Já jsem se musel narodit na nějaké hubaté planetě, poněvadž se skoro neustále se světem vadím; mám při tom ale tu intencí, že tím svým hubováním přece něco docílím.

Už tak dlouhý čas ani od Vás ani o Vás jsem nic neslyšel, jelikož si s nikým v Praze nedopisuji, a tož víte, že bych přece časem rád něco věděl; potom též něco nového z našeho literárního života bych rád slyšel; ovšem se dozvím ledacos z pražských novin a z Lumíra, čtu také skoro všechno nové, ale to je všecko málo. Poslední čas mě interessovala hádka mladé literatury pražské s poutníkem od Otavy, kterou bez toho znáte. Malý [1]) psal do Poutníka listy z Prahy a o Praze; tam podal satyrický referát o Hálkových písních, jaký ovšem nebyl v pořádku; seděli pořáde na něm, a tu on si též jednou vyjel — a přišlo mu zrovna vhod, že všade Hálkovy písně tak velebili. Večerní písně jsou velmi pěkné, mnohé z nich krásné; chyba se mi ale jedna hlavně tam zdá převládati: vezměte je do ruky a spočítejte tam písně ty, v kterých on sám o svých písních zpívá; nechť říká kdo chce co chce: je to přece jen trochu arrogantní věčně jenom o svých vlastních zpěvích mluvit; já toho aspoň ještě u žádného básníka v 50 básničkách v tak hojné míře nenalezl. Po tom ta básnička, v které praví: ,,Když zpíval, že sám Bůh Otec ustal ve svých tvůrčích plánech, a že se mu zdá, že i plakal“: dovolte mi, to je přece trochu příliš smělé! Malý psal příliš satyricky o večerních písních, a hned na to nadali mu v Humoristických listech a později v Obrazech života, netoliko jemu, ale i Poutníku od Otavy. Vtipy ty, upřímně řečeno, nebyly příliš fainové, někomu hovad vynadat, není kumšt; jediný dobrý vtip, který udělali, byl ten, když řekli, že písecký Poutník je ,,poutník k Otavě“. Přece ale chybují, že chtějí zkaziti venkovský lístek, který nenese ani nejmenšího užitku, který má nejlepší vůli a také značně se lepší; je teprv druhý rok a může se o něm směle říci, že učinil znamenitý pokrok. I když jej nechají podle sebe existovati: on jistotně pražským listům neuškodí. Janota ani za to nemohl takřka, že o Hálkových písních byl podán takový referát, ani s tím nebyl srozuměn: leč tolik velmi dobře uznával, že není třeba dělat tak nesmírných hluků a tak neskromného zvelebování svazečku písní. Já to nahlédl celé, znám poměry obou stran, poněvadž jsem v Písku byl a musím říci, že obě strany nejednají správně.

---

[1]) Viz Liter. XIX. stol. III. díl, II. část str. 332 násl.

V Písku jsem byl o vánocích; bavil jsem se tam velmi dobře, taky u Havelků jsem několikrát byl a mnoho jsme si pohovořili o Vás; takřka jsem se v Písku rozmazlil, takže mi po svátcích nechtěl budějovický kvartýr nikterak chutnat, a tím více mě mrzel, jelikož pro ten až hloupě dlouhý masopust dlouho nepřijdou velkonoce, a já bych se rád zas trochu proskákal, zvláště an letošní rok je saframentsky zlý, musím neustále studovat — no, však ale 17 měsíců ještě a je všemu konec! Kéž by to už bylo!

Dozvěděl jsem se z Březnice, že Hanuš je v Praze: dnes právě tam se žení kamarád Kulich; chtěl jsem jeti na svatbu, nedostal jsem ale dovolení, což mě nemálo dopalovalo.

Kterak se pořád máte, milostpaní? Co nového teď píšete? Což v té bibliothece románů nebude jakživo už nic od vás? Jak se vynacházejí všichni Vaši? Nejuctivěji se poroučím panu komissaři a pozdravuji Dorličku a Jarouška. Co píše Karel z Němec? Nepřijde se ještě podívat do Prahy? Kterak se mu tam vede? Což dělají moji staří kamarádi Janda, Štrauch, Kolář? O žádném pranic neslýchám a rád bych přece časem se něco dozvěděl. Že jsou ještě živi, to poznávám z jednotlivých okolností, jako: Janda má 2 básně v dnes přišlých Obrazech života, na nichž je nyní ponejprv vytištěno „spolupracovnictvím Jana Neruda"; od Koláře je něco v Škole a životu, Štrauch podává v Pražských novinách překlad: Semeňko[1]) — to jsou mé vědomosti o nich.

---

[1]) Polského spisovatele Alex. Szadlera: Semeňko.

Tisk mého Puškina pokračuje pomalu, poněvadž má Vetterl mnoho práce pro krajský úřad. Bude se ale k velikonocům vydávati.

Prosím Vás, pište mi zase jedenkrát, ať nemusím já ještě po třetí Vás upomínat. Buďte hodně zdráva a spokojena. To Vám srdečně přeje

Vašek.

8./2. 59.

Adressa: Ihrer Wohlgeboren der Frau
Frau Babette Němec,
K. K. Finanzwachoberkommissärs-Gattin
in Prag
Grosse Fleischhauergasse 1360-2.
3 Stock.

L. J. Chr. 19.

V Budějovicích, dne 22. října 1859.[1])

(Bendl si stěžuje, že mu Němcová nepíše, zmiňuje se o L. Hansmannovi, o vydávání spisů Němcové v Litomyšli, prosí za příspěvek do Poutníka od Otavy.)

Drahá Milostpaní!

Prosím Vás, nedivte se, že nahoře nalézáte tak podivné nápisy. Chci Vám psáti — avšak nemám doma ani hadr toho nejmizernějšího briefpapieru — ba ani moji kollegové, recte sousedé moji neměli podobná requisita doma, a tudíž jsem se musel vypůjčiti kus papíru, na kterém bylo již datum ab anno neune napsáno. Nedivte se tedy, ono hořejší jsem já nepsal — nýbrž teprv nyní škrábu, ačkoli moje škrábanice ani za dobré slovo nestojí.

Byl jsem v Praze, vraceje se z domova do Budějovic, avšak nebylo mi popřáno Vás spatřiti, jak bych tomu býval byl velmi rád. Ba, jsa u Vás, měl jsem v kapse Heineho, chtě Vám jej odevzdati; avšak zapomněl jsem, já dřevo. Chcete, abych Vám ho po poště poslal? Učiním tak. Anebo počkáte, až za 8 měsícův zase do Prahy přijedu? Jak Vám libo, poručte si, učiním dle vůle Vaší — ovšem musíte mi to sdělit písemně, ač jestli jste na mne nezapomněla, jako vloni, kdežto jsem to o dušičkách od Vás asi 10 řádků obdržel, a více ani muk. Jak málo již o mne dbáte! Avšak nespouštím se naděje — vždyť jste mi slíbila, že onu nedbalost, jakou jste mě vloni traktirovala, letošním rokem vynahradíme. Vederemo!

---

[1]) Psáno cizí rukou. Bendl tento dopis poslal k jmeninám Němcové.

Abych se ale neminul s účelem svého listu (mohl bych věru snadno zapomenout), tedy raději hned: Pomyslete si, že stojím před Vámi a políbiv Vám s nejhlubší pokorou ruku, pravím asi takto: Dej Vám Pánbůh zdraví, štěstí a své požehnání; v zlaté spokojenosti ještě mnoho let žíte ku slávě a blahu! Při tom však, prosím Vás, nezapomeňte i na mne a zůstaňte mi přítelkyní, jakou jste mi druhdy bývala.

Byl v Praze Hansmann; bohužel, že to nebylo právě v čas, kdy já tam též mohu býti; byl bych velmi rád viděl i jeho i ten jeho kus.[1]) Zda-li pak si on někdy na mne vzpomene?

Vaše spisy se budou vydávati v Litomyšli u Augusty. Kterak se to stalo, vždyť vy nejste v Litomyšli známa? A což dělá ta Vaše podobizna, která měla přijíti k Sojkovu časopisu — zda-li pak přece vyjde?

Měl bych na Vás prosbu — ale pochybuji, že mi ji vyplníte. Vetterl v Písku nechtěl vydávati Poutníka od Otavy; převzal tedy náklad Janota sám a žádal mě, abych Vás o nějaký dost malý příspěveček poprosil. Činím to tedy, maje za to, že Vám to nic neudělá, nějaký lístek napsati. Ovšem bych Vás prosil do Vánoc, t. j. do 20. t. m. Nebude-li Vám příliš za těžko přicházeti, prosím Vás, vyplňte prosbu mou.

---

[1]) Jaroslav Šternberk; drama to dostalo první akcessit ceny V. Náprstka a bylo provozováno dne 23. října 1859 v Praze v novoměstském divadle. Dr. M. Hýsek, Literární Morava, str. 41.

Dal jsem do tisku druhý svazek Puškina, toho Eugena Oněgina. Z Moravy jsem dostal k svému svátku lístek, v němž byla stížnost vedena, že jste na list ani slova neodpověděla. Ze všech stran stejné nářky!

Co nejdříve (jestli jen od Vás lístek dostanu) budu psáti víc a důkladněji. Prosím Vás vyřiďte mou úctu panu manželi a pozdravení Dorličce a Jarouškovi. Zažíte svátek svůj blaze. — Ruku líbám. O brzký list Vás prosí

Vám s úctou oddaný

Vašek.

Adressa: Ihrer Wohlgeboren der Frau
Frau Babette Němec,
K. K. Finanzwach-Oberkommissärsgattin

Poštovní razítko 5./12. Prag
Fleischhauergasse 1360
II.

20.

(Bendl prosí za povídku do „Šumavana“.)

Drahá jemnostpaní!

Ty dvě básničky jsem Vám posud nepřeložil; jsem to dareba, viďte? Připisujte to mé hypochondrii, která se mne už zase chytá jako klíšť. Doufám ale, že nebude dlouho trvat.

Obtěžuji Vás dnes. — Víte, že máte u mne znamenitý vroubek, ne vroubek, ale vrub. Dočista jste zapomněla mi psát, ač jste se za mého pobytu v Praze na to dušovala. Já pořád čekal, ale tu máš čerte kropáč, vy jako do čtvrtého roku nic, tak také do Klatov nic. Byl bych Vám poslal dlouhé litanie levit, ale nevěděl jsem, kde zůstáváte.[1])

Odpustím však všechno pod jednou výminkou. Od prvního října bude se v Klatovech[2]) vydávati časopis „Šumavan"; pevně doufám, že mi z přátelství dáte povídku, ač já nominelním redaktorem nebudu, neboť povede knihkupec.

Napište mi nějakou povídku z okolí Domažlického, nesmí ale býti v bulráckém nářečí. Za arch dostanete dvacítku; vyjednal jsem to s nakladatelem tak pro Vás samotnou; ostatní budou dostávat jen 12.

NB. Ale! tu povídku musím míti příští měsíc, nejdéle za 4 neděle, neboť bych Vaší prací rád začal. Nenechte mě, mámo, prosím Vás, v štichu a dejte mi jistou odpověď. Doufám, že máte ještě tolik přátelského citu ke mně, že mi posloužíte, kdežto jste jiným lidem poskytla svých prací dost a dost!

Pozdravujte pana manžela i všechny děti. Mějte se blaze. Až od Vás dostanu list, budu Vám psáti více, dříve ale ne. S Bohem!

Váš upřímný

Vácslav.

V Klatovech 3./8. 61.

---

[1]) Němec najal od srpna 1861 byt „U tří lip" na Příkopech, Němcová byla u známých v Mlíkosrbech u N. Bydžova a potom v N. Bydžově. V. Tille, B. Němcová, na str. 228.

[2]) Bendl, byv vysvěcen na kněze r. 1860, kaplanoval nejprv v Klatovech.

V.

ZÁPISKY BOŽENY NĚMCOVÉ Z VLASTNÍHO ŽIVOTA.

(Do roku 1845.)

Zápisky Boženy Němcové.

I.

Obrázky z cest. — Babička[1]) — Rozárka[2]) — Voják ženou [3]) — Slepec[4]) — Děvečka na vrchu Blížení — Katinka; smrt její. — Věnečky sv. Jan.[5]) — Báseň a pravda [6]) — Knížecí pes — Děvčata sedí na vrchu; plány a rozprávky. — Bláznivá Viktorka[7]) — Láska drotarova[8]) —

Jakub Míla[9]) — Hrabě Glbg[10]) — Studentský bál. — Dcera měšťanosty — Děvče v tanci; mladý lékař[1]) — Hrbatá Anička a tovaryš[2]) — Zámek R.[3]) — Kněžna a její dvůr.[3]) — Antonín Kortky.[4]) — Komtessa — Kastelán par Dieu a Madame Merker[5]) — Zbořeniny Riesenberské[6]) — Kostel Boušínský[7]) (pověst) — Utopené dítě — hastrman — Starý St. — Prázniny — Leopold[8]) — Mefisto[9]) — Sv. Mikuláš[10]) — Můj otec[11]) — Bratr Jan[12]) — Konstanca[13]) — Staré Ratibořice[14]) — Poříč[15]), Žernov1) a mlýn pod ním. — Studnice2) a židovka Lotty —

---

[1]) Babička B. Němcové, Magdalena Novotná, roz. Čudová, dcera tesařova v Dobrušce, č. p. 18. (A. Flesar). Viz Sborník B. Němcové, uspořádaný Václ. Černým (v Praze r. 1912).

[2]) Povídku „Rozárka“ uveřejnila Němcová v „Poutníku z Prahy“ r. 1855; podklad k ní vzat jest z Domažlic.

[3]) Podnět k povídce „Karla“ z okolí všerubského.

[4]) Snad slepý „Józa“ v Pohorské vesnici.

[5]) Líčení v „Babičce“.

[6]) Slavné dílo Goetheovo „Aus meinem Leben“ má podřadný název: „Wahrheit und Dichtung“. Podobně Němcová spřádala pravdu s „básní“, Babičkou počínajíc, ve všech povídkách, v nichž se dotýkala vlastního života.

[7]) Viktorka Židova z Červené Hůry, č. 3. u Ratibořic, známá z „Babičky“.

[8]) Asi drotar Jano v Pohorské vesnici.

[9]) Známý z „Babičky“. O něm Němcová v Aforismech poznamenává: Apollonská tvář. — Ale nic více (hrdina vesnické novelly).

[10]) V Aforismech: Hektor Glbg (rozkošný hoch. — Veselá duše — bál — vyznání lásky — kočičí mňoukání — komtessa Marie).

---

[1]) V Aforismech: Josef Dr. (studiosus — phlegmatický člověk, ale věrný milovník. — Miluje ale karty a víno tak velice jako děvče.)

[2]) Podnět k rozkošné povídce „Rozárka".

[3]) Ratibořický, letní sídlo vévodkyně a kněžny Kateřiny Zahaňské, v jejíchž službách byl otec B. Němcové. Viz Sborník B. Němcové, str. 5. násl., str. 13.

[4]) V Aforismech: Anton K (Mefisto — Leopoldův svůdce — Láska zvítězí — Souboj — Scéna v pokoji — Vyhazov — Vztek a msta). Viz Korrespondenci B. Němcové, vyd. od M. Gebauerové I. díl, str. 323.

[5]) Knížecí lesní Karel Merker zavinil prý děsný požár v Červeném Kostelci („Chudí lidé") dne 11. srpna 1831.

[6]) Tvrz Rizemburk na levém břehu Úpy proti Ratibořicům. Na zříceninách vystavěn v 18. stol. altán. (Viz „Babičku".) Sborník B. Němcové, str. 5.

[7]) Na pravém břehu Úpy nedaleko Ratibořic; k němu se vztahuje pověst o hluchoněmém děvčátku v „Babičce".

[8]) V Aforismech: Leopold (Pěkný blondin — Marnivý, ale velmi dobrý hoch (hodí se co naivní milovník). Scény v bažantnici — hubička — bál. — Skok do vody dobyde mu náklonnost. — Loučení a prsten. — Adié). — V dopise „Neznámému" (Koresp. B. Němcové, vyd. od M. Gebauerové, I. díl, str. 322). Němcová podrobně se zmiňuje o Leopoldu Weisflogovi.

[9]) Viz Antonín Kortky.

[10]) Viz „Babičku".

[11]) Jan Pankl. Sborník B. Němcové, str. 10. násl. Pankl zemřel dne 28. června 1850 v Zahani.

[12]) Nar. dne 19. června 1821 v Ratibořicích; zemřel r. 1827.

[13]) Sestra Němcové, nar. dne 17. února 1829; zemřela téhož roku.

[14]) 3/4 hod. od České Skalice, kde Němcová prožila své mládí do r. 1837. „Na starých Ratibořicích" říká se za dvorem, kde stávala tvrz. Sborník B. Němcové, str. 5.

[15]) Myslí snad Velké Poříčí nad Metují, 3/4 hod. od Náchoda,

Můj pokojík. — Májové noci. — Chvalkovice3) — Vyhnání z domu — první trest. — Dlouhý Možíš4) — Chůze do školy5) — Myslivcovic Johanka a myslivec Sedláček6) — šmatlavý Konvalinka — Sk. škola7) — starý a mladý učitel — Pater Hurdálek8) — zahrada — smrt sestřina9) — usnutí na hřbitově10)

tři léta na stravě11) — Héla12) — Stará Jirchová — Florian — divadlo pimprlové — bál u paní Lefnarové — Biřmování — biskup13) a vyznamenání — první a poslední trest ve škole — starý Heffert — gantarové náušnice — ringlspiel — ubohá Klárka — Agnes a její láska s učitelem ožralým — farská Pepinka a skákání s patra — pan děkan a děkanství14) — Kostelník Vlček a B. — Cesta v noci s Janem15) —

---

1) Ves (za husitských válek městečko) na levém břehu Úpy proti Ratibořicům $^1/_2$ hod. od nich vzdálená; mlýn náležel k Rizemburku.

2) Ves 1 hod. vzdálená od Ratibořic, kde jako kněz působil známý buditel a spisovatel Jos. Myslimír Ludvík, přítel Němcové.

3) Stará osada sz. od Ratibořic, vzdálená od nich $1^1/_2$ hodiny cesty, bývalé sídlo Chvalkovských z Hustiřan, s krásně položeným zámkem, kde žila Němcová od r. 1830—33, chodíc do školy k učiteli Aug. Purmovi. Sborník B. Němcové, str. 70. násl.

4) O něm se zmiňuje v „Babičce“.

5) Skalické; krásně tyto cesty líčí v „Babičce“.

6) Lesní v bažantnici ratibořické, později v Leči u Chvalkovic.

7) Stará škola skalická v Kostelní ulici o 2 třídách; do menší školy Němcová chodila od r. 1824—26, do větší od r. 1826—30, kde jí byl učitelem Viktorin Keyzlar. Do r. 1826 chodila k mladšímu učiteli Janu Smetanovi.

8) P. František Hurdálek, fundatista v Skalici.

9) Konstancie.

10) Hřbitov byl tehdy v Skalici u kostela, kde je také pochován J. M. Ludvík.

11) Ve Chvalkovicích, kde Němcová pobývala od r. 1830—33.

12) Héla Stanických (Steidlerova), kamarádka Barunčina, známá z „Babičky“.

13) Karel Hanl; byl biskupem královéhradeckým od r. 1831—75.

14) Osobním děkanem byl tehdy Ignác Petzold; děkanství není v Skalici, nýbrž v Náchodě.

15) Snad s bratrem Janem.

Druhý trest — Požár v Sk.[1]) — Cesty Steidl[2]) — Sny o pannách — 16 panen a jejich zaopatření — Princezna Anina — Paní kmotra [3]) — Jejich domácnost — denní hosté — Povídání o Rusech[4]) — jak jí peníze do klína házeli — vykopání kostí z gruntů domů St.[5]) — povídky na schodech o sněmu koček — Příjezd z prázdnin Josefa [6]) — první náklonnost — Pobyt doma — Cesty s Janem[7]) do školy — bažantnice — dubina[8]) — černí štíři [9]) — Bílý kůň — Márinka z mlejna, její otec, matka[10]) a blbá Pepička — Pěkná Kristla[11]) — Vlach Picolo[12]) — Naložení veských dětí ze Zliče[13]) – Mošinka a krajíce[14]) — Zpívání na kůru — sólo v kostele[15]) — starý husar Miška — jízda na koni — odchod do Chvalkovic —

---

[1]) Za mládí Němcové byl velký požár v Skalici dne 19. srpna 1827.

[2]) Hostinského Jos. Steidlera v Skalici.

[3]) Choť Jos. Steidlera.

[4]) Rusové tudy táhli od hranic slezských r. 1813 k Lipsku. Viz Jiráskovu kroniku „U nás". Car ruský Alexandr I. dne 16. července 1813 přenocoval v zámku ratibořickém zároveň s pruským králem Bedřichem Vilémem a s rakouským ministrem K. Metternichem.

[5]) Steidlerova.

[6]) Bratr Němcové; chodil do školy chvalkovské teprv od r. 1835—37.

[7]) Druhý bratr Němcové toho jména; míní se zde škola skalická. Jan chodil ve Chvalkovicích do školy od r. 1834—36.

[8]) Dubina a bažantnice, části lesa od zámku ratibořického ke Skalici po pravé straně, kudy Němcová chodila do skalické školy.

[9]) Tak nazývá lid mloka obecného (Salamandra maculosa), který vylézá ze země zvláště po dešti.

[10]) Osoby známé z „Babičky" — Mančinka, pan otec (Antonín Ludr), panímáma; blbá Pepička, nejstarší dcera Ant. Ludra.

[11]) Krista Celbová, známá z „Babičky". Sborník B. Němcové, str. 7., 15.

[12]) Viz „Babičku".

[13]) Ves na levém břehu Úpy, $1/4$ hod. od Skalice.

[14]) Viz líčení Němcové v „Babičce" o staré škole skalické.

[15]) Ratibořice náležejí do Skalice.

Rodina Hochovic — Pán a paní, Kati, Alfred, Vilím[1] — Škola[2] — Učitel P.[3] — jeho paní — kaplan Raiman a jeho nástupce Charvát[4] — poklasný — jeho slepý syn. — písařové[5] — starý zámek[6] — bibliotéka, první čtení románů — dychtivost[7] — Strach a bázeň — společnost v posteli s myší — Leopold — nemoc — hra v dámu — strašidlo bílá paní[8] — Dobřenský — čápi[9] — starý sklep — tajný průchod — Zahrada[1]) — jízda na oslu[2]) — procházky — Cesta do Bukoviny[3]) — židovský kostel — modlicí knihy — snění o klášteře — sv. Aloisius[4]) — vzdělaný pán — Pfeifer student — první dvoření — pout[5]) — bál domácí — Nošení broskví[6]) — probuzení ze sna blouznivého — Žárlení — Vánoce; dary — Láska učitelova — Hra na piano[7]) — V letě doma — Orel[8]) — Kníže Sv.[9]) — Zavádění — Bardevic — Chytrost knížete — Socha Apollona — Krásný obraz — Mamsell Anna — Koupání — Nepodaří se ti to, pane — Hrabě Gl. — bál — Žárlivost — Jetta — Ucházení se o ruku Bardevice — Chytrost knížete — a opět se nepodaří — touhy a sny — první listy zamilované — Cesty do Chvalkovic[10]) — Jména v stromech. — Větrník. — Kaple Marie — pout — kmotra — Vití věnců — svatba Konvalinkové[11]) — Posvícení ve Zliči — Pout — Za družičku ve vsi — divotvorná voda[1] — Loupežníci (pověst) — Sny romantické — ideály vznešené — Jakub Míla, krásný sedlák[2] — Láska pánova — Jeho učení[3] — příchod domů — V zámku[4] bál — Samota zimní — nemoc — ubohý otec — čtení a povídání — mladá hospodyně — Adéla[5] — Smrt Konstancie[6] — Bláznění mužů — Návrat sv. Aloisia[7] — nevěra se ukončuje — Dumání noční v zahradě — hostina v Skalici — Nešťastná hubička — Starý Doktor[8] — Hosté nedělní v zahradě[9] — důstojníci[10] jdou na číhání, ale nic nechytí. — Slaměný klobouk, tajná besídka, poděkování trní. — Cesty do kostela[11] — Zacházky k hrobaři s kloboukem — herdy[12] — Boží tělo[13] — andělé — Do kostela v postě — Boží hrob — Skalická děvčata — Jízda domů — Dorotka, poutnice Mariacelská. — Teta Hany[14] — Bratr Jan v učení — rozpustilý Josef[15] — Já a naše děvečka — Slavné obžinky[16]

---

[1] Správce Augusta Hocha ve Chvalkovicích. V Aforismech: Vilém (Romantik — krásný muž — Šlechetný, ale slabý duch! Toggenburgské nápady — Výsměch — Přepadnutí — Hrozba — Návrh — Odjezd — Návštěva — Pláč a rozhodnutí mužné.) V Aforismech: Hoch (vzdělaný muž, nevzdělaná žena — rozkošné to manželství. On nevěří na nic, ona by pánub. paty ukousala. (Viz Korresp. M. Gebauerové I. díl, str. 320. Vilém, Kati, Alfred jsou děti Hochovy.)

[2] Školu chvalkovskou Němcová popisuje v „Panu učiteli". Na staré škole této vedle kostela odhalena pamětní deska B. Němcové dne 7. července 1912.

[3] Augustin Purm; manželka roz. Otilie Rudlová z Červ. Kostelce.

[4] Kaplani Raiman a Charvát byli v době 1830—40 ve Chvalkovicích. Po r. 1840 byl kaplan Charvát v České Skalici, kde pomáhal učiteli Jos. Kolískovi zakládati školní a lidovou knihovnu; později byl vikářem a děkanem v Úpici. (K. Pleskač.)

[5] Na str. 3. Zápisků jsou přetržená jména: Franc Posádka, 18letý. Rozen z Jindic, Pardubický kraj. Umí česky i německy psát i číst. Má dobrý attestát ze školy. Josef Vodička — 19 let starý, z Jindic. Umí dobře česky psát, ale německy neumí — je velký jako Adolf. — Snad se tyto poznámky sem vztahuji

[6] R. 1392 připomíná se ve Chvalkovicích tvrz pánů Berků z Dubé, patřící od toho roku panu Bavoru z Chvalkovic. R. 1600 byli majiteli Chvalkovic páni Dobřenští z Dobřenic až do r. 1738. Dobřenští z Dobřenic, nyní rod hraběcí, mají ve znaku na modrém štítě bílého čápa s černým křídlem a zobákem červené barvy, o němž dosud ve Chvalkovicích koluje zajímavá pověst. — Lid si také vypravuje o průchodu ze zámku na sever směrem k Trutnovu.

[7] Správce Hoch měl slušnou knihovnu německou, z níž Němcova dychtivě čítávala; se stejnou zálibou užívala bohaté knihovny zámecké v Ratibořicích. Viz můj životopis B. Němcové, str. 30.—32.

[8] Ve Chvalkovicích je podobná pověst o bílé paní jako v Jindř. Hradci, v Telči a jinde. Ta pověst naháněla Němcové strachu. Viz Korr. Němcové od M. Gebauerové I. díl, str. 318 násl.

[9] Na pamět zachránění Jiříka z Dobřenic z tureckého vězení požívali čápi ve Chvalkovicích zvláštní ochrany.

---

[1]) U zámku.

[2]) Viz Tille, B. Němcová, na str. 14.

[3]) Velká Bukovina, přifařená obec ke Chvalkovicům, měla do pol. 19. stol. mnoho židů. Jest tam židovská modlitebna a hřbitov. Nedaleko jest Malá Bukovina.

[4]) Tak nazvala Němcová kaplana Charváta v Aforismech: (Tvář sv. Aloisiusa. — Cesta do Bukoviny. — Klášter — broskve — probuzení). S polí u Vlčkovic blíže Bukoviny dobře je viděti nádherný klášter milosrdných bratří v Kuksu, po Čechách vůbec známý.

[5]) Ve Chvalkovicích je pout v září o sv. Jiljí.

[6]) Na zdech zámku do zahrady a na zdi ovčína pěstovány ve Chvalkovicích v 19. stol. vzácné broskve.

[7]) Viz povídku „Pan učitel".

[8]) V Aforismech: Orel (Zrzoun — Ptačí physiognomie — Zbrklý — velice zamilovaný — Cesta k Dunaji — odhodlání k jiné — Návštěva po letech).

[9]) V Aforismech: Knž. S. (Zhejralec, chlípník — Aristokrat — Honba — koupání — Svádění — Scéna na schodech — Nepodaří se ti, lotřel).

[10]) Nejkratší a také příjemná cesta z Ratibořic do Chvalkovic vede Větrníkem, vesničkou to $^3/_4$ hod. na sz. od Skalice vzdálenou; v útulném údolíčku je poutní kaple P. Marie. Odtud se může jíti na Leč (myslivna) a vesnicí Miskolesí k zámku chvalkovskému. Touto cestou tedy chodívala B. Němcová.

[11]) Vití věnců — svatba Konvalinkové. — Marie (nar. 1814), dcera Františka Konvalinky, krupaře v Čes. Skalici v Kostelní (neboli Bohaté) ulici č. p. 12, provdaná Vidličková. Betty (B. Němcová) byla družičkou na její svatbě. (V. Černý.)

---

[1] Pod Větrníkem.

[2] Známý z „Babičky“.

[3] Správce Hoch sám vzal do ruky další vzdělání Barunčino (B. Němcové), nač žárlila paní kmotra (Hochová). Viz můj životopis B. Němcové, str. 30. Korr. B. Němcové od M. Gebauerové, I. díl, na str. 321.

[4] Ratibořickém.

[5] Sestra B. Němcové, nar. dne 10. list. 1833.

[6] Sestry Němcové.

[7] Kaplana Charváta z Chvalkovic do Skalice.

[8] V Aforismech: Bohumír Dr. (vtělená sentimentálnost, Don Quixotská osobnost. — Výsměch studentů — Popsané cestičky — Noční serenáda).

[9] V hostinci ratibořickém blíže zámku.

[10] Z pevnosti Josefova; až dosud mnoho důstojníků, zvláště v neděli, dochází do Skalice a do Ratibořic.

[11] Skalického.

[12] Rány do zad, štulce.

[13] Slavnost Božího Těla Němcová pěkně vylíčila v „Babičce“.

[14] Sestra paní Panklové, kuchyňská v Ratibořicích. Sborník B. Němcové, str. 15.

[15] Ten později se stal úředníkem v trestnici zahaňské v prus. Slezsku.

[16] Slavnost obžinek Němcová popsala v Babičce.

*

— Vyznání lásky jednoho, tajná bolest druhého a vztek třetího.[1])

Tři dni v Náchodě — Židi pod zelenou — Lotina[2]) láska a žal. — Opět studentská láska Ottenfeldova[3]) — Krásný hoch. — Zase cvičení se v psaní — román a směšný konec jeho — Ženich nudný, který se ale matce líbí, mnoho slzí a vzdechů. — Cesta do Josefova — První řádné koketství. — Hloupí důstojníci — Katinčin hrob — Ubohá (její příběh), jízda domů. — Skvostné dary, které se na zpět pošlou, tříarchové psaní se roztrhá, a v bažantnici pod stromem se zazpívalo: Dávám ti kvinde, hledej si nevěstu jinde. —

Předobrý otec. — Procházka na louku — Smrt děvčete, nářek matky. — Dobrý Leopold — Jeho vděčnost za jediné dobré slovo — Vyznání ďábla a dobráka — Láska Donátova — Zpěv Paul Dršky[4]) —

---

[1]) Mimo „Leopolda“ a „Josefa Dr.“ Němcová v Aforismech se zmiňuje: Antonín (vulgo Fialka) — První láska studenta nevinného tichého ducha. „Hektor Glb.“ — Franz P. (vulgo Panakel) — Nelibá osobnost — Sentimentální — Srdce bylo upřímné — Scéna v lese — Pláč a nářek — Ošklivost — Smrt. — Pr. H. — (Suchý jako luňák, oči dva uhly — nervosní cukání. — Milovník květin. — Krásné tulipány. — Magdalena má! — Crgti — (joviální chlapík — hubička a jen hubička — nechci víc). —

Voják s podbradkem. (Hezká scéna s fortepiánem. — Sie spröde! Skládejte, nekoupíme.)

K-ský Polák (Interessantní osobnost. — Nadšený vlastenec. — Rozmluvy o bále v pokoji. — Schlafen Sie? — Nebezpečí života. — Druhý bál. — Hubička. — Návštěva v K(ostelci). — S Bohem!).

[2]) Židovka ve Studnici. Z Ratibořic cesta do Náchoda vede obcemi Studnicí a Kramolnou (nad Náchodem). O Kramolně zmiňuje se v Babičce.

[3]) Stará poštmistrovská rodina v Náchodě.

[4]) Květy (Národní zábavník. Redaktor Karel B. Štorch vydavatel Jar. Pospíšil) roku 1848 na str. 88, číslo 21. ze dne 17. února 1848 oznamují: V Kaselu umřel po dlouhé churavosti náš známý krajan Drška, syn učitelův z Libnětova u Hořiček, oud dvorské opery, druhdy velmi oblíbený tenorista při naší české opeře pod Štěpánkem, jehožto si přátelé naší národní musy s příjemností připomínati budou. (Václav Černý.)

Procházky na Hořička1) — První veřejný bál2) bohaté slečny — Můj slavík — květiny, kanár a Diana — křesťanské cvičení — Dary do kostela. — Loučení Leopolda Vyznání St. — Nová známost Nechuť — domluva — Svátek — Běda, už je veta po všem. — Lítost — Odchod matky — slovo: Voják jako voják. — Zvykání, Lichocení — marnost, marnost! — Mrzutost — Nové plány — Odpor — Odprošení a slib. — Konec všemu — Jízda do Hořic. — Lákání — Nikoli —

Nářek J.3) — Popsané cesty — Ještě jednou navlíkne vlk beránčí kůži. — Nebezpečí života. — Přípravy k svatbě — Noc před svatbou — Zelený věnec — Pláč — Loučení se s krásnými ideály — Smutné ráno svatební — Strach a ouzkost. — Obdivování nevěsty — Slavnost — Scéna v pokoji — ubohý J. — Divoký tanec — jízda domů — Musíš jít, dcero, nejsi už má!4)

II.

Kostelec5) — Františka6) — Čistý domek7) a

---

1) Velmi úhledná osada od Ratibořic na sever $^3/_4$ hod., známá 2 nemocnicemi na zlomeniny. Podle pověsti B. Němcové založen kostel „Silným Ctiborem“. O sv. Duše „pouty“ z širého okolí četně navštěvované.

2) Plesy v Skalici i všecky slavnosti konaly se dříve v hostinci Stanických (Steidler), kde je nyní klášter Voršilek.

3) V Aforismech jest poznámka ke slovu Jan — Ubohý slepče, dobrá duše — kdybys viděl, jistě bys neblouznil.

4) Sňatek s Jos. Němcem, respicientem finanční stráže v Červeném Kostelci, byl vykonán dne 12. září 1837 ve Skalici. Nevěstě bylo 17, ženichovi 32 let.

5) Červený Kostelec v Podkrkonoší byl za doby Němcové nepatrným městečkem, majícím na 600 obyvatelů, nyní má na 5000 lidí a značný průmysl tkalcovský.

6) Němcovi bydleli v ulici proti faře v domě kupce Aug. Hulka („Hloušek“ v „Chudých lidech“). Domek ten náleží poštmistru Janu Wolfovi. Františka byla schovankou Hulkových. Za domem byl hřbitov.

7) Domek zachoval se v podobě z doby Němcové dosud. Dne 28. července 1912 odhalena na něm pamětní deska B. Němcové. Slavnostním řečníkem byl prof. dr. Arne Novák. — Sborník B. Němcové, str. 37 násl.

hřbitov. —Alina1) – Oheň2) – Nádhera a nuzota3) Smutné doby v domácnosti4) — Pláč a odprošení — Cesty domů5) — Bál6), příhoda na něm. — Košický — Zlost a nenávist — přípověď — zpomínka — zase bál — přišel — Žárlení — Veřejné zadostučinění — zůstane u nás — trh v N.7) — prosba a rozchod — Porovnání — opět zpomínky — Cesta do Slezska — Kladsko8) — Shledání — S Bohem, hvězdo má! — Dvojí bolest — Nelituj, hochu! — Uspokojení. — Josefov9) — Nebezpečí — Vojenství — Katan (přetrženo) — Krásné panny bez panenství — První sledování — Hynek10) a Alba — Shledání přátel — Žárlení — Milo tam — Trpké dni — Syn — Surovost — Rozhodnutí — Odpuštění — Neštěstí — Stálost — Neopustím — Litomyšle11) — Hanusová — měšťanství — Drahá přítelkyně — Pěkné dny — Nedošice12) — Chtěli byste, aj! — procházky

---

1) Josef Alina (v Chudých lidech „Halina“), hlavní osoba této povídky, vzor poctivosti a šlechetnosti, povahou velmi podobný „Doubenusovi“ v Jiráskově kronice „U nás“. Sborník B. N., str. 74. násl.

2) Dne 11. srpna 1831, jejž Němcová ústy Hlouškovými pěkně líčí v „Chudých lidech“.

3) Lid většinou se živil nuzně ručním tkalcovstvím. Nejbohatší plátenická rodina v Kostelci byla Machova („Martoň“ v „Chudých lidech“).

4) Viz můj životopis B. Němcové, str. 38. — Sborník B. Němcové, str. 43 násl.

5) Z Kostelce do Ratibořic chodívá se k Olešnici, k Červené Hůře, k Risenburku nebo od Červ. Hůry k slatinskému mlýnu, známému z Jiráskovy kroniky „U nás“. Vzdálenost 2 hodin.

6) V Steidlerově hostinci v Skalici.

7) V Náchodě.

8) Z Náchoda jezdívá se do Kladska do Chudoby (lázně) a na Dušník (též lázně).

9) Manžel Němcové přeložen do Josefova již r. 1838. Tam se jim narodil syn Hynek.

10) V Aforismech: Hynek — (Rázný charakter — svobodomilovný, ale nešťastný — hrdina to povídky Pobratimové může být).

11) Ještě téhož roku 1838 Němcovi se dostali do Litomyšle. Viz V. Tille, B. Němcová, na str. 25. V Litomyšli narodil se jim syn Karel r. 1839.

12) Správně Nedošín, ves nad Loučnou, výletní místo Litomyšlanů.

v okolí — bohaté obyvatelstvo — kroj zachovalý — Rettigová1) — Landskroun — Němci — Karel2) — Přítel v nouzi3) — Vytlučení oken4), Oheň — Poznání se — Teodor5) — Rozchod — Prochova píseň6) — Dcera a ne syn Tony7) — S Bohem, přátelé! — V zimě cesta — Polná8) — Samota — Černá Nana — dobré živobytí, ale přece ne dobře. — Žádné knihy — touha a žal — Nikdy a nikde ukojení — Kněz9) — První české čtení Alhambra10) —

Moje zahrada — pomluvo, pomluvo, trpké ty koření — Cesta do Prahy11) — hanebný chlap —

---

1) Magdalena Dobromila Rettigová (1785—1845), známá vlastenka a spisovatelka v Litomyšli, se kterou Němcová se přátelsky seznámila.

2) Syn Němcové.

3) Manžel Němcové byl v Josefově již pro ztýrání vojína suspendován; než věc byla urovnána, Němcovi žili u veliké bídě. Viz V. Tille, B. Němcová, str. 25. Přítel v nouzi. — Neznamená přítele, který by byl Němcové v nouzi pomáhal, nýbrž jest to titul frašky, při jejíž představení v české řeči za svého přebývání v Polné byla přítomna. (Viz Květy z r. 1842, č. 55.) Václav Černý.

4) Asi pro surové ztýrání vojína.

5) V Aforismech: Teodor — (bürokrat. — Měkký blondin — Prochova píseň — Hloupé překvapení. — Marný paragrafista.)

6) Jindřich Proch (1809—1878), oblíbený skladatel písní německých.

7) Němec přeložen byl do Polné r. 1840. Němcová obtížnou cestou po voze v zimě utrpěla velice na zdraví a již úplně se nezotavila. Tam narodila se dcera Theodora r. 1841.

8) Okresní město na Čáslavsku.

9) Farářem v Polné tehdy byl Matěj Sluga, kaplany Frant. Vítek, Jos. Khun a Jos. Seidl. Na faře dostaly se Němcové do rukou spisy Tylovy, které v ní probudily české vědomí. (Dopis Němcové Ver. Vrbíkové ze dne 22. ledna 1851.) Každý téměř vlastenecký kněz býval „Stálcem“.

10) Angl. spisovatel W. Irving vydal r. 1832 spis „Alhambra“ ve 2 sv., z dějin Maurů ve Španělích, kterouž knihu přeložil r. 1837 Jakub Malý; ten byl později jako kritik pohádek velmi nepřízniv B. Němcové.

11) Ještě r. 1840 Němcová odebrala se do Prahy na poradu lékařskou. Doporučen jí byl dr. Jan Jos. Čejka jenž jí byl od té doby upřímným přítelem.

Praha[1]) — radost — poznání Riegra[2]) — lichocení — Odjezd — dcera[3]) — hry v zahradě — Rozloučení s Polnou — Cesta do Jihlavy[4]) — hostina a pivo — Cesta do Vídně — společnost — zábavní Meklenburčané — Častování — Noc v Brně — Parostroj — první dojem[5]) — Otec a teta[6]) — Cestování po městě, v kabinetech, obrazárně[7]) — Venuše — Sklepy — Divadlo — příhoda u sv. Štěpána — Služky ve Vídni — učeníci[8]) — Hostinský rychtář — jeho dovoz, kupec ve Rtyni[9]) — pout ve Svatoňovicích (pověst). — Lázně — zpověď — baňky[10]) — doly[11]) — zavření v pokoji — naše[12]) — Tys pěkný pán — do Prahy — Příjezd do Prahy[13]) — první známosti, příjmutí do vlasteneckého spolku — u zeleného orla — Nesmím já číst? — Smutné časy —

---

[1]) Němec na velikou radost manželčinu přeložen do Prahy r. 1841.

[2]) Fr. L. Rieger byl předsedou druhého t. zv. Českého bálu r. 1841. O prvním bálu r. 1840 slyšela i Němcová v Polné mnoho chvály.

[3]) Theodora.

[4]) Že Němcová r. 1841 nejela přímo do Prahy, nýbrž Jihlavou a Brnem do Vídně ku příbuzným, jest teprve z těchto Zápisků známo.

[5]) Němcová tedy jela po prvé železnou drahou, a to z Brna do Vídně.

[6]) Ve Vídni; teta Johanka (Bayerová).

[7]) Míněna tu asi císařská obrazárna v zámku Belvedere. Na kterou z „Venuší“ naráží, nelze ovšem zjistiti.

[8]) Trpký osud služek a učňů českých ve Vídni Němcová vylíčila v povídkách: Baruška, Domácí nemoc a Dobrý člověk.

[9]) Rtyně neb Hertin, veliká ves blíže Úpice a Svatoňovic v Podkrkonoší. Němcová „Českého vozku“, jejž tak pěkně vylíčila v povídce „Dobrý člověk“, poznala osobně; byl to Ant. Hejna, rychtář a proslulý forman (Pantáta „Hájek“ v povídce „Dobrý člověk“). Vzpomínky její zalétaly do mládí na pout do Svatoňovic, kterou popsala v Babičce. Sborník B. Němcové, str. 43 násl.

[10]) V lázních svatoňovických si lidé dávali „sázeti baňky“ na pouštění „zlé“ krve.

[11]) Svatoňovické na uhlí.

[12]) Zde nesouvisí přesně list druhý s třetím; patrně část Zápisků chybí.

[13]) Roku 1842 Němcovi vyhledali v Praze byt na Poříčí „U zeleného orla“. Sborník B. Němcové, str. 325 násl.

Jaroslav[1]) — Český bál[2]) — Nebeský, Čejka[3]) a pomněnky[4]) — Pohřeb Stříbrného[5]) — beseda[6]) — divadlo v Růžové ulici[7]) — První opera Němá[8]) — (Dojem Píška[9]) a Majera) — besedy — překlad pomněnek — první báseň[10]) — Milostpaní, i já prosím — Cesta do Kundratic[11]) — obapolná důvěra — opět beseda — hledání se — růže — báseň Marii[12]) — Marnost — Našla jsem svůj ideál? — Smutné doby, ale krásné sny plny poesie. — Zdráhání. — Ty mne nemiluješ — Despocie, žárlivost — Klácel (přetrženo)

---

[1]) V Praze r. 1842 Němcovým narodil se syn Jaroslav.

[2]) První „český bál" byl v Praze v Konviktě dne 3. února 1840. Plesy ty trvají do dnes, od r. 1848 pode jménem Národní beseda.

[3]) Václav Nebeský a dr. Jan Jos. Čejka stali se upřímnými přáteli Němcové a měli také na ni značný vliv.

[4]) K českým plesům od r. 1841—47 vydávány „Pomněnky", miniaturní to knížečky, do nichž vlastenecké dámy ukládaly své básnické pokusy, také Němcová.

[5]) Ve „Květech" r. 1843, číslo 17. ze dne 1. března 1843, str. 68. v rubrice „Domácí kronika" dopis „Z Prahy", podepsaný šifrou V. N. (Václav Nebeský), líčen pohřeb mladého vlastence Jana Stříbrného, i jeho působení a trapná nemoc. Václav Černý.

[6]) Vlastenci čeští v Praze scházeli se v různých místnostech. (Viz V. Tille, B. Němcová, str. 30. násl.), až roku 1846 založena Měšťanská Beseda, jejíž prvním předsedou byl dr. Jos. Frič.

[7]) Jos. Kaj. Tyl pokusil se r. 1842 zříditi v Praze v Růžové ulici samostatné české divadlo (se Stögrem).

[8]) „Němá z Portici", opera franc. skladatele Dan. Aubera (1782—1871).

[9]) Jan Píšek (1814—1873), slavný operní pěvec český.

[10]) První báseň B. Němcové „Českým ženám" vyšla v č. 27. „Květů" ze dne 5. dubna 1843.

[11]) Výletní místo Pražanů. Cesta do Kundratic. K. V. Zap v „Průvodci po Praze" (v Praze 1848) na str. 312 píše: Další vycházky v tu stranu (to jest za Vyšehradem a sv. Pankrácem) jsou pak do Michle . . . a do hořejší Krče. Tu začínají lesy Kundratické s nepatrnými zbytky bývalého Nového hradu, na kterém král Václav IV. r. 1419 umřel. Příjemné procházky v lese tam zřízené vedou nás až do samých Kundratic . . ., kde pěkný zámek, zahrada a kostel. (Václav Černý.)

[12]) Němcová povolala k sobě v Praze sestru Marii (nar. dne 8. srpna 1830). Viz můj životopis B. Němcové, str. 50. Sestře Marii svědčily také „Dopisy z Lázní Františkových", kde dlela na léčení z Domažlic.

— Nemoc[1] — blízká smrt — vrchol zoufání — Moje děti — Jízda domů[2] — Blahé doby — ošklivost a nesvědomitost — Zámeček Náchodský[3] — Svatojanské mušky — Rozchod — Goethe — Slavnost Jiřinek[4] — Pout v Skalici[5] — Návrat do Prahy[6] — Hanba a vztek — Sprostota — Kl.[7] — pěkné večery — přátelství a hněv — Sestra[8] — Bohuslava[9]

---

[1] R. 1843 Němcová velmi těžce se roznemohla; ošetřoval ji velmi obětovně dr. Čejka. Viz můj životopis B. Němcové, str. 50.

[2] V létě r. 1844 Němcová odjela do Ratibořic, odkud psala své přítelkyni Bohuslavě Rajské, jež se na její domluvu stala nevěstou professora Fr. L. Čelakovského.

[3] Nádherně položený a dosud úplně zachovaný pevný starý hrad, nyní sídlo zimní prince Bedřicha ze Schaumburg-Lippe. Zámek Náchodský. — Svatojanské mušky. — Srv. dopis „Z Ratibořic“ v „České Včele“, čís. 78 ze 27. září 1844, str. 312, podepsaný šifrou Č. Psal jej dr. Josef Čejka, jenž si zajel do Ratibořic, navštívit B. Němcovou a byl s ní přítomen slavnosti jiřinové, konané dne 10. září 1844 v České Skalici. (Vypsal tuto slavnost vzletně v dopise „Ze Skalice nad Úpou“ v České Včele, čís. 77. ze 24. září 1844, str. 307.) Čejka vyjel si z Ratibořic s B. Němcovou a její sestrou Marií do Náchoda a vypsal tento výlet v dopise výše uvedeném. Na konci dopisu píše o návratě z Náchoda: „Přijíždějíce k Ratibořickému úvalu, byli jsme rozkošným podíváním překvapeni. Po celé jedné stráni planuly tisíce a tisíce jisker, jako by byly hvězdy s nebe spadly, nemohouce se tam směstnati. Takové nesčetné množství svatojanských mušek spatřil jsem co živ ponejprv najednou, celý pokraj u cesty byl jimi jako živými diamanty posypán. Srdce, žádáš-li ještě více?“ Václav Černý.

[4] V České Skalici dne 10. září 1844, jíž se Němcová zúčastnila s Dr. J. Čejkou. (Viz V. Tille, B. Němcová, str. 44. násl.) Plesy a slavnosti jiřinkové založil v Č. Skalici P. František Hurdálek v hostinci Steidlerově se starostou skalickým Geislerem, s učitelem Šimkem a s měšťanem Pítašem. Jiřinkové slavnosti a plesy poutavě a podrobně líčí Al. Jirásek v kronice „U nás“, díl II., str. 230 násl., díl III., str. 414 násl., díl IV., str. 174 a str. 320. Sborník B. Němcové, str. 77 násl.

[5] Na svátek Nanebevzetí P. Marie dne 15. srpna.

[6] V říjnu r. 1844.

[7] Fr. M. Klácel, přítel Němcové. Klácela Němcová poznala v Praze v říjnu r. 1844 po svém návratě z Ratibořic.

[8] Sestra Marie z jara r. 1845 odjela do Ratibořic a odtud s rodiči do Zahaně v pruském Slezsku.

[9] Bohuslava Rajská ode dne 2. dubna r. 1845 choť Fr. L. Čelakovského. Sborník B. Němcové, str. 103 násl.

— Obraz můj[1]) — Spisování bách.[2]) — Zná s Čel
(Konec Zápisků.)

---

[1]) Obraz od J. V. Hellicha z r. 1845, jejž přátelé B. Němcové darovali při odchodě do Domažlic.

[2]) V červenci r. 1845 vyšly první svazky pohádek a pověstí B. Němcové nákladem J. Pospíšila.

OBSAH.

I.

Dopisy Josefa Němce manželce Boženě z Uher.

(R. 1851—1855.)

Strana

I. *Z Miškolce dne 3. ledna 1851* 11
Cesta do Miškovců přes Vídeň a Pešť. Čechové ve Vídni. Stopy revoluce. Maďaři.

II. *Z Miškolce dne 11. ledna 1851* 15
Nemoc. Koně na služební cesty. Slováci. Zklamání.

III. *V Miškovci dne 17. února 1851* 18
Nemoc manželčina. Úřední postavení. Mezi Slováky.

IV. *Z Miškovců dne 13. března 1851* 22
Pohostinství Maďarů, jejich národní hrdost.

V. *Z Miškovců dne 24. května 1851* 24
Nemoc syna Jaroslava. Do Prahy přijeti nemůže.

VI. *Z Miškovců dne 28. května 1851* 24
Úzkost z nemoci Jaroslavovy. Starosti s koňmi.

VII. *Z B. Ďarmot dne 20. února 1852* 26
Poutavost dopisů manželčiných. Lituje K. Havlíčka a dr. Ign. Hanuše. Rozpory ve sloven. literatuře. Janko Král.

VIII. *Z B. Ďarmot dne 20. července 1854* 30
Příjezd sládka Jos. Daňka. Němec pojede s ním do sev. Uher.

IX. *Ze Sv. Mikuláše dne 3. srpna 1854.* (List německý) 31
Němec s J. Daňkem uvězněn.

X. *Z Ďarmot dne 10. srpna 1854* (nesprávné datum). 34
Průtahy s výplatou důchodkových pokut. O své nemoci.

XI. *Z Ďarmot dne 12. srpna 1854* 37
Zpráva o propuštění z vězení. Policejní prohlídka bytu. Alimentace zastavena.

Strana

XII. *Z Ďarmot dne 13. srpna 1854* 38
Uvěznění zavinil J. Daněk. Život ve vězení. Michal Hodža. Jan Kadavý. Konfiskace listů a knih v bytě. Alimentace zastavena.

XIII. *Z Ďarmot dne 19. srpna 1854* 43
Možné následky osudné cesty s J. Daňkem. Vyšetřování. Obavy do budoucnosti. Choroba.

XIV. *Z Ďarmot dne 22. srpna 1854* 48
Posílá manželce 60 fl. jako podíl z důchodkových pokut, které dostal.

XV. *Z Ďarmot dne 28. srpna 1854* 49
Alimentace dosud nevrácena. Strach o rodinu. Choroba.

XVI. *Z Ďarmot dne 1. září 1854* 51
Alimentace ponechána. Manželce posílá 40 fl. Starost o děti.

XVII. *Z Ďarmot dne 18. září 1854* 53
Němcovi nastane asi brzy výslech. Peněz z Liberce (cestné) nemá dosud. Choroba ustává.

XVIII. *Z Ďarmot dne 1. září 1854* (má býti 1. neb 2. října) 55
Zabavené papíry vráceny. Na výslech jest připraven. Manželce posílá 18 fl.

XIX. *Z Ďarmot dne 11. září 1854* (má býti 11. října) 58
Sdílí manželčinu velikou starost o činži. Zoufalé jeho postavení. Vzpomínka na zemřelého syna Hynka.

XX. *Z Ďarmot dne 24. září 1854* (má býti 24. října) 60
Usiluje o brzký výslech. Starosti, jak manželka zaplatí nový byt. Vzpomínka na Hynka.

XXI. *Z Ďarmot dne 1. listopadu 1854* 62
Vyšetřování vázne. Posílá manželce 20 fl. Touží po návratu k rodině.

XXII. *Z Ďarmot dne 12. listopadu 1854* 63
Vyšetřování o cestě s J. Daňkem příznivě vyřízeno. Výslech o chování r. 1847—48.

XXIII. *Z Ďarmot dne 22. listopadu 1854* 71
Písemná odpověď k výslechu. Promemoria A. Plenerovi. Vzpomínka na syna Karla.

XXIV. *Z Ďarmot dne 29. listopadu 1854* 74
Zoufalé postavení Němcovo a jeho rodiny. Akta o vyšetřování poslána do Vídně. Válka krymská.

XXV. *Z Ďarmot dne 17. prosince 1854* 76
Němec zapsán mezi kompromitované. Lada Niola. Válka krymská.

XXVI. *Z Ďarmot dne 1. ledna 1855* 78
Svátky vánoční. Aug. Hoch. Posílá 20 fl.

XXVII. *Z Ďarmot dne 11. ledna 1855* 79
Starosti o nájemné manželky. Bídný život. Smrt J. P. Koubka. O kritice Lady Nioly.

Strana

XXVIII. *Z Ďarmot dne 24. ledna 1855* 83
Němcova duševní sklíčenost. Vyšetřování není dosud vyřízeno.

XXIX. *Z Ďarmot dne 1. února 1855* 84
Posílá 20 fl. Žádost za dovolenou do Prahy nedošla. Stesk po rodině.

II.

Dopisy Josefa Němce manželce Boženě z Korutan.

(1856—1857.)

XXX. *Z Vídně dne 21. listopadu 1856* 90
Příjezd do Brna. L. Hansmann, dr. Jan Helcelet, M. Klácel. Příjezd do Vídně. V ministerstvě financí. Strach do budoucnosti.

XXXI. *Z Vídně dne 22. listopadu 1856* 94
V rodině A. V. Šembery. Smrt tety Johanny Bajerové.

XXXII. *Ze Št. Hradce dne 26. listopadu 1856* 96
Návštěvou u Fr. Hajniše. U fin. ředitelství. Starosti o kauci.

XXXIII. *Z Celovce dne 1. prosince 1856* 98
Potíže s kaucí. Návštěvou u Bož. Staňkové, provdané za prof. Jos. Šetlíka. Slovinská společnost.

XXXIV. *Z Běláku dne 6. prosince 1856* 102
První pobyt v městě. Postavení úřední. Neuwallův úsudek o B. Němcové a polit. činnosti úřednictva.

XXXV. *Z Běláku dne 12. prosince 1856* 108
Na kauci půjčil 100 fl. dr. Jos. Frič. Život v Běláku. Pohřeb tetin ve Vídni. Zoufalý stav Němcův a jeho rodiny.

XXXVI. *Z Běláku dne 29. prosince 1856* 116
Vánoce u Bož. Staňkovic v Celovci. Statečnost Bož. Němcové v bídě a nouzi. Poměry životní v Běláku. Slovinci.

XXXVII. *Z Běláku dne 10. ledna 1857* 122
Bol nad bídou manželčinou. Kletzenbrot a české koláče. Starost o děti. Selský kroj.

XXXVIII. *Z Běláku dne 23. ledna 1857* 127
Němec chválí poutavost manželčiných dopisů. Bělák a okolí. Touha po rodině a starost o ni. Zimní zábavy v Běláku.

XXXIX. *Z Běláku dne 10. února 1857* 131
Nesnesitelný stav. Není vyhlídky na lepší budoucnost. Počasí a krajina. Zábavy zimní.

XL. *Z Běláku dne 28. února 1857* 135
Domovský list manželčin. Nesnesitelné poměry.

Strana

Zaplakal nad bídou rodiny. M. Majar. Slovinci a Němci. Dobrač.

XLI. *Z Běláku dne 8. března 1857* 139
Zemětřesení. Místo úřednické v N. Bydžově nedostal. Germanisator Jan Mareš.

XLII. *Z Běláku dne 21. března 1857* 140
Němcovy jmeniny. Farář slovinský M. Majar. Fr. Jezbera. A. Einšpieler. Helfertův Hus.

XLIII. *Z Běláku dne 6. dubna 1857* 143
Hodlá navštíviti M. Majara. Touží po vysvobození z Běláku a po službě privátní v Čechách. Starosti s Karlem.

XLIV. *Z Běláku dne 21. dubna 1857* 153
Návštěvou u far. M. Majara. Národní kroj slovinský. Zříceniny hradu Landskrony. Nesnesitelné postavení v úřadě.

XLV. *Z Běláku dne 30. dubna 1857* 158
Smutný osud Slovinců. Trapné postavení úřední. O firmě Klein a Lanna v Praze.

XLVI. *Z Běláku dne 10. května 1857* 159
Posílá 21 fl. z obdržené výpomoci. Starosti o děti. Jaro.

XLVII. *Z Běláku dne 9. června 1857* 162
Žádost za dovolenou a amnestii. Stížnost ministerstvu financí. Návštěvou u far. M. Majara. Národní slavnost slovinská. Národní písně.

XLVIII. *Z Běláku dne 19. června 1857* 165
Radost z manželčina listu. Učitel Cejnek. Touha po rodině. Chválí ženu pro její dokonalost a upřímnost. Klášter v Oževách.

XLIX. *Z Běláku dne 26. června 1875* 170
Vzpomínka na Jana Pankla. Nemá vyhlídky v Běláku na postup. Lékařské vysvědčení. Léto.

L. *Z Běláku dne 6. července 1857* 177
Vyšší služby nedostane. U far. M. Majara a v Bleibergu. „Krés“. Báje, báchorky a nár. písně slovinské. Dolina zilská. Národní kroj a slavnost. Na ženu je pyšný pro její vlastnosti jako ženy, ne pro její slávu.

LI. *Z Běláku dne 21. července 1857* 185
Nemoc dra J. Čejky. Farář Majar u Němce. Písně slovinské. Učitel Cejnek. Inž. Voňka z Telče.

LII. *Z Běláku dne 29. července 1857* 190
Kaplan Trčnik. Úsilí B. Němcové o lidovědu mezi Slovinci. Do kanceláře nechodí.

LIII. *Z Běláku dne 4. srpna 1857* 194
Dovolené nedostal, počká na vyřízení žádosti za pensi. U Boženky Staňkovic v Celovci. V. Lanna.

Strana
LIV. *Z Běláku dne 14. září* (má býti srpna) *1857*.... 196
Posílá hrozny dru J. Čejkovi. Dopis V. Lannovi. Učitel Cejnek. O prof. Šetlíkovi.
LV. *Z Běláku dne 26. srpna 1857*................ 200
Návštěvou u far. M. Majara. O obchodníku Garbovi z Ďarmot. Duševní útrapy.

III.

Z rodinné korrespondence Boženy Němcové.

(R. 1853—1861.)

B. Němcová synům Hynkovi a Karlovi z Ďarmot koncem září roku 1853 207
I. *Manželu Josefovi z Prahy dne 24. listopadu 1854*... 209
V novém bytě. Vzpomínka na Hynka. Lada Niola a České Perly. „Babička". O rodině K. Havlíčka. *B. Němcová dceři Doře ze Sljače dne 10. září 1855*
Rodina dra J. Špotta a dra Ign. Hanuše. Zdenka Šemberová. Život v lázních.
II. *Manželu do Běláku (koncem listopadu) r. 1856*.... 216
O smrti tety Hany. Starosti o kauci. Sekč. chef Neuwall. Jan Ohéral. Dr. Ant. Strobach.
III. *Manželu do Běláku dne 16. února 1857*........... 220
J. A. bar. Helferta Hus. O své bídě. Úsilí a vzdělání dětí. Průmyslová jednota. „Český Plutarch". Menclovy lustry.
IV. *Manželu do Běláku dne 10. března 1857*.......... 229
Strach z komety. Starosti s Karlem. Nemoci z vlhkého bytu. Jos. Mencl, Fr. Řezáč. Průmyslová škola.
V. *Manželu do Běláku dne 17. dubna 1857* 235
Radí muži k rozvaze. Tísnivé poměry politické. B. M. Kulda. V. Krolmus. Jan Sl. Tomíček. Průmyslová škola. Pohádky slovenské a srbské. Ujišťuje muže svou oddanou upřímností.
VI. *Manželu do Běláku dne 20. června 1857*........... 244
Radí k rozvaze. České divadelní hry. Naříká na sestárlost a chorobu. Dr. Jos. Hamerník.
VII. *Manželu do Běláku.* (Začátek dopisu chybí.) *Psán počátkem července r. 1857*........................ 249
Trpké milodary přátel. Dr. J. Čejka. Šlechetný Mencl. Slovinské báje. D. Trstenjak. Ida z Düringsfeldu. Starosti o nový byt.
VIII. *Manželu do Běláku dne 24. července r. 1857*........ 253
Opět radí k rozvaze. Přátelé, kteří jí věrni zůstali. Starosti o činži a živobytí. Pokyny pro sběratele slovinských zkazek lidovědných. K. Vinařický a J. Mareš. V. Lanna.

Strana

IX. *Manželu do Běláku (psán po 25. červenci 1857)*.... 257
Bídné poměry, chatrné zdraví, starosti o činži a nový byt. Překlad „Babičky“ do němčiny. Vzpomíná na otce a syna Hynka.

X. *Manželu do Běláku dne 20. srpna 1857*.......... 261
Těžce nemocný obchodník Garba. Hrozny pro dra Čejku došly. Dr. Jan Helcelet. Starosti o byt a živobytí. Přátelské listy ze Slovenska.

XI. *Manželu do Zdic dne 5. prosince 1857* 263
Svátek jmenin. Jaroušovo malířské nadání. Slovenské pohádky. Jos. V. Friče „Svatopluk a Rostislav“.

XII. *Manželu do Zdic dne 23. ledna 1858*.............. 269
Ač churava, nucena jest pracovati dlouho do noci. Nemoci. Muže napomíná ku správnosti v úřadě.

XIII. *Manželu do Zdic dne 13. února 1858*............. 272
Starosti s Karlem. Únavná práce do noci. Nedostatek. Em. Arnold. Nejisté postavení manželovo ve Zdicích.

XIV. *Manželu do Zdic dne 19. února 1858*.............. 274
Pracuje do 2—3 hodin v noci. Čaj ji udržuje při čilosti.

XV. *Manželu do Zdic dne 27. února 1858*.............. 275
Táže se, jak Jarouš dojel do Zdic. Ch. Birch-Pfeifferové „Die Grille“ (Diblík z hor).

XVI. *Manželu do Zdic* (bez data). *Připojen list Jaroušovi* .. 278
Jest ráda, že se Jaroušovi ve Zdicích líbí. Starý dluh do Ďarmot jest splacen. Návrat V. Náprstka. Fr. Řezáč.

XVII. *Manželu do Zdic* (bez data) 279
K. J. Erbena „Die Primatoren“. Chválí sobě čaj, pracovati musí dlouho do noci.

XVIII. *Manželu do Zdic dne 5. března 1858*............. 280
Riegrův Naučný slovník. P. Štulce úsudek o Pohorské vesnici.

XIX. *Manželu do Zdic dne 14. března 1858*............. 282
O návratu Jaroušově ze Zdic. Přála by sobě trochu oddechu po vysilující práci. Svolení ku překladu srbských pohádek. Jan Tomášek. Úsilí přátel, aby I. L. Kober vydával sebrané její spisy. Předpovídá důležitý význam svých literárních prací.

XX. *Manželu do Zdic dne 18. března 1858*............ 287
Jmeniny Němcovy. Churavý Jarouš. Starosti s Karlem.

XXI. *Manželu do Zdic dne 27. března 1858*............ 288
Němcova výpověď ze služby ve Zdicích. Policejní jeho dohlídka.

Strana

I. *Dora matce z Domažlic dne 21. července 1859* 290
Cesta z Prahy. V Domažlicích a v Chrástavicích.

II. *Bož. Němcová dceři Doře do Domažlic dne 27. července r. 1859* 292
Dora má jeti do N. Bydžova. Jarouš na cestách. Bída v domácnosti. Quastův obraz B. Němcové.

III. *Dora matce z Domažlic dne 2. srpna 1859* 296
V rodině lesníka Bendy v Stavěticích. Hrad Risenberk.

IV. *B. Němcová synu Jaroslavovi do Mnichova dne 11. září r. 1860* 299
Počátek chybí. Katolický sjezd v Praze. Děkan J. K. Rožek. Dr. D. Lambl a malíř J. Čermák. Hr. Kolovrat Krakovský. J. E. Purkyně.

V. *B. Němcová dceři Doře z Chlumce nad C.* koncem července neb počátkem srpna 1861 303
V rodině Daňkově. Jaroslav Goll. Studentská merenda v Bydžově. Vojtěch Šafařík.

VI. *B. Němcová dceři Doře z Mlíkosrb v srpnu r. 1861* 305
Příchod do Mlíkosrb. Sládek J. Daněk. Zasílá Doře peníze.

IV.

Listy Václava Bendla Boženě Němcové.

(R. 1856—1861.)

I. *V. Bendl B. Němcové z Roudnice dne 3. září 1856* ... 311
Žádá za novelly G. Sandové.

II. *V. Bendl B. Němcové z Turnova dne 29. září 1856* .. 312
Děkuje za povídky G. Sandové.

III. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 15. list. 1856* .. 313
Nesnáze před odjezdem z Prahy. Cesta do Budějovic. V kněžském semináři.

IV. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 2. prosince r. 1856* 318
Přání k jmeninám.

V. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 4. prosince r. 1856* 319
Děkuje za dopis a Puškina, píše o svém zaměstnání a prosí za knihy.

VI. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 19. ledna r. 1857* 325
Žehrá, že nedostává zpráv. O Hansmannovi. Studuje Fausta, těší se na povídku Němcové „Žena z lidu“. A. Tille.

VII. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 4. února 1857*. 328
O své povaze. O darovaných knihách V. Štulcem. Zprávy literární. Zábavy a život v semináři.

VIII. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic* (koncem května r. 1857) 335

Strana

O své chorobě, o básních Koubkových a Pflegrových, o chystané slovanské slavnosti v semináři, o básních Jablonského.

IX. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 2. pros. 1857* .. 340

Omlouvá se, proč se v prázdniny s Němcovou nesetkal. Přání ku jmeninám. Slovenské pohádky.

X. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 14. pros. 1857* .. 341

Studium theologické. Dřívější jeho činnost básnická. Boris Godunov. Slovenské pohádky.

XI. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 9. ledna 1858* .. 348

Cesta do Strakonic za nepohody. Smrt J. Franty Šumavského. Čilejší ruch v literatuře.

XII. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 2. února 1858* .. 355

Líčí obtíže nalézti nakladatele pro překlad A. Puškina, chválí B. Němcové vzpomínku na Šumavského.

XIII. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic.* (Bez data.).... 360

Prázdniny velikonoční. Překlad z Puškina. O Nerudovi, Hálkovi a Pflegrovi.

XIV. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 16. července r. 1858* 365

Přijede do Prahy. Starosti s překlady Puškina.

XV. *V. Bendl B. Němcové z Turnova dne 24. srpna 1858* .. 365

O prázdninách. Brožurka V. Nebeského proti dru Ign. Hanušovi.

XVI. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 11. října r. 1858* 367

Žádá za vrácení překladů z Puškina.

XVII. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 2. prosince 1858* 368

Smlouva s J. Vetterlem v Písku o vydání překladů z Puškina. O studiích theologických a literárních novinkách.

XVIII. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic dne 8. února 1859* 371

Jak. Malý a V. Hálek. O pobytu v Písku a svém zaměstnání.

XIX. *V. Bendl B. Němcové z Č. Budějovic.* Pošt. razítko 5.-12. 1859 374

O L. Hansmannovi a vydávání spisů B. Němcové v Litomyšli.

XX. *V. Bendl B. Němcové z Klatov dne 3. srpna 1861* .. 376

Prosí za povídku do „Šumavana“.

*

PG Némcová, Božena
5038 Korrespondence
N4Z53
1913

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY